DÜNDEN BUGÜNE TÜRK ŞİİRİ

CİLT IV

YENİ ŞİİR 1940 / 1960

HAZIRLAYANLAR: **ASIM BEZİRCİ – KEMAL ÖZER**

EVRENSEL
BASIM
YAYIN

DÜNDEN BUGÜNE TÜRK ŞİİRİ

IV

YENİ ŞİİR [1940-1960]

Doğa Basın Yayın
Dağıtım Ticaret Limited Şirketi
Tarlabaşı Bulvarı
Kamer Hatun Mah.
Alhatun Sk. No: 27
Beyoğlu / İstanbul
Tel: 0212 361 09 07 (pbx)
Faks: 0212 361 09 04
web: www.evrenselbasim.com
e.posta: bilgi@evrenselbasim.com

Evrensel Basım Yayın – 208

DÜNDEN BUGÜNE

TÜRK ŞİİRİ - IV

YENİ ŞİİR [1940-1960]

Asım Bezirci
Kemal Özer

Tasarım
Savaş Çekiç

Genişletilmiş İkinci Basım
Ağustos 2002
Üçüncü Basım: Mayıs 2003

ISBN 975-6525-16-9 (TK)
ISBN 975-6525-20-7 (C. 4)

© Evrensel Basım Yayın, 2002

Baskı
ASPAŞ

DÜNDEN BUGÜNE TÜRK ŞİİRİ

IV

YENİ ŞİİR [1940-1960]

Birinci Cilt
HALK ŞİİRİ

İkinci Cilt
DİVAN ŞİİRİ

Üçüncü Cilt
YENİ ŞİİR [1900-1940]

Dördüncü Cilt
YENİ ŞİİR [1940-1960]

Beşinci Cilt
YENİ ŞİİR [1960-2000]

İÇİNDEKİLER

1940'TAN SONRA (1940-1950)
GARİPÇİLER 23

Melih Cevdet Anday 25
Alaturka 27
Rahatı Kaçan Ağaç 27
Anı 28
Yanyana 29
Tohum 29
Kolları Bağlı Odysseus'tan 30
Sokağa Çıkıyorum 30
Defne Ormanı 31
Salyangoz 32
Karacaoğlan'ın Bir Şiiri Üzerine Çeşitlemeler 32
Gelinlik Kızın Ölümü 33

Orhan Veli Kanık 35
Oaristys 36
Masal 36
Son Türkü 37
Ağacım 37
Montör Sabri 38
Tereyağı 38
Bedava 38
Yalnızlık Şiiri 39
Denizi Özleyenler İçin 39
Gün Olur 40
İstanbul'u Dinliyorum 40
Hürriyete Doğru 41
Ayrılış 42
Dalga 42

Oktay Rifat 44
Ekmek ve Yıldızlar 45
Uçaklar 45
Kadeh 45
Karıma 45
Anış 46
Telefon 46
Uludağ Sokak Satıcıları 47
Sarmaş Dolaş 48
Son Söz 49
Elleri Var Özgürlüğün 49

Bir Kız Çocuğu İçin 51
Biz ve Onlar 52
Gemide 52
Vidalar 53

1940'TAN SONRA (1940-1950) TOPLUMCULAR 55

Niyazi Akıncıoğlu 57
Yollar 58
Dilek 58
Nağme 58
Dünyaya Dair 60
İçlenme 62
Bir Günün Bilançosu 62
Sır 62
Bursa 63
Edirne 65

Hasan Basri Alp 67
Mahsul 68
İstida 68
Biricik Hemşerim 69

Enver Gökçe 70
Memleketimin Şarkıları 71
Kardeşlik Acıları 72
Köylülerime 74
Görüş Günü 74
Kirtim Kirt 74
Başım Gözüm Üstüne 77
And Olsun Şart Olsun 78

Fethi Giray 79
Sulha Selâm 80
Seyahatten Dönüş 80
Doğduğum Kasaba 81
Gurbet 81
Özleyiş 82
Gece Yarısı 83

Rıfat Ilgaz 84
Şiirde 85
Cenaze 85
Alişim 86
Kitaplar 86
Yaz Geliyor 87

Leylaklarını Anlatıyorum 88
Utancımı Anlatıyorum 88
İsteklerimi Anlatıyorum 89
Güvercinim Uyur mu 90
Kaç Para Eder 91
Kulağımız Kirişte 91
Sularda Güneş Olmak 93
Cahit Irgat 94
Rüzgârlar Boyu 95
Bulut 95
Dert mi Ararsın 95
Sokak 96
Rüzgârlarım Konuşuyor 96
İnsan Gibi 97
Sen Ölmüşsün 97
Ağaç 98
Ağaç Söyler 98
Attilâ İlhan 99
Beraber Yaşamak 100
Uzun Hava 101
Mustafa Kemal 102
Yağmur Kaçağı 103
Bir Kırmızı Bir Yeşil 104
Üçüncü Şahsın Şiiri 104
Pia 105
Deprem Bekçisi 106
Belâ Çiçeği 106
Yasak Sevişmek 107
Müjgân'a Aşk Şarkıları 107
Elde Var Hüzün 108
Yağmurda Sis Düdükleri 109
A. Kadir 110
Bir İnsan 112
Buluşursak 112
Cibali 113
Hoş Geldin Halil İbrahim 113
Çile 114
Bir Bir 115
Bir Kayısı Ağacı 115
Sar Sıcak Sıcak 118
Bu Su Çoğala Çoğala 119
Deme 119
Birinci Oğluma Ninni 120

Ceyhun Atuf Kansu 121
Çocukluk Aşkı 122
Üşüyen Yıldız 123
Denize Doğru 124
Küçük Kahveler 124
Değişik Türkü 125
Haziran Gecesi 125
Yitik Aile 126
Kar Havası 127
Ara Treni 128
Bekleyen Kadının Günü 128
Bir Haziran Sabahına Çağrı 129
Bağımsızlık Gülü 130
Mehmed Kemal 131
Hal 132
Kuş ve Çocuk 132
Bahar Bir Bezirgân Olmuş 133
Öğretmen 133
Özlemler 134
Elektrik Direğinin Gölgesi 134
Pervane 135
Sabri Soran 136
Güzellik 137
Gemiye 137
Ağaç 138
Ümit ve Sevgi 138
İnsanoğlu'na 138
Bir Adım Daha 139
Ümitlerimiz 139
Suat Taşer 140
Türkülerin İki Gözü İki Çeşme 141
Seferberlik Türküsü 142
Yaşadığım Şehir 142
Pencere Güzeli 143
Böyle mi Olacaktı 144
Düşün 144
Mutluluğun Gözleri 145
İyi Kız 146
Hayret Bey Nasıl Öldüğünü Anlatıyor 147
Ömer Faruk Toprak 148
Mutluluk 149
Hürriyet 149

Ateşe Dönük 150
Karşı Karşıya 151
Cezayir 152
Salıncak 152
Ay Işığı 153
Doğaya Bakan Çocuk 154
Uzakta Bir Nehir 155
Nevzat Üstün 156
Çınar Ağacı 157
Şeytan 157
Geliyorsun ya 157
Bırakın Şu Unutmayı 159
Tanıdıklarım 160
Teklif 160
Savaş 160

1940'TAN SONRA (1940-1950) ÖBÜR ŞAİRLER 161

Sabahattin Kudret Aksal 163
Yeni Gelen Güne Türkü 164
İnsan Sesi 164
Giden 164
Ağrı Ağacı 165
Karanfiller 165
Okul Dışı 166
Anı 166
Kızlar 167
Muzaffer Arabul 168
Haydi Kalk 169
Bahar 169
İnsana Saygı 169
Gece İşçisi 170
Ertelenmiş Şarkılar 170
Kaldır Başını 171
Orhon Murat Arıburnu 172
Havvanın Kızı 173
Şifre 173
Lâle 173
Kasap 174
Candarma 174
Zampok Eyin Pi 174
Mahkûmlar 175

Işıklı Sevda 175
Kar Çiçeği 176
Acı Lokma 177
Özdemir Asaf 178
Mi 179
Altro 179
Masa 179
Şarkım 179
Sanki 180
Tentation 180
Kalan 181
Lavinia 181
Selâhattin Batu 182
Geceler 183
Rüzgârlı Su 183
Güneyde Bahar 184
Sultanahmet'te Öğle 185
İlhan Berk 186
Sonnet 187
Aşk 187
Sonnet 187
Siz 188
Kıyı 189
"Ne Böyle Sevdalar Gördüm Ne Böyle Ayrılıklar" 189
Sonnet 190
Sonnet 190
Türkiye Şarkısı 191
Acının Duvar Yazıları 193
Salâh Birsel 194
Güzin'in Sonraki Yılları 195
Şiirler Şiiri 196
Soğukkuyu Tramvay Caddesi 196
Hacivatın Karısı 197
Hacivatın Evi 197
Emirgân 198
Atlı Ases 198
Necati Cumalı 199
Kızılçullu Yolu 201
Günaydın 201
Karabatak 201
Son 202
Yaz Geceleri 203

Akdeniz 204
Uzak Haziran 204
Sularda 205
Kısmeti Kapalı Gençlik 205
Güneş Saati 206
Kar Aydınlığında 207
Güneş Delisi 208
İlhan Demiraslan 209
Yolculuk Şiiri 210
Elişi 210
Duvara Çizdiğim İnsanlar 211
Tan Yerinin Elleri 211
Baki Süha Ediboğlu 212
Yağmur 213
Mezarlık 213
Parktakiler 213
Tuzlu Su 214
Haziran 214
Fahri Erdinç 215
Ayrılık Olmasaydı 216
Kelebek 216
Yalta'da Gördüğüm Düş 217
Asfalt Ressamları 218
Lâdes 219
Paydos Vakitleri 220
Bekir Sıtkı Erdoğan 221
Kışlada Bahar 222
Bin Birinci Gece 223
Bedri Rahmi Eyüboğlu 224
Can Eriği 225
Sitem 225
Paramparça 226
Karadut 226
Çakıl 226
Hele Bir Başlasın 227
Feyzi Halıcı 228
Günaydınım 229
Niyeydi 229
Bir Halı Dokunmaktadır 230
İstanbul Caddesi II 231

Cahit Külebi 232
Hikâye 233
Özgürlük 234
Sıvas Yollarında 234
İstanbul 235
Kadınlar 236
İstanbul'daki 236
Bir Umut 237
Tereke 237
Tokat'a Doğru 238
Zerdali Ağacı 238
Harp İçinde 240
Atatürk'e Ağıt 240
Behçet Necatigil 242
Barbaros Meydanı 243
Çocuklar 244
Kır Şarkısı 244
Değişen Dünya 245
Keyif 246
Kördüğüm 247
Giz 247
Travers 248
Solgun Bir Gül Dokununca 249
Ring 250
Çıkar Çıkmaz/da 250
Söyleriz 251
Rüştü Onur 252
Memnuniyet 253
Denize Serenad 253
Hülâsa 254
İsimsiz 254
Endişe 255
Nedamet 255
Bahar 255
Şinasi Özdenoğlu 256
Teselli 257
Güzelsin 257
Yağmur 258
Özgürlük Çiçeği 259
Şükrü Enis Regü 260
Yağmur 261
Bu Sabah 261

Üzüntü ... 262
Harb İçinde ... 262
Hasan Şimşek ... 263
Sürgün ... 264
Yalnızlık Dediğin ... 264
Güneş Yüzümde ... 265
Dağarcık ... 265
Sabahattin Teoman ... 266
Odam ... 267
Işığın Çapraz Geldiği Saat ... 267
Gün ... 267
Muzaffer Tayyip Uslu ... 268
Gece ... 269
Günaydın ... 269
Arkadaşlık ... 270
Kan ... 271
Halim Yağcıoğlu ... 272
Yol Boyunca ... 273
Bir Türkünün Getirdiği Gemi ... 274

1950'DEN SONRA ... 275

Ahmed Arif ... 277
Anadolu ... 278
Akşam Erken İner Mahpusaneye ... 279
Adiloş Bebe'nin Ninnisi ... 280
Unutamadığım ... 281
Karanfil Sokağı ... 282
Merhaba ... 284
Ay Karanlık ... 284
İçerde ... 285
Tevfik Akdağ ... 286
Semira'ya Gece Yarılarından Sonra
Yazılmış Delice Mektuplardan ... 287
Çıplak ve Sevinçle ... 287
Akıl ... 288
Sevgi Yoksa Ben de Yokum ... 289
Yaşamak Acı Bir Oyunsa ... 290
Günoğulları ... 291
Gülten Akın ... 292
Kestim Kara Saçlarımı ... 293

Yağmur 293
Pazar 294
Kar Kar 294
Kadın Olanın Türküsü 295
Avcı Osman Türküsü 296
Sardunya 297
İlkyaz 297
Yapraklar 299
Bir İncekara Küçücük Oğlana İlâhi 299
Yüksek Evde Oturanın Türküsü 300
O Bahçe O Kadınla 301

Sabri Altınel 302
Karlar 303
Ipıssız 304
Bir Şey Söyleyin 305
Güz Geliyor 305
Yaşam Var 307
Çözülüyor Yaşamın Gizi 308
Ey İyiliğin Açık Yüzü 308
Biliyorum 309
Yaşama Sevinci 309
Bileceğiz 310

Talip Apaydın 311
Aşk İklimi 312
Bahara Doğru 312
İzmir Ovasına Şiir 313
Bozkırın Çağırışı III 313

Ece Ayhan 314
Fayton 315
Kötü İlgilerin Gidişi 315
Çapalı Karşı 315
Bakışsız Bir Kedi Kara 316
Mısrâyim 316
Ortodoksluklar XV 317
Meçhul Öğrenci Anıtı 317
Yalınayak Şiirdir 318

Halil İbrahim Bahar 319
Baskın 320
Oyunbozan 320
Gibi 321
Aşılama 321

Mehmet Başaran 322
Mavi Çocuklar 323
Kafdağı Konuşur 323
Kocakent 324
Bensiz 325
İlânı Aşk 325
Oy Yaşamak 326
Çağırılmamış İşçi 326
Yanlış Okul 327
Gül Olmak 328
Böceklerle Dost Alıçlarla Komşu 328
Işık'ın Sesi 330
Kanıtlama 331
Sabahattin Batur 332
Tükendiğimiz Yerde Çoğalmak 333
İlkçağa 334
Albeniz 334
Edip Cansever 335
Dipsiz Testi 336
Masa da Masaymış Ha... 336
Yerçekimli Karanfil 337
İnfilâk 337
Phoenix 338
Umutsuzlar Parkı 338
Kar Yangını 339
Eski Bir Takvim İçin Şiirler 340
Gökanlam 340
Mendilimde Kan Sesleri 342
Ölü mü Denir 344
Arif Damar 346
Analar 347
Gitme Kal 347
Ölçü 348
Büyük Hüner 349
Arkadan Vuran 350
Troya 353
Yazgımız 354
Ben 355
Yaşam Adına 355
Tuz 355
Metin Eloğlu 356
Eloğlu 357

Çıngırak ... 357
Düdüklü Tencere ... 359
Çilingir Sofrası ... 359
Çılgar ... 360
Uyan ... 360
Odun ... 361
Yitikçi ... 362
Çıt ... 362
Değerleme ... 362
Çoban ... 363
Huy ... 363

Yılmaz Gruda ... 364
Tüten Adam ... 365
Kara Şapkalı Haydut ... 366
Çağrı ... 367
"Genel Evetler"e/Karşı Dörtlük'ler ... 369

Mehmet Karabulut ... 370
Karasu Kenarında ... 371
Yalnız Değiliz ... 372
Sen ... 372
Yalnız Kadın ... 373
Aşıyorsa Günüm ... 373

Sezai Karakoç ... 374
Kara Yılan ... 375
Balkon ... 375
Yapı Aralıkları ... 376
Kapalı Çarşı ... 376

Hasan Hüseyin 378
Kocabebek ... 379
Tablo ... 380
Karıma Altıncı Evlilik Yıldönümü Armağanı ... 381
Acıyı Bal Eyledik ... 383
Acılara Tutunmak ... 384
Kağnı Yarası ... 385
Hüzünlü Karanfiller ... 386
Telefon Defteri ... 387
Baba Olmak ... 388
Benim Şiirim ... 389

Şükran Kurdakul ... 390
Korkulu Yalnızlık ... 391
Hasan Tahsin ... 391
Uykuya Çağrı ... 393

Ben Seni Arıyorum 393
Armağan 394
Nasıl Olsa 394
Sevgi Ormanı 395
Benden Sor 395
Orası 395
Ökselerin Yöresinde 396
Anam 396
Kapıların Önünde 396
Ümit Yaşar Oğuzcan 397
Oyun 398
Kan Denizi 398
Beni Unutma 398
Bu Şehrin Sokakları 399
Biraz Gelir misiniz? 400
Değil 400
Ahmet Oktay 401
İş 402
Sığınak 402
Sırada 403
Filinta 404
Öğle Paydosu 406
Öğrenim 407
Yenik Güne Ezgiler 408
Kemal Özer 409
Seni Anmakla Artıyorum 411
Ağıt 411
Deniz Orakçısı 412
Bir Gün Konuşmak İçin 412
Bir Yol Ayrımındasın 413
Haliç 414
Sonra Bir Gün 415
Dilsiz Öfke 417
Yan Yana İki Ülke.. 418
Her Çocuk Görülmelidir 418
Çoğul Ana 419
Bir Yürüyüşün Sonunda Şarkı 419
Ali Püsküllüoğlu 420
Yeni Bir Gün 421
Güneyde 421
Kanayan Yaranın Şiiri 422
Dünden Bugüne Türk Şiiri 423

Tahsin Saraç 424
Gök Gök Olalı Tanık 425
Ak Avrupa ya da Isırgan Uygarlık 425
Dudakların, Gül Şenliği 426
Bir Senleme 426
Karşıyakanın Üç Gülü 427
Halkım, Muştular Sana 428
Cemal Süreya 429
Güzelleme 430
Dalga 430
Sizin Hiç Babanız Öldü mü? 431
Ülke 431
Sevda Sözleri 433
Taşıran Damla 435
Yarımada 436
Onlar İçin Minibüs Şarkısı 437
İki Şey 439
Düello 441
Ülkü Tamer 442
O Eski Bir Güvercindi 443
Virgül Sinemada 443
Hançer 444
Düello 445
Sıragöller 446
Bakış 447
Çocuk ve Şehir 448
Yaz 449
Yenidoğan 450
Bir Mektup 452
Oğuz Tansel 454
Mayku 455
Ayrılık 455
Şundan Bundan 456
Gurbetçiler 457
Bilinç Işığı 457
Berin Taşan 458
Aç Kapıyı Ben Geldim 459
Şiran'dan Haber 460
Karabasan 461
Gözlerine Doğru 461
Memleketimde Çocuklar 462
Memleketin Hali 462

Kumru, Yıldızlar, Akan Su ... 463
Mavi Bir Kapak Üstünde Yirmi Dokuz Yıl ... 464
Mayısın Yirmi İkisinde ... 465
Tanık ... 466
Turgut Uyar ... 468
Geyikli Gece ... 469
Çok Üşümek ... 471
Yılgın ... 471
Sessiz Akan Sulara Gazel ... 472
Obras Completas ... 472
İçeri Giren'e ... 473
Büyüyüp Giden Hüzne Gazel ... 473
Yanık Tarlalar'a ... 474
Acının Tarihi ... 475
Acının Coğrafyası ... 476
Gülün Kanından ... 477
Sonsuz ve Öbürü ... 478
Ali Yüce ... 479
Dede ... 480
Egemenliğim Koynumda ... 481
Telefon ... 482
Ortadoğulu Çocuk ... 483
Çiçekleme ... 484
Can Yücel ... 486
Sevgi Duvarı ... 487
Vatandaş ... 487
Yengeçvâri ... 488
Sarhoşluğun Baharı ... 488
Voli ... 488
Poyrazdan ... 488
Bi Sen Eksiktin Ayışığı ... 489
Ya'u ... 489
Mare Nostrum ... 490
El Tutuşa Tutuşa ... 490
Hayır Dua ... 490
İğneli ... 491
Nihat Ziyalan ... 492
Aile ... 493
Bağrıyanık ... 493
Oradayım ... 494
Vurul Kalbim ... 495

1940'TAN SONRA

GARİPÇİLER

MELİH CEVDET ANDAY

1915'te Çanakkale'nin bir köyünde doğdu. İstanbul'da başladığı ortaöğrenimini Ankara'da Gazi Lisesi'nde (1936) bitirmesinin ardından, önce Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde, sonra Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde bir süre okuduysa da yükseköğrenimini sürdüremedi. Devlet Demir Yolları'nda memurluk ederken, bu kurumun sağladığı olanakla sosyoloji öğrenimi görmek üzere Belçika'ya gitti (1938). İkinci Dünya Savaşı çıktığı için yurda döndü. Millî Eğitim Bakanlığı'nın Neşriyat Müdürlüğü'nde, Ankara Kitaplığı'nda çalıştı. İstanbul'a yerleştikten sonra Akşam gazetesinde basın dünyasına girdi. Doğan Kardeş Yayınları'nda, Tercüman, Büyük Gazete, Yeni Tanin ve İkdam gibi gazetelerde sekreterlik, köşe yazarlığı, sayfa yöneticiliği yaptı. Geçimini kimi zamanlar buralarda takma adlarla denemeler ve romanlar yayınlayarak sağladı. 1960'tan sonra Cumhuriyet gazetesinde yazmaya başladı. Bu arada, İstanbul Belediye Konservatuvarı Tiyatro Bölümü'nde, LCC Özel Tiyatro Okulu'nda öğretmenlik, TRT Yönetim Kuruluğu üyeliği (1964-69), Paris'te Unesco Genel Merkezi'nde kültür danışmanlığı (1979-80) görevlerinde bulundu. 28 Kasım 2002'de İstanbul'da öldü.

Şiirin yanı sıra roman, oyun, deneme türlerinde çok sayıda ürün verdi, çeşitli yazarlardan çeviriler yaptı. *Mikado'nun Çöpleri* oyunuyla 1967-68 İlhan İskender Armağanı'nı, 1971'de Ankara Sanat Sevenler Derneği Armağanı'nı, *Gizli Emir* romanıyla 1970'da TRT Sanat Ödülleri Yarışması Başarı Ödülü'nü, *Buz Sarayı* çevirisiyle 1973'te Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülü'nü, *Teknenin Ölümü* kitabıyla 1976'da Yeditepe Şiir Armağanı'nı, *Sözcükler* kitabıyla 1978'de Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü'nü, *Ölümsüzlük Ardında Gılgamış* kitabıyla 1981'de İş Bankası Şiir Büyük Ödülü'nü, *Ölümsüzler* oyunuyla 1984'te Enka Sanat Ödülü mansiyonunu kazandı.

İlk şiirlerinde hece ölçüsüyle duygusal temaların işlendiği göze çarpar. İki arkadaşıyla ortaklaşa çıkardığı *Garip* kitabında, hem duygusal hem toplumcu şiire karşı yeni bir anlayışın ilk adımı yer alır. 1950'lerde yazdıklarında ise, yalın bir söyleyiş içinde, toplumsal temaların ince bir alayla ele alındığı görülür. *Kolları Bağlı Odysseus* kitabıyla (1962) bir

daha değişir, eski özelliklerine karşıt bir yöneliş gösterir. Kimilerince açık/anlaşılır şiirden, toplumcu tutumdan bir uzaklaşma olarak nitelenirken, kimilerince bu yönelimin bir düşünce değişikliğinden değil, şiirin işlevine güncellik yerine tarihsellik kazandırma isteğinden kaynaklandığı (A. Oktay) savunulmuş, o tarihten günümüze değin yazdıkları "soran, arayan bir düşünür kişiliği"nin (Ş. Kurdakul) ürünleri sayılmıştır.

YAPITLARI

Şiir: *Garip* (O. Veli ve O. Rifat'la, 1941), *Rahatı Kaçan Ağaç* (1946), *Telgrafhane* (1952), *Yanyana* (1956), *Kolları Bağlı Odysseus* (1962), *Teknenin Ölümü* (1975), *Sözcükler* (1978), *Ölümsüzlük Ardında Gılgamış* (1981), *Tanıdık Dünya* (1984), *Güneşte* (1989), *Yağmurun Altında* (1995). Deneme: *Doğu-Batı* (1961), *Konuşarak* (1964), *Gelişen Komedya* (1965), *Yeni Tanrılar* (1974), *Sosyalist Bir Dünya* (1975), *Dilimiz Üstüne Konuşmalar* (1975), *Maddecilik ve Ülkücülük* (1977), *Yasak* (1978), *Paris Yazıları* (1982), *Açıklığa Doğru* (1984), *Sevişmenin Güdüklüğü ve Yüceliği* (1990), *Yiten Söz* (1992), *Aldanma ki* (1992), *İmge Ormanları* (1994), *Geleceği Yaşamak* (1994), *Geçmişin Geleceği* (1999), *Çok Sesli Toplum* (2001). Roman: *Aylaklar* (1965), *Gizli Emir* (1970), *İsa'nın Güncesi* (1974), *Raziye* (1975), *Yağmurlu Sokak* (1991), *Meryem Gibi* (1991), *Birbirimizi Anlayamayız* (1992). Oyun: *İçerdekiler* (1965), *Mikado'nun Çöpleri* (1967), *Dört Oyun* (1972). Gezi: *Sovyet Rusya, Azerbaycan, Özbekistan, Bulgaristan, Macaristan* (1965). Anı: *Akan Zaman Duran Zaman* (1984).

ALATURKA

Çık benim şair tabiatım, çık orta yere
Fakir güzelinden söyle
Hasret ateşinden çal
Çal, söyle benim derdimi sevdalı sesinle.

Hep bilinen şarkılar gibi olsun
Hani, dili biçareden
Sun da içsin yar elinden
Yani bilinen şarkılardan olsun.

Yeni sözler arama nafile
Derdim yeni olsa anlarım
Gel, hazırından söyle bu akşam
Üzme yetişir, üzme firakınla harabım.

Sonunda ah çekeriz derinden
Kim anlayacak sahiden olduğunu
Sen söyle yalnız
Zülfündedir bahtı siyahım bestesini
Dede'den.

RAHATI KAÇAN AĞAÇ

Tanıdığım bir ağaç var
Etlik bağlarına yakın
Saadetin adını bile duymamış
Tanrının işine bakın.

Geceyi gündüzü biliyor
Dört mevsimi, rüzgârı, karı
Ay ışığına bayılıyor
Ama kötülemiyor karanlığı.

Ona bir kitap vereceğim
Rahatını kaçırmak için
Bir öğrenegörsün aşkı
Ağacı o vakit seyredin.

ANI

Bir çift güvercin havalansa
Yanık yanık koksa karanfil
Değil bu anılacak şey değil
Apansız geliyor aklıma

Nerdeyse gün doğacaktı
Herkes gibi kalkacaktınız
Belki daha uykunuz da vardı
Geceniz geliyor aklıma

Sevdiğim çiçek adları gibi
Sevdiğim sokak adları gibi
Bütün sevdiklerimin adları gibi
Adınız geliyor aklıma

Rahat döşeklerin utanması bundan
Öpüşürken o dalgınlık bundan
Tel örgünün deliğinde buluşan
Parmaklarınız geliyor aklıma

Nice aşklar arkadaşlıklar gördüm
Kahramanlıklar okudum tarihte
Çağımıza yakışan vakur sade
Davranışınız geliyor aklıma

Bir çift güvercin havalansa
Yanık yanık koksa karanfil
Değil, unutulur şey değil
Çaresiz geliyor aklıma

YANYANA

Bu gürül gürül otların yanı başında
Ağacın gölgesine değdi değecek
Tam şeftalinin kokusu başlarken
Öpüşmeye kıl kadar bitişik
Akarsuyun burnunun dibinde

Bu zulüm, bu haksızlık, bu işkence

TOHUM

Dörtnala haberci ilkyazdan
Aşağıdan inceden beyazdan
Dumanı tüten sıcak tohum
Dolan kara toprağı dolan
Ulaş yeryüzüne ak tohum

Hey gücüne kurban olduğum
Dağ taş dinlemezim hey aman
Göster o gül yüzünü göster
Önce yeşil yeşil bak tohum
Sonra sarı sarı gülüver

Donansın donansın daneler
Kız oğlan kız, alaca kına
Tarlalar sebil tek bedava
Ver güzelim ver yiğitim ver
Pir aşkına fakir aşkına

Anladım farkı neden sonra
Tohumdan başka şeymiş bitki
Bu küçük deli fişekteki
Ne ki? Ağaç mı allı pullu
Yoksa ayrık mı, başak mı ki?

Kim bilecek... Kapalı kutu
Ama bulut, yağmur bulutu
Gelir kararır neredeyse
Tohum altta nefes nefese
Kulağı gök gürültüsünde.

KOLLARI BAĞLI ODYSSEUS'tan

I

4.

Ey çocukluk, mutluluk simyacısı!
Alevini bul getir yanmış bakırın
Batı bulutundaki alı indir yere
Ne oldu tomurcuğun içindeki ısı
Kırmızı yıldızla mı damladı altın
Saydam sapın özündeki ambere?
Bul getir korkusuz büyücü, gizci başı!

8.

Unutamam o güz ikindisini
Her yanda alı al bir mutluluk
Terli bir at gibi gülümseyiverdi
Düşle gerçek arası dörtnala
Bir koşudan sanki çoğala çoğala
Gelip yitivermişti çarçabuk
Beyaz kulelerle bayraklar ortasında

SOKAĞA ÇIKIYORUM

Sokağa bir diyalog gibi çıkıyorum
Umurunda değilim gecenin. Gece
Yarınki gecedir ve tanrıdır
Tanrının umurunda değilim.
Kimileyin seviyorum (Sevmek kuşların
Bir an boş bıraktıkları ağaçtır)
Ve yalnızlığın kırmızı yapraklara
Çalan büyüsünü duyuyorum. Ey cesaret
Hep dolu tut bardağımı. Sevgi ve umut
Birdir, yalnızlık ve cesaret bir.

DEFNE ORMANI

Köle sahipleri ekmek kaygusu çekmedikleri
İçin felsefe yapıyorlardı, çünkü
Ekmeklerini köleler veriyordu onlara;
Köleler ekmek kaygusu çekmedikleri için
Felsefe yapmıyorlardı, çünkü ekmeklerini
Köle sahipleri veriyordu onlara.
Ve yıkıldı gitti Likya.

Köleler felsefe kaygusu çekmedikleri
İçin ekmek yapıyorlardı, çünkü
Felsefelerini köle sahipleri veriyordu onlara;
Felsefe sahipleri köle kaygusu çekmedikleri
İçin ekmek yapmıyorlardı, çünkü kölelerini
Felsefe veriyordu onlara.
Ve yıkıldı gitti Likya.

Felsefenin ekmeği yoktu, ekmeğin
Felsefesi. Ve sahipsiz felsefenin
Ekmeğini, sahipsiz ekmeğin felsefesi yedi.
Ekmeğin sahipsiz felsefesini
Felsefenin sahipsiz ekmeği.
Ve yıkıldı gitti Likya.
Hâlâ yeşil bir defne ormanı altında.

SALYANGOZ

İşçi geliyor ağaç budamaya,
O ne tafra, o ne kırallık,
Bir omuzunda balta, ötekinde ıslık,
Yer değiştiriyor kuşlar dallarda.

Kente dönen çılgın mızıkacılar,
Çiçek tozu içinde tunç bir davul,
Borular arı gibi parlıyor güneşte.

At da sallanıyor, sevinç de,
Sokağa dökülen sesin demeti.

Kadın çıkmış salyangoz toplamaya,
Etekliğinde yılın beşinci mevsimi,
Bakıyor gürültüsüyle memelerinin.

Ve ağzında nar çiçeğiyle
Çocuk gider tayı sevmeye.

Yüreği tedirgin eden bilgelik.

Karacaoğlan'ın Bir Şiiri Üzerine ÇEŞİTLEMELER

VIII
Üç derdim var birbirinden seçilmez
Bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm.
Daracık daracık bir yerim de yok.
Akşam geçiyor yaban arısını iterek,
Yüreğimin toprak yığını kuşlarla hafifliyor,
Acı, sıcak çorbasını arıyor tenceremde,
Ağlayayım diye bir cam,
Camın mendiline silinen yağmur,
Bu ılık yaz yağmuru yeşertir yüreği
Yapraktan önce kız memelerine değer.
Yüzümüzü yıkadığımız akşamın esintisinde
Rüzgârın kederli arabası oyalar bizi,

Pencerenin lambasını söndürmüştür batan güneş,
Sel gibi kurumuştur gün, geceye yürüyen dal,
Varırız atım, tokmağını çalarız
Ayışığında kuzulu kapının, sisle yanyana.
Selvi yuvarlayıp durur yıldızları tıngır mıngır,
Ayın kınalı elleri sevgilimin yüzüne değer.
Konuşan kuşlar götürürüz ona saydam gagalı,
Görülmedik yemekler, Fizan tarakları,
İpek mahreme, çift yanlı fildişi ayna...
Atım sende küheylanlık varsa
Gece yâr koynunda yatarız atım.

GELİNLİK KIZIN ÖLÜMÜ

Salâ verilirken kalktık kahveden,
Cumaydı, yılın en beklemiş günü,
Yemeni gibi üstünde tabutun,
Gölge veren ağaçsız bir gökyüzü.
Kızın babası yanımızda, boyu uzun,
Zayıf, ağzında mırıltılar.
On köylü, iki subay, bir tezkereci er,
Sıralandık ahşap mescidin avlusunda,
Namaz kılmadı adam, ağlamıyordu da,
Alnı bir uzun sabrın kabaran gelgiti,
Sürgün duvarı bekleyişin,
Dünyaya çok yakın bir gece gibi.
Aldık cenazeyi sarsmadan, iğreti
Ve hafif, gözlerimiz yerde,
Kayıp bir tayın izini süreriz sanki.
Kapılarda başları çatkılı kadınlar
Sallanıyorlardı sisli giysilerinde
Yüklüğe saklanmış çevreler gibi soluk,
Bölünmüş gibi yılın en katı ekmeği
İmece sofrasında hıçkırığın,
Kim bilir kaç ölümden kalma saçı gibi.
Susmuştu çekirgelerin kabuğu,
Toprak kumruları güneşin,
Ve köpeklerin yediği kemiksiz sabah,
Susmuştu göğün sarnıcı, boş.
Cemaat yürüyordu kaplumbağa gibi,

Mezarlığa doğru yüzyıldan,
Sarısabırların yanından, acelesiz.
Ayrık otu yolmaya gidiyor sanırsın,
Davul vurmaya, ay tutulmuş,
Tarladaki yarılmış toprağı görmeye,
Susuzluğun kirli rengini, ayıbını,
Dağa taşa vurmuş açlığı.
Dayanan dayanır, yağsız bulgur ve ahlat,
Gençleri alır ölüm ilk ağızda,
Sabah yıldızının uğrağı.
Böğürtlensiz mezarlığa vardığımızda
Bir melek lâle sümbül dikiyordu,
Lâlelerden birini aldı adam,
Girdi kızının mezarına,
Sarıldı, öptü, bıraktı lâleyi sonra,
Kefenin üstüne, uykusuz.
Yedi çocuğu gömülüymüş, söylediler,
Bizi aç bırakan bu toprak
Açlıktan ölenlerle beslenir, dediler.
Dönüşün bir kişi omuzladı tabutu,
Toz toprak içinde vardık kahveye,
Yaşlı adam doğru çeşmeye gitti,
Elini yüzünü yıkadı konuşarak
Kendi kendine, duasız, bir tanrı gibi.

ORHAN VELİ KANIK

1914'te İstanbul'da, Beykoz'da doğdu. İlkokulu İstanbul'da Galatasaray Lisesi ile Ankara'da Gazi İlkokulu'nda okudu. 1933'te Ankara Gazi Lisesi'ni bitirdi. Ardından, İstanbul Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne girdi, fakat öğrenimini tamamlamadan ayrıldı. 1936-41 yılları arasında PTT Umum Müdürlüğü'nde çalıştı. Askerliğini Gelibolu'da yaptı (1941-44). Terhisten sonra Tercüme Bürosu'na memur oldu. 1947'de buradan ayrıldı. 1 Ocak 1949'dan 15 Haziran 1950'ye değin Yaprak dergisini çıkardı. 14 Kasım 1950'de İstanbul'da öldü. Mezarı Rumelihisarı'ndadır.

Orhan Veli ilkin Ahmet Muhip-Cahit Sıtkı-Ahmet Hamdi çizgisini örnek alan ve Baudelaire'den esintiler taşıyan ölçülü uyaklı şiirler yazdı (Varlık, 1936-39). Sonra Varlık (1937-48), İnsan (1938), Gençlik (1938), Ses (1940), Küllük (1940), İnkılâpçı Gençlik (1942), Ülkü (1945-46), İşte (1944), Yücel (1945), Aile (1947-51), Meydan (1948), Yaprak (1949-50) dergilerinde özgür koşuğa yaslanan yeni şiirler yayımladı. Bunlardan bir bölüğünü *Garip* (1941) adlı kitapta topladı. Kitaba koyduğu bir önsözde şiir anlayışını açıkladı. Arkadaşları Melih Cevdet ve Oktay Rifat'la birlikte Garip akımının öncülüğünü yaptı. Şiirlerinin yanı sıra hikâyeler, eleştiriler, denemeler yazdı. Nasrettin Hoca Hikâyeleri'ni şiirleştirdi (1949). Lafontaine'in Masalları'nı dilimize çevirdi (1948).

İlk döneminde Ahmet Hamdi, Necip Fazıl ve Ahmet Muhip'ten bazı etkiler alan Orhan Veli, Garip'le yeni bir şiire yöneldi. Geleneğin getirdiği bütün kalıplara, ölçülere, sanatlara ve imgeye sırt çevirerek yalın, yoğun ve özgün şiirler yazdı. Önceleri biçimsel ve bireysel yanı ağır basan bu şiirleri sonra içeriksel ve toplumsal boyutlarla bütünleyip zenginleştirdi. Şaşırtma ile ince alayı şiirinin öğelerinden biri haline getirdi. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Garip* (1941, Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat'la), *Vazgeçemediğim* (1945), *Destan Gibi* (1946), *Yenisi* (1947), *Karşı* (1949), *Bütün Şiirleri* (1975, derleyen Asım Bezirci). Yazı/Öykü: *Nesir Yazıları* (1953), *Bütün Yazıları* (I, "Sanat ve Edebiyat Dünyamız"; II, "Bindiğimiz Dal", 1982, derleyen Asım Bezirci).

OARİSTYS

(In Memoriam)

Ey hâtırası içimde yemin kadar büyük,
Ey bahçesinin hoş günlere açık kapısı
Hâlâ rüyalarıma giren ilk göz ağrısı,
Çocuk alınlarda duyulan sıcak öpücük.

Ey sevgi dalımda ilk çiçek açan tomurcuk,
Kanımın akışını yenileştiren damar,
Gül rengi ışıkları sevda dolu akşamlar
İçime yeni bir fecir gibi dolan çocuk.

Ey tahta perdenin üzerinden aşan hatmi
Ve havaları seslerimizle dolu bahar
Koşuştuğumuz yollar, oynadığımız sular,
Kâğıttan teknesinde sevinç taşıyan gemi.

Duyup karşı minarede okunan yatsıyı
Yatağıma sıcaklığını getiren rüya.
Denizlerde onunla yaşadığım dünya
Ve ey ufku beyaz cennetlere giden kıyı.

Ah! Birçok şeyler hatırlatan erik ağacı
Ve o ilk yolculukla başlayan hasret, zindan;
Atları çıngıraklı arabanın ardından,
Beyaz, keten mendilimde sallanan ilk acı.

MASAL

Çocuk gönlüm kaygılardan âzâde
Yüzlerde nur, ekinlerde bereket;
At üstünde mor kâküllü şehzade;
Unutmaya başladığım memleket.

Şakağımda annemin sıcak dizi,
Kulağımda falcı kadının sözü,
Göl başında padişahın üç kızı,
Alaylarla Kaf dağına hareket.

SON TÜRKÜ

Kaybolmak üzre suya düşen bilezik
Bak bütün kırışıklar silindi sudan.
Son saatimde mi uyandım uykudan,
Neden boş geçen yıllardan içim ezik?

Durdu beni ölüme götüren kervan.
Eski bir şarkı söyleniyor rüzgârda.
Duydum ki sevmeyi bilen dudaklarda
Benim ilâhilerim hâlâ okunan.

Sevgilim... Ellerime dokunaraktan..
Beni çağıran bir eda var sesinde.
Bu muydu insanlara son nefesinde
Görüneceğinden bahsedilen şeytan?

Sular çekilmeye başladı köklerde
Isınmaz mı acaba ellerimde kan?
Ah! Ne olur bütün güneşler batmadan
Bir türkü daha söyleyeyim bu yerde.

AĞACIM

Mahallemizde
Senden başka ağaç olsaydı
Seni bu kadar sevmezdim.
Fakat eğer sen
Bizimle beraber
Kaydırak oynamasını bilseydin
Seni daha çok severdim.

Güzel ağacım!
Sen kuruduğun zaman
Biz de inşallah
Başka mahalleye taşınmış oluruz.

MONTÖR SABRİ

Montör Sabri ile
Daima geceleyin
Ve daima sokakta
Ve daima sarhoş konuşuyoruz.
O her seferinde,
"Eve geç kaldım" diyor.
Ve her seferinde
Kolunda iki okka ekmek.

TEREYAĞI

Hitler amca!
Bir gün de bize buyur.
Kâkülünle bıyıklarını
Anneme göstereyim.
Karşılık olarak ben de sana
Mutfaktaki dolaptan aşırıp
Tereyağı veririm.
Askerlerine yedirirsin.

BEDAVA

Bedava yaşıyoruz, bedava;
Hava bedava, bulut bedava;
Dere tepe bedava;
Yağmur çamur bedava;
Otomobillerin dışı,
Sinamaların kapısı,
Camekânlar bedava;
Peynir ekmek değil ama
Acı su bedava;
Kelle fiyatına hürriyet,
Esirlik bedava;
Bedava yaşıyoruz, bedava.

YALNIZLIK ŞİİRİ

Bilmezler yalnız yaşamayanlar,
Nasıl korku verir sessizlik insana;
İnsan nasıl konuşur kendisiyle;
Nasıl koşar aynalara,
Bir cana hasret,
Bilmezler.

DENİZİ ÖZLEYENLER İÇİN

Gemiler geçer rüyalarımda,
Allı pullu gemiler, damların üzerinden;
Ben zavallı,

Ben yıllardır denize hasret,
"Bakar bakar ağlarım".

Hatırlarım ilk görüşümü dünyayı,
Bir midye kabuğunun aralığından:
Suların yeşili, göklerin mavisi,
Lâpinaların en hârelisi...
Hâlâ tuzlu akar kanım
İstiridyelerin kestiği yerden.

Neydi o deli gibi gidişimiz,
Bembeyaz köpüklerle, açıklara!
Köpükler ki fena kalpli değil,
Köpükler ki dudaklara benzer;
Köpükler ki insanlarla
Zinaları ayıp değil.

Gemiler geçer rüyalarımda,
Allı pullu gemiler, damların üzerinden;
Ben zavallı,
Ben yıllardır denize hasret.

GÜN OLUR

Gün olur, alır başımı giderim,
Denizden yeni çıkmış ağların kokusunda.
Şu ada senin, bu ada benim,
Yelkovan kuşlarının peşi sıra.

Dünyalar vardır, düşünemezsiniz;
Çiçekler gürültüyle açar;
Gürültüyle çıkar duman topraktan.

Hele martılar, hele martılar,
Her bir tüylerinde ayrı telaş!..

Gün olur, başıma kadar mavi;
Gün olur, başıma kadar güneş;
Gün olur, deli gibi...

İSTANBUL'U DİNLİYORUM

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Önce hafiften bir rüzgâr esiyor;
Yavaş yavaş sallanıyor
Yapraklar, ağaçlarda;
Uzaklarda, çok uzaklarda,
Sucuların hiç durmayan çıngırakları;
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı.

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Kuşlar geçiyor, derken;
Yükseklerden, sürü sürü, çığlık çığlık.
Ağlar çekiliyor dalyanlarda;
Bir kadının suya değiyor ayakları;
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Serin serin Kapalı Çarşı;
Cıvıl cıvıl Mahmutpaşa;
Güvercin dolu avlular.
Çekiç sesleri geliyor doklardan,
Güzelim bahar rüzgârında, ter kokuları;
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Başında eski âlemlerin sarhoşluğu,
Loş kayıkhaneleriyle bir yalı;
Dinmiş lodosların uğultusu içinde
İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı;

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Bir yosma geçiyor kaldırımdan;
Küfürler, şarkılar, türküler, lâf atmalar.
Bir şey düşüyor elinden yere;
Bir gül olmalı;
İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı;

İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı;
Bir kuş çırpınıyor eteklerinde;
Alnın sıcak mı, değil mi, biliyorum;
Dudakların ıslak mı, değil mi, biliyorum;
Beyaz bir ay doğuyor, fıstıkların arkasından
Kalbinin vuruşundan anlıyorum;
İstanbul'u dinliyorum.

HÜRRİYETE DOĞRU

Gün doğmadan,
Deniz daha bembeyazken çıkacaksın yola.
Kürekleri tutmanın şehveti avuçlarında,
İçinde, bir iş görmenin saadeti,
Gideceksin;
Gideceksin ırıpların çalkantısında.
Balıklar çıkacak yoluna, karşıcı;
Sevineceksin.
Ağları silkeledikçe,
Deniz gelecek eline pul pul;
Ruhları sustuğu vakit martıların,
Kayalıklardaki mezarlarında,
Birden,
Bir kıyamettir kopacak ufuklarda.
Denizkızları mı dersin, kuşlar mı dersin;
Bayramlar seyranlar mı dersin, şenlikler cümbüşler mi?
Gelin alayları, teller, duvaklar, donanmalar mı?

Heeey!
Ne duruyorsun be, at kendini denize;
Geride bekleyenin varmış, aldırma;
Görmüyor musun, her yanda hürriyet;
Yelken ol, kürek ol, dümen ol, balık ol, su ol;
Git gidebildiğin yere.

AYRILIŞ

Baka kalırım giden geminin ardından;
Atamam kendimi denize, dünya güzel;
Serde erkeklik var, ağlayamam.

DALGA

Mesut sanmak için kendimi
Ne kâğıt isterim, ne kalem;
Parmaklarımda cıgaram,
Dalar giderim mavisinden içeri
Karşımda duran resmin.

Giderim, deniz çeker;
Deniz çeker, dünya tutar.
İçkiye benzer bir şey mi var,
Bir şey mi var ki havada
Deli eder insanı, sarhoş eder?

Bilirim, yalan, hepsi yalan;
Taka olduğum, tekne olduğum yalan;
Suların kaburgalarımdaki serinliği,
İskotada uğuldayan rüzgâr,
Haftalarca dinmeyen motör sesi,
Yalan.

Ama gene de,
Gene de güzel günler geçirebilirim;
Geçirebilirim bu mâvilikte.
Suda yüzen karpuz kabuğundan farksız,
Ağacın gökyüzüne vuran aksinden,
Her sabah erikleri saran buğudan,
Buğudan, sisten, aşktan, kokudan..

II.
Ne kâğıt yeter ne kalem,
Mesut sanmam için kendimi.
Bunların hepsi.. hepsi fasafiso.
Ne takayım, ne tekneyim.
Öyle bir yerde olmalıyım
Öyle bir yerde olmalıyım ki,
Ne karpuz kabuğu gibi,
Ne ışık, ne sis, ne buğu gibi...
İnsan gibi.

OKTAY RİFAT

1914'te Trabzon'da doğdu. Ortaöğrenimini Ankara Erkek Lisesi'nde, yükseköğrenimini Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde bitirdi (1936). Maliye Bakanlığı'nca doktora yapmak üzere gönderildiği Paris'te Siyasal Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gördü, ama İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması yüzünden dönmek zorunda kaldı. Maliye Bakanlığı'nda ve Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nde bir süre çalıştı. Serbest avukat olarak çalışmayı önce Ankara'da, 1955'ten sonra da İstanbul'da sürdürdü. Devlet memurluğuna dönüp İstanbul'da Devlet Demir Yolları I. İşletmede, emekli olana değin avukatlık yaptı (1973). 18 Nisan 1988'de İstanbul'da öldü.

Şiirden başka tiyatro, roman türlerinde ürün verdi. Şiir üzerine denemeler yazıp çeşitli ozanlardan şiirler çevirdi. *Karga ile Tilki* kitabıyla 1954'te Yeditepe Şiir Armağanı'nı, *Şiirler* adlı kitabıyla 1970'de Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü, *Yağmur Sıkıntısı* ile 1970'te Ankara Sanat Sevenler Derneği Yılın En İyi Oyun Ödülü'nü ve TRT Sahne Eserleri Yarışması Başarı Ödülü'nü, *Bir Cigara İçimi* kitabıyla 1980'de Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü'nü, *Danaburnu* kitabıyla 1980'de Madaralı Roman Ödülü'nü, *Dilsiz ve Çıplak* kitabıyla 1984'te Necatigil Şiir Ödülü'nü kazandı.

Şiirleri, Garip anlayışını oluşturanlardan biri olmanın ardından, çeşitli anlayış, beğeni ve tutumlardan geçerek uzun bir yolculuk yapmıştır. Bu yolculuğun konakları arasında, "şiir dilini basit söyleyişlere bağlayan, gücünü şaşırtıcı buluşlardan, espri ve yergiden alan" (Ş. Kurdakul) bir dönem olduğu gibi, "toplumsal yergi türünün, kimi yerde türkü ve şarkı kırmalı" (A. Behramoğlu) örneklerini içeren bir "halk dilini arayış" (A. Oktay) süreci de bulunur. Kendisinin "Halkla şiir arasındaki uçurum kapanacak" dediği türde bir toplumsallığı açık/kapalı, doğrudan/dolaylı yansıtan ürünlere de, gerekçesini "gerçeğin gündelik düzeninde yapamayacağımız değişikliği, kelimelerin konuşma dilindeki gündelik düzeninde yapma"ya dayandıran soyut ürünlere de rastlanır. Kimi zaman küçük gözlem ve izlenimler, kimi zaman kırsal yaşam, kimi zaman duru ve yalın söyleyişler, kimi zaman Batı şiirinin geçişli cümleleri ya da düzyazılı anlatım, değişe değişe sürüp giden ve her evresinde belli bir çizgiyi tutturan, beğenilen bir birikim ortaya koymuştur.

YAPITLARI

Şiir: *Garip* (O. Veli ve M. C. Anday'la, 1941), *Yaşayıp Ölmek Aşk ve Avarelik Üstüne Şiirler* (1945), *Güzelleme* (1945), *Aşağı Yukarı* (1952), *Karga ile Tilki* (1954), *Perçemli Sokak* (1956), *Âşık Merdiveni* (1958), *Elleri Var Özgürlüğün* (1966), *Şiirler* (1969), *Yeni Şiirler* (1973), *Çobanıl Şiirler* (1976), *Bir Cigara İçimi* (1979), *Elifli* (1980), *Denize Doğru Konuşma* (1982), *Dilsiz ve Çıplak* (1984), *Koca Bir Yaz* (1987). Oyun: *Birtakım İnsanlar* (1961), *Kadınlar Arasında* (1966), *Toplu Oyunlar* (1988). Roman: *Bir Kadının Penceresinden* (1976), *Danaburnu* (1980), *Bay Lear* (1982). Yazılar: *Şiir Konuşması* (1992).

EKMEK VE YILDIZLAR

Ekmek dizimde
Yıldızlar uzakta tâ uzakta
Ekmek yiyorum yıldızlara bakarak
Öyle dalmışım ki sormayın
Bazan şaşırıp ekmek yerine
Yıldız yiyorum

UÇAKLAR

Uçaklar gelecekmiş
Korkum yok benim
Kâğıt gemilerim
Kurşun askerlerim hazır
Hem bunlar bozulursa
Babam yenilerini alır

KADEH

Burası dalyan kahvesi
Ortalık süt mavisi
Apostol bu ne biçim meyhane
Tabağımda bir bulut
Kadehimde gökyüzü

KARIMA

Sofalar seninle serin
Odalar seninle ferah
Günüm neşeyle uzun
Yatağında kalktığım sabah.

Elmanın yarısı sen, yarısı ben
Günümüz gecemiz evimiz barkımız bir
Saadet bir çimendir bastığın yerde biter
Yalnızlık gittiğin yoldan gelir.

ANIŞ

Her dakikasını ayrı hatırlarım
Erenköy'de geçen zamanımın
Rüyama girer bir arada
İstanbul bahar ve Türkân'ım

Bir odamız vardı etrafı sarmaşık
Bostanlara bakan penceremiz
O güller kadar taze
Ben ona deli gibi âşık

Bir yastıkta dinlenir başlarımız
Saçlarım saçlarına karışırdı
O güzel bir kızdı ince alımlı
Ne giyse yaraşırdı

Yeter ki gönüller şen olsun
Şarkılar söylerdik yolda
Hep karşıma otururdu ellerini tutardım
Akşam üstü eve dönerken paraşolda

Ağaçlar çiçekteydi
Türkân'ım sağ beraberimde
Kalbim sevda içindeydi
İstanbul bahar içinde

TELEFON

Gözlerin var ya çekik kara kara
Önce gözlerindi en güzel ışık
Beyaz dişlerindi bacakların omuzun
Damalı örtüde bir kâse çorba gibi
Buğulu bir lezzetti karıkocalık
Şimdi bir çınar yeşeriyor içimde
Bir şarkı söyleniyor uzun uzun
Hürriyetin rüzgârlı bayrağı oldu
Bize yeten aydınlığı sevdamızın

Aman dayanamazsam ne etmeli
Bütün pencereler üstlerine açık
Kimler soyar çocukları kimler örter
Biri on bir yaşında öteki küçük
Ya anne diye bağırırsa uykusunda
Belki korkmuş belki de susamıştır
Geceleri su içmeye alışık
Çorap öyle mi giydirilir don öyle mi bağlanır
Gömleği bir tuhaf sarkıyor arkasında

Çocuklara bakma dayanırım
Gide gide çoğaldım halkım ben artık
Dağ taş kalabalık kalabalık
Satar mıyım onları onlar da çocuklarım
Ben kadınım çocuklarımla varım
Telefon nafile açmam seni
Söylemez dillerim yarınla bağlı
Tutmaz parmaklarım kocamdan belli
Telefon benimki de analık

Çocuklara bakma dayanırım
Sevgiydim önce bir çeşit incelik
Şimdi işe yarıyorum kaba saba
Tuzlu bir deniz kokusu havada
Benimle başladı bu müthiş tazelik
Benimle yaklaştı güzel günler
O günlerin eşiğinde beni hatırlayın
Hatırlayın onların vahşetini
Her telefon çalışta kesik kesik

ULUDAĞ SOKAK SATICILARI

Girin satıcılar evimin bülbülleri
Girin girin aydınlık bahçemden içeri
Üzüm satın armut satın nar satın bize
Dağlar görünürken kapıda ardınızdan
İndirin tüy gibi küfeyi sırtınızdan
Bir elmada bir mevsim dolsun evimize

Ya sen ey karınca taciri gazeteci
Ağzının içinde bir sap ebe gümeci
Kaşlarında macera gözlerinde oyun
Şeytan gibi kaçan yollu bisikletinle
Yırtık çizmelerin kadife kasketinle
Getir o eski sevincini çocukluğun

Akşamla bacada mavileşince duman
Biten türkü gibi uzaklaşın kapımdan
Kayın ağır ağır gündüzden gecenize
Ey İstanbul ağzıyla mal satan simitçi
Çocukları eşeğine bindiren sütçü
Halil İbrahim bereketi kesenize.

SARMAŞ DOLAŞ

Isıt beni hürriyet inancım
Isıt beni bu gecelik
Şilte yufka yorgan delik
Dışarısı soğuk alabildiğine
Dışarısı rüzgâr alabildiğine
Dışarıda zulüm
Dışarıda işkence
Dışarısı ölüm alabildiğine
Sokul bana hürriyet inancım
Isıt beni bu gecelik
Ellerine yer hazır avucumda
Dizlerini oyluklarıma daya
Bir kılıf gibi içimde dışımda
Hürriyet inancım
Hürriyet inancım
Bu gecelik

SON SÖZ

Boğazından lıkır lıkır geçen
Şu suyun kıymetini bil
Nedir ki bu mavilik deme
Pencereden görebildiğin kadar
Göğün kıymetini bil
Kıymetini bil çiçek açmış bademin
Güneşli odanın çamurlu sokağın
Beyazın siyahın yeşilin
Pembenin kıymetini bil
Dirilik öyle bir şey yürekte
Sevinçle çırpınır
Kavak yelleri eser insanın başında
İnsanoğlu kızar öfkelenir savaşır
Halk için girişilen savaşta
O korkulu sevincin
Öfkenin kıymetini bil
Bil ki bu
Budur işte
Güneş yalnız dirileri ısıtır
Güneşin kıymetini bil

ELLERİ VAR ÖZGÜRLÜĞÜN

1
Köpürerek koşuyordu atlarımız
Durgun denize doğru.

2
Bu uçuş, güvercindeki,
Özgürlük sevinci mi ne!

3
Öpüşmek yasaktı, bilir misiniz,
Düşünmek yasak,
İş gücünü savunmak yasak!

4
Ürünü ayırmışlar ağacından,
Tutturabildiğine,
Satıyorlar pazarda;
Emeğin dalları kırılmış, yerde.

5
Işık kör edicidir, diyorlar,
Özgürlük patlayıcı,
Lâmbamızı bozan da,
Özgürlüğe kundak sokan da onlar.

Uzandık mı patlasın istiyorlar,
Yaktık mı tutuşalım.
Mayın tarlaları var,
Karanlıkta duruyor ekmekle su.

6
Elleri var özgürlüğün,
Gözleri, ayakları;
Silmek için kanlı teri,
Bakmak için yarınlara,
Eşitliğe doğru giden.

7
Ben kafes, sen sarmaşık;
Dolan dolanabildiğin kadar!

8
Özgürlük sevgisi bu,
İnsan kapılmayagörsün bir kez;
Bir urba ki eskimez,
Bir düş ki gerçekten daha doğru.

9
Yiğit sürücüleri tarihsel akışın,
İşçiler, evren kovanının arıları;
Bir kara somunun çevresinde döndükçe
Dünyamıza özgürlük getiren kardeşler.
O somunla doğrulur uykusundan akıl,
Ağarır o somunla bitmeyen gecemiz;
O güneşle bağımsızlığa erer kişi.

10
Bu umut özgür olmanın kapısı;
Mutlu günlere insanca aralık.
Bu sevinç mutlu günlerin ışığı;
Vurur üstümüze usulca ürkek.

Gel yurdumun insanı görün artık,
Özgürlüğün kapısında dal gibi;
Ardında gökyüzü kardeşçe mavi!

BİR KIZ ÇOCUĞU İÇİN

Yanlışların içinde hiç düzeltilmemiş
ağaçlar vardı abanoz dışbudak
bir sen görüyordun bu aksaklığı
bahçe içindeki evin ahlatı altında
parmaklıktan sokağa bakarken

evler evler içinde ve evlerin
içinde birileri yaşıyorlardı
körler yatalaklar sonradan görmeler
bir sen görüyordun bahçe içindeki evin
duvardan sarkan inciri altında
kederin çıplaklığını

ihtiyar ve yorgun çöpçüler dilenciler
çımacılar küçük fabrika işçileri
ambarcılar avukat kâtipleri

bir sen görüyordun bahçe içindeki evin
balkonundan İstanbul'un üstüne dökülüşünü
sarı bir gül gibi güneşin,
çiçek tozu parmaklarının ucunda
bir yaprak önlüğünün cebinde
çocukluğun unutturamadığı.

BİZ VE ONLAR

İçlerinden geçenleri anlıyorduk, söylemediklerini.
Yoksulsunuz, iğrençsiniz, diyorlardı,
ne giysiniz var dolabınızda, ne iki türlü yemeğiniz,
ne de paranız,
sevginize karnımız tok, özgürlükse özgürlük bizim için.
Sırıtmaya bile gerek duymadan arkalarını dönüyorlar
soframıza.
Oysa biz alın terimizi bölüşürüz, yağma ve haraç
bilmeyiz.
Tütünü öküz için icat ettik, çift sürerken bir cıgara
içimi dinlensin diye.
Öküz bizsek, hani soluk alacak vakit nerde!
Bu yüzden hor bakıyorlar bize, kanımızı içtiklerinden.
Bencillik en büyük bereket onlara, beylikleriyse
en büyük dolap.

GEMİDE

Kadınları bebeleriyle girdiler güverteye. Kimi çöktü,
bağdaş kurdu kimi. Arkaları basık yabanlık pabuçlarını
düşürüp yere, parmaklarını yokladılar çorabın altında.
Asma yapraklarıyla örtülü kiraz dalı sepetlerinde
kara üzümler görünüyor, yuvarlak taneli, puslu.
Gemi kalktı, yol alıyor iki yana savurarak denizi,
bulutlar uçuyor, sıla geride.

Bir deniz eri dalgalara bakıyor ve batan güneşe, düşünceli.
Bir çocuk ağlıyor. Az sonra azık çıkınları açıldığında
çökelek peyniri yiyecekler, çimdik çimdik, keçilerinden
sağdıkları sütle kotarılmış, yanında sivri biber,
domates sarı çekirdekli, paslı çakıyla ince dilinmiş
ve uyuyacaklar başları geride, ne mutlu ne mutsuz,
alınyazılarına yabancı.

VİDALAR

İşçi demir dikmeleri boyuyor duvarın üstüne binmiş,
boya kutusuna banarak usulca fırçayı. Gündeliği kaça?
Doyarlar mı dersiniz çoluk çocuk! Tahtaları çakmak için
usta vida almaya gitti motosikletle, kavakların altından.
Bir toz bulutu yükseliyor upuzun ardında. Kasabaya vardığında
nalbura girecek: "Vida, diyecek, beşlik," küf kokan dükkânda.
Bir kutunun içinden vidalar çıkaracak nalbur, uzatacak.
Alışverişle dönüyor dünya, mevsimler gelip geçiyor.
Tahtalar dökülüyor ne denli sağlam çakılsa yıllardan sonra
ve otlar, dikenler, ısırganlar bürüyor duvar diplerini,
Ama şu bulutlar, maviliğin içinde, yıllardan sonra da
gelip geçecek göçük ya da yeni duvarların üstünden.

Beşlik vida kısa düşer, ustam, altılık ister bu tahtalara,
günün birinde yine çürür düşerler ya, şimdilik.

1940'TAN SONRA

TOPLUMCULAR

NİYAZİ AKINCIOĞLU

1919 Kasımında Kırklareli'nin Kurudere köyünde doğdu. (Babaeski'nin Karahalil köyü nüfusuna kaydedildi.) Liseyi Edirne ile Bursa'da okudu. Lisedeyken öğretmeni Orhan Şaik Gökyay'ın etkisinde kaldı. Türkçü, Turancı şiirler kaleme aldı. Bunları, 1938'de Bursa'da *Haykırışlar* adlı bir kitapta topladı. 1939'da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girdi. Bir süre heceyle şiirler yazdı. Sonra 1940 kuşağının etkisiyle toplumculuğa yöneldi. Yeni şiir akımını benimsemekle birlikte, Halk ve Divan şiirinden de yararlanan ilginç ürünler verdi. Barış, özgürlük ve kardeşliği savundu. Yurt, insan ve yaşama sevgisini dile getirdi.

Hukuk Fakültesini bitirince, askerliğini Ankara'da yedeksubay olarak yaptı. Kırklareli'nde avukatlığa başladı. 4 Nisan 1953'te tutuklandı. 20 ay hapis yattı. Yargılama sonunda, 11 Aralık 1954'te beraat etti. 1957'de Hürriyet Partisi'ne, 1960'tan sonra Yeni Türkiye Partisi'ne yakınlık gösterdi. 1 Şubat 1979'da Kırklareli'nde öldü.

Niyazi Akıncıoğlu'nun şiirleri Servetifünun (1938-1941), Yedigün (1939), Yücel (1939), Sokak (1940), Yeni İnsanlık (1940), Yeni Edebiyat (1941), Yürüyüş (1943), Yeni Ses (1943), Pınar (1945), Gün (1945), Meydan (1948), Pazar Postası (1951), Yeryüzü (1951), Dost (1958), Yansıma (1972), Türkiye Yazıları (1977), Sanat Emeği (1979), Milliyet Sanat (1979), Düşün (1984) dergilerinde yayımlandı. [A. B.]

YAPITLARI

Haykırışlar (1938), *Umut Şiirleri* (1985, yayına hazırlayanlar: Ömer Can, Hüseyin Atabaş).

YOLLAR

İnce ince yollar sere serpile,
Her biri bir başka dilberle iner;
Yollar, ılgıt ılgıt akar sahile,
Her biri bir içim kevserle iner.

Ay doğdu gözyaşı halinde suya:
Bir ahû düşmüştür sanki pusuya..
Bu yollar belki sır verdiğim koya,
Yanılır bu akşam Ülkerle iner.

DİLEK

Yadellerde dostlar yaya kaldım ben
Şu yollar kolkola bağlaşır gider,
Yâdınız bir türlü düşmez dilimden,
Gözyaşım su gibi çağlaşır gider.

Burcu burcu tüter gözümde sıla,
Her geçen dakikam sığmaz bir yıla
Sularla dertleşir yana yakıla,
Şu gönlüm; gariptir ağlaşır gider.

Göz göz oldu yaram kanar saramam,
Dağları aşıp da ona varamam,
Hastayım kimseden şifa soramam,
Dertlerim tükenmez dağlaşır gider.

NAĞME

I

Seni nasıl unutabilirim,
Ekmeğim senden, suyum elinden
Bir kere sevmişim, yârim demişim;
Nasıl inkâr ederim, nasıl bir tanem.

Gün olmuş ağlamışım
Gülmüşüm, sevinmişim.
Elveda etmiş uykum
Omuz silkmişim;
Bir başka olmuşum senin yüzünden;
Nasıl inkâr ederim, nasıl şahanem.

Terkedip evi barkı
Şair olduğum doğru.
Ve doğru adına kadeh kırdığım
Gözüme aldığım cümle belâyı.
Kuşlara selâmım
Bulutlardan korkum
Yalan değildir.
Ve sebepsiz değildir:
Yürümem, oturmam
Kitap okumam...
Bekçilerle aram niçin sütliman
Niçin yalnız gezerim korkmadan, utanmadan?
Muhtar da bilir, kâhya da bilir
Sevdalıyım ben ve güzelsin sen;
Nasıl inkâr ederim, nasıl Şaziyem!..

II
Kalûbelâdan beri sevişiyoruz,
Kütükte kaydımız böyle yazılı.
Dillere düşmüşüz, destan olmuşuz
Aldırma sevdiğim elâlem onlar.

Sen yine akşamla gözlerini yum,
Sabahı getiren kuşlar yoldadır.
Mavi boncukların, bileziklerin
Ve ben sevdiğim ve ben yoldayım.

Bir sevdalıktır ömür,
Ve bir şarkılıktır cümle sevdalar.
Kırmızı gül, beyaz lâle, mor sümbül;
Top zülfüne top fesleğen yakışır.

Bayram olur sevdalı,
Seyran olur sevdalı,
Beşik iner,
Tabut gider sevdalı.

DÜNYAYA DAİR

I
İşte böyle bu dünya;
yarısından çoğu su,
yusyuvarlak, tostoparlak;
velâkin yaşamak,
ne toprak, ne su;
yaşamak başka şey,
yaşamak güzel.

Masallarında şehzade,
denizlerinde kaptan;
rüyalarına sahip olabiliriz.
Gün güneş cıvıl cıvıl,
karınca kaderinde;
nazar boncuğu bereketimizin,
masmavi bir gök yerli yerinde.
Kuşun haysiyeti başka,
bir başka baharın;
vaz gelip geçmek mümkün olmuyor,
cevrü cefasından, nazından yârin.

Su diyoruz akıyor,
sel olup umman olup;
acıksak, ekmek desek,
yürüyor orman olup;
başaklar üstümüze,
nasıl nankör geliriz;
nasıl inkâr ederiz,
duracak gözümüze.

İşte ümit, işte arzu;
işte can, işte ecel;
kendine güven sade;
sev sevebildiğin kadar,
bil bilebildiğin kadar.

Miami'de mehtap toktur üç öğün,
işte boğaz, üstünde yerin, altında göğün;
işte beyaz yelkenli;
yükle düşünceni, yükle gemini;
Adalar, Çanakkale
ve sonra açık deniz.

Ve işte Bursa;
şeftali lezzeti, ayva sarısı;
Karabük, işte fırın, taze ekmek kokusu;
işte ümit, işte arzu.
İşte komşu kızı, işte baldızın;
kendine güven sade,
gönlün gani olsun, sevmek iste;
sev sevebildiğin kadar,
bil bilebildiğin kadar;
işte can, işte ecel;
meydan senindir kafadar,
ve dünya güzel.

Yarı ilah, tam insan;
ve rakipsiz saltanatında dünyamızın,
bizimdir dağlar, bizimdir ferman;
yeter ki ayrılmasın ayağımız topraktan.

İÇLENME

Dün;
hatırımda değil
belki geçen gün
turnalar geçti de bir garip oldum.

Soyunuverdi gönlüm,
yılları bir bir,
söğüt dalı atım kişnedi geldi.

Sonra yine ağır ağır büyüdüm,
mesut yalnızlığına erdim ömrümün.
Seni düşündüm;
bekâr yastığımın hararetini
sevdalı hürriyetimi düşündüm;
garipliğim ondandır.

Neydi o günler!
Sen yoktun, hasretin vardı;
sıla vardı, gurbet vardı.

Gün doğuyor,
Güneşi selamlayalım
kimi mahzun gözler üstüne;
kimi uykusuz sabahı bekleyen
hayata koşalım.
Fakat ölmek var kitapta,
dönmek yazmıyor.

BİR GÜNÜN BİLANÇOSU

Ben her gün kuşlara yem serpiyorum,
çiçekleri suluyorum;
bazen efkâr basıyor, içiyorum
seni düşünüyorum ve gün bitiyor.

SIR

Yerin kulağı var
Çiçeğin yok

BURSA

Adını ilk defa
Yedibelâ Rasim'in hançerinde okudum.
Çocuktum.
Çatal geyik boynuzu kabzasında
İlk Bursalıyı tanıdım:
"Bıçakçı Remzi" yazıyordu.
Ve kıvrak, söğüt yaprağı çeliğinde
Bir yara izi gibi kazılmıştı: Bursa.
Bilek olursa
–Diyordu delikanlılar–
Nankör değildir Bursa hançerleri.
Ha!. demeye gör, dönmez geri.
Ülfetim böyle oldu, methini böyle duydum.
Sonra büyüdüm,
Kartpostallarda resmini gördüm:
Gök mavi, zemin yeşildi.
Bir başka resimde:
Beş kurnalı şadırvan,
Şadırvan başında beş adam;
–Yeşil başlı ördekler gibi–
Beş yeşil sarıklı
Bursalı
Abdes alırken mürtesimdi.
Ve gök yine mavi, zemin yeşildi.
Nihayet devran
Yolumu Bursa'ya düşürdü.
Üç aziz bahar,
–Bütün mevsimler dâhil–
Üç uzun yıl,
Bursa'dan gayri cümle dünyada
Beni nâmevcut okudular.
Ve ben mektebinde okudum.
Bir rivayete göre adam oldum.
Bir rivayete göre kayboldum.
İkisi de aynı kapıya çıkar.
Mesele değil.
Mesele şu ki
Bursa iyi, Bursa güzel.
Bursa için destan yazılır,

Bursa için iğneyle kuyu kazılır;
Fakat yalan:
"Bursa'da zaman,
Billûr bir avize" gibi değil
Değil ama,
Bir ölmemek arzusu veriyor adama.
Dünyayı bırakıp gitmek haseti,
Yaşamak hasleti,
Dünya sevgisi;
Yeşil yeşil yeşeriyor,
Mavi mavi gülüyor.
Ve sonra "Yeşil"in türbelerinden,
–Daha çok yatsı üstleri,
Yıldızlı gecelerde–
Bir aksi cevap yükseliyor perde perde.
Zamanı evail kokuyor burcu burcu
Yaprak yaprak dökülüyor
İmkânsızlığı ve nimet bolluğu.
Korkunçtur bu saatte ezan sesleri;
Allahla konuşur müezzinleri,
Karşılıklı sâlâ verilir.
Bu saatte Bursa'dan
İki eli kanda olan insan,
Koltuk değneklerini unutan,
Dost elini kaybeden âmâ;
Ve herkes
Kaçıp gitmelidir.
Her şeye rağmen dünyayı
Dünya bilmelidir.
Bursa iyi, Bursa güzel.
Eminim ki ben bâsübadelmevt
Orda olurdu:
Yalan yazmasa kitap,
Yıkılmasaydı mihrap!.

EDİRNE

Bir yerde görürsen ki:
Ağır ve edalı akar,
dal dal söğütleri öperek
samur üç belik gibi
üç koldan sular;
müjdeler olsun efendim:
Edirne'desin.
Mevsim, fasl-ı bahardır;
gecedir ve mehtap vardır.
Ve sen,
Bir kavs-ı kuzahta yürür gibi
Köprüler'desin.
Şataraban makamından bir şarkı dudaklarında
düşünür, çözemezsin:
Bu nâz-ı istiğna, bu âvâz neden;
neden yarı eğilmiş suya dallar?
Öyle fermân etmiş eden
kimseler bilmez.
"Gönül bir top ibrişim
Sarılırsa çözülmez"

Burda her şey,
bakınır hüsnüne hayran.
Seyreyler cemâlini eğilmiş suya
mermer ihtişamında serhadd-i vatan.
Âşina bir çehre sezer belki diye
devr-i saltanatından Edirne;
bir deste alev güldür, mahzun,
yâr elinden düşürülmüş şimdi suda.
Ve sular;
şimşir kelâmı dilinde
destan okur-okur akar.
Ve bîhaber Yıldırım'da, bir evcikte
–akan sudan, uçan kuştan–
yeşil dut yaprağında
ak bir ipek böceği,
ipeğini dokur dokur ölür.

Uyanır veda etmiş gibi artık uykuya,
konuşan bir dil olur
çiler uzakta;
bülbül sesi yağmur gibi
Bülbül Adası'nda.

Kanadı gümüşlü kuşlar geçer
İki şâk bölüp mehtâbı;
Kıyık'tan uçurulmuş.
Salınır bahçeler içre kızlar ki:
Nazardan kaçırılmış.
Ağzında kan kırmızı bir caneriği,
mehtapla beraber düşmüş gibi arza;
kızlar ki güzel,
dört başı mâmur ve murassa.
Sevdaya tutulmak bile mümkün
yeni baştan
söylemek kolay olsa eski türkümü:
"Edirne köprüsü taştan
Sen çıkardın beni baştan."

HASAN BASRİ ALP

1912'de Niksar'da doğdu. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde öğrenim gördü. İlerici Gençler Birliği üyeleriyle ilgili tutuklamalar sırasında İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde öldü (1945).

Toplumcu gerçekçi şiirin genç temsilcileri arasında, 1940'lı yıllar toplumcu şiirinin genel özelliklerini taşıyan, Orhan Veli şiirinin dilinden de etkilenen bir ozan olarak, "konuşma dili özellikleri taşıyan özlü bir şiir"den (A. Behramoğlu) örnekler verdiği kabul edilir.

MAHSUL

En güzel, en olgun, en harikulâde
Meyvesini versin diye toprak
Hiçbir emek esirgenmedi ondan
Ne zindan, ne temerküz kampları,
Ne duvar diplerinde kurşunlanmak.
Ter, göz yaşı ve kanla suladık onu
Dökecek yer yüzüne tam ve olgun mahsulünü
Toprak nankör değildir
Utandırmaz insanoğlunu.

İSTİDA

Bir dileği varmış
Koyulhisarlı Ahmet'in benden
Zaten rüyasını görmüşmüş evelden.
Muhtarın öküzleri elceğiziyle
diktiği dut fidanını
çiğneyip geçmişler
Ahmet hemen doğrultmuş ama
ne çare ki kopmuşmuş kökü.

Rüyasını düşünedursun Ahmet hele
sıladan dönen hemşeriler
iletmişler haberi.
Merak etmesin diyorlarmış,
karısı kaçtı ama bebeleri duruyor.
Yaygıyı yeygiyi de götürdü
velâkin evi yerinde imiş.
Sağ olsun komşular
tarlasını muhafaza edeceklermiş.
Şimdi bir istida yazmalı imişim Ahmet'e,
hükümet aramalı imiş hakkını
yirmi güdük arpasını
on güdük buğdayını
o kahpe avrattan alıp
bittamam şubesine teslim itmeli imişler.
Zaten sıladan dönen hemşeriler
ekin bu sene biraz kıtarak demişler

sonra Ahmet ne eksinmiş toprağa.
Avrata gelince:
varsın kaçsınmış o.
Bir eksik etek daha getirir
doldururmuş yerini
boynu bükük komazmış bebelerini.

BİRİCİK HEMŞERİM

Konuşurduk biricik hemşerimle iki satır,
harbe, sulha ve süpürge tohumuna dair.
O daima bana,
küçücük defterinde
içinden çıkamadığı hesaplar yapar,
"Şaşırdık be hemşerim
yukarı tükürsen bıyık,
aşağı tükürsen sakal" derdi..
Koltuğunda "un" torbası,
başı önüne eğik ve dalgın insanların içerisine
karışır giderdi.

ENVER GÖKÇE

1920'de Erzincan'ın Kemaliye (Eğin) ilçesine bağlı Çit köyünde doğdu. On yaşında Ankara'ya gitti. İlk, orta ve liseyi Ankara'da okudu. 1940'ta Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girdi. 1943'te Halkevi dergilerinden Ülkü'de çalıştı. İlk şiirleri de bu dergide çıktı. Ahmet Kutsi Tecer'le birlikte Âşık Veysel üzerine bir çalışma hazırladı. 1945'te Ant dergisinin yöneticiliğini yaptı. 1946'da kurulan Türkiye Gençler Derneği'ne üye oldu. 1948'de Fakülte'nin folklor bölümünü bitirdi. Aynı yıl, adı geçen antifaşist derneğe üye olduğu için tutuklandı. Üç ay hapis yattıktan sonra salıverildi. İstanbul'da Kadırga Öğrenci Yurdu'nda yöneticilik yaparken, 1951 Eylülünde gizli bir örgüte üye olduğu savıyla yeniden tutuklandı. Yargılama sonucu yedi yıl hapse ve iki yıl dört ay sürgün cezasına çarptırıldı. Hapisliğini Adana'da geçirdi. Çorum'da Sungurlu'daki sürgünlüğü bitince Ankara'ya gitti. Fethi Giray'ın çıkardığı bir gazetede düzelticilik yaptı. 1963'te gazete kapanınca İstanbul'a geçti. Çevirmenlik ve düzelticilikle geçinmeye uğraştı. 1966'da, sağlığı bozulduğundan, Çit köyüne döndü. Kışları köyde kalıyor, yazları Ankara'yı, İstanbul'u dolaşıyordu. Son yıllarını Ankara'da Seyranbağları'nda bir huzur evinde geçirdi. Antalya Sanat Derneği'nin 10 Temmuz 1980'de kendisi için düzenlediği şenliğe katıldı. 19 Kasım 1981'de Ankara'da öldü.

Enver Gökçe'nin şiirleri şu dergilerde çıktı: Ülkü (1943), Ant (1943), Yurt ve Dünya (1943), Gün (1946), Söz (1946), Meydan (1948), Yağmur ve Toprak (1948), Türk Solu (1969), Doğrultu (1979), Sanat Emeği (1980).

Toplumcu 1940 kuşağı içinde yer alan Enver Gökçe, Halk şiirinin verilerinden yararlanarak açık ve yalın bir anlatımla barış, demokrasi ve toplumsal adaleti savundu, kendi yaşamını bir yana bırakarak Anadolu halkının acı yaşamını sevecen bir deyişle dile getirdi. Neruda'nın, Hayyam'ın şiirlerini Türkçeye kazandırdı. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Dost Dost İlle Kavga* (1973), *Panzerler Üstümüze Kalkar* (1977), *Yaşamı-Bütün Şiirleri* (1981). İnceleme/derleme: *Eğin Türküleri* (1982).

MEMLEKETİMİN ŞARKILARI

Ben, bizden olan bütün insanların dostu;
Adı haritalarda bile bulunmayan
Bir köyündenim Anadolu'nun.
Güzel şeylere hasrettir memleketim,
Güzel şeylere hasret bu dünya.
Yıllardır, kanda ve ateşte mısralarım
Yanan şehirlerin,
Ağır tankların tekerlekleri arasında.
Biliyorum,
Yaylım ateşlere girilmiştir gönlümüzce
Pasifik kıyılarından Volga'ya kadar.
Benim arzumanım kaldı
Hürriyet boylarında tank oynatanlarda.
Bütün kıtalarda
Tûlu arzda, islâm içinde, küffar içinde
Mülhit, mümin ve vatanseverim.
Fakir, cefacı topraklarım içinde
Mendil tutanım, diz vuranım, baş çekenim
Zeybekte, halayda, tamzarada...
Ben küçük Yusuf'um Çit köyünde
Çapak çapak elâ gözlerim;
Kıl keçim kısır, annemin memesi yara.
Benim saçlarım belik belik,
Bıyıklarım burma burma
Gözlerim kara kıyma renginde, ama
Erzincan oynamış ağlamışım
Irgatlık etmişim el kapısında.
Dolu vurmuş bahçelerimi,
Çekirge inmiş tarlalarıma.
Ben bir yolcuyum hemşeri
Manisa bağlarından geçtim
Aydın incir tarlalarından.
Çığlıklar getirdim
Üzümleriyle beraber çürür gibi düşen
İnsanlarımdan.
Sıcak tuzsuz gevreklerinizi yemişim
Alaca karanlıkta... Buca'lı işçilerim.
Unutur muyum seni.
Derdini, ekmeğini bölüştüğüm

Türküleriyle bizi ağlatan memleketlim.
Karadeniz'in Rumelikâri tütünü,
Bende türküler oldu ağlamaklı,
Bende türküler oldu dizim dizim.
Doldurdum sineme, ciğerlerime,
Doldurdum derdi mihneti
Pamuk tozunu, kömür tozunu;
Memleketimin şarkıları kadar acı çektim.

Ben Ahmet Çavuş'um
"Attığım kurşunlar gitmezdi boşuna"
"Şimdi kuzgunlar iner taze leşime".
"İki kere kesemdem everdiğim"
Dost dediğim kıydı bana.
Ben Kürtoğluyum derim ki "Yiğitlik kadim"
Ben Nazif'im "Urfa'ya karşı vurdular beni"
Ağlasın Urfa.
Ben şairim
Halkların emrinde, kolunda, safında.
Satırlarım vardır kahraman,
Satırlarım vardır cılız, cesur ve sıtmalı.
Ahdim var:
Terli atlet fanilalı göğüslerden
Püfür püfür geçeceğim.
Bir de âşıkım, kanlı bıçaklı
Yar için serden geçeceğim.
İnan ki ciğerparem, inan ki sevgilim
Bu hususta:
"Üçten, beşten, senden geride kalan değilim"

KARDEŞLİK ACILARI

Yıllar var ki sizleri düşünüyorum:
Yanan şehirlerim,
Düşmana ekmek veren tarlalarım
Teknelerim, ocaklarım, öğretmenlerim!
Ve sizleri:
Caddeler, tarlalar, fakülteler,
Nehir boyları, şehirler, ordular
Aşklarım, hünerlerim, sefaletlerim!

Ellerime ateş düştü
Yüreğime, gövdeme, kollarıma.
Biliyorum ey demokrasi!
Bütün şairlerin ölür
Barikatların susar
Ve yanar da limanların, iskelelerin
Zafer gülleri sensiz açmaz
Böyle bir macerada.

Kardeş, kardeş!
Alkış tutan ellerini kesmedim,
Tanklarımla tarhlarını ezmedim.
Ben kendi halimle müthiş kişi
Ben sevici, sert ve delişmen...
Ve hürlük kardeşlik çırasını
Kendi hissemce götüren insan.
Biliyorum bu dünyada
El değmediğimiz, nice doyumlu,
Sıcak, ölümsüz ve kederli şeyler vardır.
Biliyorum bu dünyada
Gökyüzü ve denizyüzü
Cümle çiçek ve cümle yemişler vardır
Biliyorum bu dünyada
Yalnız ve "yalnız insanlar
Yani kardeşler vardır."

Beni şehir şehir beni,
Beni köy kent beni
Beni usul, beni yolca götür
Kardeşlik treni!
Ağır yaralılar taşıyorum
İncinmesin kollarım, ayaklarım, ellerim.
Işıltılı gündüzlere gitmeliyim
Acılar, darağaçları, kelepçe demirleri!
Bayram şenliklerine,
Demokrasi şenliklerine gitmeliyim
Uğruna şiir yazılan, döğüşülen, ölünen insanlar!
Yeter değil bana
Zaferlerin,
Yıllardır gece hücumlarına
Sokak savaşlarına katlandığım.

KÖYLÜLERİME

Anamız birdir, aynı memeden emmişiz dostlar.
Kan kardeşiz, sizlere kanım kaynıyor.
Sizlerle beraber herk ettik toprağı,
Beraber yattık hapiste, beraber teskere aldık
Ve maniler yaktık hasret için;
Gülemediysek de boş verdik beraber...
Halay mı çekmedik kol kola,
Horon mu tepmedik diz dize,
Çepken mi vermedik rüzgâra?
Koyun koyuna yattık toprak duvarlarda
Sıtmayla, sığırla, davarlarla..
Daha da yatarız dostlarım daha da..
Gün gelirse eğer
Halay çeker, türkü söyler gibi yan yana
Mavzer mavzere verip de
Düşmana kurşun da atarız.
Sizlere kanım kaynıyor, yabancı değilsiniz bana..

GÖRÜŞ GÜNÜ

Bugün görüş günümüz,
Dost kardeş bir arada
Telden tele
Mendil salla el salla
Merhaba!

İzin olsun mapusane içinde
Seni
Senden sormalara doyamam
Yarım döner cıgaranın ateşi
Gitme dayanamam.

KİRTİM KİRT*

Can yoktu ki sevdalara düşe,
Kurt yoktu ki kızıl kana üşe
Yoktum ki yol geçe
Yoktun ki haber ulaşa

* *Halı tezgâhlarının çalışırken çıkardığı ses.*

Gül yoktu ki, dal yoktu ki...
Ve döne döne ateş
Döne döne madde
Gökler yarıla dürüle
Dağlar savrula devrile,
Kırıla döküle yıldız
Sular evrile çevrile
Döğüşe döğüşe madde
Değişe tokuşa madde

Öyle bir vakte erdi ki devran
Döne döne esir
Döne döne gaz
Döne döne atom
Döne döne madde
Döğüşe çekişe madde
Vuruşa vuruşa madde
Ve zaman değişe değişe
Yosun titreşe, yeşilleşe
Işık dura değişe
Öyle bir vakte erdi ki devran
Ha dedi kırdı zincirini
İçerdeki adam

Demir bağrışa bağrışa
Zindan çağrışa çağrışa
Şöyle buyurdu ki Yusuf
Dört kitaptan daha büyük:
"Demek bu hayat,
Önce sana bana yük
Demek su kimin
Toprak kiminse
Motor, elektrik ve ışık kiminse
Demek sultan odur.

Demek insan bölük bölük.
Yaşıyorsan ölüyorsun demek.
Nasıl yaşıyorsan
Öyle düşünüyorsun demek
Demek insan
En yüce mertebede hayvandır
Yeni anladım
Alet kullanan ve yapan.
Tilki tarlayı masallarda sürer,
Manyetoyu çeviremez tavşan.
Devril başımdaki kader
Dökül dilimdeki yalan
Tutuş beynimdeki kibrit
Kirtim kirt
Kirtim de kirt
Kirtim de kirtim
Kirtim kirt"

Bir yandan demirciler
Demir döğer denge denk
Bir yandan boyacılar
Boya vurur renge renk
Bir yanda
Kurtuluş savaşları
Bir yanda esaret
Bir yanda termonükleer çağ
Bir yanda balistik şirret

Evvel madde
Ahir fikir
Dolan göğümdeki hava
Salın yanımdaki fakir
Salın proletarya
Geber başımdaki bit
Kirtim kirt
Kirtim de kirt
Kirtim de kirtim
Kirtim kirt

GÖZÜM BAŞIM ÜSTÜNE

Şu
Dünyada
Ayrılık
Var
Ölüm
Var
İlle de
Zulüm
Var
Gözüm
Başım
Üstüne
Hangi
Kitap
Yazıyor
Kardaş
Ben
Çalışam
Eller
Ala...

AND OLSUN ŞART OLSUN

Ben
Böyle
Taşların
Çukurların
İçinde
Kalmışsam
Yalnızsam
Hor
Görülmüşsem
Arkasızsam
Ve
Böyleyse
Bahtı
Siyahım
Yemin
Kasem
Olsun
Ve
And
Olsun
Şart
Olsun
Yerde
Kalmaz
Âhım..

FETHİ GİRAY

1918 yılında Eskişehir'in Söğüt ilçesinde doğdu. İlk ve ortaokulu Eskişehir'de, liseyi Kastamonu ile Ankara'da okudu. 1938'de Ankara Erkek Lisesi'ni bitirdi. Beden Terbiyesi Genel Müdürlğü, P.T.T. ve Ticaret Bakanlığı'nda çeşitli memuriyetlerde bulundu. 1958'de gazeteciliğe başladı. Ankara Ajansı'nda muhabirlik etti. Hürses gazetesinin istihbarat şefliğine getirildi. İki yıl bu görevde kaldı. 1952 Temmuzunda iki arkadaşıyla Ankara Telgraf gazetesini çıkardı. Gazetenin yöneticiliği ile başyazarlığını yaptı. 1960-1966 yılları arasında Kudret gazetesini yayımladı. Gazetenin yayımını durdurduktan sonra Ankara Telgraf Basımevi'ni işletti. 25 Şubat 1970 tarihinde Ankara'da mide kanamasından öldü.

Fethi Giray 1950 yılına değin şiirlerini Dikmen (1941-42), Yeni Edebiyat (1941), İnkılâpçı Gençlik (1941), Servetifünun (1942-44), Varlık (1942-43), Yürüyüş (1943), Harman (1943), Yaratış (1944-45), Gün (1946), XX. Asır (1947-48), Meydan (1948), Edebiyat Dünyası (1948-49) dergilerinde, 1950'den sonra Yeditepe (1950-54), Seçilmiş Hikâyeler (1953-56), Dost (1959-61), Yön (1962-66) dergilerinde yayımladı.

İlk şiirlerinden büyük bir bölümünü 1941'de *Sulha Selâm*'da topladı. Adından da anlaşılacağı gibi, bu kitapta İkinci Dünya Savaşı'nın açtığı yaraları sergiledi ve barış özlemi ile yaşama sevgisini, dünyanın güzelliğini anlattı. Daha sonra yayımlanan yapıtlarında ise küçük insanların çetin yaşamını, toplum gerçeklerini yurt ve insan sevgisine dayanan bir görüşle, imgesiz, ama duygulu bir anlatımla dile getirdi. Toplumcu 1940 kuşağı içinde yer aldı. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Sulha Selâm* (1941), *1943* (Suat Taşer'le, 1943), *Alaca Karanlık* (1951, Seçilmiş Hikâyeler Dergisi özel sayısı, C. IV, Sayı 32-33), *Mavi Gözyaşları* (İbrahim Göktürk'le, 1970), *Şiirler* (1972).

SULHA SELÂM

Bembeyaz güvercinlerin kanatlarıyla selâm
Yeni tomurcuklanan defne dalına,
İstihkâmdan yan basa basa çıkana
Ve kan kusana.

Tel örgülerde salyalı cesetler,
Damarlarda erimiş barut kokusu,
Kendi leşlerinde kargalar,
Beş kıtada ölüm borusu.

Dinamitlerden alkış!
Sar'ası tutmuş medeniyete;
Kuduz köpekler kadar saldırış
İnsan kemiğine, insan etine.

Bembeyaz güvercinlerin kanatlarıyla selâm
İstihkâmda avuç avuç kan kusana;
Donmuş, ölü gözbebeklerinden selâm
Defne dallarında doğacak yarına.

SEYAHATTEN DÖNÜŞ

İşleyen saatim durmuş,
Kapıma astığım kilit,
Dert yanmış postacıya,
Dostumdan gelen mektup solmuş.

Ateşi sönmüş mangalımda,
Uysal kedim
Darılmış birbirine,
Dolabım, kitaplarım benden şikâyetçi.

Hiç gelmeyen misafirler,
Ben yokken de gelmemiş.
Her şeyin hâlinden belli,
Odam beni özlemiş.

DOĞDUĞUM KASABA

Öyle bir kasabada geçti ki çocukluğum,
Babam ekmeğimizi kazanırdı denizden,
Ben akşama kadar rıhtımda ıslık çalardım
Ve yorgun gemiciler dönerdi seferden.

Üç odalı evimizin,
Deniz kokardı her odası.
Sedef pullu balıkları ne kadar severdim,
Ne iyiydi denizden korkarak ağlaması.

İhtiyar balıkçılardan dinlerdim:
En korkunç ejder masallarını
Ve daima düşünürdüm
Allahın bu kadar suyu nasıl yarattığını.

Bembeyaz minareli, ufacık kasabamızın
Bayram sabahları hâlâ yaşar gözlerimde.
Şimdi kimler oturur bilmem
Deniz kokulu evimizde.

GURBET

Ben garibim;
Benim de kimsem yok bu şehirde.
Aylardır mektup bekliyorum memleketten
Bir han köşesinde.

Sonra korkuyorum bu şehirde,
Bir gün yapayalnız ölüvermekten,
Yan yana yattığımız arkadaş anlatıyor:
Her gece sayıklıyormuşum,
Öksürerekten.

Bu caddeler dolusu, yığın yığın insanlar
Ne anlar benim hâlimden?
Bir nedamet kavsi çizilir gecelere
Etten,
Kemikten.

Ben de garibim,
Benim de kimsem yok bu şehirde
Aylardır düşünür dururum,
Bir han köşesinde.

ÖZLEYİŞ

Ne olur gemiciler,
Beni de götürseniz ne olur
İyi insanlar.
Sizlere kavuşabilsem:
Pırıl pırıl ışıklı, bol şarkılı limanlar.

Bir gün kurtulabilsem,
Bu yalan dolu,
Bu asık suratlı şehirlerden,
Bir gün kurtulabilsem.

Ne olur gemiciler,
Bana da bahsetseniz
Sergüzeştten,
En vahşi denizlerden.

Bir rıhtım kahvesinde,
Saatlerce dertleşsek,
İsmini bilmediğimiz şehirlerde;
Son meteliğimize kadar içebilsek.

Maviliklere şarkı söyleyen yelkenliler,
Beni de götürseniz ne olur
İyi insanlar.
Sizlere kavuşabilsem:
Pırıl pırıl ışıklı, bol şarkılı limanlar.

GECE YARISI

Gel sen affet bizi!
Anam, kardeşim, karım.
Şimdi gece yarısı,
Bu saatte ben kaldırımlarda olmalıyım.

Bu saatte,
Alnından öpmeliyim:
Evine ekmek parası götüren yetim çocuğu;
O ufacık, o çıplak ayakların sesinde
Utanarak
Duymalıyım yokluğu.

Bu saatte,
Derdini bilmeliyim
Şu köşe başında sızmış olan adamın.
Bu saatte ben,
Gözlerinde yaş olmalıyım
Her ağlayanın.

RIFAT ILGAZ

1911'de Cide'de doğdu. 1926'da Nazikter dergisinde ilk şiiri, 1927'de Çalçene ve Açıksöz gazetelerinde mizah hikâyeleri basıldı. 1930'da Kastamonu Öğretmen Okulu'nu, 1938'de Gazi Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi. 1944'e kadar Adapazarı ve İstanbul'da Türkçe öğretmenliği yaptı. 1937'den 1946'ya değin Çığır, Oluş, Yücel, Hamle, Varlık, Yürüyüş, Pınar, Ant, Yurt ve Dünya, Ses, Gün dergilerinde yazdı. 1943'te ilk toplumcu şiir kitabını yayımladı: *Yarenlik*. 1944'te basılan *Sınıf* toplatıldı. 1946'da Aziz Nesin'le Markopaşa gazetesini çıkardı. 1951-53 yıllarında Beraber ve Yeryüzü dergilerinde göründü. 1954'ten sonra mizah hikâye ve romanları yazdı. 1962'de *Soluk Soluğa* kitabıyla yeniden şiire yöneldi. Bunu başka kitapları izledi. *Yıldız Karayel* romanıyla 1982'de Madaralı Roman Ödülü'nü ve Orhan Kemal Roman Armağanı'nı, *Ocak Katırı Alagöz* ile 1987'de Ö. F. Toprak Şiir Ödülü'nü kazandı. Adına 1984'te ödül konup verilmeye başlandı. 7 Temmuz 1993'te İstanbul'da öldü.

Önce heceyle bireysel, romantik şiirler yayımlayan Rıfat Ilgaz, sonra özgür koşukla toplumsal, gerçekçi ürünler vermeye yöneldi. Ölçüye, uyağa, imgeye, süse sırt çevirerek açık, yalın, akıcı bir anlatım ve arada bir ince alayla hem kendinin, hem de halktan kişilerin acı yaşantılarını dile getirdi. Bu yolda gittikçe incelen, kendine özgü bir şiire ulaştı. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Yarenlik* (1943), *Sınıf* (1944), *Yaşadıkça* (1948), *Devam* (1953), *Üsküdar'da Sabah Oldu* (1954), *Soluk Soluğa* (1962), *Karakılçık* (1969), *Uzak Değil* (1971), *Güvercinim Uyur mu?* (1974), *Kulağımız Kirişte* (1983), *Ocak Katırı Alagöz* (1987). Roman: *Karadeniz'in Kıyıcığında* (1969), *Karartma Geceleri* (1974), *Sarı Yazma* (1976), *Yıldız Karayel* (1981). Oyun: *Hababam Sınıfı* (1967), *Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı* (1971). Öykü: *Radarın Anahtarı* (1957), *Don Kişot İstanbul'da* (1957), *Kesmeli Bunları* (1962), *Nerde O Eski Usturalar* (1962), *Saksağanın Kuyruğu* (1962), *Şevket Ustanın Kedisi* (1965), *Geçmişe Mazi* (1965), *Garibin Horozu* (1969), *Altın Ekicisi* (1972), *Palavra* (1972), *Tuh Sana* (1972), *Çatal Matal Kaç Çatal* (1972), *Bunadı Bu Adam* (1972), *Keş* (1972), *Al Atını* (1972), *Rüşvetin Alamancası* (1982), *Sosyal Kadınlar Partisi* (1983), *Çalış Osman Çiftlik Senin* (1983). Fıkra: *Nerede Kalmıştık* (1984), *Cart Curt* (1984). Anı: *Yokuş Yukarı* (1982), *Kırk Yıl Önce Kırk Yıl Sonra* (1986).

ŞİİRDE

A. Kadir'e

Önce şiirde sevdim kavgayı
Özgürlüğü kelime kelime şiirde.
Mısra mısra sevdim yaşamayı,
Öfkeyi de, sevinci de...
Senin ışıklı günlerin,
Benim iyimser dostlarım
Hepsi hepsi şiirde.
Ne varsa kaybettiğim...
Bütün bulduğum şiirde.
Kafiyeden önce gelen
Sevgilerimiz mi sade,
Sürgün de var
Hapis de.

CENAZE

Omuzlanınca tabutun
ilk defa kurtuldu ayakların topraktan;
pek muhteşem oldu medreseden çıkışın.
Bir dilim ekmeği çok görenler
yüzüne bakmayanlar sağlığında
dikildiler yol üstüne
bir selâmla ödediler bütün borçlarını...

Üzülme, gelmiyor diye çelenkler peşinden,
mevsimsiz oldu ölümün...
Ne olurdu, bir kış daha bekleseydin,
bahar gelir çiçekler açardı...
Ölümün kimseyi sevindirmedi,
atsız arabasız kalktı cenazen.
Zaten alçakgönüllü bir adamdın
herkesten uzak yaşadın,
cami avlusunda
ölümün de gürültüsüz olsun!

ALİŞİM

Kasnağından fırlayan kayışa
Kaptırdın mı kolunu Alişim!
Daha dün öğle paydosundan önce
Zilelinin gitti ayakları.
Yazıldı onun raporu:
"İhmalden!"

Gidenler gitti Alişim,
boş kaldı ceketin sağ kolu...
Hadi köyüne döndün diyelim,
tek elle sabanı kavrasan bile
sarı öküz gün görmüştür,
anlar işin içyüzünü!
Üzülme Alişim, sabana geçmezse hükmün
Ağanın davarlarına geçer...
Kim görecek kepenek altında eksiğini
kapılanırsın boğazı tokluğuna.

Varsın duvarda asılı kalsın bağlaman
beklesin mızrabını.
Sağ yanın yastık ister Alişim
sol yanın sevdiğini.
Ama kızlar da, emektar sazın gibi,
Çifte kol ister saracak!

KİTAPLAR

Üç odalı ev kiraladığım gün,
kurtulacak kitaplarım
merdiven altındaki şeker sandığından.
Belki de gün geçtikçe,
tabanında halı döşeli
bir kitaplığım olacak.
Benden söz açıldı mı
önce kitaplarımın sayısı söylenecek
sonra baremdeki derecem...
Bense her şeyden uzak,
kitaplarımın ortasında kendimi unutacağım!
Evde bulunmadığım günler
"Meşgul!" diyecek beni soranlara

güler yüzlü hizmetçim.
Başka bir gün masamın başında
en kalın kitabımı okur görünürken
bastıracak misafirlerim...
En yakın dostumun bile
dalgın dalgın bakıp yüzüne
adını soracağım!
Çıkarırken gözlüğümü
"Nerde tanıştıktı,
yabancı gelmiyor yüzünüz?" diyeceğim;
dalgınlığım onları güldürmeyecek.
Sorarlarsa dünyanın gidişini
duvardaki büyük adam resimlerine bakarak
Eflâtun'dan satırlar okuyacağım.

YAZ GELİYOR

Hepimize geçmiş olsun,
atlattık bu kışı da burnumuz kanamadan.
Sıkıntımız kalmadı soğuktan yana.
Oduna, bundan sonra
çamaşırdan çamaşıra iş düşecek,
kömüre misafirden misafire...
Kaynamasa da olur tencere,
açtı gözlerini güneşe soğanlar,
su yürüdü domateslere...
Artık kömürlüğün önünden geçmek
ne beni korkutacak, ne oğlumu.
Bir türlü gözü doymayan sobamızı
kapatacağız merdiven altına.
Çoluk çocuk sokaklara dökülecek,
söğüt dalından atına atlayan oğlum
fethedecek Aksaray'ı baştan başa.
Nerde görürse asılacak kuyruğuna
bizi bütün bir kış unutan sütçü beygirinin.
Veresiye vermeyen mahalle bakkalının
korkarım indirecek camlarını.
Sonra arkasına düşecek
mahalleye şarkılarla giren
kiraz sepetlerinin!

LEYLAKLARINI ANLATIYORUM

Leylak getiriyorsun bana güneşli bir gün
Onu saçlarından topladığın belli
Bir leylak bahçesisin karşımda

Böyle kucağında kalsa daha iyi
Bir vazoya bırakıp gidiyorsun
Sen gidiyorsun leylaklar kalıyor mu sanki
Önce renkleri gidiyor arkandan
Nesi varsa gidiyor soyunarak

Her vazoya baktıkça karşımdasın ne tuhaf
Her kokladıkça dönüp dönüp geliyorsun
Düşünceler gibi filizleniyorsun gün geçtikçe
Yaprak yaprak gelişiyorsun
Leylak leylak bakıyorsun gözlerimin içine
Ölümsüz bir mevsim oluyorsun

UTANCIMI ANLATIYORUM

Ölüm hiç özenilecek şey değil
Sevgilim ölümün güzeli yok
Bir çirkin oluyor insan görme
Sevmeyi düşünmeyi unutuyor
Ölecek misin ya bir meydanda öl
Ya da dağ başında kavgan için

Böyle yatakta miskince ölme
Önce ellerden başlıyor ölmek
Hiç yarım kalmış bardak gördün mü
Kurulmuş kol saati komodin üstünde
Kitap gördün mü az önce okunmuş
Görmedin değil mi ben çok gördüm
Bu yüzden ölemiyorum kolay kolay

Hem ölmek de nerden aklıma geliyor
İnsanlar uzayda dolaşırken
Bütün ilaçları içiyorum yarım kalmasın diye
Bütün kitapları okuyup bitiriyorum
Boyuna kuruyorum saatimi
Getirdiğin portakalları yiyorum

Sana beğendirmek zorundayım kendimi
Bilmiyorsun direnmek zorundayım
Utanırım karşında ölmekten
Yaşıyorum böyle daha iyi

İSTEKLERİMİ ANLATIYORUM

Hastanenin saçağına kuşlar konuyor
Güvercinler, gözleri umut yeşili

Gidemem ciğerlerim yetmiyor solumaya
Bu ayaklar benim değil ne zamandır
Kolum kanadım sensin anlamıyorsun
Özgürlüğüm, aydınlığım, inancım
Hepsi senden mutluluğum gibi anlasana

Yolumuzu düşman bakışlar çevirmiş
Dişli geceler inmiş çevremize

Gözlerindeki parıltı ışıtsın yolumu
Hızımızı yitirmeden öfkemizi tüketmeden
İnsanca bir şeyler katalım sevgimize
Gecelerden birlikte çıkalım ister misin
Işığı birlikte aramamız güzel olacak

Yataklarda sıramı beklemekten usandım
Al götür bırakma beni ölümle yüz yüze
Seni görmeliyim yanımda savaşırsak
Eksiksem bir şeyler kat sevginden
Yüreğindeki sıcaklıkla bütünle beni

Yorgunsam gücünden ekle dirileyim
Bitkinsem sağlığından ver cömertçe
Aşıla yaşama tutkundan
Büyük ülküler için elimden tut
Al götür beni gerçeklerin çağrısına

GÜVERCİNİM UYUR MU

"Güvercinim uyur mu,
Çağırsam uyanır mı?"

Sömürgen cami güvercinleri sizin olsun
O doyumsuz lapacı güvercinler
Kurşun buğusu güvercinleri severim ben
Kanat uçları çelik yeşili

Kuş dediğin piyerlotisiz yaşamalı
Adaksız avlusuz şadırvansız
Ekmeğini taştan çıkarmalı
Buluttan süzmeli suyunu
Kuşçular çarşısında tüy dökmemeli

Benim güvercinim tunç gagalı
Kimlerin bakışı kardeşçedir
Kimlerin bakışı düşmanca
Kendisi hangi kavganın güvercinidir bilir

Tüneyip acımanın saçaklarına
Miskin sevilerle bitlenmez
Kanadından çok pençesine güvenir

Barış taklaları süzülmeler
Gagalarında zeytin dalı
Perendeler maviliklerde
Tüm gösteriler resimlerde kalmalı

Güvercin dediğin uyanık olmalı
Tüyler duman duman öfkeden
Yanıp tutuşmalı gözbebekleri
Sevgiden tıpır tıpır bir yürek
Özgürlüğünce dövüşken

KAÇ PARA EDER

Arıyorsun yıllardır...
Oysa ellerindeydi aradığın,
Yirmisini yeni sürüyordun!
Nerden bileceksin, değil mi,
Gençlik işte!

Şişe sattığın günlerdi,
El kantarında gazete sattığın günler...
Topu topu üç bardak şarap ederdi,
Ayak üstü içilecek.
Bir paket de Yenice...

Ne gazeteler para ediyor şimdi,
Ne de boş şişeler...
Etse de kulak asma!
Ayakta bile dikilemezsin
Koltuk meyhanelerinde.
Kaç para eder!

KULAĞIMIZ KİRİŞTE

Yaşlılar adına konuşmamın tam zamanı
Kütükte "yaşı yetmiş"lerin arasındayım.
Bir tekerlemenin çağrışımında
İnanıvermeyin işimin bittiğine
Ne var ki dertlerimiz tasalarımız artıyor
Yaş ilerledikçe.

Biz yaşlılar türlü nedenlerden
Kuşlarla birlikte uyanmak zorundayız,
Saksıdaki karanfil bakım ister,
Tüm çiçekler, ağaçlar, parklar,
Yollar, köprüler bakım ister,
Balıkçı barınağı, barınaktaki gemiler,
Gün doğmadan deniz fenerimiz,
Kıyılarımız, gökyüzü, bulutlar,
Bir uçtan bir uca esen rüzgâr...
Bütün gün gözümüz üzerlerinde olmalı.

Bu arada torun torba, çocuklarımız,
Martılarla birlikte çoğalan...
Onlar da bakım ister kuşkusuz,
Erken de kalksak, alacakaranlıkta
Hangi birine yetişebiliriz ki...

Biz yaşlılar için en önemlisi
Kuzeyden esen nemli rüzgârlar,
Kemiklerimize işleyen poyraz
Karayel de önemli, gündoğrusu da...
Raporlar yazılmalı, hava raporları,
Soğuk, sıcak tüm dalgalar, akımlar
Alçak basınç, radyolarda, yüksek basınç
Güneyden esen yellerle birlikte
Sisli puslu havalar da duyurulmalı.

Yaşlandıkça azıyor romatizmalarımız
Bir günümüz bir günümüze uymuyor,
Artıyor ağrılarımız sızılarımız...
Kapıya kim vuracak belli olmaz,
Kulağımız kirişte olmalı.

SULARDA GÜNEŞ OLMAK

-Kızım Defne'ye-

I
Kıyıda kum, çakıl, yosun. Gidenlerden
Boşuna değil martıların hırçınlığı
Köprülerin altından geçen sular var ya
Kürsülerde lafını ettiğimiz
Biraz da köprülerin üstünden akmalı

II
Yeşilin sarıya dönüşü korkutmasın seni
Morarıp silinmesi maviliklerin
Kırmızının akıp gitmesi damarlarından
İşimiz kolay değil o denli
Kargaların içgüdüsel ölmezliğine inat
İnsanca ölebilmeli

III
Ne ilkyaz bulutlarında yıkanan
Bir mezar taşısın uzun ömürlü
Ne kış güneşinde silkinen servisin
Bir mezarlık değilsin anıların gömüldüğü
Yeşilin bitkiselliğini sürdürmeye gelmedin

IV
En güzel sarılarda düşsel
Bir ayçiçeği güneşte tek başına
Bir de karanlık sularda güneş olmak
Bu daha güzel

CAHİT IRGAT

21 Mart 1916'da Lüleburgaz'da doğdu. İlkokulu orada bitirdi. 1927'de Vefa Lisesi'ne girdi. Ardından Edirne Öğretmen Okulu'na geçti. Ankara'ya giderek Konservatuvar'a yazıldı. Son sınıfta iken ayrılarak tiyatro yaşamına atıldı. İstanbul'da Şehir Tiyatrosu'nda on bir yıl aktörlük etti. Sonra Küçük Sahne'de, Gen-Ar'da, Dormen'de ve başka tiyatrolarda çalıştı. Filmler çevirdi. En başarılı oyunculardan sayıldı. 5 Haziran 1971'de İstanbul'da öldü.

Cahit Irgat'ın ilk kitabı *Bu Şehrin Çocukları* 1945'te çıktı. Fakat şiirleri daha önce Altıok (1934), Varlık (1935-47), Gündüz (1936-37), Servetifünun (1936-44), Ses (1939-43), Küllük (1940), Yürüyüş (1943), İstanbul (1944) ve Dikmen (1945) dergilerinde çoğu Cahit Saffet imzasıyla yayımlandı. 1945'ten 1950'ye kadar Pınar, Ant, Gün, Yığın, Genç Nesil, Yirminci Asır, Fikirler, Yeni Sanat, Yaprak dergilerinde çıkan şiirlerinde asıl adını kullandı. 1947'de basılan *Rüzgârlarım Konuşuyor* adlı kitabında İkinci Dünya Savaşı'nın getirdiği yıkımları, acıları dile getirdi. Bu yapıtlarıyla 1952'de yayımlanan *Ortaklık* için açılan kovuşturmalar aklanmayla sonuçlandı. 1950'den sonra şu dergilerde göründü: Beraber, Yeryüzü, Yeni Dergi, Yeditepe, Dost, Yeni Ufuklar, Yelken, Yön, Türk Solu, Papirüs, May.

Hikâye, roman ve anı türlerinde de ürünler veren Cahit Irgat ilk şiirlerinde romantik ve egzotik bir hava içindeydi. Daha sonra toplumcu 1940 kuşağına katıldı. Başta barış düşüncesi ile insan sevgisi olmak üzere özgürlük ve toplumsal adalet temlerini sevecen bir duyarlılık, yalın, yoğun bir anlatım ve buruk bir ironiyle işledi. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Bu Şehrin Çocukları* (1945), *Rüzgârlarım Konuşuyor* (1947), *Ortalık* (1952), *Irgatın Türküsü* (1969).
Roman: *Geri Dönemezsin* (1948).

RÜZGÂRLAR BOYU

Biliyorum nerelere gideceğimi
Esen rüzgârlar boyu
Karlı dağlar ve şehirler üstünden
İnsanların güneş gibi doğduğu.

Uyandım renk renk saadetler içinde
Sevdimse de güldümse de sendendir
Güler yüzlü insanlardan çırılçıplak açlara
Rüzgâr rüzgâr giden sevgi bendendir.

Hava keskin ve kurak
Es rüzgâr es, bucak bucak
Biliyorum nerelere gideceğimi.

BULUT

Bir damla düştü gözlerime
Geçen buluttan,
Hatırladım inanmanın ne olduğunu
Yaşamaya, şiire.

Su, yolundan uzaklaşmış
Ben su muyum, yol muyum?
Ok yayından uzaklaşmış
Ben, ok muyum, yay mıyım?

Ben, buluttan gözlerime
Düşüveren bir damlayım.

DERT Mİ ARARSIN

Malûm paradan yana çektiğimiz,
Dert mi ararsın sen bizde,
Dertten yana salkım saçak yüklüyüz;
Gülümse talihimiz, göster çocuk yüzünü
Hasretiz neşeye, güler yüze, sevince.

Nemiz eksik
Bu gökyüzü altında?
Soyunmuş dökünmüş bizi bekliyor
Bütün nimetleriyle, yaşamak.

Sevda mı istiyorsun, komşu kıza sevdalan.
Yolculuk mu? İşte vapur, işte tren.
Meyveler dallarında geçen mevsimden güzel,
Ellerini uzatmanı bekliyor.

SOKAK

İnsanlar geçiyor sokaklardan
Kendi ölüleri omuzlarında
Bir hayat nefes nefese, orman orman
İnsanlar geçiyor sokaklardan
Sevgiler taşmış, merhametler taş
Buram buram tütüyoruz taştan topraktan.

RÜZGÂRLARIM KONUŞUYOR

XVIII.

Ağlamayı unutarak yaşamak
Yer altında, yer üstünde
Sevgi sevinç tarlasında
Aşk ve dostluk denizinde
Çocuklar gibi mağrur
Dertlerden uzak,
Başlamakta şimdi huzur
Kardeşliğe, muhabbete
Hürriyete inanarak.

XXI.

Gül be toprak, gül yüzüne
Öp elini çiftçinin.
Gül be güneş saz benize
Gül de güller açılsın.

Kahvede kâğıt açan âvâre
Şu duvarcı, arabacı, amele
Bel bağlamış yedi karış ömüre.

Biz de bakabilelim
Bir ışıklı pencereden.
Bize de pay düşmeli
Şehirlerden, caddelerden, denizden.

İnsan insan paylaşalım
Yaşamayı, komşuluğu, dostluğu
Bağdaş kurup yan yana
Bir sahandan yiyelim
Dünyamızın sofrasında.

İNSAN GİBİ

Çok yakında bir gün
Çok yakında bir gün
Ağır uykulardan uyanacaklar
Zor kapıları açacaklar
Yere sağlam basacaklar.

Sevgiden sırılsıklam
Yangınlanacak aşklar
Çok yakında bir gün
Çok yakında bir gün
İnsanlar insan gibi yaşayacaklar.

En dar en karanlık sokaklar
Çok yakında bir gün
Çok yakında bir gün
Bayramlaşıp ışıyacaklar
Hürriyet giyecek aydınlık ayaklar.

SEN ÖLMÜŞSÜN

Sen ölmüşsün, ölmüşsün,
Tabancasız, tüfeksiz,
Sen ölmüşsün çocuğum,
Evsiz barksız ekmeksiz.

Şarkılarım denizdendir, güldendir
Şarkılarım insandandır çocuğum.
Çamurdandır, hamurdandır, sudandır,
Mayadandır, ekmektendir, sendendir.

Kaderindir yaşayan,
Sen ölmüşsün çocuğum.

AĞAÇ

Ağacım, dört kol çengi kıyamet
Her dalımda bir memleket
Uzar kollarım uzar
Taşımda toprağımda bereket
Köklerimden başlar hürriyet
Bana çarptıkça anlar
Yağmur yağmur olduğunu
Rüzgâr, rüzgâr.

Taşımda toprağımda kıyamet,
Köklerimden başlar hürriyet.

AĞAÇ SÖYLER

Ağaçlar utanıyor dalları düşmüş
Neden suladınız toprağımızı kanla?
Gölgemiz koyun koyunaydı insanla.

İlk dalım orta dalım göklere varmış
Bir dalım doğadan özgürlüğe ermiş
Yazık narımıza kirazımıza
Kanınıza bulanmış.

Ölsek konacak dal bulamaz kuş
Renktik şiirinize aşkınıza
Sobanıza aşınıza
Haram bunca kurduğunuz düş.

Bel de verdik boy da verdik testerenize
Görüşürüz önümüz kış.

ATTİLÂ İLHAN

15 Haziran 1925'te Menemen'de doğdu. İlk şiiri 1941'de Yeni Edebiyat dergisinde çıktı. Bunu Beteroğlu imzasıyla 1942'de Yücel'de ve 1946'da Gün'de basılan şiirleri izledi. Lise son sınıf öğrencisi iken "Cebbaroğlu Mehemmed" ile C.H.P. Şiir Yarışması'nda ikinciliği kazandı. Ardından İstanbul, Varlık, Genç Nesil, Adım Adım, Ses, Fikirler, Yirminci Asır, Yağmur ve Toprak dergilerinde asıl adıyla şiirler yayımladı.

Hukuk'taki öğrenimini yarım bırakarak 1949'da Fransa'ya gitti. Dönünce, Gerçek ve Vatan gazeteleri ile Kaynak, Yeditepe, Pazar Postası, Mavi, Varlık, Yeni Ufuklar, Seçilmiş Hikâyeler, Dost dergilerinde şiirler, eleştiriler, denemeler yayımladı. 1960'tan sonra Yelken, Ataç, Varlık, Yön, Yeni Edebiyat, Gösteri, Sanat Olayı dergileri ile Cumhuriyet gazetesinde, 1970'ten sonra Demokrat İzmir, Yeni Ortam, Politika, Dünya, Milliyet gazetelerinde göründü. Son yıllarda Cumhuriyet gazetesinde yazıyor.

Tutuklunun Günlüğü kitabıyla 1974'te Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü, *Sırtlan Payı* kitabıyla 1974/75 Yunus Nadi Roman Armağanı'nı kazandı.

Bir yanıyla romantik, öbür yanıyla gerçekçi olan Attilâ İlhan imge, gerilim ve duyarlığın ağır bastığı ilginç ürünleriyle Türk ve Batı şiirleri arasında ulusal bir bireşim kurmaya çalıştı. İçerik ve biçimce bireyci ve toplumcu şiirimizin boyutlarını genişletti. Kendine özgü bir şiirsel hava ve yapı oluşturdu. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Duvar* (1948), *Sisler Bulvarı* (1954), *Yağmur Kaçağı* (1955), *Ben Sana Mecburum* (1960), *Belâ Çiçeği* (1962), *Yasak Sevişmek* (1968), *Tutuklunun Günlüğü* (1973), *Böyle Bir Sevmek* (1977), *Elde Var Hüzün* (1982), *Korkunun Krallığı* (1987), *Ayrılık Sevdaya Dahil* (1993), *Kimi Sevsem Sensin* (2001). Öykü: *Yengecin Kıskacı* (1999). Roman: *Sokaktaki Adam* (1953), *Zenciler Birbirine Benzemez* (1957), *Kurtlar Sofrası* (1963-64), *Bıçağın Ucu* (1973), *Sırtlan Payı* (1974), *Yaraya Tuz Basmak* (1978), *Fena Halde Leman* (1980), *Dersaadet'te Sabah Ezanları* (1981), *Haco Hanım Vay* (1984), *O Karanlıkta Biz* (1988). Deneme-inceleme: *Hangi Sol* (1970), *Hangi Batı* (1972), *Hangi Seks* (1976), *Hangi Sağ* (1980), *Hangi Atatürk* (1981), *Hangi Edebiyat* (1993), *Hangi Laiklik* (1995), *Hangi Küreselleşme* (1997). Eleştiri: *Gerçekçilik Savaşı* (1980), *İkinci Yeni Savaşı* (1983), *Ulusal Kültür Savaşı* (1986), *Aydınlar Savaşı* (1991). Fıkra: *Faşizmin Ayak Sesleri* (1975), *Batı'nın Deli Gömleği* (1981), *Sağım Solum Sobe* (1985), *Sosyalizm Asıl Şimdi* (1991), *Bir Sap Kırmızı Karanfil* (1998), *Ufkun Arkasını Görebilmek* (1999), *Sultan Galiyef* (2000).

BERABER YAŞAMAK

sen benim garipsi garipsi yavrum
nasıl böyle akşam oldu hiç farkına varmadan
uyandırma lambamızı uyandırma uyusun

gördün mü yine nasıl kan kırmızı karanfiller
süt gibi bir ışık dökülmüş komşudan dalyalara
kalbimize bir avuç su bir dilim ekmek
ve buğday savrulur gibi yıldızların doğuşu

yüzüne ay vurunca nasıl böyle güzel olursun
nasıl bir nehir gibi gözlerin kımıldanır
aşkımız sen onu başladığı yerden biliyorsun
tramvaylarda parklarda geçen çocukluğumuz
aynı şeyi sevmek beğenmek saadeti
aynı şeye gülüp aynı şeye ağlamak
bir sinema bileti mektup ve telefon
ve birdenbire yanan şehrin ilk ışıkları

her şey susar gecenin ilerlemiş saatlerinde
dinlesek duyarız kalbimizin insan diye vuruşunu
sahiden bu insanlar ne sevimli mahlûklardır

ölümler harpler arasında nasıl da yaşıyorlar
bir şarkı gelir bize yaprakların arasından
bir insanlık şarkısı barış ve saadet
yıldız çiler yıldız çiler o anda kalbimize
o anda hürriyetti insanları düşünürüz

sen benim garipsi garipsi yavrum
yıldızlar gibi şen olsun ömrümüz
saatler gelip geçerken baş ucumuzdan
usul usul tül yelkenli gemiler gibi

UZUN HAVA

dumanlı dağın çobanı garip yıldız
yağmurlar yağmasına yağıyor
rüzgârlar esmesine esiyor
ben ölmüşüm sen ölmüşsün kime ne
kimsecikler derdimizi bilmiyor

kemah pazarında sıra sıra testiler
jandarmalar anacığım evimizi bastılar
al kanlarım bulaştı kelepçenin demirine
üstelik on sekiz ay ceza kestiler
ya ben n'eyleyim n'eyleyim n'eyleyim

dumanlı dağın çobanı garip yıldız
şimdi ben burda yalnızım sen orda yalnız
kuş değilim lodos poyraz uçamam
demirlerin gölgesi yüreğimi karartır
ecel şerbetini yirmisinde içemem
ben ölmeylen kahpe dünya yıkılır

ferâne'nin kapısında demir parmaklık
hey gidi bulutlar! hey kemah yolları!
ayağımda zincir kolumda zincir
bu meret mapusluk bu ince hastalık
bilir miyim nedendir nedendir nedendir

dumanlı dağın çobanı garip yıldız
ciğerim parçalanır dağlarda akşam oldu mu
garibim zincirlerim boynuma ağır gelir
anacığım ağlamaya durdu mu
kör talih bu kimi gider kimi kalır
ben ölmeylen kahpe dünya yıkılır

MUSTAFA KEMAL

dağ başını efkâr almış
gümüş dere durmaz ağlar
gözyaşından kana kesmiş gözlerim
ben ağlarım çayır ağlar çimen ağlar
ağlar ağlar cihan ağlar
mızıkalar iniler ırlam ırlam dövülür
altmış üç ilimiz altmış üç yetim
yıllar gelir geçer kuşlar gelir geçer
her geçen seni bizden parça parça götürür
mustafa'm mustafa kemal'im

diz dövdüm
gözlerimin şavkı aktı sakarya'nın suyuna
sakarya'nın suları nâmın söyleşir
hemşehrim sakarya öksüz sakarya
ankara'dan uçan kuşlar
kemal'im der günler günü çağrışır
kahrolur bulutlara karışır
gök bulut yaşmak bulut
uca dağlar dev boyunlu morca dağlar
divan durmuş bekleşir
mustafa'm mustafa kemal'im

nasıl böyle varıp geldin hoş geldin
çıngı kaymış yalazlanmış gözlerin
şol yüzünde güneş südü sıcaklık
ellerinden öperim mustafa kemal
senin dalın yaprağın biz senin fidanların
biz bunları yapmadık
sen elbette bilirsin bilirsin mustafa kemal
elsiz ayaksız bir yeşil yılan
yaptıklarını yıkıyorlar mustafa kemal
hani bir vakitler kubilay'ı kestiler
çün buyurdun kesenleri astılar
sen uyudun asılanlar dirildi
mustafa'm mustafa kemal'im

karalar kuşanmış karadeniz akmam diyor
dokunmayın ağlamaktan bıkmam diyor
bu gece kıyamet gecesi bu vapur bandırma vapuru
yattığı yer nur olsun mustafa kemal

ben ölümden korkmam diyor
korkmam diyen dilleri toz oldu toprak oldu
değirmen döndü dolandı yıllar oldu
bir kusur işledik bağışlar mı kimbilir
o bize öğretmedi kazan kaldırmasını
günahı vebali öğretenin boynuna
erdirip oldurana ana avrat sövmesini
yüreğim kırıldı kanım kurudu
var git karadeniz var git başımdan
mızıka çalındı düğün mü sandın
bir yol koyup gideni gelir mi sandın
mustafa'm mustafa kemal'im

ankara'nın taşına bak
tut ki baktım uzar gider efkârım
çayır ağlar çimen ağlar ben ağlarım
gözlerimin yaşına bak
ankara kalesi'nde rasattepe'de
bir akça şahan gezer dolanır
yaşın yaşın mezarını aranır
şu dünyanın işine bak
mustafa'm mustafa kemal'im

YAĞMUR KAÇAĞI

elimden tut yoksa düşeceğim
yoksa bir bir yıldızlar düşecek
eğer şairsem beni tanırsan
yağmurdan korktuğumu bilirsen
gözlerim aklına gelirse
elimden tut yoksa düşeceğim
yağmur beni götürecek yoksa beni

geceleri bir çarpıntı duyarsan
telâş telâş yağmurdan kaçıyorum
sarayburnu'ndan geçiyorum
akşamsa eylülse ıslanmışsam
beni görsen belki anlayamazsın
içlenir gizli gizli ağlarsın
eğer ben yalnızsam yanılmışsam
elimden tut yoksa düşeceğim
yağmur beni götürecek yoksa beni

BİR KIRMIZI BİR YEŞİL

makasçı rıza'yım ne belledin ki ağabey
yılan yılan ışılar düşümde çifte ray
marşandiz geçer ki uzun uzun urgan
banliyö geçer ki posta geçer ki
otoray geçer ki gayrı ben duramam
makasçı rıza'yım ne belledin ki ağabey
aklıma ziyandır ha çatallı çifte ray
bir kırmızı bir yeşil vay gidi vay

yıldız kovalamaca gece sıfır yirmibeşte
cehennem döşüme kaymış içim dışım ateşte
yağmur mu yerim iğneden ipliğe ıslanırım
fakir bir akşam vakti altı otuzbeş geçer
tik geçer tak geçer taşa keser ben kalırım
makasçı rıza'yım ne belledin ki ağabey
in cin top oynuyor ne kasaba ne bir köy
bir kırmızı bir yeşil vay gidi vay

ÜÇÜNCÜ ŞAHSIN ŞİİRİ

gözlerin gözlerime değince
felâketim olurdu ağlardım
beni sevmiyordun bilirdim
bir sevdiğin vardı duyardım
çöp gibi bir oğlan ipince
hayırsızın biriydi fikrimce
ne vakit karşımda görsem
öldüreceğimden korkardım
felâketim olurdu ağlardım

ne vakit maçka'dan geçsem
limanda hep gemiler olurdu
ağaçlar kuş gibi gülerdi
bir rüzgâr aklımı alırdı
sessizce bir cıgara yakardın
parmaklarımın ucunu yakardın
kirpiklerini eğerdin bakardın
üşürdüm içim ürperirdi
felâketim olurdu ağlardım

akşamlar bir roman gibi biterdi
jezabel kan içinde yatardı
limandan bir gemi giderdi
sen kalkıp ona giderdin
benzin mum gibi giderdin
sabaha kadar kalırdın
hayırsızın biriydi fikrimce
güldü mü cenazeye benzerdi
hele seni kollarına aldı mı
felâketim olurdu ağlardım

PİA

ne olur kim olduğunu bilsem pia'nın
ellerini bir tutsam ölsem
böyle uzak uzak seslenmese
ben bir şehre geldiğim vakit
o başka bir şehre gitmese
otelleri bomboş bulmasam
içlenip buzlu bir kadeh gibi
buğulanıp buğulanıp durmasam
ne olur sabaha karşı rıhtımda
çocuklar pia'yı görseler
bana haber salsalar bilsem
içimi büsbütün yıldız basar
bir hançer gibi çıkıp giderdim

ben bir şehre geldiğim vakit
o başka bir şehre gitmese
singapur yolunda demeseler
bana bunu yapmasalar yorgunum
üstelik parasızım pasaportsuzum
ne olur sabaha karşı rıhtımda
seslendiğini duysam pia'nın
sırtında yoksul bir yağmurluk
çocuk gözleri büyük büyük
üşümüş ürpermiş soluk
ellerini tutabilsem pia'nın
ölsem eksiksiz ölürdüm

DEPREM BEKÇİSİ

mıknatıslı bir anten gibi tek tek
gökyüzüne açılmış kirpiklerim
dilimde yanık yıldızların tadı
ayakta ne uyku ne durak
bütün bir gece deprem bekledim
olmadık saatleri yokladım
hiçbiri yerinden kımıldamadı
deprem gecesini dörde katladım
karanlıkta sustum büyük bekledim
ölüm bıçak gibi parlıyordu

BELÂ ÇİÇEĞİ

alsancak garı'na devrildiler
gece garın saati belâ çiçeği
hiçbir şeyin farkında değildiler
kalleş bir titreme aldı erkeği
elleri yırtılmıştı kelepçeliydiler
çantasını karısı taşıyordu

hiç kimse tanımıyordu kimdiler
gece garın saati belâ çiçeği
üçüncü mevki bir vagona bindiler
anlaşıldı erkeğin gideceği
bir şeyden vazgeçmiş gibiydiler
bir türlü karısına bakamıyordu

ayak üstü birer bafra içtiler
gece garın saati belâ çiçeği
şimdiden bir yalnızlık içindeydiler
karanlık gelmişi geleceği
birdenbire sapsarı kesildiler
vagonlar usul usul kımıldıyordu

YASAK SEVİŞMEK

öteki kapımdan gel bunu açamazsın
eski gözlerinle gel öldürmek vakti gel
hem tetik bulun ardında biri olmasın
hanidir ben bu evde saklanıyorum
adımı değiştirdim başka bir adla yaşıyorum
gece gündüz siyah gözlük kullanıyorum
öteki kapımdan gel bunu açamazsın
sabaha karşı gel bütün gözlerinle gel

pancurların gerisinde kararıyorum
içime belâlar doğuyor sonbahar doğuyor
telefonda sesini tanıyamıyorum
yüzün parmaklarımdan akıp kayboluyor
böyle hep bir şey kopuyor bir şey kırılıyor
sabaha karşı gel eski gözlerinle gel
öteki kapımdan gel bunu açamazsın
hem tetik bulun ardında biri olmasın

artık hiç kimse beni yaşamıyor
aşklarımı büyük kemanlarla çizdiler
korkularım oldum bittim kimsesizdiler
yalnız bir mısra mıyım ıslanıyorum
bir revolver romanımı tamamlıyor
oyun bitti ışıklarımı söndürdüler
yokmuşsun gibi gel öldürmek vakti gel
öteki kapımdan gel bunu açamazsın
üzerime kilitleyip mühürlediler
hem tetik bulun ardında biri olmasın

MÜJGÂN'A AŞK ŞARKILARI

dinlerdim telâşlı kanûnlardan sarışın türkçeyi
nasıl da sevdim ne iştir bilmeden sevmeyi
ürkek bir çilenti usulca yoklardı bahçeyi
nerde tavus kuşları nerde müjgân'ın gençliği
nasıl da sevdim ne iştir bilmeden sevmeyi

okşamak kumrallığını içimden uysal lambaların
beyhude ıslıklarını yakınlaşan sonbaharın
akşam tenhalığında birlikte duygulanmaların
saklı mutluluğuyla dalgından çok daha fazla dalgın
nasıl da sevdim ne iştir bilmeden sevmeyi

bir parça son yalnızlığa öncekiler hazırlıktır
insan bırakmaz sevdiğini sevmek insanı bırakır
kalırsa gözlerinin elinde yaldızı belki kalır
ney üşür kanûn pırıldar udlar oldukça karanlıktır
nasıl da sevdim ne iştir bilmeden sevmeyi

ELDE VAR HÜZÜN

söyleşir
evvelce biz bu tenhalarda
ziyade gülüşürdük
pır pır yaldızlanırdı kanatları kahkaha kuşlarının
ne meseller söylerdi mercan köz nargileler
zamanlar değişti
ayrılık girdi araya
hicrana düştük bugün
ah nerde gençliğimiz
sahilde savruluşları başıboş dalgaların
yeri göğü çınlatan tumturaklı gazeller
elde var hüzün

o şehrâyin fakat çıkar mı akıldan
çarkıfeleklerin renk renk geceye dağılması
sırılsıklam âşık incesaz
kadehlerin mehtaba kaldırılması
adeta düğün
hayat zamanda iz bırakmaz
bir boşluğa düşersin bir boşluktan
birikip yeniden sıçramak için
elde var hüzün

YAĞMURDA SİS DÜDÜKLERİ

imdat çığlıkları mıdır
bir felâketi mi duyururlar
anlaşılmaz söyledikleri
salkım saçak çökerler karanlığıma
yağmurda sis düdükleri

camlarda çehreler hayal meyal
aramızdan müthiş ayrılmışlardır
anlaşılmaz niye öldükleri
son nefeslerini tasarladıkça
insan israrla ölümünü yaşıyor
yağmurda sis düdükleri

yürekte keder yoğunlaştıkça
bulutlar buz tozuna yozlaşıyor
anlaşılmaz neleri götürdükleri
sabahlar olur bir türlü uyuyamam
içimde sanki şilepler çarpışıyor
yağmurda sis düdükleri

A.KADİR

Asıl adıyla Abdülkadir Meriçboyu 1917'de İstanbul'da doğdu. Sekiz yaşındayken babasını yitirdi. 1933'te Eyüp Ortaokulu'nu bitirdi. İkinci sınıfa geçtiği yıl annesi öldü. İlk şiirini bu üzücü olay üzerine yazdı. Bunu aşk ve ölüm şiirleri izledi. Bazılarını Akın gazetesine gönderdi. Kuleli Askerî Lisesi'ni 1936'da bitirip Ankara'da Harp Okulu'na yazıldı. Son sınıfta iken sakıncalı kitaplar okuduğu gerekçesiyle tutuklandı. *1938 Harp Okulu Olayı ve Nâzım Hikmet* adlı kitabında da açıkladığı gibi 10 aya hüküm giydi, okuldan uzaklaştırıldı. 1941'de, askerlik hizmeti sona erince, İstanbul'a geldi. Tan gazetesinde geceleri düzeltmecilik ve Hukuk Fakültesi'nde gündüzleri öğrencilik yaptı. Ayrıca, Yürüyüş dergisinin çıkışına yardım etti. 1943'te *Teblig*'i yayımladı. Sıkıyönetimce kitap toplatıldı ve A.Kadir sürgüne gönderildi. Beş yıl kadar Muğla, Balıkesir, Konya, Kırşehir ve Adana'da sürgün yaşadı. 1948'de İstanbul'a döndü. Yeniden düzeltmeciliğe başladı. Mevlâna'nın şiirlerini yenileştirdi. Homeros'un *İlyada*'sını Azra Erhat'la çevirmeye girişti. Bunları başka çeviriler izledi. *Teblig*'den 16 yıl sonra, 1959'da ikinci şiir kitabını, *Hoş Geldin Halil İbrahim*'i çıkardı. Aynı yıl *İlyada* ile Habip Edip Törehan Bilim Ödülü'nü, 1961'de Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülü'nü ve 1980'de Hasan Âli Ediz Çeviri Ödülü'nü kazandı. 1 Mart 1985'te İstanbul'da öldü.

A. Kadir'in şiirleri ilkin Akın gazetesi (1935) ile Ses (1941), Yeni Edebiyat (1941), Yürüyüş (1942-43), Pınar (1945), Başak (1946), Gün (1946), Yığın (1946), Fikirler dergilerinde çıktı. Daha sonra Yağmur ve Toprak (1950), Fikir ve Sanat (1950), Yeryüzü (1951-52), Beraber (1952), Yeditepe (1952), Şairler Yaprağı (1955), Pazar Postası (1958) dergilerinde yayımlandı. 1960-85 yılları arasında ise Dönem (1964), Gelecek (1971), Militan (1976), Sanat Emeği (1978-80), Edebiyat 81 (1981-82), Varlık (1982-85) dergilerinde göründü.

Şiirde Nâzım Hikmet'in açtığı çığıra bağlanan A. Kadir ilk ürünlerinde savaşın getirdiği yıkımları, askerlik arkadaşlarını ve mahallesindeki halktan kişileri derin bir insan ve yaşama sevgisinin beslediği açık, yalın, sıcak bir anlatım ve temiz bir Türkçeyle dile getirdi. Daha sonra doğa ve yurt sevgisiyle dolu sürgün günlerinin acı yaşantılarını, özgürlük, kardeşlik, adalet özlemini, mutlu yarınlara inancını, insana güvencini, direnmenin değerini, çocuklara yakınlığını anlattı. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Tebliğ* (1943), *Hoş Geldin Halil İbrahim* (1959), *Dört Pencere* (1962), *Mutlu Olmak Varken* (1968). Yenileştirme: *Bugünün Diliyle Mevlâna* (1955), *Bugünün Diliyle Hayyam* (1964), *Eski Çağlar Tarihi* (1965), *Bugünün Diliyle Tevfik Fikret* (1967). Çeviri: *İlyada* (Homeros'tan A. Erhat'la, 1967), *Odysseia* (Homeros'tan A. Erhat'la, 1970), *Dünya Halk ve Demokrasi Şiirleri* (Dünya şiirinden örnekler, çeşitli imzaların katkısıyla, 1973-75-80) Anı: *1938 Harp Okulu Olayı ve Nâzım Hikmet* (1966). Gezi: *Sovyet Rusya'da On Beş Gün* (1979).

BİR İNSAN

Seni bir gün
çekip aldılar topraktan,
benzedin köksüz bir ağaca.
Önce öğrettiler sana uygun adımı,
sonra büyük şehirlerini gösterdiler Avrupa'nın.
En muazzam saraylar karşısında bile sen
evini unutamadın.

Varşova'da kaputun kaldı,
Dunkerk'te arka çantan.
Düştü bütün fotoğrafların Sivastopol'da.
Bir şafak vakti Paris'te bıraktın zavallı yüreğini,
kurşuna dizilenler karşısında.

Lânet okusunlar sana bırak,
iyi bir asker olamadın diye.
Ölmesini bildin ya sen arkadaş kurşunuyla,
iki çürük patatesi
ekmek torbanda unutarak!

BULUŞURSAK

Sizinle aynı yemeği yedim senelerce,
aynı türküyü söyledim talim dönüşü,
ve aynı rüyaları gördüm geceleri, ot yatakta.
Gün oldu cömerttim,
canımı verecek kadar.
Gün oldu esirgedim
tek asker cıgarasını sizden.
Fakat bir akşam buluşursak eğer
her hangi bir yol ağzında,
namusum hakkı için öpeceğim
toprak kokan ellerinizden!

CİBALİ

Cibali dendi mi
aklıma siz gelirsiniz, kadınlar.
Kiminizin beş çocuğu,
kiminizin nar gibi yanakları var,
kiminiz kocasız kalmış,
kiminiz ihtiyar,
kiminiz daha körpe henüz.
Bana umulmadık,
eskimiş türküler düşündürür
siyah başörtüsü altında yüzünüz.

Parmaklarda tütün kokusu.
Tütün kokusu pazen entarilerde.
Biriniz ekmek alır fırından,
biriniz durmuş öksürüyor ilerde,
geçiyor bizim mahalleden biriniz.

Cibali dendi mi
aklıma siz gelirsiniz, kadınlar.
Çarpık ayakkaplarınız gelir
ve kahraman elleriniz.

HOŞ GELDİN HALİL İBRAHİM

Bu yıl kayısı kurutamadık, Halil İbrahim,
bu yıl üzüm kurutamadık.
Sen İzmir taraflarındaydın,
bir soğuk geldi aldı götürdü
neyimiz var neyimiz yok.
Bu yıl kayısı kurutamadık, Halil İbrahim.

Ağaçlarda ne zerdali, ne erik.
Ağaçlarda ne armut, ne elma.
En güzel aylar hasret gitti, Halil İbrahim,
en güzel aylar iki salkıma.
Bağlarda kütükler utandılar.

Bizim çocukların kimisi Karabük'te, Halil İbrahim,
kimisi Kırıkkale'de,
Zonguldak'ta kimisi.
Ağızlarına bir şey komadan gitti çocuklar, Halil İbrahim,
ağızlarına bir şey komadan gitti çocuklar,
bir avuç kuru üzüm,
bir kaşık bal pekmezi.

Ağaçlarda ne zerdali, ne erik.
Ağaçlarda ne armut, ne elma.
En güzel aylar hasret gitti, Halil İbrahim,
en güzel aylar iki salkıma.
En güzel aylar büktü belimizi.

Böyle kötü zamanlar görmediydik, Halil İbrahim,
böyle kötü zamanlar görmediydik.
Son ineğini kesti kavurdu kimi,
kimi son keçisini kesti kavurdu,
kıyıldı çocukların sütüne.
Sattı savdı başından nesi varsa kimi.

Hepsinin Hacı Nâfi oturdu, Halil İbrahim,
hepsinin Hacı Nâfi oturdu
mülkiyeti üstüne.

ÇİLE

Bizim hiçbir hürriyetimiz yok,
hiçbir hürriyetimiz,
ne çalışmak, ne konuşmak, ne sevişmek.
Sen orda bağrına bas dur en büyük çileyi,
ben burda en büyük çileyi doldurayım,
ekmeğe muhtaç, hürriyete muhtaç, sana muhtaç.
Sen orda dalından koparılmış bir zerdali gibi dur,
ben burda zerdalisiz bir dal gibi durayım.

BİR BİR

Sevdiğim ne çok insan var,
özlediğim ne çok insan.
Hepsinin bir bir ayağına varsam,
bir acı kahvelerini içsem,
hatırlarını sorsam.

BİR KAYISI AĞACI

Ben bir kayısı ağacıyım
Kırşehir'in Dinekbağı'ndan.
Küçücük bir ev önünde yaşarım yapyalnız.
Yılda bir çiçek açar,
yılda bir kayısı veririm,
avuç içi kadar.

Yaz olur,
bir kadın silkeler dallarımı,
bir çocuk yerde bağırır, güler,
bense hoşnut olurum.
Hem zaten benim
ne söğütler gibi nezaketim vardır,
ne kavaklar gibi gururum.

Ben bir kayısı ağacıyım
Kırşehir'in Dinekbağı'ndan.
Dinekbağı'nda üç insan severim,
bir çocuk,
bir genç kadın,
bir genç adam,
benim kadar sessiz sedasız,
benim kadar halim selim.

En güzel ay nisan ayı,
toprak yumuşak yumuşak,
en güzel ay nisan ayı.
Yağmur yağdı, çiçek açtı,
bir hoş oldu içerim,
en güzel ay nisan ayı.

Kavaklar uzakta upuzun,
bir sağa, bir sola,
başı döner kavakların.
Ben bir kayısı ağacı,
başımda çiçeklerim.

Ben bir kayısı ağacı,
üç insan severim,
bir çocuk,
bir genç kadın,
bir genç adam.
Çocuğun adı Ahmet,
kadının adı Fatma,
adamın adı İbrahim.
Ahmet küçük ve sarı,
Fatma tombul ve beyaz,
İbrahim uzun ve narin.
Bir tek toprak odaları var üçünün,
toprak odanın bir tek penceresi.

Ben bir kayısı ağacı,
bazan eğilir bakarım odaya,
yerde bir eski yatakla yorgan görürüm,
duvarda bir eski kırık ayna,
yerde bir eski kilim,
bir eski hasır.
Bir kayısı ağacı,
bazan eğilir bakar odaya,
çiçeklerinden utanır.

Dün gece gaz yakmadılar,
ay ışığında gördüm üçünü.
Üçünün suratı asık.
Önce oturup
zeytin ekmek, taze sovan yediler,
sonra baktılar birbirlerinin gözüne,
sonra esnediler.
Gökyüzü bembeyazdı.
Gökyüzü çiçeklerimin renginde.
Gökyüzünde kavaklar.

Fatma uzandı İbrahim'in yanına,
sağa döndü.
Tombul, beyaz yüzü pencerede,
gözleri açık durdu sabaha kadar.

Çiçeği en önce kayısı döker.
Ben bir kayısı ağacıyım,
döküyorum çiçeklerimi.
Yer beyaz beyaz,
başım yeşil yeşil,
kayısılarım memede.

Haziran gelecek,
güneş yakacaktır tepemi,
kayısılarım balla, şekerle dolacaktır.
Ben bir kayısı ağacıyım,
haziran gelecek,
avuç içi kadar kayısılarım
Ahmet'in ekmeğine katık olacaktır.

Ben bir kayısı ağacıyım.
Kötü bir düşüncedir almış beni.
Geçti bağları budama zamanı, dedim,
dedim, İbrahim gene boşta,
kesildi, dedim, İbrahim'in yevmiye iki lirası,
dedim, çarşıda dört döner İbrahim,
dedim, ekmek parası,
zeytin parası,
gaz parası.

Dedim, insanlar
neden yaşatılmıyor
ağaçlar kadar olsun.

Ben bir kayısı ağacı.
Fatma'nın, İbrahim'in, Ahmet'in
yumurtası, şekeri, eti.
Gittikçe artmakta kederim.
Günlerden pazartesi.
Gene geldi, elinde çanta, o şişman adam.

Şişman adam bir düşman gibi beni seyreder,
ben şişman adamı bir düşman gibi seyrederim.
Durmuş İbrahim kapıda,
yüzü dalgın ve sinirli,
bakıyor eli çantalı şişman adama.
Şişman adam uzattı gövdeme elini,
pencereden korkmuş kuzular gibi baktı Ahmet,
büktü boynunu kuzular gibi.

Ben bir kayısı ağacı.
Gövdemde sarı kâğıt.

Yol parasını verememiş İbrahim,
verilmiş haciz kararı.
Yapmayın, dedim,
yılda bir çiçek açarım, dedim.
Etmeyin, dedim,
ekmeğe katık oluyor kayısılarım, dedim.

Bir öğle vakti baktım,
kavaklar uzakta upuzun,
bir sağa, bir sola.

Ben kışlık odun,
altı lira.

SAR SICAK SICAK

Bir mektup ol, sabahlar gibi gel.
Bir kuş ol, kon beşiklerin üstüne.
Bir göz ol, içine bizi al.
Bir deniz ol, yayıl dalga dalga.
Bir gemi ol, getir bize insanları.
Bir rüzgâr ol, götür bizi insanlara.
Bir şarkı ol, dağ taş deme git.
Bir kavak ol, ver elini güneşe.
Bir çınar ol, bağrımıza daya kökünü.

Bir orman ol, dorukta.
Bir meydan ol, uğulda.
Bir kundak ol, sıcak sıcak sar bizi.

BU SU ÇOĞALA ÇOĞALA

Yaşlılara saksılar dizdim, bahçeler yaydım.
Yorgunlara diri beden verdim, taze yürek.
Döşekler serdim hastalara, rahat, yumuşacık.
Nerde yalan dolan gördüysem kızardım.
Yiğit yüreklere dedim canım armağan.
Ardına kadar açtım çocuklara kapıları.
Dostluklar boy attı yeryüzünde,
dostluklar, orman orman.
Ebemkuşakları gökyüzünde fır dolandı.
Yürüdü dağlardan ovalara doğru
gümbür gümbür bir deli su.
Yıktı bu su önüne geleni,
bu su, çoğala çoğala.
İnsanlar insanları aldı götürdü.

Ne kavga kaldı, ne zulüm, ne korku.

DEME

Bu ne bitmez yolmuş, deme.
bitmedik yol yok.
Bu ne aşılmaz dağmış, deme,
aşılmadık dağ yok.
Bu ne erişilmez ülkeymiş, deme,
erişilmedik ülke yok.

Kendini kapıp koyverme.

BİRİNCİ OĞLUMA NİNNİ

Uyu tosunum, uyu,
altında sıcak toprak,
üstünde ay ışığı,
karpuz gibi büyü.

Ne yaşadığımı yaşa,
ne çektiğimi çek,
ne hapsi gör, ne sürgünü.
Uyu tosunum, uyu.

Gör toprağı, denizi.
Gör buğdayı, sabahı.
Gör inciri, cevizi.
Gör üzümü, narı.
Uyu tosunum, uyu.

Altında sıcak toprak,
üstünde ay ışığı,
karpuz gibi büyü.

Bir kocaman dünya tanı,
apaydınlık, cıvıl cıvıl,
ağzına kadar kardeş dolu.

Uyu tosunum, uyu.

CEYHUN ATUF KANSU

1919'da İstanbul'da doğdu. Bir buçuk yaşındayken annesi öldü. Babasıyla 1922'de Ankara'ya gitti. İlkokulu Ankara'da Bizim Okul'da, ortayı İstanbul'da İstiklâl Lisesi'nde (1935) okudu. Ankara Gazi Lisesi'ni (1938), İstanbul Tıp Fakültesi'ni (1944) bitirdi. 1948-59 yılları arasında Turhal Şeker Fabrikası Hastanesi'nde, ardından Ankara Şeker Fabrikası'nda çocuk doktoru oldu. Etimesgut Şeker Fabrikası'nda çalıştı. 17 Mart 1978'de Ankara'da öldü.

Köy Öğretmenine Mektuplar kitabıyla 1964'te Türk Dil Kurumu Deneme Ödülü'nü, *Bağımsızlık Gülü* kitabıyla 1966'da Yeditepe Şiir Armağanı'nı, *Sakarya Meydan Savaşı* kitabıyla 1970'te Behçet Kemal Çağlar Ödülü'nü kazandı.

Ceyhun Atuf Kansu'nun ilk şiiri Gazi Lisesi dergisinde çıktı. Sonra Filiz (1938), Gençlik (1939-43), İnkılâpçı Gençlik (1941), Ülkü (1939-46), Yücel (1939-44), Dikmen (1941), Millet (1942-44), İstanbul (1944-46), Varlık (1946-78), Fikirler (1947-48), Meydan (1948), Kaynak (1948-55), Türk Dili (1952-75), Yeni Ufuklar (1958-59), İmece (1961-68), Ataç (1961-62), Yön (1963-66), Ilgaz (1965), Papirüs (1967), Soyut (1967-68), Yansıma (1972-75) dergilerinde göründü.

İçtenlikle yoğrulmuş şiirlerinde daha çok çocuk, doğa, yurt, halk ve Atatürk sevgisini dile getirdi. Atatürkçü bir görüşle toplum sorunlarına ve ülke gerçeklerine eğildi. Evrensel barış, ulusal bağımsızlık, özgürlük ve kardeşlik düşüncesini savundu. Yalın, duru ve duyarlı bir anlatımla yazdı. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Bir Çocuk Bahçesi* (1941), *Bağbozumu Sofrası* (1944), *Çocuklar Gemisi* (1946), *Yanık Hava* (1951), *Haziran Defteri* (1955), *Yurdumdan* (1960), *Bağımsızlık Gülü* (1965), *Sakarya Meydan Savaşı* (1970), *Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü* (1975), *Tüm Şiirleri* (1978). Deneme: *Devrimcinin Takvimi* (1962), *Ya Bağımsızlık Ya Ölüm* (1964), *Tonguç'un Kitapları* (1964), *Hekimlik Andı* (1964), *Köy Öğretmenine Mektuplar* (1964), *Anayasa ve Yasalar* (1965), *Atatürkçü Olmak* (1966), *Halk Önderi Atatürk* (1972), *Cumhuriyet Ağacı* (1973).

ÇOCUKLUK AŞKI

Düşün, düşün ki anne ben daha çok küçüğüm,
Ilık ellerimden tut, beraber götür beni,
Oyuncakçıda büyük mavi bir gemi gördüm,
İşlenmiş, dalgaların köpüğüyle yelkeni.

Şu renk renk toplara bak, anne, ne güzel renk renk!
Dönüyor içimde bir bayram yeri dönüyor,
Yuvarlanıyor gönlüm şu uçan toplara denk,
Bir yokuştan koşarak kalbim sana iniyor.

Kan değil, zafer akar benim savaşlarımda,
Hürriyet için ölür genç kurşun askerlerim,
İnsanlığın cenneti saklı gözyaşlarımda,
Yeni bir bahar çağı getirecek zaferim!

Korkma, korkma kaçmam ben, tahta atımla dağa,
Senden daha güzel bir dağ var mı rüyalarda?
Niçin uğraşsın küçük kuş yurdundan kaçmağa,
Yaşarken annesinin yeşerttiği kırlarda?

Kırılır, bütün iyi oyuncaklar kırılır,
Çocuk kalplerinden mi yaparlar hep onları,
Niçin oyun biterken en sonra hatırlanır,
Hatıralarımızın en tatlı oyunları?

Satılır mı zengin bir oyuncakçıda söyle,
Anne, dün okuduğun masaldaki güzel kız?
Yeter, altın bir kalbim olsun, Tanrıdan dile,
Bütün zenginliğimi verir onu alırız!

ÜŞÜYEN YILDIZ

Ben evrensel yalnızlığın yıldızı
Ben akşam yıldızıyım, yıldızların en yalnızı!
Her akşam batıda yalnız başıma,
Serin ve sâkin yaylaları beklerim.
Gelir gamlı ve fakir çobanları yurdumun,
Keven ateşi yakıp, çevresinde,
Düşünür, üşür ve konuşurlar,
Ah, hep aşksız, evsiz barksız, kadınsızdırlar.
Ben de düşünür düşünür üşürüm.
Karanlık içindedir şimdi dünya,
Köy evlerinin ışıkları sönmüştür,
Bir garip gecedir dünyamızın üstüne,
Yurdumuzun üstüne süzülüp inmiştir.
Şimdi kadir kadir yıldızlar pırıldar,
Beşiklerin ve mezarların üstünde,
Bir bengi şölende kımıldar gökyüzü!
–Hüzünlüdür Dadaloğlu, çoban yıldızının türküsü–
Öteki yıldızlar hep kendi sefasında,
Kendi aşkında, kendi derdinde, kendi sevdasında,
Ben hep yalnız kaldım, ben çoban yıldızı
Tek başıma taşıdım bu kalbi, ah bu sızı,
Hâlâ dağlarda aşksız çobanların ateşi,
Ah, aşksız gece, ah serin gecesi yalnızlığın,
Üşütür insanı, üşütür de düşündürür,
Yalnızlığın atlas yorganı altında üşüyen,
Ben akşam yıldızı, yalnızlar yıldızı ben,
En sıcak sevdaları beleyip, üşürüm,
Üşürüm de, üşürüm de, dağların ardına düşerim.

DENİZE DOĞRU

Yolculuğa çıkıyoruz zor bir yolculuğa
Susuz kalacağız yollar çeşmesiz
Acıkacağız ekmeğimiz taştan topraktan,
Uzun bozkırları geçeceğiz yürüyerek.

Ellerimizde kuru otlar tutuşacak
Yorgun düşeceğiz sonsuz tepelerde
Bir tek şey söyleyebilirim o zaman sana,
Deniz! diyebilirim kulağına sessizce.

Sonunda deniz olduktan sonra deniz,
Bütün yolculuklar güzeldir.
Irmaklar gibi geçilir bozkırlar kan içinde,
Sonunda Çamlıca tepesinden bakacaksın,
İstanbul'da sabah olurken yüreğin denizler içinde...

KÜÇÜK KAHVELER

Küçük kahveleri severim,
Çardaklar altında, çınarlar altında,
Küçük insanlarıyla beraber,
Tavla oynarlar, kahve içerler, konuşurlar,
Konuşurlar, konuşurlar, konuşurlar.
Küçük kahveleri severim,
İstasyonlarda güneşli, gölgeli,
Gökyüzü ilerde, bulutlar geçer gider,
Önümden tirenler gelir gider,
Demiryolu tâ Erzurum'a kadar.
Kadınlar, öğrenciler, askerler,
Güle güle, uğur ola, hemşehriler.
Ben kahve içeceğim, ben yerliyim,
Ben buralıyım, bu köylüyüm,
Dağların ardını düşünürüm içim gider,
İçimden bir şeyler akıp gider,
Bulutlarla bulutlarla beraber.
Küçük kahveleri severim,
Hikâyeler, hikâyeler, hikâyeler,
Kimi dertli, kimi sevinçli hemşehriler.

DEĞİŞİK TÜRKÜ

Yaz ayları gelir, kalbimde bir duygu,
Aşk diyeceksiniz hemen, aşk!
Aşk mı, çoktan yitirmişim o suyu,
Besbelli kurumuş bende o kaynak.

Ben de güzel gözleri severim yeşil olsun, elâ olsun,
Derin hazları vardır öpüşmenin unutulmaz,
Bazen en güzel maceradır aşk, ister belâ olsun,
Öyle tehlikeli çağrışlar vardır ki dayanılmaz!

Ben ne geceler yaşadım Akdeniz'de,
Ne aşklar tattım on yedinci yüzyıl misali,
Faytonlarla gezdim kordon boyunda,
Pırıl pırıl yıldızlar, yıldızlar ışıl ışıl,
Bizse kayıp giderdik gecenin koynunda.

Büyük arzuların saati çın çın eder,
Gölgeleri ve güzelleri arar insan,
Rakkastır kalbimiz bir gelir, bir gider,
Hazlarımız, gece yarısı uyanan.

Ben yine serin sabahları severim,
Atlar arabalar hazır olmalı,
Hancı çay pişirmeli, deh demeli arabacı,
İnsan uzun yolların yolcusu olmalı!

Bütün vuslat şiirlerine karşılık
Ben bir özleme türküsü söylüyorum,
Çoğu kızlar, delikanlılar sevmeyecek biliyorum,
Ben bu türküyü yolcular için söylüyorum.

HAZİRAN GECESİ

Yirmi altı Haziran gecesi ay erken doğdu
Bir ara sallandı durdu dallar arasından,
İşini bitirip savuştu erkenden,
Bir daha arasam da bulamam,
Yirmi altı Haziran gecesi ay erkenden battı.

Bu ara ben de bir kadeh rakı içtim,
Bir tabakta beyaz peynir vardı, yedim
Konuştuklarımı düşündüm de hepsi öyle
Hepsi yirmi altı Haziran gecesine mahsus,
İstesem de artık aynı şeyleri konuşamam.

Tam iskemlenin arkasında bir postacı,
Duyurmadan kimseye bir mektup verdi bana,
Ölmüş olduğumu bildiriyordu Tanrı,
İzin istedim bir saniye kendisinden ciğerlerime,
Biçilmiş ekinlerin kokusunu çekmeye son kez!

YİTİK AİLE

Dört kardeştiler üç kız, bir oğlan
Oğlana ne oldu ben bilemem.
Uğramaz oldu arka sokağa,
Görünmez oldu gel zaman git zaman,
Çil basmış yüzünde, gözleri ağulu
On sekizinde kamyon şoförü.

İki küçük kız kardeş öyle dolaşır
Ana taşevlerin birinde çalışır,
Ortanca okula gider yalnayak,
Ocak yanmaz ki, aş pişmez ki,
Kapısında küçük kızı görmese komşular,
Boş sanacaklar evi, duman tütmez ki!

Baba, bir kadını vurdu dediler,
Ellisinden sonra cezaevinde yatar.
Hiçbir şeye yanmam büyük kıza yanarım,
Yol kıyısındaki bağlar gibidir o kız,
Gelen koparır salkımlarını giden koparır,
Kara üzüm gözlerinin iri tanelerini
Gelen geçen delikanlılar yiyip yiyip atar.

KAR HAVASI

Tam bana göre bu hava
Bekliyorum kar yağacak
Bulutlar indi inecek.
Bekliyorum yollar kapanacak
Kurt sürüleri derin ormanlardan
Bekliyorum peşime düşecek.

Bir ışık görüyorum ileride,
Oraya doğru yürüyorum,
Bir ışık aşk ışığı dost ışığı
Benim için yakıp bırakmışlar,
İtince usuldan kapıyı
Isınacağım ocak, orada.

Kar bulutlarında bir düş
Bölüyorum bu düşün yüreğini
Sıcacık bir kan akıyor
Yaşıyor diyorum yaşıyor hâlâ,
Söndürmeyi unutmuştur.

Kurt seslerini duyuyorum
Ormanı yalnız geçeceğim
Bulutların karanlığından kar
Akça kavaklara kar düşüyor
Duruyor, yeniden bakıyorum
Yanılmıyorum, ışık orada.

ARA TRENİ

Ara treninde orak mevsimi
Köylüler buğday tozu kokar
Turuncudur kadınların giydikleri,
Çiçeklidir Şerife'nin urbası,
Şerife'nin göğsünde bir çift kayısı,
Bir elin değmesine bakar.

Ara treninde yaz sıcağında,
Irgatlar vardır orağa giden,
Bakarlar istasyon çeşmesine
Zile'de bir iş buldular mı,
Çoktur içecekleri su
Dökülür ağaç testilerden.

Ara treninde bir kadın yanık,
Nenni eder bebesine.
Bebesinin gözleri sönmüş
Gözlerinin çevresinde sinekler,
Kadınım o çoktan uyumuş,
Varmış kendi nennisine.

İbecik köyünü bilir misiniz?
Bilmeseniz de olur.
Ne ki trendeki bu nenni
Bu kadın, Şerife kız, bu bebek,
Irgatlar istasyon çeşmesinde,
Hepsi de oralıdır.

BEKLEYEN KADININ GÜNÜ

Kadınım saçlarını tarar aynada,
Benim parmaklarım değmişçesine.
Bahçeye çıkıp şarkı söyler içinden
Sesinden sesim geçmişçesine.
Güneşin kızarttığı kayısılar gibi
Aklından ben geçerim güneşlenirken,
Kızarır al al olur, ben öpmüşçesine.

Eğilmiş dikiş diker, gömleğimin düğmesi
Hayal eder beni, birden ürperir
İnce bir sızı duyar iğne batmışçasına.
Çocuğunu göğsüne bastırdığında
Erkekliğim geçer ta iliğinden
Benimle uzanıp yatmışçasına.

Bir sabah ayrıldım, bir akşam kavuştum
–Ah, olgun dutlar gibi ballanmış gözlerinde–
Saatlerin biriktirdiği o tatlı özlem
Sanki uzak denizlerden dönüyorum,
Karşılar, beni yıllarca beklemişçesine.

BİR HAZİRAN SABAHINA ÇAĞRI

Sizi gün doğmadan önce
Yaşamaya çağırıyorum.
Birden ayırt edeceksiniz
Bu saatler en güzel saatler
Çay hazırladım size bahçemde
Hep beraber içeceğiz.
Sessizce konuşacağız,
Havayı kırmaktan korkarak,
Gökyüzü bir mavi ayna inceliğinde
Sözlerimiz bile dokunabilir ona
Parçalanıp düşer üzerimize.
Bütün dedikoduları, kıskançlıkları, tutkuları,
Unutup çay içeceğiz kardeşçe.
Yeniden dirilmişiz gibi,
Seher yeli gibi bir merhaba diyeceğiz,
Hatırımızı soracağız birbirimizin
Seveceğiz sarı güller gibi çocuklarımızı
Hep iyi güzel namuslu şeyler konuşacağız.

BAĞIMSIZLIK GÜLÜ

Yerden alıp o gülü
Hangi gülü?
Bir topçu neferinin
Sakaryalı yaz toprağında
Sıcak kan gülü.

Alıp koklamak o gülü
Hangi baharda?
Türkçenin özgür kırlarında
Türkülerde burcu burcu,
Bilgeliğin ana gülü!

Bir basmadan alıp o gülü,
Hangi basmadan?
Nazilli fabrikasından
Pamuğumuzdan, emeğimizden,
Dokuduğumuz halk gülü.

Hoyrat ellerinden alıp o gülü,
Hangi ellerden?
Uzak Teksaslı çobanların
Bilmediği, uğruna can vermediği
Türkiyeli o çileler gülü.

Yerine koymak, kutsamak o gülü,
Hangi yerine?
Mustafa Kemal'in bahçesine
Bir ulusun suladığı, beslediği
Yedi veren bağımsızlık gülü!

MEHMED KEMAL

1920'de Ankara'da doğdu. Ankara Lisesi'ni (1940) bitirdikten sonra, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü'nde bir süre okuduysa da bitiremeden ayrıldı. 1943 ve 1947'de iki kez tutuklandı, askerliğini yaparken Yedek Subay Okulu'nda çavuşa çıkarıldı. Kuvvet, Kudret, Battal Gazi gazetelerinde (1945-48) başlayan gazetecilik ve yazarlık serüveni, Demokrat Ankara (1950-53), Yeni İstanbul (1953-60), Vatan, Ant (1961-67) gibi gazete ve dergilerde, Türk Haberler Ajansı'nda (zaman zaman Ankara Temsilciliği görevini de içine alarak) sürdü. Akşam, Barış, Cumhuriyet gibi gazetelerde ayrıca fıkra yazarlığı, röportaj yazarlığı yaptı. Bir süre, Ankara'da sanatçı ve aydınların uğradığı "Kalem" meyhanesini işletti (1967-69). İstanbul'a yerleştikten sonra da (1969) gazetelerde görev almayı, 1975'ten sonra ise (ölümüne dek) Cumhuriyet'te köşe yazarlığını sürdürdü. *Söz Gibi* kitabıyla 1978'de Lyons Edebiyat Ödülü'nü kazandı. 14 Eylül 1998'de İstanbul'da öldü.

1942'de yayınlanan ilk şiirinden başlayarak toplumcu ozanlar arasında, yalın ve aydınlık anlatımıyla sivrildi. Zamanla (verimliliği azalsa da) halk deyişlerinden ve konuşma dilinden yararlanan bir içtenliğe, yaşamın bireyde uyandırdığı duyguları dile getiren yalın bir lirizme ulaştı.

YAPITLARI

Şiir: *Birinci Kilometre* (1945), *Dünya Güzel Olmalı* (1954), *Söz Gibi* (1974, toplu şiirler 1982), *Öğle Rakıları* (1986), *Tükenmez* (Bütün şiirleri, 1990). Anı: *Acılı Kuşak* (1968). Roman: *Sürgün Alayı* (1974), *Pulsuz Tavla* (1975), *Kalenin Eteğinde* (1983). Fıkra: *Politika ve Ötesi* (1970), *12 Mart, Öfkeli Generaller ve İşkence* (1974), *Sol Kavgası* (1975), *Ara Rejim Kara Rejim* (1979), *Celâl Bayar Efsanesi ve Raftaki Demokrasi* (1981), *Şairler Döviişür* (1982), *Bir Deste İskambil* (1985), *Bu Darbeler Kimin İçin* (1986). İnceleme-röportaj: *Türkiye'nin Kalbi Ankara* (1983).

HAL

Bir tencere kaynar ocakta
Et mi kaynar, dert mi kaynar
Bilinmez.

Bir adam gezer sokaklarda
İşi var mı, gücü var mı
Sorulmaz.

Ekmek umar, aş umar evdeki
Bulunsa da, bulunmasa da
Darılmaz.

Çağırırlar, çağırırlar da dostlar
Karlı dağlar ara yerde
Varılmaz.

KUŞ VE ÇOCUK

Bir kuş düşünür bu karanlıkta
Oğlan çocuk ıslık çalar meydanlıkta

Kuş ötmeyi bilmez, oğlan söğmeyi
Bu türkü devam eder söyleyi söyleyi

Kuş der ki: "Ulan eşşoğlu eşşek ne sen
Ne de ben adam olmayız kelle gitmeden..."

BAHAR BİR BEZİRGÂN OLMUŞ

Bahar bir bezirgân olmuş,
Bizim mahalleye gelmiş,
Zerdâli dalında gülmüş,
Ayva da sararıp solmuş...

Şu garip çingene kızı,
Kenar sokakların süsü,
Omuzunda al başörtüsü
Ağzına yeşillik almış...

İhtiyar çöpçü Hasan ağa,
Eyvallah demiş gocuğa,
Bağrını açmış sıcağa,
Elinde top süpürgesi...

ÖĞRETMEN

Evvelâ Bakanlık emrine alındı,
Öyle yaşadı bir müddet;
Sonra Bakanlık emriyle
İşine son verdiler,
Öyle yaşadı bir müddet;
Danıştayla Bakanlık arasında
Geçti ömrü.

Şimdi Cebeci'de,
Uzun söğütler altında yatıyor;
Ne ekmek derdi,
Ne çoluk çocuk kaygısı,
Yatadursun bilâ müddet...

ÖZLEMLER

Bütün özlemleri bilirim, tattım
Sarısı, mavisi, yeşili, moru;
O diyar, bu diyar demedim, gittim
Bir kısrak oldu gurbet, rengi doru...

Ben askerlikte gördüm vatanı;
Trenlerde üçüncü mevkide –
Epeyce yolculuğum oldu. Hani –
Böyle olmasa, görmezdim belki de...

Gördüm, gördüm de üzüldüm açları
Söğüt gölgesinde cılız cılızdı...
Toprakları, akar suları, ağaçları
İnsanları ile yurdum bakımsızdı.

Hâlâ karasapan, hâlâ kağnıydı
Elindeki bütün varı halkımın;
Halbuki omcalar üzüm doluydu
İyisini el yiyordu salkımın.

Bütün özlemleri bilirim, tattım
Sarısı, mavisi, yeşili, moru;
O diyar, bu diyar demedim, gittim
Bir kısrak oldu gurbet, rengi doru.

ELEKTRİK DİREĞİNİN GÖLGESİ

Elektrik direğinin gölgesi hür,
Dilediği yere düşer görünür;
Ne polis karışır, ne jandarma.
Sen öyle sanırsın ama
Aslında doğan günle ilgili
Gün nerden vururs, gölge tersine eğili.

PERVANE

Seni bir görüp bir yitirmek seni,
Seni bir görüp bir yitirmek,
Gür bir ormanda ayrı türden bir ağaç gibi,
Hedefine varmayan bir serseri kurşun,
Ya da bir büyük kavganın dışında kalmak,
Yatağını şaşırmış bir nehir olmak,
Bilmediği denizlere akmak ya da,
Ihlamurlar kokan bir parkın içinde
Ünlü heykeller ortasında,
Ünsüz dolaşmak ya da;
Hiç biri bu duygusal kederin benzeri değil,
Benzeri değil hiç biri;
Bir roketten uzaya atılmak,
Kocaman, şaşkın adımlarla yürümek,
Adını bilmediğin gezegenlerin üstünde,
Dağların, ovaların, akarsuların üstünde,
Aklı karalı bulutların üstünde
Egemeni olmak evrenin;
Bir de seni bir görüp bir yitirmenin yalnızlığı.

Seni bir görüp bir yitirmek seni,
Seni bir görüp bir yitirmek,
Benzemiyor bunların hiç birine;
Bir bulup,
Bir yitirmeye,
Benziyor,
Sadece.

SABRİ SORAN

1918'de Şam'da doğdu. Fransızların Şam'ı işgali üzerine ailesiyle İstanbul'a kaçtı. İlkokulu Üsküdar'da Toptaşı'nda okudu. Sorgu yargıcı olan babasıyla Erzincan'ı, Pülümür'ü, Kuruçay'ı gezdi. Babasının Kuruçay'da savcıyla kavga etmesi işinden çıkarılmasına yol açtı. Aile İstanbul'a döndü. Sıkıntılı günler başladı. Baba Çatalca'da zabıt kâtibi oldu, anne Askerî Dikimevi'nde çalıştı. Sabri Soran Eyüp Ortaokulu'nu bitirdi. Vefa Lisesi'nde okurken ikinci sınıfta babası öldü. Kendisi de hastalanınca, okulu bırakmak zorunda kaldı. Heybeliada Sanatoryumu'nda tedavi gördü. Kadıköy Vakıflar Müdürlüğü'nde levazım memuru oldu. Askerliğini İstanbul ve Çanakkale'de yaptı. "Bir Sevdadır" başlıklı şiirinden ötürü kovuşturmaya uğrayıp beraat etti. 1975 Mayısında İstanbul'da öldü.

Sabri Soran'ın şiirleri şu dergilerde çıktı: Ses (1941-46), Yeni Edebiyat (1941), Yürüyüş (1943), Pınar (1945), Gün (1945-46), Pazar Postası (1952), Yeryüzü (1952), Kaynak (1953-56), Şairler Yaprağı (1954), Yeditepe (1971), Yansıma (1973).

Toplumcu gerçekçi 1940 kuşağına katılan Sabri Soran şiirlerinde insan ve doğa sevgisi ile barış, özgürlük ve mutluluk özlemini yansıttı. İşsiz, hasta, yoksul insanların acılarını dile getirdi. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Küçük Şiirler* (1950), *Güzellik* (1954), *Gün Vurdu* (1961), *Sizinle Beraberim* (1962). Öykü: *Bozacının Kızı* (1960).

GÜZELLİK

I
Ne güzel şey
Bir insanın
Bir insana selâm vermesi
Selâm alması
"Nasılsın?" diye
Hâlhatır sorması
El uzatması
El sıkması

Ne güzel şey
Bir insanın
Dostça, kardeşçe yaşaması.

II
Hakkın haksızlığa karşı gelmesi
İyiliğin kötülüğü yenmesi
Özgürlüğün kulluğa diş bilemesi
Barışın savaşı gebertmesi
Güzeldir

Güzeldir
Çevresinde insanlar bulunan bir sofra
Güzeldir çocuğum güzeldir
Yoksulluk nedir bilmeden
Mutluluk içinde büyümen.

GEMİYE

Uğurlar olsun gemi
Al götür benim sevgimi
Bir kerre de benim için selâmla
Limana girdiğin zaman
O büyük
O ışıklı şehri
De ki demir atacağın rıhtıma:
Bir dostun var
Düşünür daima seni.

AĞAÇ

Soğuk, sıcak vız gelir sana
Baltayla kesseler bile aldırmazsın
Kurşun delip geçse gövdeni
Yine ayakta kalırsın
Ekmek derdin yoktur
Çıplaksın diye kimse seni ayıplamaz
Nüfus kütüğüne geçmemiştir ismin
Harp patlasa bile kılın kıpırdamaz

Ağaç
Gel değişelim yerlerimizi
Sen bana ağaçlığını ver
Ben sana insanlığımı vereyim
Kurtar beni böyle yapraksız yaşamaktan!..

ÜMİT VE SEVGİ

Ümittir bizim ekmeğimiz, suyumuz
Tuzumuz, yağımız, gazımız sevgidir
Yorgan diye hürriyeti çekeriz üzerimize
Sabahleyin uyandığımız zaman
Bir bakarız barış güneş olmuş.

İNSANOĞLU'NA

Toprağı kazan
Kömürü çıkaran sensin
Buhar senin emrinde
Elektrik senin emrinde
Atom bombası senin eserin
Aklım almıyor bir türlü
Nasıl çarpıyorlar seni böyle
Yerden yere.

BİR ADIM DAHA

Bir adım
Bir adım daha kardeşim
Bir adım
Bir adım daha derken
Bir de bakarsın
Dağlar arkada kalmış
Önün dümdüz ova
Bir adım
Bir adım daha kardeşim
Bir adım daha.

ÜMİTLERİMİZ

Biraz daha dayanalım,
Biraz daha katlanalım çocuklar.
Bitecek
Biten her şey gibi bu da bitecek
Ve bir sabah
Aydınlık ufuklara bakarak
Söyleyeceğiz
Mesut insanların şarkısını.
Ümitlerimiz sönmesin çocuklar,
Biraz daha dayanalım,
Biraz daha katlanalım!..

SUAT TAŞER

1919'da İstanbul'da doğdu. Küçük yaşta annesini yitirdi. Üvey anne elinde büyüdü. İlkokulu Avanos'ta 1933'te bitirdi. Babası ölünce, Ankara'ya gitti, ortaokulu orada okudu. İstanbul'da Vefa Lisesi'nde okurken, ikinci sınıftan ayrıldı: 1940'ta sınavla Ankara Devlet Konservatuvarı'na girdi. 1942'den 1947'ye değin Ankara Radyosu'nda spikerlik yaptı. 1938'de Servetifünun-Uyanış dergisinde ilk şiirlerini yayımladı. 1942'de *Bir*, 1943'te Fethi Giray'la *1943* ve 1945'te Ömer Faruk Toprak'la *Hürriyet* adlı kitaplarını çıkardı. 1945'te Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü'nü bitirdi. İlkin Tatbikat Sahnesi'nde (1945-47), ardından Devlet Tiyatrosu'nda oyuncu ve yönetici olarak çalıştı. İzmir Radyosu Çocuk Tiyatrosu rejisörlüğü (1971-73), Buca Eğitim Enstitüsü Tiyatro ve Diksiyon öğretmenliği (1974-75), İzmir Devlet Tiyatrosu Müdürlüğü (1978) yaptı. İzmir Güzel Sanatlar Fakültesi Tiyatro Bölümü Öğretim Görevlisi (1976-82) oldu. Stanislavski'den dilimize kazandırdığı *Bir Karakter Yaratmak*'la 1982 Yazko Çeviri, İnceleme Özendirme Ödülü'nü aldı. 17 Kasım 1982'de İzmir'de öldü.

Suat Taşer'in şiirleri Servetifünun'dan sonra şu dergilerde yayımlandı: Yeni Edebiyat (1940-41), Ses (1941-43), Dikmen (1941-42), Yürüyüş (1942-43), İnkılâpçı Gençlik (1942), Yücel (1943), Harman (1943), Yurt ve Dünya (1943-44), Adımlar (1944), Ant (1945), Pınar (1944-45), Gün (1946), Yığın (1946), Meydan (1948), Kaynak (1948-55), Yaprak (1949-50), Fikirler (1949), Yağmur ve Toprak (1949). 1950'den sonra göründüğü dergiler: Varlık (1950-52), Yeditepe (1950), Yeryüzü (1951), Pazar Postası (1951-52), Yeni Ufuklar (1952-63), Seçilmiş Hikâyeler (1952-57), Şairler Yaprağı (1954), Türk Dili (1960-62), Ataç (1963), Dost (1957-63), Yelken (1968)...

İlk şiirleriyle toplumcu 1940 kuşağı içinde yer alan Suat Taşer, önceleri savaşla baskıya karşı barışla özgürlüğü savundu. Daha sonra insan, doğa, yurt ve yaşama sevgisini, kardeşlik, mutluluk ve adalet özlemini yansıttı. Giderek aşk, yalnızlık, mutsuzluk gibi bireysel konulara ve toplumsal karşıtlıklara us yanı ağır basan, zaman zaman yergiye kayan, ama iyimserliğini yitirmeyen rahat bir anlatımla dokundu. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Bir* (1942), *1943* (1943, Fethi Giray'la), *Hürriyet* (1945; Ömer Faruk Toprak'la), *Merhaba* (1952), *Haraç Mezat* (1954), *İkinci Kurtuluş* (1960), *Hayret Beyin Serüveni* (1968), *Evrende Ellerimiz* (1970). Oyun: *Aşk ve Barış* (1961), *Deli Dumrul* (1962). İnceleme: *Örneklerle Konuşma Eğitimi* (1980). Gezi/mektup: *Gönderilmeyen Mektuplar* (1969).

TÜRKÜLERİN İKİ GÖZÜ İKİ ÇEŞME

Göz değil uçurum
Duvar dibinde
Gecede yalnızlıkta gurbet şehrinde

Bir çift kınalı el
Dağların gecelerin ötesinde
Boynu bükük yaşmaklı bir hayal
Bir korku bir şüphe akar suyun sesinde

Türkülerin iki gözü iki çeşme
Yollar alıp götürmüş
Götürmüş de gurbetlerde yitirmiş

Al işlik ak topuk mavi şalvar
Hasret upuzun
Gözyaşlarında erir yıldızlar
Kulakları çın çın öter bir kızın

Dağlar dost değil
Gelmiş sokulmuş araya
Teselli
Teselli merhem olmaz yaraya

SEFERBERLİK TÜRKÜSÜ

Anam,
Bir seferberlik türküsü söyler,
Dizini döve döve:
"Kara vapur inim inim iniler
Yetim kaldı top kâküllü gelinler"

Benim anam,
Gelin olduğu geceden,
Babamın bilmem kaçıncı seferden
Geri dönmediği
Günden beri bu türküyü söyler.

Ellerinde kurumadan
Gelinlik kınası,
Yemenden gelmiş babamın
Barut kokan künyesi,
Anam dizlerini dövmüş:
Oy! Yemen de neresi?..

Ben de bilirim,
Ben de söylerim,
Bu canım kadar sevdiğim türküyü!
Benim yetim sesim,
Anamın dul sesi:
Oy! Yemen de neresi?...
Oy! Yemen de neresi?..

YAŞADIĞIM ŞEHİR

Bir şehirde yaşıyorum,
Bütün insanları mahzun bir şehirde
Babamın üç aylık şehit maaşı,
Annem ayları hesap eder parmaklarıyla.

Bir şehirde yaşıyorum,
Minarelerinde durmadan ezanlar okunur.
Annem beş vakit namazında,
Allaha şükreder durur.

Bir şehirde yaşıyorum;
Beni herkes tanır, herkes tanır.
Ekmek paramı kendim kazanıyorum
Kuşlar benimle beraber uyanır.

PENCERE GÜZELİ

Canını yesinler senin
pencere güzeli
yesinler
canını
dur hele iyi dinle
hayatın bir ucu sende
bir ucu bende
canım pencere güzeli
vakit varken sevişmeli

Bulut yağmur içindir
yağmur can sıkıntısı için değil
değil
o dudaklar şarkı söylemek için değil
o gözler melûl mahzun bakmak için değil
o eller mendil tutmak için değil
o kollar
o yuvarlacık çifte tomurcuk
hele onlar
vallahi de değil billâhi de değil
toprak olsun diye değil

İşit beni duy beni
sana derim hey pencere güzeli
bu seninkisi yaşamak değil
bir gün sözüme gelirsin
sararır solar yokolursun
saksıda çiçek misali
bunu bil

BÖYLE Mİ OLACAKTI

Üstümde bir kara gece
titrer durur
kocaman
türlü korkular içinde insan
ölüm kaşla göz arasında
dayan yüreğim dayan

Böyle mi olacaktı
hani öksüzler sevinecek
dullar yetimler gülecekti hani
kahpe bahar böyle mi gelecekti
barışsız çırılçıplak perişan

Sevişmenin de tadı yok
düşünmekse başa belâ
köşebaşları bütün yollar
dost değil düşman hâlâ

Böyle mi olacaktı
söyleyin bre dağlar taşlar
kurtlar kuşlar söyleyin
kanlar boşuna mı aktı

DÜŞÜN

Ayakların olsun da
yürüme
Gözlerin olsun da
görme
Dilin olsun da
söyleme
Elin olsun da
vurma
Düşün
Ne farkı var senden
Dağın taşın

MUTLULUĞUN GÖZLERİ

Severim taze kavak yeşilini mayısta
salkım söğüdün dallarında düşlerim uyur
gözlerindir güzelim yeşillerin en güzeli
bebek sevgim gözbebeklerinde büyür

Dert görmesin kapımı çalan ellerin
bir kucak güneş gibi dolarsın odama
karanlıklarım karanlık değil artık
yalnızlığım uzayıp gidiyor ama

Seninle başlıyor günüm avuçlarımdaki sıcaklık
aynalarda ve geçip giden bulutlarda bir seni görüyorum
gözyaşın dudaklarımda duruyor saklı
gözyaşında gözlerini arıyorum

Oturduğun sandalyeler öksüz
yolunu gözleyen pencereler yetim
kapımın hali yürekler acısı
saatte zamanı değil kendimi tükettim

Sen gelince bayram geliyor
her şey nasıl da yepyeni oluyor
sevmiyorum eskiyi de eskileri de
şimdi kapımın çalınmasını beklemek kalıyor

Ah benim güzel kapım can kapım
kapım

Kapım bunalıyor

İYİ KIZ

İyi kızın bakışı ince uzun
iyi kız bir türküdür hazin mi hazin
iyi kız dağların ardında

Rüzgârlı kıyılara yağmur yağar
yeni günün güneşi yeni doğar
iyi kız geleceğin katında

İyi kız ölümü unutturur
mutluluk sımsıcak aramızda durur
iyi kız umutlar üstünde

Karanlıkta yeşil çimenler vardı
şehir uykuda yıldızlar bize bakardı
iyi kız batan günde doğan günde

Yol dediler mi bi hoş olurum
yitik sevgilerimi yolda bulurum
iyi kız gelincik çağında

HAYRET BEY
NASIL ÖLDÜĞÜNÜ ANLATIYOR

Çağlarda ölümümüz şöyle oldu
canlarımız topraktan gelirdi bizim
biz bir kardeşlik türküsünden gelirdik
vatandı kanardı yaralarımızda hep
ateşler içinde bir ateş yanardı bilirdik
yaşarsak türkümüz toprağımız için yaşar
ölürsek anamız avradımız için ölürdük

Çok öldük durmadan öldükse de
yeşermedi yeni sevgiler kanımızdan
ulu taşlara sindi adımız uzadık ha
duvarda bir tozlu resim olduk
ne, tövbeler tövbesi bir daha
biz yaşamayı ibadet bildik

Bildik, sevgilerle çoğalır evren ışır
maviş maviş çiçekler açar şimdi ırmak boyunda ılgınlar
güneşli odalardan birinde bir çocuk büyür
ala tavşan yavrularını emzirir bir dağ başında
hayın kardeş yılan olmuş karanlıkta sürünür
biz ölüler gıcır gıcır yaşamalar peşinde

Kayalarca diri otlarca özgürdük
aynı güneşte ısınırdık aynı yağmur ıslatırdı bizi
sinsi ölümler yaşardık can pazarında
yoktu sevmekten sevişmekten gayri suçumuz
ne dünde ne bugünde ne yarında
kardeşi kardeş bilirdik dostu dost
ne bilirdik körpe canlarımız yalanın ağlarında

Özgürlük kendini savaş meydanlarında buldu
çağlarda ölümümüz işte böyle oldu

ÖMER FARUK TOPRAK

1919'da İstanbul'da Fatih'te doğdu. Yedi yaşında ailesiyle Gönen'e gitti. 1932'de ilkokulu bitirdi. "Zavallı Çocuk" başlıklı ilk yazısı 1934'te Mektepli Gazetesi'nde basıldı. Bunu Servetifünun ve Yeni Mecmua'da çıkan ölçülü uyaklı şiirleri izledi. 1940'ta babası ölünce Kütahya'ya giderek liseyi orada bitirdi. Aynı yıl heceyi bırakıp özgür koşuğu denemeye başladı. Ses, Dikmen, Varlık ve Yeni Edebiyat dergilerinde bu tür denemeleriyle göründü. 1941'de İnkılâpçı Gençlik dergisinin yönetimini üstlendi. Hukuk Fakültesi'ne yazıldı. Bir yandan okurken, bir yandan da çalışıp ekmeğini kazanıyordu. Devam zorunluluğu konunca, üçüncü sınıfta Fakülte'den ayrıldı. 1943'te Yürüyüş dergisini çıkaran A.Kadir ile Rıfat Ilgaz'lara katıldı. 1940 toplumcu kuşağı arasında yer aldı. 1945'te arkadaşı Suat Taşer'le *Hürriyet*'i yayımladı. 1945-50 yılları arasında Pınar, Ant, Yığın, Kaynak, Fikir ve Sanat dergilerinde şiir ve yazıları çıktı. 1950'den sonra Beraber, Seçilmiş Hikâyeler, Pazar Postası, Yeni Ufuklar, Yelken, Ataç, Yön, Papirüs, Gelecek, Yansıma, Türk Dili, Yeni Dergi, Yeditepe, Türkiye Yazıları dergilerinde yazdı. Petrol Ofis'indeki 26 yıllık memuriyetinden 1972'de emekliye ayrıldı. 20 Ağustos 1979'da İstanbul'da öldü.

1940'tan sonra heceden özgür koşuğa, romantizmden gerçekçiliğe ve bireysellikten toplumculuğa kayan Ömer Faruk Toprak, şiirlerinde aşk ve doğanın yanı sıra özgürlük, barış ve adalet özlemi ile insan, halk, yurt ve yaşama sevgisini yumuşak, duygulu ve renkli bir anlatımla dile getirdi. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *İnsanlar* (1943), *Hürriyet* (Suat Taşer'le, 1945), *Dağda Ateş Yakanlar* (1955), *Susan Anadolu* (1966), *Ay Işığı* (1973), *Tüm Şiirleri* (hazırlayan Füruzan Toprak, 1983). Öykü: *Karşı Pencere* (1975), *Gönen Öyküleri* (1979). Roman: *Tuz ve Ekmek* (1973). Anı: *Duman ve Alev* (1968).

MUTLULUK

dağlara doğru koşuyorum
arkamdan deniz sesi geliyor
toprak çanaklardan içtiğim ayran kadar ekşi
bir meyva getiriyorum sana
dalından yeni kopardım

başaklar arasında sarı saçlarını seçemedim
sana bir bayırdan ünlediğim vakit
elimde bir demet gelincik vardı
ve ağaçlarda yapraklar
umutlar gibi çoğalıyorlardı

gel şimdi seninle kaçalım vadilere
su değirmenlerinin oluklarından
gözlerimizi yumarak sular içelim
ıslak otların üzerinde
çıkınımızı açıp esmer ekmek taze peynir yiyelim

HÜRRİYET

Ağaçların altını
göğün yedi katını
ve dağlara tırmanmayı
tozlu yollarda koşmayı
ve anamızı, kardeşimizi
senin için seviyoruz hürriyet!
Yoksa elveda derdik her şeye.

Karasabana
babadan kalma tarlaya
Ve bayırlardan indirdiğimiz koyunlara
saz damlı, üç duvarlı ahıra.
Ve senin için sırtında taşıdığımız
taşlara, topraklara
elveda derdik.
Sen yok olunca,
biz nasıl yaşarız hürriyet?
Islak otlar kavrulur,

etrafını sarsa sarsa akan su durulur.
Dallardan düşmez artık
avuçlarımıza meyvalar
ve kuşlar ötmez olur.
Göğsümüzde iyi olmayacak yaralar açan,
bir ölüm rüzgârı gibi eser o!
Ama biz biliriz ki hürriyet,
sen caddelerde
atsız arabasız,
dolaşsan bile,
çocukların gözbebekleri durgunlaşmaz!
Anamız avradımız,
çıplak ayaklarla
tarlalara değirmenlere koşarken
dudaklarında sen yaşarsın.
Senin bizlere verdiğin tâkat
dağları yaklaştırır,
kırık söğüt dalları sürükleyen,
ırmağı taşırır.

ATEŞE DÖNÜK

gecede ayaklarım ağır kurşun mafsallarım
yürüyorum bir dağ yolunda ateşe dönük
biraz yaklaşır mısın kır çiçeğim öksüz papatyam
silâhsızım çevrilmişim yalnız sana anlatacağım
işte ateşledim cıgaramı bir soluk aldım
tütün bastım yarama tuz koydum çaresiz
oysa damarlarım vuruyor dağ başlarına
eritiyor karanlığı ilkin gözlerin sonra dudakların
yanan cıgaramın dumanında görüyorum seni
hep onsekiz Ağustos hep kızgın bir bakır
sonra bir Akdeniz sabahı aydınlık yüzün
rüzgârlı bir denizle kol kola kıyıda sen
kırık bir aynanın parçalarında sen
ilkin saçlarını görüyorum tanıyamıyorum
sonra yüzünü dönüyorsun biraz temmuz güneşi
öyle bir siluetin olmalı rüzgârda biraz sarı
tek tek ufak ufak çizgiler kâğıtta
eğilirim suya yaprakların arasından bakarım

yüzünün bir yanı başlar konuşmaya
omzumu sarsıyor anılar yürüyelim biraz
kolay mı çılgınlıklara yürek tutmak
biraz zehir sert içki sonra bir yudum soda
bir soluk bir soluk daha tut beni düşeceğim
yaklaştırıyor uzaklardan gelen bir türkü
önce seni sonra bir kenar mahalleyi
iki saattir karamsarım ayakta duramıyorum
doğrulacağım sabaha yaklaşırken dağ başında
mavi bir demir kadar sert olacağım

KARŞI KARŞIYA

azıcık durdum orada
açık pencerelerde akşam karaltısı bir düş
seni götürür kalabalık bir bulvara
üç hasır iskemle ötede Afrika bulutları
tutar getirir bir can sıkıntısını karşına
tanıdık bir yüz konuşur yalnızlığında
oysa bir gül bahçesi soluk soluğa
yaklaşsa tenha dağ yamacındaki evimize
mavi bir bahar saklar camlardan içeri

değişmiş ne çabuk özgür kalan yüreğim
yıldızlı bir gök dedim dallarda
memleketimin acı tütününden cıgaram
bakmayın tek başıma dolaştığıma
bir Brezilya güneşi altında caddeler
sen bir kahraman özlemine dönük
bol sakallı bir yüzle dağbaşlarındasın

bense ardına kadar açık bir kapıdayım
acı cıgaralarla yaklaşmışım sabaha
hani senin yirmi üç mavi baharın var ya
öyle bir aydınlıkta sıcak iki damla
yarım bir düş içinde sana sarılmışım
dışarda kalmış büyük can sıkıntılarımız
göz çukurlarından açlıklar geçmiş
çıkarmışlar kalın kitaplardan parmaklıkları
orada karşı karşıyayız Afrika'yla
umutla bakıyorum talihsiz gözlerine
üstümüzden haziran bulutları geçiyor

CEZAYİR

ben her gece kurşuna diziliyorum
bir gelincik tarlasında başlıyor serüvenimiz
bir karanlıktan çıkıp bir karanlığa giriyorum
sonra içimde gün batıyor ışıklar yanıyor
dilim kilometrelerce süren bir çöl
zehir olsa bir yudum su diyorum
camların kırık yerindeki Akdeniz
durmadan çağırıyor alto sesiyle yüreğimi
orada sabır taşına düşüyor gözlerimiz

sonra dört saat camlara vuruyor yağmur
bilirsiniz nasıl sürer sabaha kadar
kurşuna dizildiğim her gece ağaçların hâli işte öyle
kumları çıtırdatarak kayıyor denize kayık
mavi gömleğim keten pantolonum ayağımda
dolu buluyorum silâhımı dağlardayım
nasıl olduğunu anlatamam
işte böyle hiç ölmüyor yaşıyorum

SALINCAK

durup dinlenmeden akan bir ırmakla
binsek Ağrı dağının salıncağına
kolan vursak en hızlı rüzgârınla
ne güzel bir orman dolusu yeşil yaprakla
geçip gitmek kilometrelerce ıssızlığı

sen yaşamanın türküsünü sümbüle sor
gömütlerin pembe çiçeklerini geride bırak
durup dinlenmeden ateşler yak
alevler sönse bile kalır biraz kor
yunus pir sultan dizeleriyle yaşıyor
okudukça bahar yağmuru çiseler içime

AY IŞIĞI

fakir damlarda gezinir ay ışığı
inip sallanır bahçede salıncakta
masmavi bir rüzgâr geçer ağaçlardan
senin alnında kırk yılın kırışığı
süzülür saçlarımıza bulutlardan
yakılan kitaplar çizgi çizgi keder
yüzüne alevlerin aydınlığı vuran çocuk
küçücük avuçlarına dolduruyorum
iki bin yılına bizim gözlerimizi götür
avuçlarımıza bak da çektiklerimizi götür
gökte yıldızlar pır pır eder
suyun aynasında görünür yüzleri
dar sokaklardan sessizce geçer
etsiz sütsüz gözbebekler
bağırmak yasak konuşsalar bile
dizelerin içinde kalır sesleri
kimsecikler cevap vermez
ozanların altın yüreği olmasa
kimse bilmez alıp verdikleri nefesleri
içimde kımıldamadan durur
gönen çayı'nda çocukluğumun ay ışığı
söğütler altında tahta masa
eğildim mi anılar akarsuya vurur
başlar benim için sallantılı bir gece
sabaha kadar yürür sokaklarda sarhoşluğum

DOĞAYA BAKAN ÇOCUK

hani gürleyen dalgalar bazen bizi sürükler
ak köpükler içinde götürür engine
sonra tekrar getirir geri
işte öyle ilk aydınlıkta
uçurmalı rüzgâr uykumuzu
başlamalı cümbüşü yeşil ile mavinin
doyulmaz her birinin rengine
akmaya başlar belim kalınlıkta
yaprakları sürükleyen bir su
alır gözlerimizden saçlarımızdan
altın çocukluğumuzu

sürüp gider yaşam
sürüp gider bir okul bahçesinde
bulutlara sürtünüp geçen
meleklerin uykusu
bir park kanepesinde otururum
orada takıp iki kanat
süzülürüm uzaklara
fakir bir ev bulurum
açarım bütün pencerelerini
alıp çocukları kanadımın altına
kocaman gün ışığını yayıp parklara
onları bindirip atlı karıncalara
çimenlerin üzerinden seyre dururum
orada dağlarda rüzgârı durdurup
büyük asi ırmaktan geçer
renk renk ışıklarım
getirip onlardan arşın arşın
bütün okullara dağıtırım

UZAKTA BİR NEHİR

yarısı zehir cıgaramda dudaklarının
yarısı gecede zifiri karanlıkta
hani bir alev vardır rüzgârda
önce gözlerini aydınlatır sonra saçlarını
o kadar gördüm kaldım kımıldamadan uzakta

sonra bir düzlükte otlara uzandım
bütün pencereler açık birinde sen vardın
bir cezayir gecesi oturmuş göğsüme
uzaklaşıyor her bacadan kaçan duman
düşüncelerimi koparıp geçiyor bulutlar
şimdi yeşil bir buğday tarlası olsa
biraz ilerde mavi kulübemiz olsa
ıssız bir istasyon kanepesinde üşümez yüreğim

böyle başlar yüzünde gül kokusu yumuşak
yürür bir ateş kuru otların üzerinden
usul usul yaklaşır kuşkuyla bakar gizlice
o an dudaklarının titreşimlerini görürüm
gözlerim kuru afrika ortasında kongo
oysa bütün gün konuşmuş zenci çocuk
tutsaklığını anlatmış kimsenin haberi yok

saçların tel tel saçlarıma karışınca bulutlar
ıslak ot sarısı bir sonbahar camlarımızda
her şey yitik mahvolmuşum karanlık
korkma bırakmaz umut her sefer yüreği
bir yağmur başlar hiç dinmez beklesen de
beyaz bir limanda hasır şapkam mavi gömleğim
saat yarım mecbursun yürüyeceksin gece vakti
yüzün mum gibi iki saat konuştu benim sabrım
susarak bakıyorsun paramparça olmuş gözlerin

NEVZAT ÜSTÜN

1924'te İstanbul'da doğdu. Amerikan Koleji ile İstanbul Erkek Lisesi'nde okudu, 1945'te Boğaziçi Özel Lisesi'ni bitirdi. Bir süre Fransa'da bulundu. 1951'de Edip Cansever'in çıkardığı Nokta dergisini yönetti. Tanin (1961), Ekspres (1962), Vatan (1963), Yeni Tanin (1964), Cumhuriyet gazetelerinde yazıları ve Çocuk Sesi (1934), Edebiyat Dünyası (1948), Kaynak (1948-52), Nokta (1951), Yeditepe (1951-69), Küçük Dergi (1952), Seçilmiş Hikâyeler (1952-55), Pazar Postası (1951-56), Yenilik (1953-57), Köprü (1958), Ataç (1962-63), Dost (1967), Eylem (1967), May (1969), Yeni Edebiyat (1969-70), Türk Dili (1972-77), Yansıma (1972) dergilerinde şiirleri yayımlandı. Yabancı ülkelerde gezilere çıktı. 8 Kasım 1979'da Ankara'ya giderken geçirdiği bir trafik kazasında öldü. 1980'de ailesince Nevzat Üstün Şiir ve Hikâye Ödülü kondu.

İlk döneminde Garipçilerin açtığı çığırın etkisiyle imgesiz, alaylı, açık şiirler yazan, duygudan çok usa seslenen, halk ve konuşma diline yakınlık gösteren, bireysel konuları işleyen Nevzat Üstün, zamanla toplumcu bir anlayışa vardı. Garip çizgisinden uzaklaştı. Demokrasi, barış, kardeşlik, ulusal bağımsızlık ve toplumsal adaleti temel alan ilerici şiirler yazdı. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Oluş* (1946), *Yaşadığımız Devre Dair Şiirler* (1951), *Cüceler Çarşısı* (1955), *Yitikler Kapısı* (1961), *Güneş Ülkesi* (1964), *Hey Sen Amerikalı* (1967), *Köprübaşı* (ilk altı kitabındaki şiirler, 1968), *Ak Yeşil Kavak Ağaçları* (1972), *Beklenen Sabah* (1978). Öykü: *Yaşama Duvarı* (1964), *Almanya Almanya* (1965), *Çıplak* (1966), *Akrep Üretim Çiftliği* (1968), *Boğaların Ölümü* (1975). Gezi: *Üçüncü Bir Dünya* (1974), *Alamanya Beyleri ile Portekiz Bahçeleri* (1975). İnceleme: *Türkiye'deki Amerika* (1967), *Üçüncü Bir Dünya* (1974).

ÇINAR AĞACI

Yediklerin senin olsun
Çınar ağacım
Bana gördüklerini anlat
Bilir misin neresindeyim
Hayatın
Çınar ağacım
Dallarına kazınmaz bu dert

Ne var yüzümde
Neresi yanlış bu işin
Bir ben miyim avâre
Bir ben mi şair
Gördüklerin senin olsun
Çınar ağacım
Yapraklarını çek saçlarımdan
Bırak beni gideyim.

ŞEYTAN

Anadolu'da bir köy
Köyün içinde bir ev
Evin içinde bir adam
Adamın içinde bir şeytan
Kezban... Kezban

GELİYORSUN YA

Geliyorsun ya
Dökülmüş kanıma parça parça
En ince gövdelerden ayrılmış gibi
usul usul

İki sokak öteme yağmur yağmur yağıyor
Sen geliyorsun diye

Bütün aşklardan arınmış eski
Bütün düzenlerden ayrılmış eski
Sıyrılıp çıkmış kurulu yasalardan
Geliyorsun ya
ne güzel
Görüyorum geldiğini

Özgürlük seninle katışınca
güzel
Yaşamak seninle var
Değişir artık ellerin eskimesi
Ayakların yırtılması tükenir
Geliyorsun ya
Yeşerir şimdengeri cimriliğin ovaları

Bir can ekliyorum
bütün öteki canlara
Güneşlerden geçmişlerden sevgilerden
Kavgalara barışları getiren

Dökülmüşsün
varsın
kanımda
parça parça
En kalın ağaçlardan yüklü
Sırılsıklam sol böğrüm yağmurlardan
Kavgamın gerçekliği üstümde
Geliyorsun ya
Çoğalırım
tezine.

BIRAKIN ŞU UNUTMAYI

Siz miydiniz beni seven
Siz mi
Sizi insan yapan benim ellerim

Seviyorum seni
Seni sevince bir ince yağmur yağıyor yeryüzüne
Seni sevince gemiler başlıyor büyümeye
Martılar insan oluyor
Siz miydiniz
Bense sizdiniz diyorum unutmayı seven

Bulanık bir havada yanyana yürüyoruz seninle
Yıldız parkı bütün bütüne sen oluyorsun
Ben seninle gidiyorum yalnızlığı çoğaltmaya

Seni bir kadın sanıyorlar oysa sen kadın değilsin
Sen Haliç'sin arka sokaksın Edirne'de
Ay ışığı gövden kırmızı bir çiçeği aydınlatır

Ben seni yazamadığım için sen tutup kadın oluyorsun
Dişi oluyorsun çoğalıyorsun bende
Ben seninle gidiyorum çoğalmaya
Seni hayvan yapan paranın elleri
Yapayalnız yatar liman işçileri
Siz miydiniz beni
Bense fabrikalardır diyordum unutmayı seven

Bulanık bir havada asıyorlar ikimizi
Şile'de deniz fenerinin ışığına asıyorlar
Denizin karanlığına dönüyoruz
Bu ölme o eski büyüklük değil

Batıdan batıya sizlere söylüyorum
Unutmayın kardeşliği
Unutmayın eşitliği
Unutmayın özgürlüğü
Bırakın şu unutmayı

Ay ışığı gövden
Kıpkırmızı bir çiçeği aydınlatır

TANIDIKLARIM

Kimini akraba bildiklerim
Kimini canımdan çok sevdiklerim
Kapıları kapıma yakın
Düşünceleri düşünceme
İnsan ve dost kardeşlerim

TEKLİF

Bal damlamış çanağına
Baldıranotu'nun
Artık bir eski hikâye olan
Hürriyet aşkına
Hakikat aşkına
Müsavât aşkına
İçer misin
İnsan kardeşim içer misin

SAVAŞ

Birinci Dünya Savaşında
Ayaklarım gitti
İkinci Dünya Savaşında
Ellerim
Ya üçüncüsü gelirse
Vay benim garip başım

1940'TAN SONRA

ÖBÜR ŞAİRLER

SABAHATTİN KUDRET AKSAL

25 Nisan 1920'de İstanbul'da doğdu. Ortaöğrenimini Işık Lisesi'nde (1937), yükseköğrenimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde (1943) bitirdi. İstanbul'un çeşitli liselerinde felsefe öğretmenliği (1943-48), İş ve Belediye Müfettişliği (1949) yaptıktan sonra, Belediye Konservatuvarı (1959-60), Şehir Tiyatroları (1961) ve Belediye Yazı İşleri müdürlüğü görevlerinde bulundu. Emekli olmadan, kendini tümüyle yazarlığa vermeden önceki son görevi Belediye Konservatuvarı'nda öğretmenlikti. *Gazoz Ağacı* ile 1954'te Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, *Yaralı Hayvan* ile 1956'da Türk Dil Kurumu Edebiyat Ödülü'nü, *Kahvede Şenlik Var* ile 1965'te Ankara Sanat Sevenler Derneği'nin "En İyi Oyun Yazarı Ödülü"nü, 1981'de Avni Dilligil Tiyatro Ödülü'nü, *Şiirler* ile 1979'da Yeditepe Şiir Armağanı'nı, "Vav'lar" öyküsü ile 1985'te ENKA Öykü Ödülü'nü, *Buluşma* ile 1990'da Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü'nü, 1990'da ayrıca Kültür Bakanlığı Tiyatro Onur Ödülü'nü kazandı. 19 Nisan 1993'te İstanbul'da öldü.

1938'de yayınlanmaya başlayan ilk şiirleri, hece şiirinin etkisini yansıtır. Ardından gelen dönem ise, Garip şiirinin etkisiyle yazılmış "yaşamanın tadını çıkarmaya bakan" avarelik, "yaşamın gündelik akışında bireysel sevinç ve mutluluk" temalarını (B. Necatigil) içerir. 1960'tan sonra yazdıklarıyla, "düşünce boyutu"nu derinleştirir, "doğaya ve eşyaya" döner (A. Oktay). "Gizemci bir görüşle insanı, evreni ve doğayı çözümleme"ye (E. Canberk) yönelir.

YAPITLARI

Şiir: *Şarkılı Kahve* (1944), *Gün Işığı* (1953), *Duru Gök* (1958), *Elinle* (1962), *Eşik* (1970), *Çizgi* (1977), *Şiirler* (1979), *Zamanlar* (1982), *Bir Zaman Düşü* (1984), *Şiirler* (Toplu Şiirler, 1988), *Buluşma* (1990), *Batık Kent* (1993), *Şiirler* (Bütün Şiirler, 1938-93). Öykü: *Gazoz Ağacı* (1954), *Yaralı Hayvan* (1956). Oyun: *Evin Üstündeki Bulut* (1948), *Şakacı* (1952), *Bir Odada Üç Ayna* (1956), *Tersine Dönen Şemsiye* (1958), *Kahvede Şenlik Var* (1965), *Kıral Üşümesi* (1969), *Bay Hiç* (1980), *Sonsuzluk Kitabevi* (1980), *Önemli Adam* (1983). Deneme: *Geçmişle Gelecek* (1978).

YENİ GELEN GÜNE TÜRKÜ

Merhaba yeni gelen gün
Gökyüzünde belirsiz aydınlık
Denizde çivit mavisi
Merhaba yaşama gücüm

Hadi bakalım başla işine
İlk vapuru ilk treni
İlk uçağı kaldır
Dünyamızın çarkı dönsün

Şu çarpan yüreğimizin
Umudunun sende olduğunu bil
Bil de ona göre davran
Getireceğin mutluluğu getir

İNSAN SESİ

Yaz sabahları gün ağarırken
Pencereni açtığın zaman
Odanı dolduran serinlikte
Kımıldamadan duran ağaçta
İnsan sesidir duyulan

GİDEN

Haliç kıyısındaki evde
Dört çocuklu ailenin
Hali yamandı
Geçen gün misafirliğe gittiğimde

Gerçi evlerinin önü deniz
Deniz değil kirli su
Çocukların yüzüne baktım
Ne bet kalmış ne beniz

Çalışıyor her biri bir işte
Ellerine geçen ne
Geçen de gidiyor eve ekmeğe
Ne üstte var ne başta

Küçük bir halıları vardı eskiden
Dururdu odanın ortasında
Görmedim bu kere
Sade o mu giden

Bir şey uçmuş gitmiş yüzlerinden
İnsanı yaşamaya bağlayan bir şey
İnsanı umutlu eden güzel eden
İnsanı insan eden

AĞRI AĞACI

Bir ağaç büyür aydınlığa doğru
Koşar olanca gücüyle ardından
Balıklar börtü böcek topu birden

Kül mavisinde tanyerinin duru
Geldi oturdu zamanın içinden
Açtığı çiçekler ölmeyecek türden

Ben yetiştirdim ağrı ağacı bu
Suladım dibini kara geceyle
Şimdi parıltısıyla günün elele

KARANFİLLER

Alacasında sabahın kimdi
Ayıran ayıklayan yıkayan
Bir ışıltılı bakraçta eski
Süzen usunun haziranından
Yanyana koyan karanfilleri

Aydınlığımız karanfilleri
Anlamla yoğuran bir ocakta
O ipince büyücü elleri
Orda tarihten önce uzakta
Getiren bugüne bunca iri

Her öğle üstü sonra ikindi
Karanfilleri her gün yeniden
Gökyüzünde yokluğun var etti
Bir kişi gece gündüz yürüyen
Aynasında güneşlerin şimdi

OKUL DIŞI

Bakın şimdi şu sayacağım şeylerin
Okulu yok
Gökyüzünde rastgele bir bulut parçası için
Körükörüne tutkunluğun
Ağacın birine durup dururken abayı yakmanın
Sigara içmekten
Kibrit çakmaktan alacağınız keyfin
Okulu yok
Yaz geceleri cırcır böceklerini
Dinlemeyi bilmenin de okulu yok
Okulu yok ekmeği peyniri domatesi
Küçümsememenin
Sözün sazın oyanın yazmanın
Halisini seçmenin
Daha buna benzer nice
Nice şeyin okulu yok
Aşkın inancın insanlığın okulu yok
Ama dilerseniz hepsini öğrenebilirsiniz
Biraz çaba
Yeter

ANI

Eski zaman rüzgârla girerdi odaya,
Güneş rengi rüzgârla, bir tutam bulutla,
Yaz ikindilerinin esrik kokusuyla,
Gelir otururdu evi gibi, en eski
Evi gibi, geçmiş günlerin sedirinde,
Bir buğuydu usulca tüten çaydanlıkta.

Işıklarla oynar, tüyden hafif balonlar
Uçurur havada, yakalamak isterim
Birini, dokununca solar avucumda.
Nerde o yüz ki aydınlığın bahçesinden
Gülümserdi benimçin gözümü yumdukça,
Dağılır pul pul, tozdur tavan, ayna, sırça.

Ne zaman, nasıl bir imbikten çekilmiş,
Binbir gündüz, binbir geceden toplanmış,
Ufak tefek kırıntı, tülbentler, bohçalar,
Lâvanta çiçekleri kutularda saklı,
Tadından ürperen minder, mangal ve kedi,
Ceviz sandık, bir zamanın resimleriydi.

Döner durur kuş gibi saçaklarda, vurur
Kendini oradan oraya, ağaçlara,
Düşer avlunun orta yerine sessiz,
Ölüsü eski zamanın, yaşamdan sıcak,
Kanım sanki, şimdi kalktığım yatak sanki,
Çocuk gökyüzüm benim uçurtmalardaki.

KIZLAR

Kızlar gök gözlü, ay derili,
Bir kasabadan gelirler yazla,
Sokağımızda gelincikle açarlar, yağmur kokarlardı.
Duttan incire kurulmuş salıncaklarda uyurlar, uyur
gibi yaparlar,
Akşamları camdan bakarlar, camların arkasına
saklanırlar, oda içlerine kaçarlardı.
Yeşil, mavi, sarı, mor taraklarla tararlar saçlarını,
gülüşürler, ayna tutarlar yüzümüze.
Bir gün de bakardık salıncakların ipleri yerde, güz
yağmurunun çamurunda,
Kuyunun çengeline asılmış, bitli kestaneye dolanmış,
Camlarsa ölülerin gözleri gibi boş!

MUZAFFER ARABUL

1917'de İstanbul'da doğdu. 1930'da Ayazma İlkokulu'nu, 1934'te Gaziosmanpaşa Ortaokulu'nu, 1937'de Pertevniyal Lisesi'ni bitirdi. Bir yıl Tapu ve Kadastro Okulu'nda öğrenim gördü. 1940-42 döneminde İzmir'de yedek subay olarak askerlik yaptı. 1943'te Adana'da, 1944'te Samsun'da kadastro fen memurluğunda bulundu. 1946'dan 1952'ye kadar Tekel Bakanlığı ile Karayolları'nın Konya, Trabzon şubelerinde muhasebede çalıştı. 1956-61 yılları arasında çeşitli şirketlerde muhasiplik ve 1961-71 yılları arasında Akşam gazetesinde idare amirliği yaptı. 1971'de Akşam'dan emekli oldu. Buluş Reklam Şirketi'nin kurucuları arasında yer aldı ve bir süre yöneticiliğini üstlendi. 21 Kasım 1997'de İstanbul'da öldü.

Muzaffer Arabul'un ilk şiirleri Yücel (1941), Pınar (1944), XX. Asır (1947) dergilerinde çıktı. 1960'tan sonra Türk Solu (1967-69), Güney (1970-71), Soyut (1973-75), Sesimiz (1978), Edebiyat Cephesi (1979), Sanat Olayı (1981), Yazko Edebiyat (1982-83) dergilerinde göründü.

İlk yapıtlarında savaş yıllarının geçim sıkıntıları ile yaşama sevincini, barış özlemini yergili bir anlatımla yansıtan Muzaffer Arabul, daha sonra yurduna, halkına, çocuklara, insanlara duyduğu sevgi ile çektiği acılara karşın mutlu yarınlara beslediği inancı içten, buruk bir deyişle dile getirdi. Muzaffer Arabul'a göre, "sanatın görevi insanın mutluluk ve sevinç özlemini bilinçle, dirençle korumaktır." [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Sana Ne Olmuş* (1962), *İnsana Saygı* (1964), *İğri Tahtalar* (1966), *Eski Bir Çağ* (1969), *Tam Güneşin Altı* (1973), *Ertelenmiş Şarkılar* (1979). Roman: *Çakrazlar* (1967). Yazılar: *Toplumsal Eylem* (1978), *Derim ki* (1989), *Yarısı Karanlıkta Yarısı Güneş* (1990). İnceleme: *Ebussuut Efendi* (1979).

HAYDİ KALK

İnsanın ne kalbi uyur, ne acıları,
Sabah oldu, haydi kalk.
Dal yeşili doldurdu içersini.

Bu mavilik çabuk geçer,
Haydi kalk.
Kara bir köpek gibi gelir gece,
Gelir atılır üzerine.

Haydi kalk.
Her şey ölüme karşı pırıl pırıl.
Seninle birlik kuş, çiçek.

BAHAR

Sen de topraklar gibi verimlisin,
Daha yürümeden dallara bahar,
Sıcaklığın artar,
Kalçaların genişler,
Göğüslerin titrer emzirmek için.

Çatırtılarla gerinir tohum,
Çiçekler dökülür.
Ve yağmurlu havalarda çocuklar,
Gözlerinde dünyalar dolusu bahar.

İNSANA SAYGI

Gözler kurur,
Saçlar ağarır,
Hiçbir şey unutulmaz,
Dayanır insan, dayanır.

Bin canla sevgi,
En yücesi yiğitliğin,
Yurdu temizlemek gibi bir şey,
Denizlere dek düşmandan.

Pamuk tarlalarında,
Döküm yerinde,
Duvarlar arasında.
İnsana saygı.

Uzay yarışı işte bu.

Selâm insana,
Aydınlık yüzlerinde çocukların.

GECE İŞÇİSİ

İşten dönerim sabahleyin,
Uykunun rengi sarıdır bilirim,
Çocukların yüzlerinden.

Tel dolapta ne var ki,
Tanrı sizi inandırsın gık demem,
Bir parmak uçtu demin,
Sigortasız, körpecik.
Gık demedi çocuk.

Yerde ekmek kırıntıları,
Boşalmış şarap şişesi,
Ve alaca karanlıkta şiir.
Niçin kederlisiniz sanki,
Dokuza kadar uyur bizimkiler.

Düşleriniz güzel olsun hepinizin,
Peri padişahının kızı, senin de,
Mendilin dolsun cuma sabahı,
Büyük anne..

ERTELENMİŞ ŞARKILAR

Bir beyaz yağmur
Çiçek tozu rüzgâr.

Çam dalı, erguvan
Ara yerlerden deniz.

Uzun güneş yığını
Balıkçılar iğilir.

Derinden geçenlerin
Güzel uğultuları.

Ertelenmiş günlerimiz
Dudakların, ellerin.

Üstünde gül ağacı
Mavi çan.

Savaşçının yüreği
Ertelenmiş şarkılar.

Ey kıyıcı
Nerde olsan duyulur.

Dolar boynuna
Sıcak aydınlığını.

Bir ince buluttur
Bir ince kan.

KALDIR BAŞINI

Gülün değdiği maviliğe
Göğsüm sıcacık yürüyordum.

Kuru otları alarak
Ağacı sarınca kıvılcım
Binlerce çatal yalaz
Alev dallara döndürdü beni.

Dudaklarım soğumaz
Hep o yanlışlar günü
Kollarımda ışır dünya
Yüreğim ısıtır yeryüzünü.

A canım kaldır başını
Geçip giden bulutlar
Ateşböcekleri çamlara
Ellerimiz her yerdedir.

Oralarda kar düşü yalnız
Öpüşler güneşi yurdum.

ORHON MURAT ARIBURNU

Orhon Murat Arıburnu 12 Aralık 1920'de İstanbul'da doğdu. İlköğretimine Samsun'da Şule-i İrfan'da başladı. Albay olan babasıyla Trabzon, Erzincan, İzmir, Adana, Konya gibi kentleri dolaştı. Gazi İlkokulu'nu bitirerek Konya Lisesi orta bölümüne yazıldı. Sonra, ailesinin isteğiyle, ayrılıp Konya Askerî Ortaokulu'na girdi. Buradan İstanbul Maltepe Askerî Lisesi'ne geçti. Sakıncalı kitaplar okuduğu gerekçesiyle soruşturma açılınca Bursa Işıklar Lisesi'ne, oradan da İstanbul Haydarpaşa Lisesi'ne geçti. 1938'de liseyi bitirdi. Hukuk Fakültesi'ne üç yıl kadar devam etti. Bir yandan da Kadırga Ortaokulu'nda yardımcı öğretmenlik yaptı. Esnaf Odası'nda, Belediye Hukuk İşleri'nde çalıştı. Tasviri Efkâr gazetesinde muhabirlik etti. 1944'te senaryo yazarlığına, 1946'da sinema oyunculuğuna başladı. *Kanlı Para* filmiyle senaryo yazarı, oyuncu ve yönetmen olarak üç Sinema Armağanı'nı birden kazandı. Birçok senaryo yazdı, film çevirdi. 1947'de Resimlendirilmiş Şiirler Sergisi'ni açtı. 1968-71 döneminde Türk Edebiyatçılar Derneği genel sekreterliği ile Türkiye Sanatçılar Birliği ikinci başkanlığını yaptı. 1972'de Almanya'ya gitti. *İnsan Gürültüye Gitmese* oyunuyla Berlin'de 1976 Kreuzberg Kültür Festivali'nde başarı kazandı. 1983'te *Bu Yürek Sizin*'i orada yayımladı. 11 Nisan 1989'da İstanbul'da öldü. Ölümünden sonra, şiir ve sinema alanında adına ödül verilmeye başlandı.

Orhon Murat Arıburnu ilk şiirlerini Edebiyat (1936), Servetifünun-Uyanış (1939-44), Yeni Ses (1940-46), Varlık (1940-49) dergilerinde yayımladı. Bunlardan bir bölümünü *Kovan* (1940) adlı kitabında topladı. 1950'ye kadar Çığ (1942), Yücel (1945-46), Yaratış (1945), Amaç (1946), XX. Asır (1947), Genç Nesil (1947), Edebiyat Dünyası (1948-49), Kaynak (1949), 1950'den sonra Yeditepe (1950-71), Pazar Postası (1951), Küçük Dergi (1952), Yenilik (1953-57), Dost (1958), Yön (1965), Güney (1967-71), Türk Solu (1968), Forum (1969), May (1969), Gelecek (1971) dergilerinde göründü.

Orhon Arıburnu başlangıçta Garipçilerin açtığı yeni şiir akımından etkilendi. Fakat duygu ve imgeye sırt çevirmedi. Daha sonra kendine özgü bir şiir kurdu. Toplumsal taşlamayla insan sevgisini temel alan, barış, özgürlük ve kardeşlik özlemiyle yoğrulan özlü, buruk, alaylı, düşündürücü ürünler verdi. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Kovan* (1940), *Bu Yürek Sizin* (1983), *Buruk Dünya* (Seçme şiirler, 1985). Oyun: İnsan *Gürültüye Gitmese* (1972).

HAVVANIN KIZI

Bacak bacak üstüne koyma
Ortadan ayırma saçlarını
Gülerken deli edersin
Gülme
Esvabın darını giyme
Hele kapının önünde durup mehtaba karşı
Elini elime verme

Zor olur ayrılması senden
Bak söylüyorum
Delikanlıyım
Fena olurum
Günahkâr olurum
Yapma

ŞİFRE

Kaşın şifre
Gözün şifre
Gülmen konuşman şifre
Yaradan şifre yaratmış,
Seni çözmek için
Şifre müdürü mü olmalı?

LÂLE

Lâlelim
Lâlelide oturur
Lâleli lâle kokar lâlelimden.

Lâleliden geçilir
Lâlelimden geçilmez!.

KASAP

İşlerin yolunda gidiyor kasap
İşlerin yolunda
Satırın
Saldırman belinde.
Elin hayvanı emrinde.
Yere yatırıp biçersin,
Çengele geçirip yüzersin.

Mal derdinde kasap
Can derdinde koyun
Ne çirkin oyun
NE BERBAT KAFİYE!

CANDARMA

Ankara'nın yolları asfalt
Candarma
Ne olur dinle beni
Çözüver sallansın ellerim
Vur mavzerin boynuma
Dilersen bağdaş kur omzuma
Candarma
Sevdiğin Kezbanlar aşkına
Ne olur dinle beni
Göreyim sallanan ellerimi.

Ankara'nın yolları asfalt
Candarma.

ZAMPOK EYİN Pİ

İki cambaz bir ipte oynamaz
Bir ipte bir sürü cambaz
Hilebaz, Madrabaz, Kumarbaz

İki cambaz bir ipte oynamaz
Bir ipte bir sürü cambaz
Ateşbaz, İşvebaz, Hokkabaz

İP NİYE KOPMAZ
ZAMPOK EYİN Pİ!

MAHKÛMLAR

Ekseriya sabaha karşı
Kurşuna dizilir mahkûmlar
Bir sünger taşına döner
Anne sütünden yapılan heykel

Bari şu trampetler çalmasa
İnsan gürültüye gitmese

IŞIKLI SEVDA

Bastığın dalları kestimse sizler için
Bir zeytini parçalara böldümse
Altın sofralara sırtımı dönüp
Altın yürekli kardeşlere ellerimi uzattımsa
Yangınımı yangınınızla suladımsa
S i z l e r i ç i n .

İnsansam
Bir ışıklı sevdaya tutulmuşsam
Ama sevap
Ama günahsam
Bir yaprak üzerinde
Faydalı bir damlaysam
S i z l e r i ç i n .

Sizler için yaşamak en güzeli
Ölmek sizler için en mutlusu
N a m u s l u y s a m .

KAR ÇİÇEĞİ

Yüce dağların
Yüce doruğunda
Bir kucak karın örttüğü
Bir avuç toprak içinde
Bir küçük kar çiçeği
Doğuyor gökyüzüne sancılarla
Gümbür gümbür gümbürdeyerek
U m u t l a r l a . .

Bir küçük kar çiçeği
Sallıyor dünyamızı yerinden
Bir küçük kar çiçeği
Bir avuç toprak içinden

Yüce dağların
Yüce doruğunda
Yepyeni bir dünya doğuyor dünyamızdan
Altın ışıklarla
Altın yürekle
Sana
Bana
Bizlere
Yepyeni bir dünya doğuyor dünyamızdan

Çiçekler, çiçek oluyor şimdi
İnsanlar, İnsan

Yüce dağların
Yüce doruğundan
Yepyeni bir dünya doğuyor

V a r d a n
Y o k t a n . .

ACI LOKUM

Acı lokum,
Acı lokum
Seni sevmek değil
İçime dolduruyorum

Sen ışık
Sen gerçek
Sen varlığım
Sen yokluğum
Sen canımın içi Türkiye'm
Sen yüreğimin sancısı, halkım, umudum
Sen koca bir asmada
Salkım salkım gün görmemiş koruğum
Sen bitmeyen, tükenmeyen sabır tohumum
Sen sinsice sömürülen
Sen yüreğimin ağrısı Anadolu'm
Sen memnu meyvam
Deli balım
Acı lokumum

Seni sevmek değil
İçime dolduruyorum

Acı lokum,
Acı lokum.

ÖZDEMİR ASAF

1923'te Ankara'da doğdu. İlkokuldan lise son sınıfa kadar Galatasaray Lisesi'nde okuduktan sonra, ortaöğrenimini Kabataş Erkek Lisesi'nde tamamladı (1942). İstanbul Üniversitesi'nin Hukuk, İktisat Fakültelerinde, Gazetecilik Enstitüsü'nde okuduysa da yükseköğrenimini bitiremedi (1947). Bir süre sigortacılık alanında, bir süre de gazetelerde (çevirmen olarak) çalıştı. Cağaloğlu'nda Sanat Basımevi adlı küçük bir basımevi kurup çalışmalarını bu alanda sürdürdü. Bu arada kendi şiirlerini de özenli bir baskıyla kitap haline getirip Yuvarlak Masa Yayınları adı altında yayınladı. 1950'den sonraki dönemde yaygınlaşan şiir matinelerinde, sesi ve davranışları ona dinleyicilerin özel bir ilgi göstermesini sağladı. 28 Ocak 1981'de İstanbul'da öldü. Ölümünden sonra ise, 12 Eylül döneminin getirdiği koşullar onun şiirinin sevilmesine, özellikle gençler arasında yaygın biçimde okunmasına, kitaplarının sık sık basılmasına yol açtı.

Servetifünun-Uyanış, Büyük Doğu, Varlık, Kaynak, Edebiyat Dünyası, Şadırvan dergilerinde (1940-49) çıkan ilk şiirleri, yenileşme hareketi sırasında dikkati çekti. Özellikle 1950'den sonra yazdıklarının, ortak şiir yazımından uzak, özel bir dil kullandığı (B. Necatigil), "kendisiyle insanlar ve dış dünya arasındaki bağlantılar üzerinde oluşmuş" bir öze dayandığı (A. Özkırımlı), "kendisiyle birlikte çağıyla ve toplumuyla hesaplaşmalarda buruk öfkesini içinde saklayan yeni taşlama biçimleri" getirdiği (Ş. Kurdakul), "duygu, düşünce yoğunluğunu" aradığı, "ince alay"a ağırlık verdiği (M. Fuat) vurgulanmıştır.

YAPITLARI

Şiir: *Dünya Kaçtı Gözüme* (1955), *Sen Sen Sen* (1956), *Bir Kapı Önünde* (1957), *Yumuşaklıklar Değil* (1962), *Nasılsın* (1970), *Çiçekleri Yemeyin* (1975), *Yalnızlık Paylaşılmaz* (1978), *Benden Sonra Mutluluk* (1983). Özdeyiş: *Yuvarlağın Köşeleri* (1961). Öykü: *Dün Yağmur Yağacak* (1987). Yazılar: *'Ça* (1988). Çeviri: *Reading Zindanı Balladı* (Oscar Wilde'dan, 1968).

Mİ

Beni istiyorsun,
Bahçeni sulayayım diye.
Sonra o tomurcuklar biraz ben...
Sonra o çiçekler biraz ben...
Sonra o yemişler biraz ben...
Ve bir öğle sıcağında
Yapraklarımın gölgesinde
Avaz avaz sen.

ALTRO

Şarkı söylüyormuşum
Sokaklarda,
Görmüşler

Yere yere bakıyormuşum
Yürürken,
Duymuşlar.

Sonrasını kendileri uydurmuşlar.

MASA

Çağırdım geldiler.
Oturmasalar ölürdüm.
Oturdular öldüm.
Anlamadılar.

ŞARKIM

Hey benim koca kafam.
Tadlar ağzımın içindedir,
Duramaz.
Sesler kulaklarımın derinliğindedir,
Uçamaz.
Kelimeler dilimin ucundadır,
Kalamaz.

Hey benim koca kafam.
Altmış iki santimlik başım...
Saçlar sakallar içinde,
Erkek omuzlar üstündedir.
Bir bedenim var ki,
Mert sevgiler peşindedir.
Aşklar içimde,
İnsanlar yanımdadır.
Hiçbiri uzaklaşamaz.
Demir gibiyim onlarla.
Yok etmek isteyen yıkamaz.

Bak yüzüme, bak sözüme,
Dünya kaçtı gözüme,
Çıkamaz.

SANKİ

Bu bakış seni görmek içindir,
Senden başka bir şey var mı...
Denizlere bakıyorum, denizlere...
Denizler bu kadar mı...

Bakıyorum başka şeyler göreyim diye...
Tabiat ezilip büzülüyor karşımda.
Manzaraların ömrü birer saniye.
Bulutlar ayağımın dibinde, sen başımda.

Yıldızlara bakıyorum, yıldızlara...
Bir sen varsın benimle bakan.
Ne oldu diyorum, öteki insanlara,
Hani sözleri vardı, hayatı aydınlatan...

TENTATION

Bana yaşadığın şehrin kapılarını aç...
Sana diyeceklerim söylemekle bitmez.
Yıllardır yaşamamdan çaldığım zamanlar
Adına düğümlendi.

Bana yaşadığın şehrin kapılarını aç...
Başka şehirleri özleyelim orada seninle.
Bu evler, bu sokaklar, bu meydanlar
İkimize yetmez.

KALAN

Bir şey kaldı gecelerden birinde
Senden.
Öncesinde bilinmemiş bir şey,
Silinmez bir ses gibi giden...
Kelimelerden büyük, kelimelerin içinde,
Bir şey kaldı senden
Yaşamalar'ın arasında kaçamaklı.

Veriliş rengi başka, alınış rengi başka..
Söylemeye vakit kalmadan
Dudakların altına bırakılmış bir şey.
Karanlıkların tam ortasında bir kırmızı nokta..
Gözlerce pırıl pırıl, ellerce saklı.

Bir şey kaldı, bir denizin kıyısında senden,
Bakışlarla yüklü, söylemelerle sessiz..
Seninle dolu, seninle sensiz bir şey..
Arandıkça bulunmamış yıllar yılı,
Bulundukça aramaklı.

LAVİNİA

Sana gitme demeyeceğim.
Üşüyorsun ceketimi al.
Günün en güzel saatleri bunlar.
Yanımda kal.

Sana gitme demeyeceğim.
Gene de sen bilirsin.
Yalanlar istiyorsan yalanlar söyleyeyim.
İncinirsin.

Sana gitme demeyeceğim.
Ama gitme, Lavinia.
Adını gizleyeceğim.
Sen de bilme, Lavinia.

SELÂHATTİN BATU

25 Aralık 1905'te Eceabat'ta doğdu. Lapseki İlkokulu ile Gelibolu İdadisi'nde okudu. 1921'de İstanbul Öğretmen Okulu'na yazıldı. Aynı yıl, açılan bir yarışma sınavını kazanarak İstanbul Yüksek Veteriner Okulu'na girdi. Burayı 1925'te bitirdi. 1926'da asistan oldu. 1927'de Ziraat Vekâleti'nce Almanya'ya gönderildi. İki yıl Hannover Yüksek Veteriner Okulu'nda, iki yıl da Berlin Ziraat Fakültesi'nde zooteknik ve genetik ihtisası yaptı. 1931'de Türkiye'ye döndü. Ankara Ziraat ve Veteriner fakültelerinde şef asistan, doçent olarak çalıştı. 1942'de profesörlüğe yükseldi. Ulus gazetesine yazılar yazdı. Yedinci dönemde Çanakkale'den milletvekili seçildi. 1946'ya kadar Ankara gazetesinin başyazarlığını yüklendi. Bir yıl sonra Suut Kemal Yetkin'le Sanat ve Edebiyat gazetesini çıkardı. Milletvekilliği sona erince, Veteriner Fakültesi'ndeki profesörlük görevine döndü. 1969'da emekliye ayrıldı. 24 Mayıs 1973'te öldü.

Selâhattin Batu Kaynak, Doruk, Varlık, İstanbul, Hisar, Türk Dili, Çağrı vb dergilerde şiirler, denemeler, gezi yazıları yayımladı. *Güzel Helena* adlı oyunu Bregenz Uluslararası Tiyatro Eserleri Yarışmasında ikinciliği kazandı.

Günlük yaşamdan ve toplumsal çevreden hoşlanmayan Selâhattin Batu, şiirlerinde güzeli ve yüceyi arayış duygusu ile geçmişe özlemini, Tanrıya bağlılığını, gizemli (mistik) bir yaklaşımla doğa sevgisini dile getirdi. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Bursa'da Yeşiller* (1949), *Rüzgârlı Su* (1962). Oyun: *Iphigenia Tauris'te* (1942), *Kerem ile Aslı* (1943), *Güzel Helena* (1959), *Oğuzata* (1961). Deneme: *İnsan ve Sanat* (1945). Gezi: *Romencero* (1953), *İsviçre Günleri* (1966), *Avusturya ve Venedik Günleri* (1970), *İspanya Büyüsü* (1972).

GECELER

Niçin gecelerin bu kadar güzel, Rabbim?
Aşk gibi, günah gibi,
Ve yıldızlar altın damlaları nedametin?

Bu sükûn ölmek için mi sessizce?
Ne güzel bu yağış göklerden gece,
Rabbim, ne güzel gecelerin!

Şu lâciverde gömülü huzur,
Bir siyah salkımın içindeki nur.
Bu karanlıklar billûr billûr,
Rabbim, ne güzel gecelerin!

Gözyaşları dökülür gönlümden,
Yıkar karanlığı o ışıkla,
Yıkar azar azar beni ölümden.

Susar kalbimdeki azaplar huzur olur,
Akar gözlerimden geceler nur olur,
Beni yücelere alır davetin...

Bırakma Allahım senden uzakta beni,
Çağır bahçelerine, nuruna.
Unutma bu kara toprakta beni,
Geceler yüzü suyuna.

RÜZGÂRLI SU

İşte bir rüzgâr sağnak sağnak,
Sular atılgan, ürpertili.
İşte bir bulut ipek kanatlı,
Denizde nar rengi bir şafak...

Bir dağ doruğu karşılar denizi,
Şimdi bir haber gelecek koşarak.
Benim bir gemi var beklediğim,
Bir yelken bembeyaz, yumuşak.

Koyuldu rengi doruklarda karın,
Işıklar kesildi sularda.
Akşam mı bu gelen, güneş mi batacak?
Benim bir güzel var beklediğim,
Coşan dalgaları kucaklayacak.

Bırak batan güneş ağartsın çamları,
Ak bir dorukta gökyüzü iklimleri,
Su mavi buzlardan daha parlak.
Ey ışıklarda sallanan yelkenli!
Al beni de karşı dağlara bırak,
Uçan dalgaların üstünden aşarak.

GÜNEYDE BAHAR

Güneşi böyle içerdik biz de,
Yemişi büyüten dal olsak.
Bir altın tepsi üstünde taşırdık
Gün ışığını, bir masal olsak.

Belki bu rengi alır arzudan,
Bir çıplak vücuda değen ağız.
Böyle ıslanır dudağımız,
Toprağı besleyen serin sudan.

Güneşte yunarız acımızı,
O ateş yakınca içimizi.
Bir çiçek arzulasaydı bizi,
Acılar kordu peşimizi.

Altın tepsiler üstünde taşırdık,
Gün ışığını, bir masal olsak.
Biz de Güneşe ulaşırdık
Yemişi büyüten dal olsak.

SULTANAHMET'TE ÖĞLE

Bir mavi ışıkta uyumuş çiniler,
Avlularda servi ve şadırvan sesi,
Parıltılar vurmuş kemerlere yer yer,
Serin çeşmelerde hulya neşesi.

Çiçekler ışığa serilmiş huzurdan,
Revaklar aydınlık, gölgeler billûrdan,
Rüya serinliği, serviler nurdan,
Ve tâ uzaklardan bir ezan sesi.

Bir güzel rüyanın ışığında her yer,
Akıyor sularla salkımlar, sümbüller,
Çiçekler, ışıklar, çiniler, mermer,
Servilerin ruha uzanan gölgesi.

Öğle sessizliği, kubbeler çın çın,
Açmış çiçeğini seccadeler yerde,
Camlardan dökülen ışıklar hırçın
Bir sessiz çağıltı çinilerde.

Anlaşılmaz kime söylüyor sevincini
Bu tılsımlı ses gizlendiği yerden?
Kimseler yok, kim çıkıyor minberden?
Çiniler Allaha mı açıyor içini?

İLHAN BERK

1918'de Manisa'da doğdu. Bu kentte başladığı öğrenimi Balıkesir Necatibey İlköğretmen Okulu'nda bitirdikten sonra Giresun'un Espiye bucağında iki yıl ilkokul öğretmenliği yaptı. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümü'nü de bitirip bu kez Fransızca öğretmeni olarak Zonguldak, Samsun ve Kırşehir liselerinde görev aldı (1945-55). Ankara'da Ziraat Bankası Yayın Bürosu'nda çevirmen olarak çalıştıktan sonra (1956-69) emekli oldu.

Kül kitabıyla 1979'da Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü, *İstanbul Kitabı*'yla 1980'de Necatigil Şiir Ödülü'nü, *Deniz Eskisi* kitabıyla 1983'te Yeditepe Şiir Armağanı'nı, *Güzel Irmak* kitabıyla 1988'de (Ferit Edgü ile paylaşarak) Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü'nü kazandı. 2002'de İstanbul TÜYAP Kitap Fuarı Onur Ödülü'nü aldı.

1930'larda hece ölçüsüyle ve dönemin karamsar atmosferli duygucu ozanlarının etkisiyle başlayan şiir serüveni, değişik evrelerden geçerek günümüze uzanıyor. 1940-50 arasında uzun dizeli, öyküleyici bir anlatımın, doğa kesitlerini ve toplumsal olayları dile getiren toplumcu bir dönemin ardından, İkinci Yeni anlayışını benimsedikten sonra anlamı şiirden kovan, sözcüklerle oynayan, sözdizimini bozan aşırı deneyci ve soyut bir döneme girdi. Bu dönem, beslenme kaynaklarını, ilgi alanlarını durmadan değiştirerek, çeşitli savlar ileri sürüp görünümlere bürünerek inişli çıkışlı çizgisini sürdürüyor. Ortaya koyduğu birikim, "saf şiir"in uç örneklerinden biri olarak, bir yandan "doğru yanlış her anlayışla şiire ulaşması" açısından şaşırtıcı (M. Fuat) bulunurken, bir yandan da "içlerinde oyun öğesi bulunsa bile yararsız ve saçma" görülmemesi (A. Oktay) istenmekte, 12 Eylül sonrası koşullarının ürettiği toplumsal/siyasal gerçeklikten kopuk anlayışa belli başlı kaynaklardan biri sayılmaktadır.

YAPITLARI

Şiir: *Güneşi Yakanların Selâmı* (1935), *İstanbul* (1947), *Günaydın Yeryüzü* (1952), *Türkiye Şarkısı* (1953), *Köroğlu* (1955), *Galile Denizi* (1958), *Çivi Yazısı* (1960), *Otağ* (1961), *Mısırkalyoniğne* (1962), *Âşıkâne* (1968), *Şenlikname* (1972), *Taş Baskısı* (1975), *Atlas* (1975), *Kül* (1978), *İstanbul Kitabı* (1979), *Kitaplar Kitabı* (Seçme şiirler, 1981), *Deniz Eskisi* (1982), *Delta ve Çocuk* (1984), *Galata* (1985), *Güzel Irmak* (1988), *Pera* (1990), *Dün Dağlarda Dolaştım Evde Yoktum* (1993), *Avluya Düşen Gölge* (1996), *Şeyler Kitabı: Ev* (1997), *Çok Yaşasın Sayılar* (1998), *Şeyler Kitabı* (2002). Deneme: *Şairin Toprağı* (1992), *İnferno* (1994), *Poetika* (1996), *Kült Kitap* (1998). Günlük: *El Yazılarına Vuruyor Güneş* (1983). Söyleşi: *Kanatlı At* (1994). Yaşamöyküsü: *Uzun Bir Adam* (1982).

SONNET

Sahi siz mi geldiniz saksılarım ışıdı
Güzel ağzın belli çarşılardan geçmişsiniz
Bunlar Akad'da öyle defterler, kitaplardı
Cumartesi işte ellerinizi değdiniz.

Usumda ben sizinle ne güzel gökler tuttum
Büyüttüm kiliseler gibi yalnızlığımı
Baktım yazılarıma, kentlerime görüyorum
Siz getirdiniz bu şey padişah akşamını.

Böyle bir karanlık, f'li öyle birşeydiniz
Bize o sulardan bir o rüzgârlardır vurmuş,
Akad'da bir gül güler şimdi mektuplarda
"Bir Haziranla bir başka Eylül arasında".

AŞK

Sen varken kötü diye bir şey bilmiyorduk.
Mutsuzluklar, bu karalar yaşamada yoktu.
Sensiz karanlığın çizgisine koymuşlar umudu
Sensiz esenliğimizin üstünü çizmişler
Nicedir bir pencereden deniz güzel değil,
Nicedir ışımayan insanlığımız sensizliğimizden.

Sen gel bizi yeni vakitlere çıkar.

SONNET

Ben senin kırallığın ülkene yetiştim
Kaldım gölge tanımayan güzelliğinle.
Her sabah büyüten denizimizi böyle
Gülüşlerindi o ülkede bilmez miyim.

Sen o çıktığım sularsın, zencim benim
Denize bakan evler gibiydim seninle.
Dur, geliyorum ellerin ne güzel öyle
Beni şey et gülüşlerini bekleyeyim.

Sen gittiğim o ülkesin varılmıyorsun
Vurmuş sonrasız nasıl en güzel sulara
Güzelliğin balıkları gibi İstanbul'un.

Şimdi her yerde ne güzeldiniz o kalmış
Yankımış denizlere öbür kadınlara
Dünyada sizinle İstanbul olmak varmış.

SİZ

Size baktım. Sesin eski ve yalnız
Sizi soyuyorum. Büyük ağzınız.

Gözlerinizi alıyorum. Gözle-
riniz Ortaçağ. Kocaman ve ıssız.

Alıp ellerini beyaz diyorum
Beyaz çıplak etin, oralarınız.

Oralarınızı açıyorum. Gök-
yüzü, ağaçlar gibi kokuyorsunuz.

Uzanıp sesinizi alıyorum
Sesiniz! İstanbul. Elgin. Sonrasız.

Dik bir suru çıkıyoruz. Bir attan
iniyorum. Beyazım. Beyazsınız.
Sunu

Sonra ben bütün gün dolaştım durdum
Bu gazeli yazdım belki duydunuz.

KIYI

Ey dirliğim eskim tükenmezim sen
Göğüm İstanbulum değişmezim sen

Seni soyuyorum uzun geceler
Duyuyor musun Vazgeçilmezim sen

Korkunç ağzın gelip beni buluyor
Görüyor musun Ey yerilmezim sen

Vücudun ki sabun gibi kayıyor
Biliyor musun Ey eskimezim sen

Yaprağım sığlığım beyaz som gülüm
Aşkım kıyım yenim İlhan Berk'im sen

"NE BÖYLE SEVDALAR GÖRDÜM, NE BÖYLE AYRILIKLAR"

Ne zaman seni düşünsem
Bir ceylân su içmeye iner
Çayırları büyürken görürüm

Her akşam seninle
Yeşil bir zeytin tanesi
Bir parça mavi deniz
Alır beni

Seni düşündükçe
Gül dikiyorum elimin değdiği yere
Atlara su veriyorum
Daha bir seviyorum dağları

SONNET

Güneşler, bütün o, durdum bir denizde
Bir ağa sabahta Menelaos gibiyim
Hanlık sürüyorum yeni bir ülkede.
Seni gördüm, bir gül beyazlanıverdim.
Kimbilir bir ilkçağ göğündeydik belki
Bir bulut çarpıyor eski bir kalyona
Bir sabah dünyaya nasıl bakmışım ki
Geçmiş esmerliğim tay soluklarına.
Bu çağda Troya'da güzel bir sizdiniz
Sizinle korlardı yanyana denizi
Bir daha siz sabah gibi güzeldiniz
Bir gün gelir alır aydınlığım sizi.
Geçtiniz o kadar karanfil soluğum
Baksanız kimbilir ne güzel olurdum.

SONNET

Troya'da siz sözü güzeldi eskiden
Baktım öpüşündü duran baktım bungun.
Benim şimdi Hitit çağı benim yorgun
Benim ey gök çılgın uzaklığın hep ben.

Büyük sularıma sen o hep geç gelen
Beni çıktığınız gecelere tutun.
Beyaz, kâğıtlarca gittiniz ya uzun
Güzelliğimde bir yarı geceler sen.

Ellerim bir daha sarı ovalarım.
Sesini dönmeyim bütün yalnızlığım
Bütün gök gök gök, o akşamlara kadar.

Güzel yalnızlığım işte dünya kadar.
Ne denizler gördüm hiç anmamışımdır
Bir sesim ben git git o binlerce yıldır.

TÜRKİYE ŞARKISI

Senin üstünedir
Ne varsa yalnızlık, fakirlik namına
Sevmek, yaşamak aşkına
Devam eden ve edecek olan adına
Nasırlı elden sarı yüzden yana
Yani ne varsa yorgun, fakir halkım adına
Senin üstünedir.

Sen âhı ekenin biçenin
Sen âhı taş kıranın, şarkı söyleyenin
Trenler ki senden geçer
Başı açık yalnayak halkım senden geçer
Türkülerin en hazinleri senin üzerinedir
Anamın, kardeşimin, kavmimin göz yaşı senin üzerinedir
Halkım arabacısı, köylüsü, ırgatıyla senindir
Ben bütün şiirlerimle halkımın.

O ovalar ne öyle, birbiri arkasına akıp durur?
O yorgun o soluk o namuslu yüzler o erkek bakışlar
O gökyüzü, sarı, kırmızı, mavi say sayabildiğin kadar
Ya o şehirler, vefakâr Antep, zalim İstanbul, kanlı Zonguldak?
Köyler, bozkırlar, kasabalar?
İnsanlar ki çıkık elmacık kemikleri, acayip elleri ayaklarıyla
durmuşlar veya yürüyorlar
Zile'de kör bir adam gelip geçen trenlere türkü söylüyor
Sivas'dan bıçak satıcılarının sesleri geliyor
Pis, fakir o canım Kürt köyleri arkalarını dağlara dayayıp
görünmez olmuşlar
Peşleri sıra tuz gölleri, nehirler, gökyüzü kayıyor.

Sen bir kenara durmuş bakıyorsun
Dağlar senin önünde gelip durur
Yol senin serine görünür
Kötüsü sana vurur rüzgârın
Eğrisi sana yağar yağmurun
Ekmeğin karası sana düşer.
Sen şu koca Türkiye toprağı
Sen Yunus'un, Karacaoğlan'ın, Pir Sultan Abdal'ın vatanı
Sen kimsesizliğimizin, büyük yalnızlığımızın, alın terinin
memleketi

Gözümüzün içindeki sarılık
Avucumuzun içindeki yara
Sen her geçen gün biraz daha bağlandığımız
Her gün bizi bağlayan hayata
Tuzu ekmeği şiirimizin
Sen çarık, potur, kuşak
Sen çavdar ekmeği, mısır ekmeği, buğday ekmeği
Dinlenmekten yorulmuş toprak, durgun sular, ihtiyar dağlar
Karakollar, hapishaneler, okullar
Yani yirmi milyonun ümidi
Sen büyük kederimiz
Sen büyük ümidimiz
Düzülse sana düzülür destan
Yakılsa sana yakılır türkü
Ama şüphesiz en insancası işin
Devam etmektir yaşamaya.

ACININ DUVAR YAZILARI

Birer birer gelip duruyorlar cam duruluğunda
Gelip vuruyorlar acının duvar yazılarına.

Bir ala ırmağın parıltısında görünüyorlar
Ağırbaşlı uğultusunda bir ormanın.

Kitaplara yazılara kalemlerin uçlarına düşüyorlar
Beyazlığına kâğıtların.

Okula giden çocukların renginde Sadun Aren
Okuldan dönen çocukların sevincinde Can Yücel.

Denize çıkan sokakların ağızlarında buluşuyorlar
Sessizce hazırlanışında bir günün.

Bir suyun elinden tutup geliyor Behice Boran
Bir suyun sesini alıp dönüyor Muzaffer Erdost.

Ateşe suya havaya çıkıyorlar
Dış mahallelerde bir çiçeğin suyunu değiştirip geliyorlar.

Bir kumsaatini, halkının eğik bir dalını kaldırıyor Çetin Altan
Bir sokağı geçip geliyor Süleyman Ege.

Hattatlar marangozlar yapı ustaları kılığında görünüyorlar
Tanıdık otlar kokular çayırlar tadında.

Uzun güzel bir göğe bakıyor Fakir Baykurt
Uzun güzel kalıyor.

Kapıları ardına kadar açık evlere dönüşüyorlar
Alanlara dörtyol ağızlarına taçyapraklarına ya da.

Yerdeki bir kitabı kaldırıyor Aptullah Nefes
Bir göğü, kalemleri, hüznün kâğıtlarını diziyor.

Bir rüzgârın tam büyüme vakitlerinde
Dünyada tam orada oluyorlar.

Kalabalıkların sessiz yalınkat tarihinde
Ünlemler noktalar soru işaretleri halinde duruyorlar.

Birer birer gelip dönüyorlar sonra yeniden yerlerine
Birer birer gelip vuruyorlar yeniden acının duvar yazılarına.

SALÂH BİRSEL

1919'da Bandırma'da doğdu. Ortaöğrenimini İzmir Erkek Lisesi'nde (1937), yükseköğrenimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde bitirdi (1948). Nişantaşı Ortaokulu'nda Fransızca öğretmenliği (1943-49), Ankara ve İstanbul'da İş Müfettişliği (1953-56), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde kitaplık müdürlüğü (1956-60), Ankara Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü (1960-72), bu arada ayrıca Türk Dil Kurumu'nda yayın kolu başkanlığı (1960-73) yaptı. Emekli olduğu 1972'den sonra, şiir alanında ürün vermeyi sürdürmek yerine, deneme türünde yoğun bir çalışmaya yöneldi. "Keçi Çobanı, Kuzu Çobanı" adlı denemesiyle 1970'te TRT Deneme Başarı Ödülü'nü, *Şiir ve Cinayet* kitabıyla 1976'da Türk Dil Kurumu'nun Deneme-Eleştiri-Gezi Ödülü'nü, *Paf ve Puf* kitabıyla 1982'de İş Bankası Deneme-Eleştiri Büyük Ödülü'nü, *Yaşlılık Günlüğü* kitabıyla 1986'da Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Yirmi yıllık bir aradan sonra yeniden şiir alanında ürün vermeye başladı. 10 Mart 1999'da İstanbul'da öldü.

Daha 1940'lardaki ilk şiirleriyle, duyguculuğa ve söz sanatlarını kullanmaya karşı çıkan yenileşme hareketinin içinde yer alınıştı. Bu hareketin getirdiği Garip şiirine benzer yanları zamanla azaldı. Kendine özgü dize yapısı ve söz dizimiyle, el attığı değişik temalarla usa seslenen, düşündürmeye yönelen, taşlama ve alayın ağır bastığı bir şiir geliştirdi.

YAPITLARI

Şiir: *Dünya İşleri* (1947), *Hacivatın Karısı* (1955), *Ases* (1960), *Kikirikname* (1961), *Haydar Haydar* (1972), *Köçekçeler* (seçmeler, 1980), Varduman (1993), *Yalelli* (1994), *İnce Donanma* (1995), *Rumba da Rumba* (1995), *Yaşama Sevinci* (1995), *Çarleston* (1996), *Baş ve Ayak* (1997), *Sevdim Seni Ey İnsan* (1997), *Nardenk* (1998). Roman: *Dört Köşeli Üçgen* (1963). İnceleme/araştırma: *Şiirin İlkeleri* (1952), *Rüştü Onur* (1956), *Sen Beni Sev* (1957), *Seyirci Sahneye Çıkıyor* (1989). Deneme: *Kendimle Konuşmalar* (1972), *Kurutulmuş Felsefe Bahçesi* (1979), *Paf ve Puf* (1981), *Halley Kimi Kurtarır* (1981), *Amerikalı Tolstoy* (1982), *Bir Zavallı Sarı At* (1985), *Yapıştırma Bıyık* (1985), *Şişedeki Zenci* (1986), *Asansör* (1987), *Kediler* (1988), *Hafiyeler Önde Gider* (1991), *Nezleli Karga* (1991), *Yalnızlığın Fırınlanmış Kokusu* (1992). Tarih: *Salâh Bey Tarihi: Kahveler Kitabı* (1976), *Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu* (1976), *Boğaziçi Şıngır Mıngır* (1980), *Sergüzeşt-i Nono Bey* (1982), *İstanbul-Paris* (1983). Günlük: *Günlük* (1955), *Kuşları Örtünmek* (1976), *Hacivat Günlüğü* (1986), *Yaşlılık Günlüğü* (1986), *Aynalar Günlüğü* (1988), *Bay Sessizlik* (1990), *Gece Yarısı Mektupları* (1991).

GÜZİN'İN SONRAKİ YILLARI

Koltuğuna gömülür de Güzin
Derdi ki ihtiyarlıktır önüm
Beni yalnız bırakacaklar ah
Yakında bütün âşıklarım

Kızım sen bilmezsin
Dillere destandım ben eskiden
Benim gönlümü saran çılgınlıklardı
Erkeklerin gönlünü saran ben

Abdülhak Hâmid'i vardı ya Fatmanımın
Benim de vardı Salâh Birsel'im
İnce olur zeki olur ya her kadın gençliğinde
Ben de beyazdım uyanıktım güzeldim

Ah ah ben evvelleri
Dağda büyümüş fidan gibiydim
Bir rüzgâr esmeye görsün
Tomurcuklanır çiçeklenirdim

Ama şimdi şu koltukta
Bir isteksizliktir bitiren içimi
Saçlarımı şöyle kaldırıyorum ya
Kaldırmasam da olur hani

Nasıl değişti erkeklerin hâli
Anlayamadım kızım
Artık Salâh Birsel bile geçmez
Penceremden sanırım.

ŞİİRLER ŞİİRİ

Yazdığım şiirler içinde benim
Bir tanesi öyle içten öyle güzel
Jale mutlak siz de beğenirsiniz
Bir yeri var hele bütün yazılanlara bedel

Sizsiniz Jale o satırlarda adı geçen
Beyhan sizsiniz Güzin siz
Siz eskiden benim şiirlerime
Hep birden girerdiniz

Siz ki keskin kokuydunuz dünyadan
Yeşildiniz parlaktınız tizdiniz
Siz aşkın kuvvetiydiniz
On sekizinde ve baharda

SOĞUKKUYU TRAMVAY CADDESİ

Ben de gezinebilmeliydim sokakta
Korkusuz seni düşünmeliydim
Yatağım su ve buluttan önce
Hatırıma sen gelmeliydin

Havanı teneffüs etsem
Bana yaşıyor derdin
Yüzüne baksam
Seviyor

Benim de saçlarım olmalıydı
Daha uzun
Ve boyum kısa senin gibi

Ben de gezinebilmeliydim sokakta
Korkusuz seni düşünmeliydim

HACİVATIN KARISI

Hacivat'ın karısı
İncecikten yeldirmeli
Göz kaş oynatmalı
Gerdan kırmalı
Belden sarmalı

Gülmeli güldürmeli

Rakı süzmeli
Âşık üzmeli
Şiir düzmeli

Hacivat'ın karısı
Beyoğlu'nda gezmeli

HACİVATIN EVİ

Hacivat'ın evi
Köşede ufaraktan
Bir tüfek atımı duraktan
Kapı pencere elekten
Döşemeler zemberekten
Dökülmekten
Sökülmekten
İncelmiş süprülmekten

EMİRGÂN

Hepiniz Emirgân'a koşacaksınız
Eylülde veya ekimde
Kurulup semaverlerin karşısına
Çay üstüne çay demleyeceksiniz

İş miş unutulacak geride
Kendi eviniz gibi yayılacaksınız
Akşamlara dek çınar altında
Mısır da mısır yiyeceksiniz

Yok hiç yolu yok baylar
Topunuz gülecek bağıracaksınız
Oturacak kalkacak
Nargile tokurdatacaksınız

ATLI ASES

Kilimlerle senin sofalarla var yürüyüşün
Geldik şimdi bu saçların ki çözdüm ve çözmedim
Kuşluk yürüyüşün senin gerinmelerle ikindi yürüyüşün
İnceciksin terliklerle uzunsun ya da gözlerle

Öyle yürüyüşün ki inmiş atlardan ya Erzurumdan
Aşkın ardınca oldular ki anlayın işte artık
Her İzmirde Kordon boyuyla senin şıkırtıların
Geldik şimdi bu ellerin ki tuttum ve tutmadım

Böyleleyin yürüyüş kilerlerde sayılmış değil
Badem yürüyüşün kavunlarla Kırkağaç yürüyüşün
Çıplaksın yürüyüşünle kaşlarla esmersin ya da
Geldik şimdi bu ayakların ki öptüm ve öpmedim

Taylar gibi yürüyüşün senin Konya düzü gibi
Geldik şimdi bu atlar ki yıkıldım bittim
Ekmelerle birikmiş değil bolluk böyleleyin
Rüzgârlarla senin buğdaylarla var yürüyüşün

NECATİ CUMALI

1921'de Florina'da doğdu. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra yurda gelen ailesi Urla'ya yerleşti. İlkokulu orada (1932), ortayı İzmir Öğretmen Okulu'nda (1935), liseyi İzmir Atatürk Lisesi'nde (1938) tamamladı. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1941). Bir süre Ankara'da Toprak Mahsülleri Ofisi'nde memur oldu (1941-42). Ardından Yedek Subay Okulu'na gitti. 1945'te Millî Eğitim Bakanlığı Yayınlar ve Güzel Sanatlar Umum Müdürlüğü'nde çalıştı. 1949'da İzmir'e yerleşti. İzmir ve Urla'da avukatlık yaptı (1950-57). Paris Basın Ataşeliği'nde memur olarak bulundu (1957-59). Dönüşte İstanbul Radyosu'na redaktör olarak girdi. İki yıl İsrail'de (1963-65), sonra yine Paris'te görev yaptı. Daha sonra yazarlık yaparak yaşamını sürdürdü. 2001'de İstanbul'da öldü.

Değişik Gözle kitabıyla 1957'de Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, *Yağmurlu Deniz* kitabıyla 1969'da Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü, *Makedonya 1900* kitabıyla 1977'de Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, *Yaralı Geyik* ile 1979'da Muhsin Ertuğrul Ödülü'nü, *Dün Neredeydiniz* ile 1982'de Kültür Bakanlığı Tiyatro Ödülü'nü, *Tufandan Önce* kitabıyla 1984'te Yeditepe Şiir Armağanı'nı, *Viran Dağlar* kitabıyla 1995'te Orhan Kemal Roman Armağanı'nı ve Yunus Nadi Roman Ödülü'nü kazandı.

Necati Cumalı'nın ilk şiiri 1939'da Urla Halkevi dergisinde çıktı. Bunu Ocak (1939), Yeni İnsanlık (1940), Küllük (1940), Varlık (1945-51), Ant (1945), Ülkü (1945), Doğuş (1945), Gün (1946), Yenilikler (1946), Edebiyat Dünyası (1948-49), Fikirler (1948-49), Meydan (1948), Yaprak (1949-50) dergilerinde yayımlanan şiirleri izledi. 1950'den sonra Varan, Varlık, Türk Dili, Oluşum, Yeni Dergi, Gösteri, Yeni Ufuklar, Yeditepe, Yenilik, Yazko Edebiyat vb dergilerde göründü.

İlk döneminde Garip akımından etkilenen Necati Cumalı, sonra kendine özgü bir şiire ulaştı. Çocukluk, gençlik, aşk, ayrılık, özlem, doğa temleriyle barış, kardeşlik, özgürlük ve adalet düşüncesini açık, duru ve içten bir deyişle ve iyimser, insancıl bir bakışla dile getirdi. Bireysel durumların yanında toplumsal gerçeklere, özellikle küçük insanların yaşamlarına ilgi gösterdi. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Kızılçullu Yolu* (1943), *Harbe Gidenin Şarkıları* (1945), *Mayıs Ayı Notları* (1947), *Güzel Aydınlık* (1951), *Denizin İlk Yükselişi* (Toplu basım, 1954), *İmbatla Gelen* (1955), *Güneş Çizgisi* (1957), *Yağmurlu Deniz* (1968), *Başaklar Gebe* (1970), *Ceylan Ağıdı* (1974), *Aç Güneş* (1980), *Bozkırda Bir Atlı* (1981), *Yarasın Beyler* (1982), *Tufandan Önce* (Bütün şiirleri I, 1983), *Aşklar Yalnızlıklar* (Toplu şiirler I, 1985), *Kısmeti Kapalı Gençlik* (Toplu şiirler II, 1986). Öykü: *Yalnız Kadın* (1955), *Değişik Gözle* (1956), *Susuz Yaz* (1962), *Ay Büyürken Uyuyamam* (1969), *Makedonya 1900* (1976), *Kente İnen Kaplanlar* (1976), *Dilâ Hanım* (1978), *Revizyonist* (1979), *Yakubun Koyunları* (1979), *Aylı Bıçak* (1981). Roman: *Tütün Zamanı* (1959), *Yağmurlar ve Topraklar* (1973), *Acı Tütün* (1974), *Aşk da Gezer* (1975), *Viran Dağlar* (1994). Oyun: *Mine* (1959), *Nalınlar* (1962), *Derya Gülü* (1963), *Oyunlar I* (1969), *Oyunlar II* (1969), *Oyunlar III* (1969), *Oyunlar IV* (1969), *Oyunlar V* (1973), *Oyunlar VI* (1977), *Yasak* (1981), *Yaralı Geyik* (1982), *Dün Neredeydiniz* (1983) *Her Evde Hır Var* (1985), *Bir Sabah Gülerek Uyan* (1990), *Vatan Diye Diye* (1990), *Devetabanı* (1992). Deneme: *Niçin Aşk* (1971), *Senin İçin Ey Demokrasi* (1976), *Etiler Mektupları* (1982), *Niçin Af* (1989), *Şiddet Ruhu* (1990), *Ulus Olmak-Atatürk Denemeleri* (1995). Günce: *Yeşil Bir At Sırtında* (1990).

KIZILÇULLU YOLU

Hıdırellez günü, Kızılçullu yolu
Beni herkes severdi çocukluğumda
Arabacı yanına oturtur
Kırbacı bana verirdi.

Ben Fıtnat hanımın oğlu,
Zayıf bir kızı severdim
Gözlerinin içi gülerdi.

Hıdırellez güneşi,
Beraber tırmanmadık mı ağaçlara?
Siz kanatmadınız mı ellerimi
Elma çiçekleri?

GÜNAYDIN

-Nurullah Ataç'a-

Günaydın tavuklar, horozlar
Artık memnunum yaşamaktan
Sabah erkenden kalktığım zaman
Siz varsınız;
Gece yıldızlar var, karım var,
Günaydın tavuklar, horozlar!

KARABATAK

Dalar gider pencereler önünde şimdi
Ilık yaz akşamlarını hatırlar
Vapurlar geçer bomboş güverteleri
Bomboş uzanan denizin üstünde
Aç bir karabatak dalar çıkar

Bilirim yalnızlık üşütür insanı
Kalp daima sevecek birini arar
Hatırlar bakışlarda kalan aşklarını
Avuçları hafif terli, yanakları al al
Ağaçlıklı yollarda akşam dolaşmalarını

İlk yıldızlar karanlık basmadan doğar
Hafif çiçek kokuları gibi uçar içiniz
Yavaşlar eve dönerken adımlarınız
Esen rüzgâra, durur, kulak verirsiniz
Bakışlarınız bütün kadınlarla karşılaşır

Daha önünüzde uzun bir yaz vardır
Bütün gün şurada burada gecikir oyalanır
Döner durur yatağında bütün gece
Ay ışığı, sıcak hava, tutuşturur kanını
Uykularını kaçırır en ufak bir düşünce

Şimdi rüzgârlar soğuk eser yüzünüze
Hüzün verir yağmur sularından geçen bulutlar
Bayırlarda yol alan posta arabaları
Şimdi birbirinden ayrı yaşar kurtlar, kuşlar
Sular çakıllardan ayrı akar

Dalar gider, gözleri büyür büyür de
Ilık yaz akşamlarını hatırlar.
Avuçları hafif terli yanakları al al
Bomboş uzanan denizin üstünde
Aç bir karabatak dalar çıkar.

SON

İçimden hep iyilik geliyor
Yaşadığımız dünyayı seviyorum
Kin tutmak benim harcım değil
Çektiğim bütün sıkıntıları unuttum
Parasız pulsuzum ne çıkar
Gelecek güzel günlere inanıyorum

Gelecek güzel günlere
Sonunda galip geleceğine eminim
İyiliğin, zekânın ve cesaretin
İmanım var zaferine
Aşkın, adaletin ve hürriyetin

Yetiştiğim halkın içinde
Bütün şiirini duydum
Çalışmanın ve sefaletin
Kulak verin işe gidenlerin türkülerine
Yorgun argın dönüşlerini seyredin.

Şairleri peygamberleri düşünüyorum
Yaşamak o kadar tatlı ki
Daimî bir sevgi içinde
Galip sesini işitiyorum hakkın
Asırlarca zulme ve işkenceye

Gelecek güzel günlere inanıyorum
İmanım var bereketine toprağın
Ve makinenin kudretine
Parasız pulsuzum ne çıkar
Huzuru içindeyim rahata kavuşanların
Hayatının son senelerinde.

YAZ GECELERİ

I
Ben samanyollarını seyrettim
Harman yerinde yaz geceleri
Taşranın küçük kasabalarında
Sebze arabalarıyla yolculuk ettim.

Bir gece, bütün koğuş uykuda
Ben nöbetteydim.
Bir gece, bir tren penceresinde
Saatlerce konuştum bir kızla.

Yeni biçilmiş buğday tarlalarında
Adım atışıma sevindim
Hayatın böyle güzel
Yıldızların bol olduğu geceler
Kimseye düşman değildim!

AKDENİZ

I
Kenarında doğdum büyüdüm
Huyum iklimine benzedi
Tembelim, sıcağı severim
Havana suyuna alıştım
Ayrılsam hasta olurum
Ne kadar güzel maviliğin Akdeniz
Beş kardeşim mavi gözlü
Ben değil,
Her vakit üzülürüm

II
Akdeniz gençlik gibidir
Bir bakarsın mavi
Bir bakarsın yeşil
Bir bakarsın birdenbire değişir
Bembeyaz kesiliverir

UZAK HAZİRAN

İki dudak arası bir zaman
Göz göze geldikse geçerken
Mayısla Haziran arasında
Yağmurlu bir saçak altından
Aşktı uçup giden üstümüzden
Aşktı değip geçen yanımızdan

Uyanıp kış uykularından
Şubatla Mart arasında
Eylülle Ekim arasında
Yaz sularından kıyıya çıkan
İki adım arası bir zaman
Göz göze geldikse geçerken
Günlük güneşlik bir kaldırımdan
Aşktı uçup giden üstümüzden
Aşktı değip geçen yanımızdan

Aşktı görmedik bilmedikse
Kimbilir hangi Eylül bir daha
Hangi uzak Haziran

SULARDA

Yağmurlu çamurlu bir İstanbul günü
İsterse yama yama olsun papuçlarım
Bağlamanın tellerinde parmak uçlarım
Ben İstanbul söyler İstanbul çalarım
Vallah billâh bilmem başka bir türkü

Balıkpazarı'nda çektim vay anasını
Karaköy'e inerken tuttu da bir yağmur
İki yanım iki duvar eski mi eski
Alt tarafı yaşamam ne bir kısa yağmur
Ben de yağdım yağmasına çektim bir çizgi

Benden İstanbul diye diye ölmesi
Bakarsın diye diye sözüm İstanbul olur
Bir yanım Sarayburnu bir yanım Kızkulesi
Arada gider gelir arabalı bir vapur
Sularda ardı sıra âşık gözlerim pul pul

KISMETİ KAPALI GENÇLİK

-Melih'e-

Maçka'dan aşağı bir tütüncü tanıdık
Bir şişe rakı bir merhaba maksat hatır
Her akşam ayaküstü birkaç lâf atardık
Ardımdan o kalkar dükkânını kapatır
Ben açardım İstanbul'a karşı rakımı

İstanbul'a karşı iç iç düşün bu ne iştir
Günün bir yarısı çamur öbür yarısı
Durup dururken başlayan o baş ağrısı
Bunca yıl yalan okuduk yalan dinledik
Aklına kim gelirse bağır ver veriştir

Üzgün kısmeti kapalı koca bir gençlik
Karşımızda canım İstanbul canım deniz
İçtik içtik kahırlandık bunca yıl dilsiz
Kimdik ki yaşamımızı berbat ettiniz
Sizlere el uzattık düşman gibi itildik

Fakat İstanbul dev gibi büyük bir şehir
İyi kötü ne günler görmüş geçirmiştir
Geceleri yorgun çocuklarının terli
Alınlarında o doğurgan ana eli
Dinlendirir dizlerinde ümitlendirir

Kimse alamaz elimizden bu ümidi
Bunca yıl bu ümit bizleri tutan dimdik
Neydik düne kadar daha üç beş kişiydik
Çektik kapıları çıktık evlerimizden
Meydanlara sığmıyoruz kardeşler şimdi

GÜNEŞ SAATİ

Darılmışım kendi kendime
Artık hiçbir şey açmaz beni
Ne kadın, ne şarkılar, ne etrafta manzara
Ah, her zaman insanın içi nasılsa
Dışı da öyle

Saatlerdir elimde bir değnek
Deniz kenarı sazdan bir kahvede
Toprağı eşerim
Sanki Robenson'un adası
Oturduğum masa ile iskemle

Vakit ikindi
Biri beni geçti
Seni de geçecek
Biz seninle sevişemedik
Sevişemeyeceğiz de
Gölgeler önümde bir karış ileri gitti

Ağaçlar denize doğru gidiyor
Deniz karşı dağlara doğru
Gittikçe ufalıyor küçülüyorum
Olduğum yerde
Neredeysen uzat ellerini
Başım dönüyor.

KAR AYDINLIĞINDA

Uyandım kar aydınlığında
O küçük kasaba uykuda
Uykusuz bir sıra kavak
Uykusuz bir su akar
Hem gider hem dinlerim
Düş önüme yol göster derem benim
Kar mıhı atımın nallarında
Cebimde bir şişe konyak

Evlerinin avlusunda ayva nar
Sedirinde acı biber rengi bir kilim
Odan ıslak tahta kokar biraz da toprak
Gözlerim sana değer ısınır
Uzattım mı mangalına ellerim
Her yanım tane tane mısır
Sanırdım patladı patlayacak

Sen sıcaktın yataklar sıcak
Pencerende aydınlık kar
Ateşim kömürüm esmerim benim
O günlerin tadı başka nerde var
Gençtik âşıktık deliydik
Seviştikçe ağardı karanlıklar
Bunca dağın karlarını erittik

GÜNEŞ DELİSİ

Akan suyu severim ben
Işıldayan karı severim
Bir yeşil yaprak
Bir telli böcek
Yeşeren tohum
Güneşte görsem
Sevinç doldurur içime
Bir günü
Güzel bir günü
Güneşli bir günü
Hiçbir şeye değişmem

Onun için savaşı sevmem
Onun için zulümü sevmem
Onun için yalanı sevmem
Bilirim yaşamaz güneşte
Bilirim yaşamaz yan yana aşkla
Ne haksızlık
Ne korku
Ne açlık

İLHAN DEMİRASLAN

24 Ağustos 1928'de Gelibolu'da doğdu. Değişik illerde okuduktan sonra Çanakkale Ortaokulu'nda, İstanbul'da Kabataş Erkek Lisesi'nde ortaöğrenimini tamamladı. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde (1947-54) yükseköğrenim yaptı. İç hastalıkları uzmanı olarak Tunceli, Artvin, Tire ve Trabzon'da çalıştı. Biri askerlik görevi yaptığı sırada askeri mahkemede olmak üzere 142. maddeden iki kez yargılandı, ikisinde de aklandı. 29 Kasım 1980'de Trabzon'da öldü.

Koşma biçiminde yazdığı ilk şiirleri Folklor Postası ve Yedigün gibi dergilerde yayınlandı (1944-45). Tanınmasını ve ozan kişiliğinin oluşmasını sağlayan şiirleri 1947'den sonra sürekli olarak Varlık dergisinde çıkmıştır. İlk kitabına aldığı örnekler anılara yer veren, gençlik yıllarının duygu dünyasını yansıtan ürünlerdi. Zamanla düşüncelerin ağır bastığı, başka insanların duyarlıklarına da yönelen bir şiire ulaştı.

YAPITLARI

Şiir: *İncir Ağacı* (1952), *Eller Ekmeğe Doğru* (1958).

YOLCULUK ŞİİRİ

Ne zaman yolculuğa çıksam ne zaman
Hep birşeyler unutmuş gibi olurum
Ceplerimi yoklayacağım tutar
Bilinen şeylerden yana değil korkum
Ne zaman yolculuğa çıksam ne zaman

Bilmem ki ne demeli bu hâlime
Üstelik bir de akşam oldu mu tamam
Bildiğim akşamlardan kırmızı
Birşey çöker içime anlatamam
Bilmem ki ne demeli bu hâlime

Gariplik başka, yolculuk gene başka
Bu teller işte telgraf telleridir
Kimbilir neler geçer telin içinden
Ya benim içimden geçenleri kim bilir
Gariplik başka, yolculuk gene başka

ELİŞİ

El değdikçe, daha güzel,
Misafir odaları, sofalar,
Masaların üstü meselâ
El değdikçe güzel.

Kız güzel, ama ne kadar güzel,
Kolları başka güzel, kalçaları başka
Memeleri, hele memeleri,
El değdikçe daha güzel.

Hastanın gözleri güzel ama,
Daha güzel oluyor,
Hastanın alnına
El değdikçe.

Her şeyin güzeli, en güzeli,
Bu kadar insan var,
Bu kadar insanın eli,
Birbirine değdikçe.

DUVARA ÇİZDİĞİM İNSANLAR

Hâlâ çizdiğim yerde mi dururlar
Yine duvarlarda mıdır insanlarım
Güneşlerin yıldızların yanında
Bir kısmı bütün bir kısmı yarım
Yine duvarlarda mıdır insanlarım

Çizgi vücutlu çizgi bacaklıydı
Kömürle çizdiğim insanlar duvara
Kirpikli kirpikliydi gözleri
El ele tutmuşlardı sıra sıra
Kömürle çizdiğim insanlar duvara

Hâlâ iyi şeyler mi düşünürler
Duvara kömürle çizdiğim insanlar
Kardeş kardeş mi otururlar hâlâ
Hâlâ çizdiğim yerde mi dururlar
Duvara kömürle çizdiğim insanlar

TAN YERİNİN ELLERİ

Ne horoz ürküyor ne kuş korosu
Tan yerinin elleri tetiktedir

Sabaha düzenliyor tellerini
Horozum da gerçeği bilmektedir

Gördü ki bir dönemin öldüğünü
Sabah yıldızları dellenmektedir

Ve horozum ve kuşlarım ayakta
Almış yerlerini beklemektedir

Sömüreni kan emeni katili
Mest olup uykuda gerinmektedir

Bir ölüm perdesi ki ağır ağır
Her gece üstlerine inmektedir

Horozum öt horozum öt uzatma
Tan yerinin elleri tetiktedir

BAKİ SÜHA EDİBOĞLU

1915'te Antalya'da doğdu. Ortaöğrenimini İstanbul Hayriye Lisesi'nde (1936) bitirdikten sonra, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde okudu. Tan, Akşam, Cumhuriyet gazetelerinde çalıştı (1934-40). Ankara Radyosu'ndaki, Basın Yayın Genel Müdürlüğü'ndeki görevlerinin ardından İstanbul Radyosu'nda başspikerlik, İzmir Radyosu'nda müdürlük (1950-56), yeniden İstanbul Radyosu'nda söz ve temsil yayınları şefliği, radyo müdür yardımcılığı yaptı (1966-72). 15 Eylül 1972'de İstanbul'da öldü.

Servetifünun-Uyanış (1929) dergisinde yayınlanan ilk şiirinin ardından Ülkü, Aile (1942-48), Varlık (1934-70) dergilerinde ve Cumhuriyet gazetesinde çıkan genellikle aşk ve doğa temalarını işleyen şiirleriyle tanındı. Öyküler de yazdı.

YAPITLARI

Şiir: *Cenup* (1942), *Gece Yağmuru* (1947), *İşaret* (1953), *Karanlıkta Geçen Gemiler* (1958). Öykü: *Sel Geliyor* (1944). Seçki: *Türk Şiirinden Örnekler* (1944), *Atatürk İçin Bütün Şiirler* (Faruk Çağlayan'la, 1962). Anı: *Bizim Kuşak ve Ötekiler* (1968). Yaşamöyküsü: *Falih Rıfkı Konuşuyor* (1946), *Ünlü Türk Bestekârları* (1962).

YAĞMUR

Aynı başı boş düşünceden
Nedir, her gün her gün bu yağmur.
Görünmeyen uzak geceden
Durmadan yağar yağar durur...

Hep aynı gül kokusu içinde
Bahçeme gülümseyen rüzgâr,
Ömrüm sonsuzluğun hiçinde
Yağmur gibi toprağa koşar.

MEZARLIK

Dün akşam gün batmadan,
Yaşlı ölülerin arasına
Bir küçük misafir geldi.
Çocuk bahçesinde kovası kalmış,
Kumların üstünde küçük küreği.
Besbelli çok yorgun, hemen uyudu.
Doğruldu yerinden yaşlı bir ölü
Örttü örtüsünü:
Madem ki burda annesi yok,
Bu küçük kız bize emanet.
İlerde yatan başka bir ölü
Yavaşça seslendi:
Başındaki kurdelâyı çözüp katlayın
Ütüsü bozulmasın.

PARKTAKİLER

Elin dert görmesin nisan güneşi.
Çocuklar bahçede, yaşlılar parkta.
Güzelin soluğu, çirkinin sesi,
Kolkola yürüyor güneş sokakta.
Ne kadar bekledi penceresinde
Bahar günlerini şu sakat çocuk,
Bir karasevdanın aydınlığında
Yüzen gözleriyle şu güzelim dul.
Şu yalnız dolaşan umutsuz adam,
Taptaze o ekmek kokusu gibi
Çekiyor göğsüne yeşil havayı.

TUZLU SU

Tut elimden güzel bulut
Götür beni denizlere
Artık bekleyemez oldum
Görünsün vapur iskele.

Sedeften yollarda boy boy
Balıklar gezer balıklar
Ana, kardeş hep beraber
Devran orda da döner.

HAZİRAN

Kırlangıç yuvasından
Yeni yavrular saldı,
Gözlerimi avutan
Renkler mayısta kaldı.

Ne olur ağarsın tan,
Susun kuşlarım bir an;
Bahçelerde haziran
Yeni uykuya daldı.

FAHRİ ERDİNÇ

1 Ocak 1917'de Akhisar'da doğdu. 1936'da Balıkesir İlköğretmen Okulu'nu bitirdi. Afyon, Manisa, Tekirdağ ve Balıkesir köylerinde iki yıl kadar öğretmen olarak bulundu. 1938-39 döneminde Ankara Konservatuvarı Tiyatro Bölümü'nde öğrenim gördü. Sonra yeniden öğretmenliğe döndü. 1943'te öğretmenlikten ayrıldı. Bir süre yapı işlerinde puvantör olarak çalıştı. 1946'da sınavı kazanarak Ankara Radyosu'na geçti, üç yıl aktörlük etti. Radyoda on kadar oyunu oynandı. 1947'de devlet başkanına sataşmaktan tutuklanıp yargılandı, beraat etti. 1949 Eylülünde iki arkadaşıyla Bulgaristan'a kaçtı. Orada şiirler, öyküler, romanlar yazdı. Türk asıllı Bulgar yurttaşlarının kültürce yükselmesine yaptığı hizmetler dolayısıyla 1967'de ödüllendirildi. 1979'da Türkiye Yazarlar Sendikası onur üyesi oldu. 1977'de Türkiye'de bütün eserlerinin yayını başlatıldıysa da tamamlanamadı. 11 Kasım 1986'da Sofya'da öldü.

1947-49 yılları arasında Seçilmiş Hikâyeler, Adım Adım, Büyük Doğu, Varlık, Şadırvan dergilerinde öyküleriyle görünen Fahri Erdinç'in ilk şiir kitabı *Şen Olasın Halep Şehri* 1945'te basıldı. Şiirleri, daha sonra, şu dergilerde yayımlandı: Türkiye Defteri (1975), İlerici Yurtsever Gençlik (1977), Doğrultu (1977), Felsefe Dergisi (1978-79), Edebiyat Cephesi (1979-80), Sanat Emeği (1980), Varlık (1983-86).

Yıllarca yurt dışında yaşamasına karşın Fahri Erdinç yurdunu hiç unutmadı. Şiirlerinde hem ülkesine duyduğu özlemli sevgiyi, hem de oradaki insanların gerçeklerini açık, yalın ve içten bir anlatımla dile getirdi. Öyküde olduğu gibi şiirde de "şairin karnındaki anlamı okurun da açık seçik bilmesinden yana" çıktı. "Her iki türde de dolaysız, sade, bir köşeciği ve ayrıntısı bile karanlıkta kalmadan söyleyebilmenin, mesaj haline getirebilmenin" önemini vurguladı. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Şen Olasın Halep Şehri* (1945), *İşte Böyle* (1956). Öykü: *Akrepler* (1952), *Asi* (1955), *Memleketimi Anlatıyorum* (1960), *Diriler Mezarlığı* (1964), *Canlı Barikat* (1973), *Türkiye Hikâyeleri* (1976). Roman: *Ali'nin Biri* (1958), *Acı Lokma* (1959), *Kore Nire* (1966), *Kardeş Evi* (1978). Oyun: *Göç* (1951). Anı: *Nâzım Hikmet ve Bulgaristan* (1977), *Kalkın Nâzım'a Gidelim* (1987). İnceleme: *Kapitalist Türkiye'de Çocuklar* (1951). Seçki: *Yeni Türk Şiirinden Örnekler* (1966), *Türk Toplumcu Şiirinden Seçmeler* (1968).

AYRILIK OLMASAYDI

Bu hoşçakal'ı
bu allaısmarladık'ı
ve bu elveda'yı filân
kimler bulup buluşturmuş bilmem
bunların hangisini söylesem
ve öperek ayrılsam senden
bir adım ötesi düpedüz özlem.

Kanıksamışım ayrılıklara çünkü
"ölüm elde bir, ayrılık olmasaydı"
diyen demiş bir kere
işte bu benim için en zorlu türkü.

KELEBEK

Seni seviyorum
senden güzeli yok çünkü
yaşamı seviyorum
bundan iyisi yok
dünyayı seviyorum
bir ikincisi yok.

Hele olsun ikincisi bu yok dediklerimin
hele bir olsun diyorum
hemen hazırım geçmeye ötekine
aldatı sayan saysın bunu
ben kelebeklere imreniyorum.

YALTA'DA GÖRDÜĞÜM DÜŞ

Yalta'da fesleğen gördüm
ve görende donandı gözlerimde memleketim
cumbalı bir pencere eşiği
eşikte fesleğen saksıları
ve babam ak takkesi geceliği
bir kez koklaması yeterdi fesleğeni
bin yorgunluğunu unutmak için akşamları

Yalta'da çınar gördüm ulu mu ulu
açılıverdi belleğimde Akhisar'ın istasyon yolu
aklımdan hızlı uçak yok ya varıverdim
bir çay içeyim dedim Tahtakale çınarının altında
bir daha ya kısmet olur ya olmaz

Yalta'da selviler gördüm ama avlularda parklarda
selvi boylum gelemeden aklıma
mezarlıklar geldi bizim
ve yol boyları silinmiş mezarlar tek selviler
selviler bulutu altında Karacaahmet
anam nerde yatar bildiğim yok
ama selvisi başucunda kendisinden çok yaşadı

Yalta'da zeytin ağacı gördüm delice
şunca yıldır tadını yitirmediğim
çocukken değerini bilemediğim kara gözlüm
üç tekiyle öğün ettiğim fukara leblebisi
assınlar beni senin dalına

Yalta'da incir gördüm
balı dudağındaydı domurlanmış
yumuşacık kopar beni diyordu ve de ye beni
ille manolya görmek Yalta'da deli etti beni
İstanbul'da böylesini götürmüştüm bir kez Beykoz'dan kadınıma
yanağında manolyayı kokladım manolyada yanağını
ve Nişantaşı'nda demincek öpüşmüşüz gibi
ağzımda bir çağla tadı

Yalta'da bademler çatladı çatlayacak
payamdır bizim oralarda bademin adı
bir tek payam ağacım yok şu dünyada dikili
Acıpayam köyünde öğretmendim bir zamanlar
kırdığım her payam acı çıktı

Yalta'da Karadeniz karşıma çıktı
dalgaları yeni dönmüş Sinop zındanını döğmekten
Mustafa Kemal'e silâh taşırken bu kadar yorulmamışlar
Yalta'da dalgalarla şöyleştik memleketten

Yalta'da neye baktımsa güzel gördüm
ve ne gördümse acı - tatlı memleket düşü
olacak bre dedim şunca yıldır en içten
olacak bu göçmenliğin bir de dönüşü.

ASFALT RESSAMLARI

Amanın
duvarları değil de
asfaltları resimleyin çocuklar
benden size izin
acımayın renkli tebeşirlere
tavşan mı uçak mı ev mi çiçek mi
ne isterseniz çizin.

Bir avuç tohum serpilmiş sanki asfalta
pır diye gelip konmuş bir alay serçe
cıvıl cıvıl öbek öbek oğlan-kız
kolay değil ikibüklüm ressamlık gerçi
güneşe güneşe bakıp dururken
ufacık fıçıcık popolarınız.

Bacaysa eğer çizdiğiniz
uzatın daha da yükselsinler
evse eğer
saraylar hiç kalmalı yanında
kuşsa eğer
bütün iklimlerden olmalı
gagalarında da birer müjdeli mektup

ve söyleyin ürkmesinler
çiçekse eğer çizdiğiniz çocuklar
güller dizin ki asfaltın gümüş tepsisine
işte bahçe dediğin böyle olur desinler.

Geçerim sabah-akşam sevinerek
bakarım tüm asfalt ak güvercinli kilim
ve çiçekli bezek
parmağım ağzımda kalır hep
büyük hünerinizi ne zaman görsem
ürkütürüm sanmayın ha kuşlarınızı
ve ayaklarım kırılsın eğer
çizdiğiniz bir tek gülü karanfili çiğnersem.

LÂDES

Beklemeye razıyım
cehennem azabı da olsa bu
bekleyeceğim
isterse gelmesin beklediğim.
Ama mektupla telgrafla telefonla mı olur
arada bir yazarak konuşarak bağırarak
gelmeyeceğim desin
daha vakit var desin
hatta gecikeceğim galiba
ömrün yetmeyecek kadar gecikeceğim desin.
Yani bizimkisi bile bile lâdes
maksat sabır tazelensin.

PAYDOS VAKİTLERİ

Nedir bu paydos vakitleri
saat altı suları
içime sığmazlığı içimin
vınlar durur yüreğimde bir arı.

O yüreği yumuşumdur terimle gıcır gıcır
fişek kovanı gibiyimdir henüz boşalmış
ve mermisi hedefe çoktan varmış
aldım mı artık akşam güneşini sırtıma
önümde babamca uzayıp gider gölgem
ve babamca yeder beni.

Ulu çınarın altında akşam yeli
bir alıp götürür beni memleketime
bir getirip bırakır yine yerime
düpedüz deli eder beni.

Nedir bu paydos vakitleri
içime sığmazlığı içimin
ve titremesi henüz kazanmışım gibi azatlığımı
hizmete gecikmenin yürek ağrısı mı bu
yoksa yetişmenin yürek rahatlığı mı?

BEKİR SITKI ERDOĞAN

9 Eylül 1926'da Karaman'da doğdu. Yükseköğrenimini Harp Okulu'nda (1948) bitirdikten sonra çeşitli birliklerde subaylık yaptı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde (1953-57) ayrıca öğrenim görüp görevini Heybeliada Deniz Lisesi'nde öğretmen olarak sürdürdü. Cumhuriyetin 50. Yıl Marşı Yarışması'nı kazandı, şiirini Necil Kâzım Akses besteledi (1973).

Aruz ve hece ölçülerini kullanarak yazdığı şiirler Şadırvan, Hisar, Çağrı (1949-71) dergilerinde yayınlandı. Bunlarda geleneksel çizgiyi daha yalın bir kullanımla sürdürdüğü söylenebilir. Kimi şiirleri, özellikle "Bin Birinci Gece" şiiri büyük bir yaygınlıkla okundu ve bestelendi.

YAPITLARI

Şiir: *Bir Yağmur Başladı* (1949), *Dostlar Başına* (1965).

KIŞLADA BAHAR

Kara gözlüm, efkârlanma gül gayrı!
İbibikler öter ötmez ordayım.
Mektubunda diyorsun ki: "Gel gayrı!"
Sütler kaymak tutar tutmaz ordayım.

Ah çekerim resmine her bakışta,
Bir mahzunluk var o boyun büküşte!
Emîn ol ki, her sigara yakışta,
Sanki duman tüter tütmez ordayım...

Mor dağlara karargâhlar kurulur;
Eteğinde bölük bölük durulur,
On dakika istirahat verilir;
Tüfekleri çatar çatmaz ordayım...

Dağlar, taşlar bu hasretlik derdinde;
Sabır sebat etmez gönül yurdunda
Akşam olur, tepelerin ardında,
Daha güneş batar batmaz ordayım...

Aramıza dağlar girmiş koskoca;
Meraklanma, gönlüm dağlardan yüce!
Bir gün değil, beş gün değil, her gece
Yatağıma yatar yatmaz ordayım...

Bahar geldi; koyun, kuzu koklaştı,
İki âşık dört senedir bekleşti
Kara gözlüm, düğün dernek yaklaştı,
Vatan borcu biter bitmez ordayım!..

BİN BİRİNCİ GECE

Gurbetten gelmişim, yorgunum hancı
Şuraya bir yatak ser yavaş yavaş...
Aman karanlığı görmesin gözüm!
Beyaz perdeleri ger yavaş yavaş.

Sıla burcu burcu, ille ocağım,
Çoluk çocuk hasretinde kucağım...
Sana her şeyimi anlatacağım,
Otur baş ucuma, sor yavaş yavaş.

Güç belâ bir bilet aldım gişeden,
Yolculuk başladı Haydarpaşa'dan!
Hancı n'olur elindeki şişeden,
Birkaç yudum daha, ver yavaş yavaş.

Ben o gece hem ağladım, hem içtim,
İki gün diyardan diyara uçtum...
Kayseri yolundan Niğde'ye geçtim;
Uzaktan göründü Bor yavaş yavaş...

Garibim; her taraf bana yabancı,
Dertliyim; çekinme doldur be hancı!
İlk önce kımıldar hafif bir sancı,
Ayrılık sonradan kor yavaş yavaş...

Bende bir resmi var, yarısı yırtık,
On yıldır evimin kapısı örtük!
Garip, bir de sarhoş oldu mu artık,
Bütün sırlarını der yavaş yavaş.

İşte hancı! ben her zaman böyleyim,
Öteyi ne sen sor, ne ben söyleyim!
Kaldır artık, boş kadehi neyleyim,
Şu benim hesabı, gör yavaş yavaş...

BEDRİ RAHMİ EYUBOĞLU

1913'te Görele'de doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Trabzon'da yaptı. Bir süre İstanbul'da Güzel Sanatlar Akademisi'nde okudu (1929-30). Nazmi Ziya ve İbrahim Çallı'ya öğrenci oldu. Fransa'ya gidip Dijon, Lyon ve Paris'te çeşitli atölyelerde resim çalışmaları yaptıktan sonra yurda döndü (1933). Bir grup ressamla birlikte D Grubu'nu kurdu. İlk kişisel sergisini Bükreş'te açtı (1935). Güzel Sanatlar Akademisi'ne asistan olarak girdikten sonra (1936), bir Amerika gezisi (1960-63) dışında, uzun süre burada öğretim üyeliği yaptı ve aralarında Orhan Peker ile Turan Erol'un da bulunduğu birçok ressam yetiştirdi. Halk sanatı kaynağından beslenen resimleriyle ünlendi. 21 Eylül 1975'te İstanbul'da öldü.

Resim çalışmaları yanısıra, şiir ve yazılarını yayınlamayı sürdürmüştür. Resimleri gibi şiirlerinde de, halk sanatının söyleyiş özelliklerinden ve motiflerinden yararlanarak, kendine özgü bir söylem kurmuştur. Şiirlerini "bir türkü gibi" yazdığı (A. Oktay), "halkın beğenisini aramanın değişik bir yolunu uyguladığı" (M. Fuat) öne sürülmüştür.

YAPITLARI

Şiir: *Yaradana Mektuplar* (1941), *Karadut* (1948), *Tuz* (1952), *Üçü Birden* (1953), *Dördü Birden* (1956), *Karadut 69* (1969), *Dol Kara Bakır Dol* (1974), *Yaşadım* (1977). Gezi: *Cânım Anadolu* (1953), *Tezek* (1975). Sanat yazıları: *Delifişek* (1975). Resim yazıları: *Binbir Bedros* (1977), *Resme Başlarken* (1977), *Karadut* (1979), *Babatonıiler* (1979). Mektup: *Aşk Mektupları* (1999-2000, Eren Eyuboğlu ile, 3 cilt.)

CAN ERİĞİ

Bir kelime buldum çın çın öter;
Adı candır.
Bir erik kopardım can dalından;
İçi can dolu,
Adı can, yaprağı can, lezzeti candır.
Bir gölge düştü önüme dedi ki:
Bir yüküm var benden ağır
Bir yüküm var beni taşır
Adı candır.
Toprak dedi ki:
Can Allahın yongasıdır
Fakat ben bir deri bir kemik kaldım.
Bir de misafir var adı candır.
Işık dedi ki:
Renklerden kokulardan,
Seslerden önce koşup geldim
İnsan oğluna nur topu gibi
Bir müjde getirdim,
Adı candır.

SİTEM

Önde zeytin ağaçları arkasında yâr
Sene 1946
Mevsim
Sonbahar
Önde zeytin ağaçları neyleyim neyleyim
Dalları neyleyim.
Yar yoluna dökülmedik dilleri neyleyim.
Yâr yâr!.. Seni kara saplı bir bıçak gibi sineme sapladılar

Değirmen misali döner başım
Sevda değil bu bir hışım
Gel gör beni darmadağın
Tel tel çözülüp kalmışım.

Canımın çekirdeğinde diken
Gözümün bebeğinde sitem var

PARAMPARÇA

Ağaç bütün
Işık bütün
Meyve bütün
Benim dünyam paramparça.

Büyük bir ayna kırılmış
Kırılıp yere dökülmüş
Kâinat içine düşmüş
Düşmüş amma paramparça.

Yaprak yaprak yapıştırdım
Diyar diyar dolaştırdım
Bir alevdir tutuşturdum
Yandım amma paramparça.

KARADUT

Karadutum, çatal karam, çingenem
Nar tanem, nur tanem, bir tanem
Ağaç isem dalımsın salkım saçak
Petek isem balımsın ağulum
Günahımsın, vebâlimsin.

Dili mercan, dizi mercan, dişi mercan
Yoluna bir can koyduğum
Gökte ararken yerde bulduğum
Karadutum, çatal karam, çingenem
Daha nem olacaksın bir tanem
Gülen ayvam, ağlayan narımsın
Kadınım, kısrağım, karımsın.

ÇAKIL

Seni düşünürken
Bir çakıl taşı ısınır içimde
Bir kuş gelir yüreğimin ucuna konar
Bir gelincik açılır ansızın
Bir gelincik sinsi sinsi kokar

Seni düşünürken
Bir erik ağacı tepeden tırnağa donanır
Deliler gibi dönmeğe başlar
Döndükçe yumak yumak çözülür
Çözüldükçe ufalır küçülür
Çekirdeği henüz süt bağlamış
Masmavi bir erik kesilir ağzımda
Dokundukça yanar dudaklarım

Seni düşünürken
Bir çakıl taşı ısınır içimde.

HELE BİR BAŞLASIN

Hele bir başlasın ılık yaz yağmurları, içimdeki çocuk!
Hele bir kanatlansın ufuklar,
Hele bir içini çeksin orman,
Hele bir kere güneşler yansın,
Kertenkeleler üşümesin,
Hele bir kere toprak kansın,
Mevsim demlensin,
Hele bir ballansın böğürtlen dikenleri!
Gelincikler bedava,
Gökler sahipsiz
Bahçeler zilzurna...
Hele bir başlasın ılık yaz yağmurları, içimdeki çocuk!
Dudaklarında kalın kabuklu bir portakal kokusu,
Tabanlarında, kınalı keklikleri bol dağların rüzgârı karıncalansın...
Hele bir kere dallarda sallansın
İri kalçaları şeftalilerin;
Hele bir duyulsun uzaktan
Yaylı çıngırakları,
Yıldızlar seslensin,
Hele bir armut ağacı temmuzu yüklensin,
Hele bir kerrecik daha yalınayak yere değsin içimdeki çocuk...

FEYZİ HALICI

1924 yılında Konya'da doğdu. 1941'de Konya Lisesi'ni, 1950'de İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'ni bitirdi. Kimya mühendisi oldu. Fakat bu işi yapmayarak Konya'da babasının dükkânında halı ticaretiyle uğraştı. 1957'de Çağrı adlı bir sanat ve düşünce dergisi çıkarmaya başladı. 1968'de Konya'dan senatör seçildi. Konya Turizm Derneği başkanı oldu. Bu derneğin girişimiyle 1966 yılından başlayarak Konya Âşıklar Bayramı'nın düzenlenmesinde görev aldı.

Feyzi Halıcı'nın şiirleri Çınaraltı (1942-44), Yedigün, Şadırvan, Ayda Bir, İstanbul, Varlık, Hisar ve Çağrı dergilerinde çıktı. Şiirlerinin yanı sıra dergilerde deneme ve yazıları da yayımlandı.

Feyzi Halıcı önceleri Fezai takma adıyla halk şiiri çizgisinde ürünler verirken, sonraları yeni şiire yöneldi, ama gelenekten kopmadı. Şiirlerinde ulus, yurt, Tanrı, doğa sevgisi ile din inancını, aşk ve dostluk duygusunu yansıttı. Bir yazısında sanat anlayışını şöyle açıkladı:

"Geleneğe saygılı, tarih bilinci içinde ve memleket sevgisine bağlı olarak vatandaşlarımızın konuştuğu, anlaştığı Türkçeyle modern sanatın yeni imkânlarını deneyerek, bu aziz yurdun ve civanmert insanlarının sevinçlerini, hüzünlerini, yaşantılarını, duygu ve düşüncelerini mısra mısra işlemek... Şiirde gayem budur." [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Bir Aşkın Şiirleri* (1947), *Masmavi* (1951), *İstanbul Caddesi* (1957), *Günaydın* (1960), *Dinle Neyden* (1961), *Selçukya'da Aşk* (1967). Deneme: *Gecenin Bir Yerinde İki Ceylan* (1966). Seçki: *Bizim Şairler* (1952), *İstanbul ve Fetih Şiirleri* (1953), *Saz Şairlerinin Diliyle Atatürk* (1981).

GÜNAYDINIM

Şavkıması, sana doğru yolların,
Sana doğru, denizlerin çağrısı.
Çırıl çırıl ötelerde bir güzel
Günaydınım, nar çiçeğim, sevdiğim..

Çıkmaz sokaklarda bu minyatür kim?
Bu göğüs kim, ya bu gözler, bu saçlar?
Uzak bir özlemde ayak seslerin
Günaydınım, nar çiçeğim, sevdiğim..

Kırk odanın kırkında da kırk güzel,
Kırk aynada çengi çengi bir güzel.
Çağlar ötesinde bir avuç nota
Günaydınım, nar çiçeğim, sevdiğim..

Bu yıldızlar doğan günü çağrışır,
Bu gündüzler gözlerini çağrışır.
Ya kimlere verdin avuçlarını?
Günaydınım, nar çiçeğim, sevdiğim..

Vurdum tellerine seni, sazımın,
Sende anahtarı alın yazımın.
Yağmur yağmur serpil, yalnızlığıma
Günaydınım, nar çiçeğim, sevdiğim..

NİYEYDİ

Sen yoktun en yakın duraklarda,
Dillerin çağrıması niyeydi?
Yalnız bir Anadolu akşamında
Gözlerin seğrimesi niyeydi?

Yavaşça, güzelce kendiliğinden,
Bir dorukta salkım salkım bir bulut.
Uçsuz, bucaksız zamanlarda
Avuçların kapanışı niyeydi?

Kaç özleme karşı, kaç muta karşı,
Yollar geçecekti göğnümüzden.
Toprağınan, buğdayınan, aşkınan,
Tabloların donanışı niyeydi?

Bir senin gücündü, ışıyan
Gülerken, dururken, konuşurken.
Yaşamak uğrunca saksılarda,
Sularla eskimek niyeydi.

BİR HALI DOKUNMAKTADIR

Bir ıslak masal ebemkuşağından
Dudaklarda akpak okunmaktadır.
Boyanmış ipleri gün ışığından
Ufukta bir halı dokunmaktadır...

Büyümüş yaprağın, açmış çiçeğin
Halıcı kız türküsünde gerçeğin.
Altın tezgâhında geleceğin
Taptaze bir halı dokunmaktadır...

Kopan meyva düşedurur dalından
Ayrılamam düşlerin en güzelinden.
Buğday başağından, Raman petrolünden
Bembeyaz bir halı dokunmaktadır..

Bir umuttur tuttu tutar bacaları
İlmek ilmek boşa verdik acıları.
Gündüz al al, yıldız yıldız geceleri
Ufukta bir halı dokunmaktadır..

Bakmayın bir rüzgâr gibi estiğine
İçimde büklüm büklüm duygular, yine...
Toprak toprak, destan destan, iğne iğne
Ufukta bir halı dokunmaktadır...

İSTANBUL CADDESİ

II

Kaldırılan kepenklerde arayın,
Günlük çabaların âhengini!.
Seslenir hayata, bu caddeden
Bütün şehrin fakiri, zengini..

Sabahın doyumsuz güzelliğinde
Tıngır mıngır tatar arabaları;
Uykulu gözlerle öğrenciler,
Önlerinde anneleri, babaları..

Pahalılık boş bulmasın meydanı,
Çekilir koyunlar gibi besiye.
Süpürgesi, zeytinyağı, ekmeği
Her şey veresiye..

Yaşamak, nicedir, bir görünüz,
Toptozlu haziran günleri,
Yağız amelelerle birlikte,
Dört buçuk liraya öğünleri...

Gençler kahveye gider akşamları,
İhtiyarlar câmiye.
İstanbul Caddesi'nde duyuldu ilkin
Memurlara beş maaş ikramiye..

CAHİT KÜLEBİ

2 Ocak 1917'de Zile'nin Çeltek köyünde doğdu. İlköğrenimini Artova ile Niksar'da, ortaöğrenimini Sivas ile Bursa'da yaptı. 1936'da İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'na girdi, 1940'ta bitirdi. Askerliğini Trakya'da Süvari Alayı'nda yaptı (1940-42). Terhisten sonra, 1943'te Antalya Lisesi'ne, 1946' da Ankara Devlet Konservatuvarı'na, 1954'te Gazi Lisesi'ne, 1956'da Millî Eğitim Bakanlığı Müfettişliğine atandı. 1960'ta Öğretim Müfettişi ve Kültür Ataşesi göreviyle İsviçre'ye gönderildi. Dört yıl sonra yurda döndü. Millî Eğitim Başmüfettişliğine verildi. Kültür Bakanlığı Müsteşar Yardımcılığına getirildi. 1972'de emekliye ayrıldı. 1976'dan 1983'e dek Türk Dil Kurumu Genel Yazmanlığı yaptı. 20 Haziran 1997'de Ankara'da öldü.

Yeşeren Otlar kitabıyla 1955'te Türk Dil Kurumu Edebiyat Ödülü'nü, *Yangın* kitabıyla 1981'de Yeditepe Şiir Armağanı'nı kazanan Cahit Külebi ilk şiirlerini Toplantı (1933), Yücel (1935), Gençlik (1938), Varlık (1938), Sokak (1940) dergilerinde yayımladı. Önceleri Ahmet, Mahmut Cahit, Nazmi Cahit imzalarını kullanıyordu. Sonra kendi adıyla İnsan (1941), Varlık (1940 →), Yaratış (1944-46), Türk Dili (1951 →), Kültür Dünyası (1954) ve Hisar dergilerinde yazdı.

Başlangıçta halk edebiyatından kaynaklanan Cahit Külebi, duru dili, içtenlikli deyişi, duyarlığı, uyumlu anlatımıyla ilgi çekti. Anadolu gerçeğini, memleket ve doğa sevgisini, Atatürk'ü ve Kurtuluş Savaşı'nı, lirik ve yalın bir söyleyişle ortaya koydu. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Adamın Biri* (1946), *Rüzgâr* (1949), *Atatürk Kurtuluş Savaşında* (1952), *Yeşeren Otlar* (1954), *Süt* (1965), *Şiirler* (Toplu şiirler, 1969), *Türk Mavisi* (Seçme şiirler, 1973), *Sıkıntı ve Umut* (1977), *Yangın* (1980), *Bütün Şiirleri* (1982), *Güz Türküleri* (1991). Deneme: *Şiir Her Zaman* (1985). Anı: *İçi Sevda Dolu Yolculuk* (1986).

HİKÂYE

Senin dudakların pembe
Ellerin beyaz,
Al tut ellerimi bebek
Tut biraz!

Benim doğduğum köylerde
Ceviz ağaçları yoktu,
Ben bu yüzden serinliğe hasretim
Okşa biraz!

Benim doğduğum köylerde
Buğday tarlaları yoktu,
Dağıt saçlarını bebek
Savur biraz!

Benim doğduğum köyleri
Akşamları eşkıyalar basardı.
Ben bu yüzden yalnızlığı hiç sevmem
Konuş biraz!

Benim doğduğum köylerde
İnsanlar gülmesini bilmezdi,
Ben bu yüzden böyle naçar kalmışım
Gül biraz!

Benim doğduğum köylerde
Kuzey rüzgârları eserdi,
Hep bu yüzden dudaklarım çatlaktır
Öp biraz!

Sen Türkiye gibi aydınlık ve güzelsin!
Benim doğduğum köyler de güzeldi
Sen de anlat doğduğun yerleri,
Anlat biraz!

ÖZGÜRLÜK

Eğer kuvvetim yetse benim
Rıhtıma koşarım yalnayak.
Halatlarını bütün gemilerin
Bıçağımla keserim.
Gemiler açılır sallanarak,
Ben de artlarından bakarak
Gülerim,
Bütün kuvvetimle bağırarak
Azat olun gemilerim, azat olun gemilerim!

Eğer kuvvetim yetse benim
Kentin bütün çocuklarını alırım evlerinden
Hepsine kiraz çiçeklerinden
Bir çift kanat takarım.
Çocuklar havalanır uçarak
Ben de artlarından bakarak
Gülerim,
Bütün kuvvetimle bağırarak
Azat olun bebeklerim, azat olun bebeklerim!

Sonra da kendi kendime
Artık işin kalmadı derim,
Çeker arabamı giderim.

SIVAS YOLLARINDA

Sıvas yollarında geceleri
Katar katar kağnılar gider
Tekerleri meşeden.
Ağız dil vermeyen köylüler
Odun mu, tuz mu, hasta mı götürürler?
Ağır ağır kağnılar gider
Sıvas yollarında geceleri.
Ne, yıldızlar kaynaşır gökyüzünde,
Ne, sevdayla dolar taşar gönüller,
Bir rüzgâr eser ki bıçak gibi
El ayak şişer.
Sıvas yollarında geceleri
Ağır ağır kağnılar gider.

Kamyonlar gelir geçer, kamyonlar gider
Toz duman içinde,
Şavkı vurur yollara,
Arabalar dağılır şoförler söğer,
Sıvas yollarında geceleri
Katar katar kağnılar gider.

İSTANBUL

Kamyonlar kavun taşır ve ben
Boyuna onu düşünürdüm,
Kamyonlar kavun taşır ve ben
Boyuna onu düşünürdüm,
Niksar'da evimizdeyken
Küçük bir serçe kadar hürdüm.

Sonra âlem değişiverdi
Ayrı su, ayrı hava, ayrı toprak.
Sonra âlem değişiverdi
Ayrı su, ayrı hava, ayrı toprak
Mevsimler ne çabuk geçiverdi
Unutmak, unutmak, unutmak.

Anladım bu şehir başkadır
Herkes beni aldattı gitti,
Anladım bu şehir başkadır
Herkes beni aldattı gitti.
Yine kamyonlar kavun taşır,
Fakat içimde şarkı bitti.

KADINLAR

I
Geçen gün aklıma geldi
Kadınlar da güzeldir dedim,
Seneler var ki ben onları
Ne yalan söyleyim düşünmezdim.

Semaver nasıl kaynar fıkır fıkır,
Öylesine kaynar kadınların içi,
Çiçeklenmiş narin ağaçlardır,
Isıtırlar insanı güneş gibi.

Öyleleri var ki hey Allahım hey!
Geç karşıdan bak,
Ak topuk beyaz gerdan,
Tüy döşekler kadar yumuşak.

Hiç hovarda meşrep değilim
Kim ne derse desin,
Ben öldükten sonra da bu mısralar
Kadınlara yadigâr olsun.

İSTANBUL'DAKİ

İstanbul'da bir sevdiğim vardı
Keçi yavrusuna benzer,
Rüzgârlar eserdi hafiften gözlerinde
Halden anlardı.

Bütün Şehzadebaşı bilir hikâyemizi,
Gülhane Parkı bilir, gemiler bilir,
Gelip geçen bakardı.

Yanakları güz elmasına benzer
Soğuk havalarda,
Ormanlar gibi bakışları;
Çocuktu, aceleci bir hâli vardı.
Bahar günleri geldi miydi
Saçları uçardı.

Adını bile unuttum
Yüzünü de gemileri de,
Yalnız arasıra hatırladığım oluyor,
Sabah akşam iş başında
Ve asfalt caddelerde.

BİR UMUT

Yorgunsun, uzaklardan gelmişsin,
Yitirmişsin nen varsa birer birer.
Bir sağlık, bir sevinç, bir umut
Onlar da nerdeyse gitti, gider.

Dost bildiğin insanların yüzleri
Aynalar gibi kapkara.
Suyu mu çekilmiş bulutların
Dönmüşsün kuruyan ırmaklara.

Taşlara düşen saat gibi
Ne artı, ne eksi.
Bir sağlık, bir sevinç, bir umut
Hikâye hepsi.

TEREKE

Daha ben ölmeden paylaşın
Sabrım zamanım karımın olsun.
İşte boş cüzdanım cebimde
Oğullarıma kalsın.

Dostlara bıraktım türküleri,
Gözlerimi delikanlılara.
Hayallerim hepsine yeter,
Bolca dağıtılsın kızlara.

Gövdemi şölen ettim böceklere,
Mezarıma milyonlarca dolsun.
Özgürlüğü duyardı saçlarım
Bütün şairlere selâm olsun.

TOKAT'A DOĞRU

Çamlıbel'den Tokat'a doğru
Tozlu yolların aktığı ırmak!
Ben seni çoktan unuttum,
Sen de unuttun mu, dön geri bak.

Atların kuyruğu düğümlü,
Bir yandan yağmur yağar, ıslak...
Bir yandan hamutlar şak şak eder,
Bir yandan tekerler döner, dön geri bak.

Orda, derenin içinde
İki üç akçakavak.
Tekerler döner, başım döner,
Kavaklar yeşeriyor dön geri bak.

Orda, derenin içinde
İki üç çırılçıplak
Alçacık damı düşündükçe
Gözlerim yaşarıyor, dön geri bak.

Irmaklar gibi uzaklaşır
Bir türkü kadar uzak
Tekerler iki çizgi bırakır,
Hamutlar şak şak eder, dön geri bak.

ZERDALİ AĞACI

I
Havalar güzel gidiyor
Sen de çiçek açtın erkenden
Küçük zerdali ağacım,
Aklın ermeden.

Bak kurt gibi kalın yapılı
Görmüş geçirmiş ağaçlara
Küçük zerdali ağacım,
Pişman olursun sonra.

Şimdi okşar da hafif hafif
Bir gün yerden yere çalar rüzgâr
Küçük zerdali ağacım,
Bakma güzel gitsin havalar.

Sallansın dalların çocuklar gibi
Bakma güneş ışıtsın varsın
Küçük zerdali ağacım,
Sonra donarsın.

Zemheride bahar mı olur
Akşamları seyret anlarsın
Sakın erkenden çiçek açma
Küçük zerdali ağacım.

II
Kar yine başladı yağmaya
Küçük zerdali ağacım
Ne soran ne arayan bulunur
İnsan naçar kalmaya.

İnceydin sevgilimin bileklerinden
Daha maviydi damarların
Üşüyor musun karanlıkta
Küçük zerdali ağacım.

Düşün bir kere, yaz günlerini
İnsanlar doldurmuş sokakları,
Güneşle kucak kucağa
Hafif bir toz kaplamış yaprakları.

Düşün bir kere, çiçek içindesin
Bir kız alıp göğsüne takmış,
Düşün bir kere, meyve vermişsin
Çocuklar dallarına çıkmış.

Düşün bir kere, büyümüşsün, gelişmişsin
Kayık yapmışlar;
Küçük bir bulut yelkenin sanki
Denize bırakmışlar.

Şimdiyse senin halin
Ölümden acı,
Karakış ortasında
Küçük zerdali ağacı.

HARP İÇİNDE

Babalar evlerine mahçup döndü her akşam
Harp içinde.
Anaların sütü kesildi,
Çocuklar ağladı,
Erkekler askere gitti.
Kadınlar bir deri bir kemik.
Harp içinde kızlar sarardı.

Savaşanlardansa
Ancak bir hatıra kaldı.

ATATÜRK'E AĞIT

Edirne'den Ardahan'a kadar
Bir toprak uzanır,
Boz kanatlı üveyikler üstünden uçar
Ardahan'dan Edirne'ye
Edirne'den Ardahan'a kadar.

Kopdağı'nda akar bir çeşme var
Serçe parmak kalınlığında suyu
Haram etmiş gece gündüz uykuyu
Akar da akar.

Samsun'un evleri denize bakar
Sokakları yosun içinde,
Çaparlar, takalar, mavnalar
Bilyalar gibi suyun yüzünde
Bir iner bir kalkar.

İstanbul'dan bir yâr sevdim
Adamı günaha sokar.
Savaştepe Köprüsü'nden geçen trenler
Sel olur İzmir'e akar.
İzmir'in denizi kız, kızı deniz
Sokakları hem kız hem deniz kokar.

Bu toprak bizim yurdumuzdur
Deli gönül yücesine çıkar,
Bir üveyik olur uçar gider
Ardahan'dan Edirne'ye
Edirne'den Ardahan'a kadar.

Amasya'ya benzin yüklü bir yaylı geldi
Yağmurlu bir günde.
Devrisi gün silâh çattılar
Candarmalar hükümetin önünde.

Kemal Paşa çıkageldi
Bir alevdir aldı gitti yurdumuzun gönlünde
Çorap gibi söküp attı
Düşmanları ordumuzun önünde.

Bu ne inançtır ki Gazi Paşa!
Atının teri kurumadan
Sürüp gittin yeni yeni savaşların peşinde!

Davullar zurnalar döğende
Ben seni hatırlarım!

Binip trene gezende
Ben seni hatırlarım!

Tam iki yaşındaydım
Düşman İzmir'e girende!

Ben de gelecektim ama anam koymadı.
Küçüksün oğlum dedi,
Ben giderim ana bırak dedim.
Gideceğin bu yol dedi.

Şimdi büyüdüm sürüp geldim
Felek, koydun ise bul dedi.

BEHÇET NECATİGİL

1916'da İstanbul'da doğdu. 1936'da İstanbul Kabataş Lisesi'ni, 1940'ta Yüksek Öğretmen Okulu Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Kars (1940-41), Zonguldak (1941-43), Kabataş (1945-60) liseleri ile Eğitim Enstitüsü'nde (1960-72) edebiyat öğretmenliği yaptı. 1957'de *Eski Toprak* kitabıyla Yeditepe Şiir Armağanı'nı, 1964'te *Yaz Dönemi* kitabıyla Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü kazandı. 13 Aralık 1979'da İstanbul'da öldü.

Behçet Necatigil ilk şiirini 1935'te Varlık'ta yayımladı. Sonra Oluş (1939), Sokak (1940), Hamle (1940), Yeni İnsanlık (1940), Yaratış (1945-46), Yenilikler (1946), XX. Asır (1947-53), Yenilik (1954-57), Türk Dili (1951-64), Yeditepe (1950-60), Dost (1958-60), Ataç (1962-63), Değişim (1962), Yelken (1963), Dönem (1964), Yeni Dergi (1965-71) dergilerinde göründü. Şiir dışında radyofonik oyunlar yazdı, sözlükler hazırladı, çeviriler yaptı.

Ev, aile ve çağın dar sınırları içinde bunalan çoğu orta tabakadan insanların günlük yaşantı ve acılarına, özlem ve anılarına sevecen bir duyarlıkla, yalın bir anlatımla tanıklık etti. Biçime çok önem verdi. Geleneksel kültür birikiminden yararlanarak yenilik denemelerine girişti. Kendine özgü bir dünya ve yapı kurdu. [A. B]

YAPITLARI

Şiir: *Kapalı Çarşı* (1945), *Çevre* (1951), *Evler* (1953), *Eski Toprak* (1956), *Arada* (1958), *Dar Çağ* (1960), *Yaz Dönemi* (1963), *Divançe* (1963), *İki Başına Yürümek* (1968), *En/Cam* (1970), *Zebra* (1973), *Kareler Aklar* (1975), *Sevgilerde* (Seçme şiirler, 1976), *Beyler* (1978), *Söyleriz* (1980). Radyo oyunu: *Yıldızlara Bakmak* (1965), *Gece Aşevi* (1967), *Üç Turunçlar* (1970), *Pencere* (1975), *Ertuğrul Faciası* (1995). Çeviri: *Yalnızlık Bir Yağmura Benzer* (1984). Sözlük: *Küçük Mitologya Sözlüğü* (1957), *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü* (1960) *Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü* (1971).

BARBAROS MEYDANI

Biliyorum, ayıp ve mânasız
Ama peşlerinden gidiyorum
Gezmeye çıktıkları vakit
Ana kız.

Utanır da belki
Anasının sırtındaki
Yeldirmeden,
Kız bir adım önde gider.
Sezdirmeden.

Beşiktaş'ta Barbaros Meydanı
Sağı anıt, solu türbe
Ortası kare şeklinde,
Parkıdır yoksulların
Bilhassa yaz ayları.

Fidanların, mezarların önünde
Yontulu taşlar çepçevre,
Yer yer banklar konulmuş
Meydana dolmuş millet,
Sıra sıra oturmuş.
Ah genç kız kalbi,
Sıralara bakar elbet.

Meydanın ilersi deniz kıyısı
Karaya çekilmiş kayıklar,
İskele gazinosu yanda
Sulara dökülmüş ışıklar,
Üsküdar şu karşısı.

O nemli topraklara
Ana çöker yorgun argın,
Kalmış gözü arkada
Kendi ayakta kızın.

En gürültülü şarkılar
Çalarken plakta,
Onlar orda oturur
Denize bakarlar.

Avunmaya muhtaç bu gençlik
Ey kız anası ihtiyarlar,
Ey denizlerden esen serinlik.

ÇOCUKLAR

Çarşılarda bir şey
Biz pek aramazdık çocuklar olmasaydı.

Kasaplarda manavlarda bazı yorgun kadınlar
Hep de tenha saatleri seçerler
Sonra yavaş bir sesle
Çocuk için hasta kaç gündür yemiyor
Biraz et biraz meyva isterler.

Sevdiği bir reçeli gün aşırı yalnız ona
Kaşıklarla beraber büyük bir üzüntü
Uykularda bile bitiyorsa
Yağların şekerlerin çayların
Annelere düşündürdüğü.

İnsanlara tegâhlara kâğıtlara kolaydı
Biz bu kadar eğilmezdik çocuklar olmasaydı.

KIR ŞARKISI

Tam otların sarardığı zamanlar - -
Yere yüzükoyun uzanıyorum - -
Toprakta bir telâş, bir telâş..
Karıncalar ötedenberi dostum.

Ellerime hanımböcekleri konuyor,
Ne şeker şey onlar.
Uç böcek, uç böcek diyorum,
Uçuyorlar.

Pan'ın teneffüsü bile
Ilık - - okşamakta yüzü
Devedikenleri, çalılık vesaire,
Bir âlem bu toprakların üstü.

Tabiatla haşir neşir,
Kırlarda geçen ikindi vakti.
Sakin, dinlenmiş, rahat
Bir gün daha bitti.

DEĞİŞEN DÜNYA

Çocukluğumun geçtiği sokakta
Biraz dolaşayım dedim
Şimdi oturduğum yerden uzakta.

Öyle bir hüzün çöktü ki içime
Ne bileyim,
Ağlayasım geldi kendi kendime.

İnsanları değişmişti
Ondan belki de.
Sonra pek çok evlerin yerinde
Yeni yeni binalar belirmişti.

Ahtapotlar gibi apartımanlar
Buraya da salmış kollarını
Yoksul aileler çekilmişler
Satıp savıp mallarını.

Böyle böyle benim eski mahalle
Hoyrat servetlerin karşısında
Silinip gitmiş bile.

Eski günler nerdesiniz
Açın kapınızı da evinize gireyim
Ama nerde o evler
Ne bileyim.

Şimdi anam ağlıyor
Zenginliği, fakirliği
İnsan zamanla anlıyor.

KEYİF

Meyhane sen güzelsin
Satıcıların olmasa.
Ezilir siteminde kısılmış gözlerin
Masalar, bir masa.

İhtiyar adam gelir, açlıktan kalma, yanık
Börek satar, taze.
Aldınız, yiyemezsiniz
Oturur midenize.

Siz kızarsınız başka, irin gibi yüzü
Çiçekçi kadın gelir:
Çoğaltır bardaktaki hüznü,
Uzattığı karanfil.

– Karides, deniz gülü karides..
Tatmadınız ömrünüzde.
Duyarsınız al bir utanç gibi bikes
Pörsük antenleri gönlünüzde.

– Parfümlerim var, esans..
Babacan bir adam.
Muhteremdir,
Dayatıyor madem.

– Dolması, midye, sıcak..
Kirli beyaz önlüğü
Gizler bir parıltı, içli, yaltak
Uykulu gözlerdeki yorgunluğu.

Sen küçük kız, ver bir gazete
Hangisi olursa olsun!
Öperdim ellerini kötüye çekilmese,
Çocukluğunu satıyorsun

Hiç düşündünüz mü, sarhoşsunuz..
İğrençtir âdeta.
İstediğiniz kadar yoksul olunuz,
Keyfediyorsunuz ya!

KÖRDÜĞÜM

Seni iş başında sırtına geçirdiğin
Siyah gömleğinle seviyorum.
Yanına çekinmeden giriyorum,
Arkadaşların beni tanıyorlar.

Bazan haftalarca yokum ortalarda
Aklına binbir şey geliyor
Acaba başkalarıyla mı geziyor
O güzel gözlerini saran tasada
Böyle üzüntüler var, biliyorum.

Ama, boşuna bu kuruntun
Küçük bir memurum ona bakarsan,
Aldığım ne, eğlencelerim olsun.

Ölüsünü göstermeyen cins kediler gibi uzağında
Hayalimde ufak bir yuva kuruyorum.
Sonra yaşamak zorluğu geliyor akla
– Dikkat, kapılma aşka.. diyen sesler duyuyorum.

Bu kaygılı günlerimde bir zaman,
Sana görünmemeyi yerinde buluyorum.
Orda burda, tek başıma, perişan
Dolaşıp duruyorum.

GİZ

Gözleri parlayarak yaklaşırlar
Geçse ellerine diderler tiftik.

Karanlıksa, dizilmişse ve kapkacaksa
Dolaşır ayaklara kutular
Bir sürü örtü kılıf ve hep korkulacaksa
Çekilen bir iskemle bir kötürüm olarak
Getirmişler, bırakmışlar ve gitmişlerse
Kim açıkça söyler bilerek, bilmeyerek
Sana, bana ve ona ettiği kötülüğü - -
Taş taş uzaklaş kuyulara gidiyor.

Titrek mumlar dibinde birikmiş gölgeleriz
Yüzler, eşya ve kaplar bir görünüm olarak
Karşımızda değişmez bir ufuk adına
Kim, neyi ne kadar tanır karanlığında - -
Taş taş uzaklaş hepsi yola gidiyor.

TRAVERS

Sonraki ben mumyalarda ölümden sonra
Islak bölmelerde saklı –
Kağşamış kapağım kaldırılırsa
Yaşadığım çağdan çarpar genze
Buruk bir arsenik kokusu.

Ben bir traversim entroverti:
Gökdelen ve ehram çürük omuzlarımda
Dünyanın bütün dilleri varyantlarımla dolu
Dağbaşı raylarımda hatta
Büyük şehir yorgunluğu.

Varım dünya kurulalı, bir suyun başındayım
Bir kuyunun dibinde, bir tezgâhın önünde
Bir geminin yanında, bir kalem elimdeyim.
Geçer gider trenler transit
Ben kendi derdimdeyim.

Geçer gider koca kompartımanlar
Ve zift üzerimde, dört yanımda vida, somun
Ağır demir raylara ben çakılı.
Geçer gider uğultusu çok tez trenlerin
Kalır makas, kalır kara somunlarda tuzu
Alnımdan düşen terin.

Kaldırmış diye belki bunca ağırlıkları
Gösterilir sonraki ben uygarlıkların
Gösterişli müzelerinde yitik
Kat kat sargılarda bir mumya
Gibi gülünç belki
Paslı, ezik, hurda
Bir travers entroverti.

SOLGUN BİR GÜL DOKUNUNCA

Çoklarından düşüyor da bunca
Görmüyor gelip geçenler
Eğilip alıyorum
Solgun bir gül oluyor dokununca.

Ya büyük şehirlerin birinde
Geziniyor kalabalık duraklarda
Ya yurdun uzak bir yerinde
Kahve, otel köşesinde
Nereye gitse bu akşam vakti
Ellerini ceplerine sokuyor
Sigaralar, kâğıtlar
Arasından kayıyor usulca
Eğilip alıyorum, kimse olmuyor
Solgun bir gül oluyor dokununca.

Ya da yalnız bir kızın
Sildiği dudak boyasında
Eşiğinde yine yorgun gecenin
Başını yastıklara koyunca.

Kimi de güz ortası yanıma sokuluyor
En çok güz ayları ve yağmur yağınca
Alçalır ya bir bulut, o hüzün bulutunda.
Uzanıp alıyorum, kimse olmuyor
Solgun bir gül oluyor dokununca.

Ellerde, dudaklarda, ıssız yazılarda
Akşamlara gerili ağlara takılıyor
Yaralı hayvanlar gibi soluyor
Bunalıyor, kaçıp gitmek itiyor
Yollar, ya da anılar boyunca.

Alıp alıp geliyorum, uyumuyor bütün gece
Kımıldıyor karanlıkta, ne zaman dokunsam
Solgun bir gül oluyor dokununca.

RİNG

Bir kişi ringde
Boğuşur yokken karşıda kimse.

Bizi hep erdemlere ittiler
Döktüler tarlamıza mayın.
Kaçırdılar yangında mal ve kaçak
Yıkılan dünyalar bizcileyin.

O neydi cepleri
Ben ben diye diye paralar.
Cıvıl cıvıl caddelerinden biri
Kentin, bankalar.

Geçti. Gece:
Ger bu saat bu caddede olsalar
Issız ve karanlık - - görüp görecekleri.

İttilerdi, indi gece, el ayak çekildi
Ve onlar vardılar - -
Hangi yoldan anlatsam ki?

Bir kişi ringde
Boğuşur yokken karşıda kimse.

ÇIKAR ÇIKMAZ/DA

Aldatıcı görüntüler yüksek kulelerde
İp ya da saç merdiven - - elleri
Kesilir, bir şey değil, çıkar: çıkmaz/da
Hangi kapıyı açsa ondan önce ordalar - -
Düştüğü taş, düşen taş, eski taş.

Bir onuru korumak başka nasıl olurdu
Kalır bir şeylerimiz bir kişide/yakınsa/
(Sevdiği birine ne kadar benziyordu)
Bilmez geri kalanlar - - sevindi birkaç kişi/de
(Eğri çizgiler yorumu).

Neden önce boğulmuşlar bu kadar uzaklarda
Bir daha boğulurlar
Gelir görünce birden kabaran denizi - -
Bu sular/da neden düşerler üstümüze
Biz bile unutmuşken kendi hikâyemizi.

SÖYLERİZ

Çoğu yanlış yargılardır
Biri bizden neden kaçar
Neden gelir bilmezden
Nasıl utanç
Asıl neden?

Biri bize açılmaz
Yaklaşsak da gönülden
Ailede bir pürüz, bir onur yarası
Çekilir suskunluğa
Uzaklaşır kendinden.

Senin belki acın yok
Böyle gizlenecek
Anla
Çok değişik yağmur yağar
Doğanın göklerinden.

RÜŞTÜ ONUR

1920'de Zonguldak'a bağlı Devrek'te doğdu. İlköğrenimini orada yaptı. Orta ile liseyi Kastamonu ve Zonguldak'ta okudu. 1938'de Zonguldak'ta Çelikel Lisesi'nde okurken vereme tutuldu. O yıl okula gidemedi. 1939 başında yeniden öğrenime başladı. Fakat hastalığı nüksedince, yıl ortasında okuldan ayrılmak zorunda kaldı. Maliyede Varidat Memur Muavini oldu. 1941 başında hastalığı yeniden depreşti. Üç ay kadar Zonguldak'ta bekledi. Sonra İstanbul'da Haybeliada Sanatoryumu'na yattı. 1941 yılı sonundan 1942 Mart ayına kadar burada tedavi gördü. Zonguldak'a döndüğünde iyileşmiş gibiydi. Yine memurluğa başladı. Hastalığı yine başgösterince hastaneye yattı. Orada tanışıp sevdiği bir hasta kızla (Mediha Sessiz) nişanlandı. 1942 güzüne doğru İstanbul'a giderek nişanlısının evine yerleşti. Fakat tifodan zayıf düşen nişanlısı kasım ayında öldü. Bu acı olay Rüştü Onur'u iyice sarstı. Kendini içkiye verdi. 2 Aralık 1942'de Beşiktaş'ta ciğerlerinden aşırı kan gelmesiyle boğularak öldü. Ortaköy'de nişanlısının yanına gömüldü.

Rüştü Onur'un ilk şiirleri Gündüz (1938) dergisinde çıktı. Ardından Yeni İnsanlık (1940), Varlık (1941), Ses (1941), Servetifünun-Uyanış (1941-43), Ocak (1942), Değirmen (1943), Amaç (1943), Yeni Zonguldak (1942), Kara Elmas (1943) dergi ve gazetelerinde şiir ve yazılarıyla göründü.

Rüştü Onur genç yaşta öldüğünden şiirini geliştirip tamamlamaya olanak bulamadı. Dünyaya, Tanrıya bağlılık, yaşama sevgisi, yolculuk özlemi ve mutsuzluk duygusuyla örülen bireysel şiirlerinde içten bir anlatımla üzünçlü bir lirizme yer verdi. Garipçilerin yol açtığı yeni şiir akımından etkilendi. [A. B.]

YAPITLARI

Rüştü Onur'un seçme şiirleri ile mektupları ve yazıları Salâh Birsel'in hazırladığı şu kitapta bir araya getirilmiştir: *Rüştü Onur* (1956).

MEMNUNİYET

Benden zarar gelmez
Kovanındaki arıya
Yuvasındaki kuşa;
Ben kendi halimde yaşarım
Şapkamın altında.
Sebepsiz gülüşüm caddelerde
Memnuniyetimden;
Ve bu çılgınlık delicesine
İçimden geliyor.
Dilsiz değilim susamam
Öyle ölüler gibi
Bu güzel dünya ortasında.

DENİZE SERENAD

Neyim varsa
Sana bırakmalıyım deniz
Sende geçmeli mevsimlerim
Sende çiçek açmalı ağaçlarım

Sende yaşamalıyım deniz,
Asî ve hür
Sende ölmeliyim
Bulutlara bakarak.

HÜLÂSA

Ben ölsem be anacığım
Nem var ki sana kalacak.
Ceketimi kasap alacak,
Pardösümü bakkal
Borcuma mahsuben...

Ya aşklarım
Ya şiirlerim n'olacak
Ya sen ele güne karşı
Nasıl bakacaksın insan yüzüne.
Hülâsa anacığım
Ne ambarda darım
Ne evde karım var.
Çıplak doğurdun beni
Çıplak gideceğim

İSİMSİZ

Bir avuç toprak sana
Bir avuç toprak bana
Dünyada değilse de
Karanlıkta yan yana

Sen ev sahibi
Ben kiracı
Şu bir işsiz adam

O bir patron
Bu bir serseri
Öte yanda bir mirasyedi.

Dünyada değilse de
Karanlıkta yan yana.

ENDİŞE

Kanadımı kırdılar,
Artık uçamıyorum.
Elim var ayağım var
Bu sudan geçemiyorum.

Nedendir neden Tanrım
İçimi kimselere açamıyorum.
Bir nasip kalmamış gecelerde
Başımı alıp kaçamıyorum.

NEDAMET

Tanrım açamadık içimizi
Artık buluşmak mahşere kaldı.

Ne yelken ne gemi var limanda
Kaçmak bir uzun sefere kaldı.

Mercan bir sahildeymiş gemiler
Bulmak kasvetli günlere kaldı.

BAHAR

I
Bir sabah bütün kuşları
Çağırmak için odama
Sabahı bekleyeceğim pencerede.
Biliyorum güzel olacak
Kuşlarla hasbıhal sabah sabah.

II
Ve saka kuşuna sesleneceğim,
Çocukken olduğu gibi
Erik ağacından...

III
Sabah dönüşünde annem,
Bütün kuşları,
Odamda bulacak.
Ve ben kimbilir o zaman,
Nerelerde olacağım?

ŞİNASİ ÖZDENOĞLU

1922'de Gümüşhane'de doğdu. İlk ve ortaokulu Gümüşhane'de, liseyi Trabzon'da okudu. 1944'te Ankara'da Siyasal Bilgiler Okulu'nu ve 1953'te Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1944-52 yılları arasında Anadolu'da Hadim, Sürmene, Sorgun ve Lüleburgaz'da kaymakamlık yaptı. Bir süre avukatlıkla uğraştı, Emniyet Genel Müdürlüğü'nde çalıştı. 1954 seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi'nden aday oldu. Seçimden sonra memuriyetten ayrıldı, avukatlığa döndü. 1960'ta Kurucu Meclis'e seçildi. 1969-73 döneminde Ankara'dan C.H.P. milletvekili olarak parlamentoya girdi. 1974'ten sonra avukatlığı sürdürdü.

Şinasi Özdenoğlu şiirlerinin yanı sıra inceleme ve denemeler de yazdı. Şiir ve yazıları Servetifünun-Uyanış, Yücel, Ülkü, İnkılâpçı Gençlik, Millet, İstanbul, Varlık, Türk Dili, Çağdaş vb. dergilerde yayımlandı.

İlk dönem şiirlerinde aşk, ayrılık, özlem, üzünç, gece, deniz, mutsuzluk gibi bireysel temleri işleyen Şinasi Özdenoğlu zamanla toplumsal konulara da yöneldi. Yurt ve ulus sevgisiyle insanlık ve özgürlük düşüncesini birlikte yürüttü. Atatürk devrimlerini ve 27 Mayıs 1960 Anayasa'sını savundu. Soyut, anlamsız, kapalı şiire karşı çıktı. Şairi "tüm insanlığın ve halkın sözcüsü" saydı. Ona göre, şair "haksızlıklara karşı direnmeli, insanları birbirine sevdirerek sosyal barışın sağlanmasına" yardım etmelidir. Topluma umut vermeli, onun bunalımlarını, özlemlerini, tepkilerini dile getirmelidir. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Teselli* (1943), *Anaforda Dönen Adam* (1946), *Vatanım Benim* (1973), *Özgürlük İçin Ölmek* (1974), *Acısıyla Yanmak Türkiye'nin* (1975), *Memleketi Sevmek Suçu* (1978), *Şairler Böyle Sever* (1986), *Yasaklar Cehennemi* (1991), *Özgürlük Tek Sevgilim* (1992), *Sımsıcak Dostluğunda Ölümün* (1993). Öykü: *Seninle Bir Yılbaşı* (1989). Deneme: *Önce İnsan Olmak* (1981), *Suskunlar Ülkesi* (1988). Anı: *Anılar ve Portreler* (2001). İnceleme: *Edebiyatımızın Beş Ana Meselesi* (1949).

TESELLİ

Geceler
Sedeften gölgeler döker avuçlarına.
Yalnız sen değilsin hasret çeken
Her yolun sonunda bekleyenler var.

İpek hörgüçlü develerdir
Yollardan geçen
Yaylana yaylana
Uykudur gözlerini bayıltan
Salkım salkım rüyalarıyla.

Geceler
Simsiyah çiçekler serper eteklerine.
Rıhtımda başıboş kayıklar
Dağlarda yaslı geyikler vardır.

Ve sen
Neden terkedilmiş çocuklar gibi mahzunsun?

Sılaya giden yollar mı tutuk?
Mektup mu getirmedi posta?
Bir garip derde mi düştün yoksa?

Sevgilim
Bana sokul, gözlerime bak.
Neden benzin uçuk
Kirpiğin ıslak?

GÜZELSİN

Güzelsin böyle uykulu hâlinle
Bırak ayık yaşamayı, hep hülyaya dal
Sal, şu deli gönlümü mâceraya sal
Donat âlemimi hayâlinle..

Güzelsin böyle hüzünlü duruşunla
Asil ruhlara ıstırap yaraşır,
Her şeyi inkâr edip aşka sarıldık
Gözlerimize serap yaraşır..

Güzelsin zaman geçtiği halde
Sanki yıllar kanmamış pınarından;
Hep aynı gençlik, aynı tılsım
Sanki mevsimler uğramamış kapına
Sanki poyraz esmemiş ocağında
Hep aynı alev, aynı kıvılcım..

Hâlâ, bir ömre bedelsin
Netsem, neylesem yine güzelsin...

YAĞMUR

Yağmur dediğin
Böyle yağmalı
Tepeden tırnağa
Islatmalı..

Soyunup cadde ortasında
Çırılçıplak
Tüm rezilliklerden arınmalı..

Yağmur dediğin dokunaklı şarkılar gibi olmalı
Ağlatmalı benim gibi bir garibânı
Avutmalı..

Birden, gözlerin doğmalı ufkuma
Masmavi bir ayna gibi;
Gülümsemelisin
Açmalı gökyüzü
Bayramlık bir giysi gibi yepyeni..

Ve yağmur dediğin
En güzel yerinde biten bir kavga gibi
Seni öptüğüm zaman
Dinmeli.

ÖZGÜRLÜK ÇİÇEĞİ

Ölme, dur
Güzel günleri görmek için
Daha güzel
En güzel!

Ölme, dur
Özgürlüğe açık pencereden
Bir çiçek koparmak için..

Bir çiçek ki
Bütün umutlar onda
Yetişmiyor bir teki bile
Milyonlarda..

Gün doğacak
Değecek beklemeye
Özgürlüğe açık pencerende
Ölme, n'olur!

ŞÜKRÜ ENİS REGÜ

1923'te Çankırı'da doğdu. Lise öğrenimini yarıda bırakarak çalışmaya başladı. Bir süre Adana Lisesi'nde sekreterlik yaptı. İstanbul'a gelerek Doğan Kardeş dergisine girdi, sekreterlik ve yazı işleri yönetmenliği görevlerinde bulundu. Nebioğlu Yayınevi'nde çalıştı. Yankı Yayınevi'ni kurdu. Ulus gazetesinde çocuk sayfası düzenledi. 19 Mart 1976'da İstanbul'da öldü.

Servetifünun-Uyanış, İstanbul, Hep Bu Topraktan, Varlık, Fikirler, Diyelim (1941-53) dergilerinde ilk şiir ve yazıları yayınlandıktan sonra, çocuklar için şiirler ve masallar yazmaya yöneldi.

YAPITLARI

Şiir: *Buğu* (1942), *Yağmur* (1944), *Canım Dünya* (1945). Çocuk şiirleri: *Elma Ağacı* (1971). Çocuklar için öyküler: *Onlar da Çocuktu* (1972).

YAĞMUR

Hep böyle yağmur yağsın,
Bahçelerde yıkansın mevsim
Huzur kanat açsın dallarda.

Hep böyle yağmur yağsın,
Soyunsun günahlarını bulutlar.
Kuşlar gelsin pencereme.

Hep böyle yağmur yağsın,
Gurbet uyusun başucumda
Yağmur yağmur koksun saçların.

BU SABAH

Bu sabah ne güzel, ne güzel Rabbim
Asude ırmak, toz pembe ufuk.
Ve bir rüya bahçesinde gezinen
Yaramaz çocuk.

Bir tazelik var bu sabah içimizde
Yağmur yağmış, kokular yayılmış dallardan.
Kuşlar ve ağaçlar sarhoş
Her şey memnun yaşamaktan.

Islak şarkılar dolar gözlerimize
Bu sabah gökyüzü ne güzel Rabbim
Maviliğini dökecekmiş gibi üstümüze.

ÜZÜNTÜ

Gökyüzünün bu en güzel anında
Sen de mi yapraklarını dökecektin ağaç.
Hani gölgesini esirgemeyecekti dallar,
Tadını unutmayacaktık meyvaların,
Bahçemizde bir bebek gibi gülecekti bahar.

Şehrin rüyasıyla dolacaktı yelken
Mehtaplı geceler sıladan dönecekti.
Yeniden başlayacaktı macera.

Ve uykusunu bozmamak için ölülerin
Bizi rahat bırakacaktı hatıra.

HARP İÇİNDE

Boşuna demir atıyor vapur,
Boşuna bal yapıyor arı,
Boşuna sürülüyor toprak.
Ne çiçek koklamak istiyor canı insanın
Ne gezip dolaşmak;
Ne aşktan bahsetmek sevgilisine..

Öyle habersizce geliyor ki ölüm,
Rüyalar tamamlanamıyor,
Giyinip kuşanılamıyor,
Gülünüp ağlanamıyor.
Ve son bir defa olsun insan
Göz göze gelemiyor..

HASAN ŞİMŞEK

25 Temmuz 1918'de Tarsus'ta doğdu. Ortaöğrenimini Adana Ziraat Lisesi'nde bitirdikten sonra, Toprak Mahsulleri Ofisi'ne girerek değişik şubelerinde çeşitli görevlerde çalıştı.

Hep Bu Topraktan, İstanbul, Yücel, Başkent Ankara (1936-41) dergilerinde yayınlamaya başladığı şiirleri, en çok Varlık dergisinde yer aldı. Hece ölçüsüyle, kendi halinde insanların dünyasını, onların doğa ve yaşam karşısındaki duygularını, küçük mutluluklarını anlattı. İkişer üçer heceli dizelerle kendine özgü bir yapı arayışına girdi.

YAPITLARI

Şiir: *Gece Gündüz* (1952), *Beyaza Duran* (1963).

SÜRGÜN

Ben güneyden kalkıp gelmişim kardeş,
Sımsıcak bir öpüş alnımda gün,
Yumruk kadar yüreğimde bir dünya,
Toprak kokan avuçlarımda güneş,
Ve urbam gibidir üstümde hüzün..

Sürgünüm yalnızlığında ömrün
İki gözümde iki damla yaş,
Dün Tarsus, bugün Tosya
Yarın belki Sarıkamış, belki Muş;
Çekip götürecektir elbet kader bu ya!
Bir yerde karar kılmak ne mümkün;
Ekmek atlı ben yaya...

YALNIZLIK DEDİĞİN

Yalnızlık dediğin,
Bir kent koskocaman!
Hangi sokağına baksan
Ben geçiyorum;
Ben konuğum bütün otellerinde,
Bütün meyhanelerinde ben içiyorum.

GÜNEŞ YÜZÜMDE

Diyorum ki :
Zamanı bir el çevirse geri
Ters dönmeğe başlasa akreple yelkovan,
Harcadığım milyonlarca dakika;
Arısı uçmuş kovan
Neye yarar ki?

Oysa şimdi şu anda varım
Saat gibi işliyor alışkanlığım aşka
Görmek dileği geçiyor içimden seni,
Öpmek isteği geçiyor sımsıcak
Yürüyorum güneş yüzümde,
Duruyorum güneş yüzümde
Dünya dönüyor, ben dönüyorum.
Umudum, küçük sevinçlerim, aldanışlarım yeni
İki çıra yanıyor iki gözümde
Görüyor ve görünüyorum.

Günü kuşanmak oluyor ilk işim
Sonra, savaş barış kavga aşk içindeyim;
Her susayışım bir kaynağa itiyor beni...

DAĞARCIK

Elleri dert görmesin kim katıyorsa uykuma
Aşk şarkısını.
Yıldızları boşluğa kim asıyorsa her gece,
Kim salıyorsa dört nala bu ışık yılkısını
Ellerine sağlık;
Mutlu uyanıyorum seninle yatmalardan
Sıcaklığım ihtilâl utangaç yerlerinde...
Siyahı etek gibi sürüyorum ardımca
Beyazı yürüyorum;
Sırtımda günlerden bir dağarcık.

SABAHATTİN TEOMAN

1 Nisan 1914'te İstanbul'da doğdu. Ortaöğrenimini İstanbul Erkek Lisesi'nde (1935), yükseköğrenimini Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde bitirdi (1939). Maliye Bakanlığı'ndaki görevlerin ardından, Gümrük ve Tekel Bakanlığı Gümrükler Genel Müdürlüğü (1960), Sanayi Bakanlığı Sanayi Dairesi Başkanlığı (1962), Ortak Pazar Daimî Delegelik danışmanlığı (1965), Maliye Bakanlığı Tetkik Kurulu üyeliği (1968) yaptı.

Büyük Doğu, Doğuş, Hep Bu Topraktan, İstanbul, Ülkü, Yaratış, Yücel, Şadırvan (1943-49) ve Varlık (1941-72) dergilerinde yer alan şiirleriyle lirizm ve ritm açısından dikkat çektiği, 1940 kuşağı içinde duygucu şiir anlayışını sürdürenler arasında bulunduğu söylenebilir.

YAPITLARI

Şiir: *Rıhtım Sisleri* (1943), *Beşinci Mevsim* (1945)

ODAM

Oturduğum odadan vapur sesi duyulsun isterim
Dışarı bakınca ilkin bahçe,
Sonra liman görünmeli,
Pencerem açılınca bir çiçek kokusu duymalıyım:
Yasemin veya hanımeli.
Üstündeki yağmur dolu göğe bakınca insan
Öğleden sonrayı düşünüp
Gizlice gülebilmeli.

IŞIĞIN ÇAPRAZ GELDİĞİ SAAT

Yalnız kalmak istediğim anlar olur,
Kapımı kilitlerim, perdemi indiririm.
Kitaplarım söylenir, iskemlem gel otur der,
Su içilmek ister, ayna bakılmak.
Sırtüstü uzanır gözlerimi yumarım:
Üşüşür geçmişim başıma.
Ama nasıl yalnız kalırım?
Bu odada hatıra ve eşyadan başka
Kovup atamadığım bir de "Ben" varım.

GÜN

Sen uyandın diye gün doğar,
Şu yol geçtiğin için güzel,
Bakmadığın için çirkin şu adam.
Su aksin,
Dal gölgen içindir
Ve sen varsın diyedir
Bu dünyada yaşamam.

MUZAFFER TAYYİP USLU

Rüştü Onur'un arkadaşı olup onun gibi genç yaşta ölen Muzaffer Tayyip Uslu, 1922'de İstanbul'da doğdu. Çocukluğunun dört beş yılı Mersin'de geçti. (Babası polis komiseri idi.) İlk ve ortayı İstanbul'da okudu. Lise'nin son iki sınıfını 1943'te Zonguldak'ta Çelikel Lisesi'nde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne yazıldı. On yedi yaşındayken zatürree olmuştu. İyi bakılmadığından hastalığı vereme dönüştü. Gerek bu hastalığı, gerekse para sıkıntısı yüzünden fakülteyi bıraktı. Zonguldak'a giderek iş aradı. İş Mükellefiyeti Dairesi'ne memur olarak girdi. Hastalığı gitgide ilerledi. Sanatoryuma yatmak için gereken parayı toparlayamadı. 3 Temmuz 1946'da yirmi dört yaşındayken Zonguldak'ta öldü.

Muzaffer Tayyip Uslu lisedeyken şiire başladı. Zonguldak'ta çıkan Ocak (1942) ve Kara Elmas (1943-46) gazete ve dergilerinde şiirler, yazılar yayımladı. Ayrıca Varlık (1941), Değirmen (1943) dergilerinde de göründü. Şiirlerini 1945'te tek kitabı *Şimdilik*'te topladı.

Rüştü Onur gibi Muzaffer Tayyip Uslu da hep ölüm tasası çekti. Öyleyken yaşama, dünyaya bağlı, insanlarla doğayı seven, yolculuktan hoşlanan, yoksulluktan yakınan, ölüme baş eğerken bile barışı, mutluluğu özleyen ince bir şair olarak tanındı. Gizli bir özgünlükle ve duyarlıkla beslenen yalın, içten, yoğun bir anlatım ve temiz bir dil kullandı. Garipçilerin açtığı yenilik hareketine katıldı. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Şimdilik* (1945, Muzaffer Soysal'ın önsözüyle).

GECE

Geceyi kapımda bekletemem
Ya içeri odama almalıyım
Ya beraber dışarı çıkmalıyım
Geceyi kapımda bekletemem

GÜNAYDIN

Kapalı duran penceremden
Odama giren sabah güneşi
Günaydın diyor

Sandalyenin sırtında ceketim
Dün gece olup bitenleri unutmuş
Uzun etme diyor işte.

Ve bir mırıltı
Kulağımın dibinde
Ben başlayan günüm
Aydınlığı getirdim sana
İnsanoğlu
    Hadi kalksana.
Peşinden lafa karışıyor pencere
Günaydın Muzaffer bey
Sokaklar seni bekliyor
–Sokaklar beni bekliyormuş–
Günaydın.

ARKADAŞLIK

I
Şiirler söylemek istiyorum size
En tatlı ümitler içinde
İstiyorum ki korkutmasın sizi mezarlık
Göreceksiniz o kadar
O kadar can sıkıcı değildir
Benimle arkadaşlık
Ben
  Rivayete göre
  Allahın talihsiz kulu
Ben
    Üsküdarlı Şükriye Hanım'ın
                Ortanca oğlu
Ve Yirminci Yüzyılın
                Eli ayağı bağlı
                Zavallı şairi
                Muzaffer Tayyip Uslu
Şiirler söylemek istiyorum size
Siz sevgili insan kardeşlerime

II
Sevgili insan kardeşlerim
Size bütün kalbimle teşekkür ederim

Ellerinizin yardımıyla
Saçlarımı tarıyorum
Her sabah

Siz kitaplarda yazmasaydınız
Ben nereden bilecektim
İki kere ikinin dört ettiğini

Ve gökyüzünü yatağımdan
Seyredebilir miydim böyle
Aklınıza gelmeseydi
Bu pencereyi açmak odama

Ah biliyorum
Biliyorum bir gün gelir de ölürsem
Omuzlarınızda gidecek cenazem
Size teşekkür ederim şimdiden

III
Bilmelisiniz ki insan kardeşlerim
Deniz denilen bir şey vardır yeryüzünde
Ve gökyüzü mavidir ekseriya
Sonra aklınızda bulunsun
Ne olur ne olmaz
Aklınızda bulunsun
Yalnız yaşamak için geldik bu dünyaya

Başka hiçbir şey için değil
Mesut olabilmemiz içindir
Ne varsa bu dünyada
Gökyüzünden tutun da
Ağaçların meyvesine
Hatta gölgesine varıncaya kadar
Ne varsa bu dünyada
Mesut olabilmemiz içindir
Aklınızda bulunsun.

K A N

Önce öksürüverdim
Öksürüverdim hafiften,
Derken ağzımdan kan geldi
Bir ikindi üstü durup dururken

Meseleyi o saat anladım
Anladım ama, iş işten geçmiş ola
Şöyle bir etrafıma baktım,
Baktım ki yaşamak güzeldi hâlâ

Meselâ gökyüzü
Maviydi alabildiğine
İnsanlar dalıp gitmişti
Kendi âlemine

HALİM YAĞCIOĞLU

1919'da İzmir'de doğdu. Ortaöğrenimini İstanbul Erkek Lisesi'nde, yükseköğrenimini Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nde tamamladı. Zonguldak, Eskişehir, Ankara, Urfa, Sivas, Gaziantep, Bolu ortaokul ve liselerinde öğretmen olarak çalıştı. Ankara'da Kütüphaneler Genel Müdürlüğü'nde memurluk yaptı.

Çınaraltı ve Ülkü (1941-45) dergilerinde yayınladığı ilk şiirleri hece ölçüsüyle, halk şiiri geleneğinde yazılmıştır. 1945'ten sonra, yenileşme hareketlerinin de etkisiyle, yeni bir yazış biçimine, toplumcu şiir anlayışına yöneldiği görüldü. Bu tür şiirlerini Kaynak, Dost, Edebiyat Dünyası, Fikirler, Seçilmiş Hikâyeler, Çağrı, Türk Dili, Varlık dergilerinde yayınlamıştır.

YAPITLARI

Şiir: *Samanyolu* (1944), *Anzelha* (1955), *Kasım Rüzgârı* (1955), *Destan Türk* (1973), *Altın Günlerin Eşiğinde* (1976).

YOL BOYUNCA

Koparabilir misin bana yıldızlardan
Avuçlayabilir misin karanlığı
Sen ki milyonlar içindesin
Neden kalbinin yalnızlığı

Bulabilir misin bana dost dost
Ki sevsin seni karşılık beklemeden
Buz üstüne yazılır mı çocuğum
Düşündün mü deniz dikiş tutmaz neden

Düşündün mü gecelerde ne var
Böyle insanı ürperten
Sanır mısın ruhsuz bu karanlıklar
Ölüm sükûnuyla yürüyen

Tutabilir misin geçen zamanı
Dönebilir misin on beşine
Şaşmadın mı hiç çocuğum
Baharın sessizce gelişine

Kim sürdü gözlerine maviyi
Ki denizleri hatırlatır
Hiç dönen var mı öteden
Sır.

BİR TÜRKÜNÜN GETİRDİĞİ GEMİ

Bir gemici türküsü dinledim
Perişan bir gemici türküsü ayrılık tüten
Ağır ağır söyleniyordu yürekten
Bozkırımda serinledim

Rüzgâr doldurmuştu yelkenleri
Sancak direğinde kalbim gibiydi bayrak
Dalgalar dövüyordu tekneyi şırak şırak
Islanmıştı aydınlık serenleri

Nasıl da yan yatıyordu öyle pervasız
Dört bir yanı ışıl ışıl güneş yüklü
Tayfalar şendi küçüklü büyüklü
Beni görmüyordu vefasız

Mercan kefal çipura götürüyordu
Canlı canlı diri diri oynaşan
Geveze martılarla peşinden çılgınca koşan
Köpükten bir iz sürüyordu

Miçoluğa razıyım bu serin gemilerde
Avucumdan soğuk soğuk sular süzülsün
Gönlüm ayrılıklarla üzülsün
Saçlarım tuz içinde

Bütün limanlara uğramalı kardeş limanlara
Doyumsuz yemişler almalı aşk almalı
Cömert sofrada kalpler buluşmalı
Silinmez yer etmeli bu hatıra

Ne zaman gözlerimi yumsam görürüm
Açık denizlerde çalkanan gemileri
O yürekten söylenen türküleri
Duymayagöreyim ölürüm.

1950'DEN SONRA

AHMED ARİF

21 Nisan 1927'de Diyarbakır'da doğdu. Ortaöğrenimini Diyarbakır Lisesi'nde bitirdikten sonra, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü'nde okurken, ceza yasasının 141. maddesine aykırı eylemde bulunma savıyla tutuklandı (1950), işkence gördü. Aynı savla 1952'de bir daha tutuklanıp yargılandı. İki yıl ceza aldı. Böylece öğrenimini tamamlayamadı. Cezaevinden çıktıktan sonra Ankara'ya yerleşip gazetelerde çalışmaya başladı. 2 Haziran 1991'de Ankara'da öldü.

1940'lı yıllardaki ilk ürünleri duygusal şiirin etkisi altındadır. Sonraki yıllarda toplumcu gerçekçi bir çizgide gelişim gösterdi. Yetiştiği yörenin halk türküleri, ağıt ve masallarıyla beslenen, toplumcu şiirin ortak değerlerini bu birikimden gelen dil tadı, söyleyiş güzelliğiyle buluşturan, epik ile lirik öğelerin bileşiminden her dönemde gündemde kalmayı, toplumun vicdanı olmayı sürdürecek gür bir sese, etkili bir yaygınlığa ulaştı.

YAPITLARI

Şiir: *Hasretinden Prangalar Eskittim* (1968). Söyleşi: *Ahmed Arif Anlatıyor* (1990). Mektup: *Cemal Süreya'ya Mektuplar* (1992).

ANADOLU

Beşikler vermişim Nuh'a,
Salıncaklar, hamaklar.
Havva Ana'n dünkü çocuk sayılır,
Anadolu'yum ben,
Tanıyor musun?

Utanırım,
Utanırım fıkaralıktan,
Ele, güne karşı çıplak...
Üşür fidelerim,
Harmanım kesat.
Kardeşliğin, çalışmanın,
Beraberliğin,
Atom güllerinin katmer açtığı
Şairlerin, bilginlerin dünyalarında
Kalmışım bir başıma,
Bir başıma ve uzak.
Biliyor musun?

Binlerce yıl sağılmışım...
Korkunç atlarıyla yağmalamışlar
Nazlı seher-sabah uykularımı,
Hükümdarlar, saldırganlar, haydutlar,
Haraç salmışlar üstüme.
Ne İskender takmışım,
Ne Sultan Murat.
Göçüp gitmişler, gölgesiz...
Selâm etmişim dostuma
Ve dayatmışım,
Görüyor musun?

Nasıl severim bir bilsen,
Köroğlunu, Karayılanı, Meçhul Askeri...
Sonra Pir Sultan'ı ve Bedreddin'i.
Sonra, kalem yazmaz bir nice sevda...
Bir bilsen, onlar beni nasıl severdi,
Bir bilsen Urfa'da kurşun atanı,
Minareden, barikattan, selvi dalından
Ecele nasıl gülerdi.
Bilmeni mutlak isterim,
Duyuyor musun?

Öyle yıkma kendini,
Öyle mahzun, öyle garip...
Nerede olursan ol,
İçerde, dışarda, derste, sırada,
Yürü üstüne-üstüne,
Tükür yüzüne cellâdın.
Fırsatçının, işbirlikçi hayının.

Dayan kitap ile,
Dayan iş ile.
Tırnak ile, diş ile,
Umut ile, sevda ile, düş ile.
Dayan, rüsva etme beni...

Gör, nasıl yeniden yaratılırım,
Namuslu, genç ellerinle...
Kızlarım, oğullarım var gelecekte,
Her biri vazgeçilmez, cihan parçası.
Kaç bin yıllık hasretimin koncası.
Gözlerinden,
Gözlerinden öperim,
Bir umudum sende
Anlıyor musun?

AKŞAM ERKEN İNER MAHPUSÂNEYE

Akşam erken iner mahpusâneye.
Ejderha olsan kâr etmez.
Ne kavgada ustalığın,
Ne de çatal-yürek civan oluşun.
Kâr etmez, inceden içine dolan,
Alıp götüren hasrete.

Akşam erken iner mahpusâneye.
İner, yedi kol demiri,
Yedi kapıya.
Birden, ağlamaklı olur bahçe.
Karşıda, duvar dibinde,
Üç dal gece sefâsı,
Üç kök hercaî menekşe...

Aynı korkunç sevdâdadır
Gökte bulut, dalda kaysı.
Başlar koymağa hapislik.
Karanlık can sıkıntısı...
Kürdün Gelini'ni söyler maltada biri
Bense volta'dayım ranza dibinde
Ve hep olmayacak şeyler kurarım,
Gülünç, acemi, çocuksu...

Vurulsam kaybolsam derim,
Çırılçıplak, bir kavgada.
Erkekçe olsun isterim,
Dostluk da, düşmanlık da.
Hiçbiri olmaz halbuki.
Geçer süngüler namluya,
Başlar gece devriyesi candarmaların...

Hırsla çakarım kibriti,
İlk nefeste yarılanır cıgaram,
Bir duman alırım, dolu,
Bir duman, kendimi öldüresiye.
Biliyorum, "Sen de mi?" diyeceksin,
Ama akşam erken iniyor mahpusâneye.
Ve dışarda delikanlı bir bahar,
Seviyorum seni,
Çıldırasıya...

ADİLOŞ BEBE'NİN NİNNİSİ

Doğdun,
Üç gün aç tuttuk
Üç gün meme vermedik sana
Adiloş Bebem,
Hasta düşmeyesin diye,
Töremiz böyle diye,
Saldır şimdi memeye,
Saldır da büyü...

Bunlar,
Engerekler ve çıyanlardır,
Bunlar,
Aşımıza, ekmeğimize
Göz koyanlardır,
Tanı bunları,
Tanı da büyü...

Bu, namustur
Künyemize kazılmış,
Bu da sabır,
Ağulardan süzülmüş.
Sarıl bunlara
Sarıl da büyü...

UNUTAMADIĞIM

Açardın,
Yalnızlığımda
Mavi ve yeşil,
Açardın.
Tavşan kanı, kınalı - berrak.
Yenerdim acıları, kahpelikleri...

Gitmek,
Gözlerinde gitmek sürgüne.
Yatmak,
Gözlerinde yatmak zindanı.
Gözlerin hani?

"To be or not to be" değil.
"Cogito ergo sum" hiç değil..
Asıl iş, anlamak kaçınılmaz'ı,
Durdurulmaz çığı
Sonsuz akımı.

İçmek,
Gözlerinde içmek ayışığını.
Varmak,
Gözlerinde varmak can tılsımına.
Gözlerin hani?

Canımın gizlisinde bir cân idin ki
Kan değil, sevdamız akardı geceye,
Sıktıkça cellâd,
Kemendi...

Duymak,
Gözlerinde duymak üç - ağaçları.
Susmak,
Gözlerinde susmak,
Ustura gibi...
Gözlerin hani?

KARANFİL SOKAĞI

Tekmil ufuklar kışladı
Dört yön, onaltı rüzgâr
Ve yedi iklim beş kıta
Kar altındadır.

Kavuşmak ilmindeyiz bütün fasıllar
Ray, asfalt, şose, makadam
Benim sarp yolum, patikam
Toros, Anti-toros ve âsi Fırat
Tütün, pamuk, buğday ovaları, çeltikler
Vatanım boylu boyunca kar altındadır.

Döğüşenler de var bu havalarda
El ayak buz kesmiş, yürek cehennem
Ümit, öfkeli ve mahzun
Ümit, sapına kadar namuslu
Dağlara çekilmiş kar altındadır.

Şarkılar bilirim çığ tutmuş
Resimler, heykeller, destanlar
Usta ellerin yapısı
Kolsuz, yarı çıplak Venüs
Trans-nonain sokağı
Garcia Lorca'nın mezarı
Ve gözbebekleri Pierre Curie'nin
Kar altındadır.

Duvarları katı sabır taşından
Kar altındadır varoşlar,
Hasretim nazlıdır Ankara.
Dumanlı havayı kurt sevsin
Asfalttan yürüsün Aralık,
Sevmem, netameli aydır.
Bir başka ama bilemem
Bir kaçıncı bahara kalmıştır vuslat
Kalbim, bu zulümlü sevda, kar altındadır.

Gecekondularda hava bulanık puslu
Altındağ gökleri kümülüslü
Ekmeğe, aşka ve ömre
Küfeleriyle hükmeden
Ciğerleri küçük, elleri büyük
Nefesleri yetmez avuçlarına
–İlkokul çağında hepsi–
Kenar çocukları kar altındadır.

Hatıp Çay'ın öte yüzü ılıman
Bulvarlar çakırkeyf Yenişehir'de
Karanfil Sokağında gün açmış
Hikmetinden sual olunmaz değil
"Mucip sebebin" bilirim
Ve "kâfi delil" ortada...

Karanfil Sokağında bir camlı bahçe
Camlı bahçe içre bir çini saksı
Bir dal süzülür mavide
Al-al bir yangın şarkısı,
Bakmayın saksıda boy verdiğine
Kökü Altındağ'da, İncesu'dadır.

MERHABA

Gün açar,
Karın verir yağmurlu toprak.
İncesu Deresi, merhaba.
Saçakta serçeler daha çılgındır,
Bulutlarda kartal
Daha çalımlı.
Koparır göğsünden bir düğme daha
Tezkere bekleyen biri.
İncesu Deresi, merhaba.

Genç bayraklar vardır
Barış düşünür,
Kuyularda işçi, mavilikleri.
Ben hepsini düşünürüm
Yirmidört saat
Ve seni düşünürüm
Karanlık, hırslı...
Seni, cihanların aziz meyvası.
İlân-ı aşk makamından bir mısrâ
Yeşerip kımıldar içimde,
Düşer aklıma gözlerin...

Oysa murad alamam.
Oysa akdan - karadan
Bilirim payım bu kadar...
Unutmuş gülmeyi gözbebeklerim.
Unutmuş dudaklarım öpmeyi.
İncesu Deresi, merhaba...

AY KARANLIK

Maviye
Maviye çalar gözlerin,
Yangın mavisine
Rüzgârda âsi,
Körsem,
Senden gayrısına yoksam,
Bozuksam,

Can benim, düş benim,
Ellere nesi?
Hadi gel,
Ay karanlık...

İtten aç,
Yılandan çıplak,
Vurgun ve belâ
Gelip durmuşsam kapına
Var mı ki doymazlığım?
İlle de ille
Sevmelerim
Sevmelerim gibisi?
Oturmuş yazıcılar
Fermanım yazar
N'olur gel,
Ay karanlık...

Dört yanım puşt zulası,
Dost yüzlü,
Dost gülücüklü,
Cıgaramdan yanar
Alnım öperler,
Suskun, hayın, çıyansı.
Dört yanım puşt zulası,
Dönerim dönerim çıkmaz.
En leylim gecede ölesim tutmuş,
Etme gel,
Ay karanlık...

İÇERDE

Haberin var mı taş duvar?
Demir kapı, kör pencere.
Yastığım, ranzam, zincirim,
Uğruna ölümlere gidip geldiğim,
Zulamdaki mahzun resim,
Haberin var mı?
Görüşmecim yeşil soğan göndermiş
Karanfil kokuyor cıgaram
Dağlarına bahar gelmiş memleketimin.

TEVFİK AKDAĞ

1932'de İzmir'de doğdu. Ortaöğrenimini İzmir İnönü Lisesi'nde (1951), yükseköğrenimini Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde (1958) bitirdi. Askerliğin (1959-60) ardından, emekli olana dek çalıştığı Akbank'ta müfettişlik göreviyle Anadolu'nun çeşitli yerlerini dolaştı. İlk şiirleri Varlık, Mülkiye, Kaynak, Şairler Yaprağı, Yeditepe dergilerinde yer aldı (1953-55). Arkadaşlarıyla birlikte, 6 sayı çıkabilen Şimdilik dergisini yayınladı (1955). Yoğunlukla Pazar Postası'nda şiir yayınlayan ve bir süre sonra İkinci Yeni adıyla anılmaya başlayan ozanlara katıldı. 23 Eylül 1993'te İstanbul'da öldü.

Şiirleri genellikle İkinci Yeni anlayışı içinde görülmekle birlikte, sözcük seçimiyle olsun, söyleyiş güzelliğine ve yoğunluğa önem verişiyle olsun, ortalamanın her zaman dışında kalmış, toplumsal gerçekleri dile getirip kurulu düzene öfkesini yansıtmakla her zaman "bir toplum şairi" (H. Cöntürk) kimliğini korumuştur.

YAPITLARI

Şiir: *Lâcivert Kanatlı Bir Kuştur Gece* (1968), *Çıplak ve Sevinçle* (1977), *Eski İnsan Sözleri* (1990), *Kıpırda Ey Karanlık* (Bütün şiirleri, 1994).

SEMİRA'YA GECE YARILARINDAN SONRA YAZILMIŞ DELİCE MEKTUPLARDAN

Ciğerimin ortasında üç damla kan durur
Biri yaşamak der, kabarır
Biri özgürlük der, yanar
Biri kardeşlik içindir

Gözümün bebeğinde üç damla yaş durur
Biri mutluluk der, dökülür
Biri insanlık der, taşar
Biri senin içindir

ÇIPLAK VE SEVİNÇLE

Sıkıntılar içindeki insan
Kapanıp kalma dar çevrene

Kanma bir gün olsun
Varlığını yöneten oyunlara

En yakınından en uzağa
Aç kulağını dinle ne varsa

Bin yıllık da olsa bildiklerin
Bırakma kuşkuyu elden

Konan kurallar değil
Aklındır senin en iyi dostun

Değişmeyen yalnız değişmedir
Değiş kır kabuğunu her şeyin

Dünyaya çıplak ve sevinçle gelen insan
Elindedir senin yalnızlıktan kurtulman

AKIL

Seninle yenileniyor parmakların ucundaki ışık
Atılımların uzayan köprüsü
Algının ölümsüz düşü doyulmaz dürtüsü
Kalfaların depremi depremin büyük senfonisi
Kocamış geleneği insan sabrının
Seninle değişiyor

Seninle bitiyor kendi başına bırakılmışlığın uğultulu sancısı
Seninle sona eriyor değer yaratan bütün organların
Ellerin ayakların gözlerin kulakların
Seninle sona eriyor değere değer katan bedenciklerin
Yani milyonların yani yeryüzü sahiplerinin
Yalanlar dünyasına sürgün oluşu

Seninle bitiyor sensizliğin acıklı güldürüsü
Seninle tükeniyor sensizlikten ötürü
Büyüyen örümceklerin kurbağaların ağaçkakanların
Yoktan var olanların vardan yok olanların
Sülüklerin salyangozların parçası bir kuruş etmeyenlerin
Kokuşmuş kökleri

Seninle başladı başlıyor yeşermeğe doğanın sevinç tohumu
Seninle başlıyor aşk çoğaltan aşk büyüten aşk
Aşkın dev itişi genç edişi inceltişi
Seninle başlıyor hücrenin ilk kez özgür soluyuşu
Seninle geldi geliyor
İnsanın çoğul onuru yaşamanın sonsuza giden tadı

SEVGİ YOKSA BEN DE YOKUM

Evrenin çekirdeğinde çekirdeğin nedeninde
Boşlukta yuvarlanan cisimler düzeyinde
Renkler biçimler ışınlar şenliğinde
İlksiz ve sonsuzun huyunda
Sevgi yoksa ben de yokum

Yaşamanın her türlü kuralında
Bilgece susmada taşan sabırda
Çekilen çilede beynin beyinle savaşında
Karşı koyan eylemin amacında
Sevgi yoksa ben de yokum

Düşüncenin delici aygıtında
Bitmeyen soruşunda kendini arayışında
Tanımında çözümünde buluşunda
Bilinmeyeni bilinir yapışında
Sevgi yoksa ben de yokum

İçe doğmanın coşkun fırçasında
Usta kaleminde çekici sesinde
Akılla duyguyu dengeye koyuşunda
İnsanı insan yapan büyüsünde
Sevgi yoksa ben de yokum

Birliğin oluşunda yürüyüşün tadında
Bağlılığın ilk koşulunda son koşulunda
Bozup gitmede gidip dönmede
Sevginin örtüsünde sevginin yüzünde
Sevgi yoksa ben de yokum

YAŞAMAK ACI BİR OYUNSA

Yaşamak acı bir oyunsa üç kişinin güldüğü
Yazmak işimdir benim yüreğinden acı süzülenleri
Eriyip tükenenleri basılıp söndürülenleri
Alnına kara yazı vurulanları
Yüzünün arkasında gizlenenleri
Kafalarına kapatılanları çaresizliğe tutuklananları
İçleri buz kesilenleri beyinleri soğuyanları
Yokluktan bağıranları yokluktan susanları
Gözlerinde karanlığı taşıyanları
Kabuk tutanları inancı nasır bağlayanları
Umudun kalabalık kapısında sıkışıp ezilenleri

Acıyı kim süzüyorsa onları
Yaşamak acı bir oyunsa üç kişinin güldüğü
Yazmak işimdir benim yüreklerde acıyla birikenleri
Öfkenin ateşini kavganın külünü
Çilenin ağır yağını nefretin keskin dumanını
Üzüntünün pıhtılaşmış kanını sabrın katı tutkalını
Yalanın uyutan şerbetini
Kusturan şerbetini
İğrendiren şerbetini
Kabarmanın taşmanın çıldırmanın köpüğünü
Kara dışkısını ölümün
Kokusunu

Acının içinde ne varsa onları

GÜNOĞULLARI

Kendilerini severler korktuklarından
Yaşamanın sinsi kâhyasıdırlar
Dünün içinde
Bugünün içinde
Yarının içinde
Nerede ararsanız bulursunuz onları
Ne zaman isterseniz oradadırlar
Nasıl bir yüz gerekiyorsa
Nasıl bir söz gerekiyorsa
Duruma ayarlı bir otomat gibi
Ne günden ilerde ne günden geridedirler

Yavaş yavaş değişirler
Gecelerin uzaması gündüzlerin kısalması gibi
Rüzgârın çıkması denizin kabarması gibi
Birden oluşmazlar
Ortamın konumuna göre yüreklidirler
Bilgili akıllı süreklidirler
Başkalarının deneylerini en iyi onlar kullanırlar
Parmak sayarlar para sayarlar oy sayarlar
Sözcüğe dayanırsa iş
Kardeşliğe dayanırsa
İnsanlığa dayanırsa
Melek kesilirler

Değer önemli değil önem değerlidir onlar için
Son söylenen değerlidir
Son yapılan değerlidir
Birden ters dönerse şemsiyeleri
Hemen kuytuya çekilirler
Sanları günoğludur
Korkarlar kendilerini sevdiklerinden

GÜLTEN AKIN

1933'te Yozgat'ta doğdu. İlkokulu orada okudu. 1951'de Ankara Kız Lisesi'ni, 1955'te Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1956'da evlendi ve kaymakam olan eşiyle Anadolu'da Gevaş, Alucra, Şavşat, Haymana, Kumru, Gerze, Saray ve Maraş'ı dolaştı. Bir süre yardımcı öğretmenlik ve avukatlık yaptı. Eşinin atanması üzerine 1971'de İstanbul'da, 1972'de Ankara'da yaşamını sürdürdü. Türk Dil Kurumu'nda görev aldı. Uzun yıllar İnsan Hakları Derneği, Halkevleri, Dil Derneği gibi demokratik kitle örgütlerinde kurucu ve yönetici olarak çalıştı.

1955'te Varlık dergisinin okurlar arasında açtığı yarışmada Teoman Karahun'la şiir birincilik ödülünü paylaştı. *Sığda* kitabıyla 1965'te Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü, *Maraş'ın ve Ökkeş'in Destanı* ile 1970'de TRT Sanat Ödülleri yarışmasında Şiir Ödülü'nü, *Ağıtlar ve Türküler* ile 1977'de Yeditepe Şiir Armağanı'nı, *Sevda Kalıcıdır* ile 1991'de Halil Kocagöz Şiir Ödülü'nü, Seyran ile 1992'de (Memet Fuat'la birlikte) Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü, *Sessiz Arka Bahçeler* kitabıyla 1999'da Akdeniz Altın Portakal Şiir Ödülü'nü kazandı.

Gülten Akın'ın şiirleri ilkin Son Haber (1951) gazetesi ile Hisar (1952-56), Mülkiye (1952-54), Türk Dili (1952-53), Seçilmiş Hikâyeler (1954- 56), İstanbul (1954), Yeditepe (1954-60), Varlık (1955-61) dergilerinde çıktı. Sonra, 1960-70 yılları arasında Türk Dili, Değişim, Dönem, Şiir Sanatı, Soyut, Yön, Papirüs, Forum dergilerinde, 1970'i izleyen yıllarda ise Varlık, Türk Dili, Türkiye Yazıları, Yazko Edebiyat, Gösteri, Adam Sanat dergilerinde yayımlandı.

Gülten Akın ilk yapıtlarında çocukluk, genç kızlık ve evlilik dönemlerinin yaşantıları ile doğaya ilişkin bireysel duygularını içtenlikli bir anlatımla sergiledi. Sonraki yapıtlarında ise çevreyle uyuşmazlığı, toplumsal gerçeklerin getirdiği konular ile insan ve halk sevgisini, özgürlük ve adalet özlemini (geleneksel şiirimizden çağdaş bir tutumla yararlanarak) lirik bir deyişle dile getirdi. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Rüzgâr Saati* (1956), *Kestim Kara Saçlarımı* (1960), *Sığda* (1964) *Kırmızı Karanfil* (1971), *Maraş'ın ve Ökkeş'in Destanı* (1972), *Ağıtlar ve Türküler* (1976), *Seyran Destanı* (1979), *Seyran-Bütün Şiirleri* (1982), *İlâhiler* (1983), *Sevda Kalıcıdır* (1991), *Sonra İşte Yaşlandım* (1995), *Toplu Şiirler 1956-91* (1996), *Sessiz Arka Bahçeler* (1998).

Deneme/inceleme: *Şiiri Düzde Kuşatmak* (1983), *Şiir Üzerine Notlar* (1996). Anlatı: *42. Gün* (1986). Oyun: *Toplu Oyunlar* (1997).

KESTİM KARA SAÇLARIMI

Uzaktı dön yakındı dön çevreydi dön
Yasaktı yasaydı töreydi dön
İçinde dışında yanında değilim
İçim ayıp dışım geçim sol yanım sevgi
Bu nasıl yaşamaydı dön

Onlarsız olmazdı, taşımam gerekti, kullanmam gerekti
Tutsak ve kibirli –ne gülünç–
Gözleri gittikçe iri gittikçe çekilmez
İçimde gittikçe bunaltı gittikçe bunaltı
Gittim geldim kara saçlarımı öylece buldum

Kestim kara saçlarımı n'olacak şimdi
Bir şeycik olmadı –Deneyin lütfen–
Aydınlığım deliyim rüzgârlıyım
Günaydın kaysıyı sallayan yele
Kurtulan dirilen kişiye günaydın

Şimdi şaşıyorum bir toplu iğneyi
Bir yaşantı ile karşılayanlara
Gittim geldim kara saçlarımdan kurtuldum

YAĞMUR

Yağmur, yağmur.. Bu neyi anlatır?
Bunca siste bunca ıslak serçe
Hüznü bir köşesinden tutup kaldırmıştır.

Yağmur, yağmur.. Bu neyi anlatır?
Son yaz derlenmiş, son ateş sönmüş
Düz yollara inen son kaçkın, son eşkiya
Hüznü bir köşesinden tutup kaldırmıştır.

Yağmur, yağmur.. Bu neyi anlatır?
Oyun biter, o kesin güz çizgileri
Sevgi, bir de ölümle örselenmiş
Aklı bir köşesinden tutup kaldırmıştır.

PAZAR

Aldılar önceden dolmuş gününüzü
Ortalığa bıraktılar işsiz güçsüz
Yazılar masalar pencereler yok
Şimdi ne yapacaksınız

Üstünüzde on iki saat bu mavi
Sonra yıldızdan delirmiş gökyüzü
Yol, gücünüzün yettiği kadar, rüzgâr
Ama elleriniz sevginiz nerde
Şimdi ne yapacaksınız

En anlamsız yüzü yaşamanın
Üstünüze üstünüze gelir
Bir ses sevgiyi yadsır bilmeden
Vaktinden önce büyümüş

Koşarsınız filimlere kitaplara
– Karanlıkta düşünmek unutmak kolay
Koşarsınız bir iki saatçik
Baştan savmaya kendinizi

Sizin yaşamanız oysa
O sizin asıl istediğiniz
Uykularda olmayacak şeylerde
Yalanlarda eskidi.

KAR KAR

Her sürmeli buzağının ardında
Bir sürmeli çocuk, ikindi
Tartışmasın kimse. İnekler damlara
Kadınlar sütlere. Bir şey söylenmesin
Her kapıda yeterince söyleniyor rüzgâr
Kar kar

Isınmalıyız, herkes kendi yüreğini
Sevişme, daha dingin günlere kalsın
Kurt inerse? İnsin. Köpekler daha aç.
Sonra ölüler var, gömütleri derin açamadık
Sonra ölüler var. Sesleri ve rüzgâr
Her kapıda yeterince duruyorlar
Kar kar

Dam çökecek. Bir kırık nal iki göz boncuğu getirin
Muska nerde? En'am nerde. Siz nerdesiniz?
(Gece) Kara gece. Gaz, kibrit pencere
Yoksa dam çöktü mü? Ölmeden önce mi öldük biz?
(Sessizlik)
Yalnız ölülerin sesleri dağlarda
Kar kar

Dursak da gitsek de ölüm olunca (sabah)
Atları yükleyin gidelim gidelim
Hastalar binitli, sağlar yürüsün
Patates (parası doktora)
Yukarı Fizme'den çekip bismillâh

İnce dert, firengi kırması delimiz hey delimiz
Damlarda kalmasın hey kalmasın ölümüz
Düşelim yollara. Yolumuz
Kar kar

KADIN OLANIN TÜRKÜSÜ

Git oldu can, sürgün geldi dayandı
Sürgün yine geldi dayandı
Kitapları topladım, çocukları giydirdim
Hadi de doğrulalım Dranaz'ın karına

Biz nereye düşeriz, halk fakir fıkara
Her bahar, her yaz gurbette
Sılaya dönmesi olur velâkin
Ne sılamız belli, ne gurbetimiz
Çiğdemi Ardahan yaylalarında
Nergisi Sinop'ta
Van'da koparmışsak sarı gülü

Portakal kokusu Kumluca'dan gelir
Karıştırdık sıla nere, gurbet hangisi
Bizim gibi gurbetçi görülmemiştir.

Git oldu can, sürgün geldi dayandı
Diktiğin fidanlar sen olmayanda
Yel vura ırgalana, gün vura duldalana büyüyecek.
Yasa şu ki ekinler yürüyecek
Bebek dillenecek, güçsüz hallanacak
Sis kalkacak İsfendiyar başından

Selâm olsun bizden önce geçene
Selâm olsun dosta, hasa, çile çekene
Selâm olsun dayanana, düşene
Yüreğim yürektir bakma gözüm yaşına.

Git oldu can, sürgün geldi dayandı
Sorulmasın vatanımız ilimiz.

AVCI OSMAN TÜRKÜSÜ

Dönektir sımsıkı sardığın gece
Güvenme karanın dostluğu yoktur
Bir ucundan aydınlığa dönüşür
Issız koyaklarda, dağlar başında
Görünce boranı yeyince yeli
Düşünce elinden kara pusatın
Anlarsın anlarsın zalım da üşür
Zulum sahabına döner bir zaman
Osman Osman

Kaç avcı boğuldu senden öncesi
Yaş ırmaklarında kan göllerinde
Arı olsan kaysı gülüne konsan
Pınar olsan yolda yolakta dursan
Kaçsan kaçsan tavşan donuna girsen
Sen de boğulursun mümkünün yoktur
Osman Osman

SARDUNYA

Yasadır ansıtalım:
Tohum ekenlerin, fide dikenlerin
Kimse durduramaz yağmurunu
Güneşini kimse kesemez

Fesleğen ekiyorum, sardunya dikiyorum
Arsızmış, öyle diyor komşum
Artık siz istemeseniz de
Açar tohumunu, yayılır toprağınızda

Ne güzel ne güzel ne güzel tanrım
Fesleğen ekiyor, sardunya dikiyorum
Bitiyorum arsızlığına çimenin çiçeğin
Arsızlık bugünden geri
Umut ve direnç demektir

Sokulmak demektir yaşamın koynuna
Özdeşlik demektir yaşamla
İnan olsun dostlar, inan olsun
Dalından kopan sardunya
Bozulmadı bikez, eğmedi başını
Açmayı sürdürdü diktiğim toprakta

İLKYAZ

Ah, kimselerin vakti yok
Durup ince şeyleri anlamaya

Kalın fırçalarını kullanarak geçiyorlar
Evler çocuklar mezarlar çizerek dünyaya
Yitenler olduğu görülüyor bir türküyü açtılar mı
Bakıp kapatıyorlar
Geceye giriyor türküler ve ince şeyler

"Memelerinde biraz irin biraz balık ve biraz gözyaşı
Bir dev oluyorsun deniz deniz deniz
Sisin dere ağızlarından sokulup akşamları

Fındıklarımızı basıyor
Neyleriz kararan tomurcukları
Çocuklarımıza yalvarıyoruz: Aç durun biraz
Tecimenlere yalvarıyoruz:
Bir "Hotel" bir gizli evlenme az çiziniz
Bir banka az çiziniz bir yalvarma
Bizden size ve sizden dışardakilere

Karılarımızı yolluyoruz tırnaklarını kesmeye ve demeye
–Evet efendim–
Çocuklarımızı yolluyoruz dilenmeye
Bizler gidiyoruz yatağımız tanrıya emanet
Yazların motorlu çingeneleri

Ah, kimselerin vakti yok
Durup ince şeyleri anlamaya

Baba evleri, ilk kez girilen ırmağa dönüş
Toprağa tutku, kendinden dolayı
Kulaklarımızı tıkıyoruz: Para para para
Kulaklarımızı açıyoruz: Kavga kavga kavga
Sorar belki biri: Kavga ama neden kavga
Komşumuza sonsuz balta, karımıza yumruklar içinde
– Bilmiyoruz neden kavga

Sonra kasabamızın cezaevinde
Silgimizi gözönüne yerleştiriyoruz
Günlerimizi iterek genişletiyoruz
Yer açıyoruz karılarımızı düşünmeye
Bizsiz geçen menevşeyi düşünmeye

Durup ince şeyleri anlamaya
Kimselerin vakti olmasa da
Okulların kadın öğretmencikleri
Tatil günlerini çoğaltsalar da
Kutsal nemiz varsa onun adına
Gözlerimiz için bağlar dokusalar da
Birikimler ve çizgiler gitgide gitgide
Açmaya ilkyaz çiçekleri

Bir gün birileri öte geçelerden
Islık çalarlar, yanıt veririz"

YAPRAKLAR

Senin yüzün ölü bir güldür gözlerime takarım
Sonra ne çok istesem unutulur kalır
Belki unutulur, belki çıkaramam arasam arasam
Dünya gözlerimi karmakarışık etmiştir.

Nasıl ustaca kullandığım vardır kadın ellerimi
Elim olduğunu andığım geç saatların birinde
Üstüme yazılmış bir kirpilikle sorarım:
– Bulup kopardım ama yine eksik, özü eksik
Bu kopuk yapraklar neyin?

Neyin bu kopuk yapraklar? (Tam burda şaşkınlık)
Kadınlara vergi, en olmayacak yerde özü yitik
(Aslında isteyen olmaz bizden, aramak boşuna)
Ve yapraklar serpilir bir şiirin uygun yerlerine

Bir yaprak öfkenin, öfke tutkusunun –Hey gidi kızlı –
Bir yaprak sevginin –Kuşku pusudayla–
Bir yaprak çok yavrulu bir evcil tavşandan
Bir yaprak hep kaçmak isteyen bir dişi kirpinindir.

Bir yaprak... Ama hangisi hangisinin?

BİR İNCEKARA KÜÇÜCÜK OĞLANA İLAHİ

İtip düşürdüler annesini
Kim kim diye sorma
İtip düşürdüler annesini
Gözleri önünde

– Amca senin oğlun olmasın
Olursa, kıyamam, ölmesin

İnce turnasıdır annesinin
O erkek erkeğe görüşlerde
Selâm iletir babasına
İtip düşürdüler annesini
Gözleri önünde

– Amca senin oğlun olmasın
Olursa görüşüne gelmesin

Özlüyor ve dokuz yaşında
Tütüyor yaslı kara gözleri
Babası. Son görüşüydü
Köroğlusu darda Ayvaz
İmge doru ata bindi
Al at yedeğinde

İtip düşürdüler annesini
Gözleri önünde

– Amca senin oğlun olmasın
Olursa al ata binmesin

YÜKSEK EVDE OTURANIN TÜRKÜSÜ

Evleri yüksek kurdular
Önlerinde uzun balkon
Sular aşağıda kaldı
Aşağıda kaldı ağaçlar

Evleri yüksek kurdular
On bin basamak merdiven
Bakışlar uzakta kaldı
Uzakta kaldı dostluklar

Evleri yüksek kurdular
Cama betona boğdular
Usumuzdaydı unuttuk
Topraktan uzakta kaldı
Toprağa bağlı olanlar.

O BAHÇE O KADINLA

Kendinin zalimi bir kent
kendinin zalimi bir kadınla
nasıl arkadaş olabilir
biri ötekine uzandığında
öteki kaçmaya ya da intihara

kendinin zalimi bir sokak
kendinin zalimi bir kadınla
nasıl arkadaş olabilir
biri gündüzün gezintiye
öteki zifiri gece

kendinin zalimi bir ev
kendinin zalimi bir kadınla
nasıl arkadaş olabilir
biri su diye uzandığında
öteki kül dokunulmazlığında

kendinin zalimi bir bahçe
kendinin zalimi bir kadınla
şöyle arkadaş olabilir
birinin buzları altından
bir çiğdemin başı göründüğünde
öteki gülümser eliyle yüzüyle bedeniyle

SABRİ ALTINEL

1926'da Susurluk'ta doğdu. 1936'da Balıkesir'de Ali Şuurî İlkokulu'nu bitirdi. Orta ve liseyi Balıkesir Lisesi'nde (1937-1944) okudu. İlk şiirlerini önce ortaokulun duvar gazetesi Alkın'da (1937), ardından -lise öğrencisi iken- Kaynak (1943) dergisinde yayımladı. 1945'te üç ay İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne devam etti. 1946'da oradan ayrılıp Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girdi. 1950'de Fakülte'yi bitirdi, bir buçuk yıl doktora öğrenimi gördü. 1954'te Erzurum'un Uzunahmet köyünde askerliğini yedek subay olarak tamamladı. Bir süre Yeni İstanbul gazetesinde çalıştı. 1959'a kadar İstanbul'da azınlık okullarında öğretmenlik yaptı. Fransa'yı, Almanya'yı gezdi. 1960-1982 yılları arasında Saint Joseph, Saint Michel gibi özel okullarda öğretmenliği sürdürdü. 1982 Kasımında Saint Michel Lisesi'nden emekli oldu. 18 Ekim 1985'te İstanbul'da öldü.

İlk şiirleri Balıkesir'de Kaynak (1943-44) dergisinde çıkan Sabri Altınel, sonra şu dergilerde göründü: Sanat ve Edebiyat (1947), Genç Nesil (1947), Edebiyat Dünyası (1948), Kaynak (1948-55), Yeryüzü (1951-52), Yeditepe (1952-56), Yeni Ufuklar (1954-59), Yücel (1956), Yelken (1958), Ataç (1962-63), Yapraklar (1964), Soyut (1967-69), Somut (1980), Çağdaş Eleştiri (1985).

Şiiri bir çeşit "yaşam deneyimi" sayan, "kafayla okunma"sını isteyen Sabri Altınel edebiyatımızdaki akımlardan herhangi birine katılmadı, alışılmışın dışında yeni yollar aradı, bireyselle toplumsalı, gerçeklikle düşünceyi kucaklayan bir tutumla halktan, barıştan, özgürlükten yana çıktı. İnsan, doğa ve yaşama sevgisini, yarın umudunu dile getirdi. Lorca'nın seçme şiirlerini Türkçeye çevirdi. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *İnsanın Değeri* (1955), *Kıraçlar* (1959), *Zamanın Yüreği* (1982), Şiirler (Toplu basım, 1983), *Kentin Küçük Sokağı* (1995), *Seçme Şiirler* (1997). Çeviri: *Seçme Şiirler* (Lorca'dan, 1962).

KARLAR

I.
Kar yağıyordu bir öğle üzeri,
Büyük göklerde, sonsuz göklerde;
Birdenbire kaybettim orta yerde,
Elimden düşürmüş gibi sesimi.

Neden karanlığında kalbimizin,
Bir acı, bir sıkıntı var?
Öylesine güzel ki dünya;
Yaşarız şunun şurasında,
Yaşayabildiğimiz kadar.

Kar yağıyordu bir öğle üzeri,
Altınbakkal sokağında orospular,
Tir tir titriyor soğuktan;
Duvar diplerinde ekmek yiyor çocuklar,
Fotoğraf çekiyor Köprü üstünde Ali.

Böyle bir gündü, hatırlarım,
Savaş daha yeni bitmişti;
İyilik, güzellik taşıyor içimden,
Dolanıyorum dört yanı,
Tâ yüreğimden bir sevinç fışkırıyor
Zilzurna sarhoşum barıştan,
Nasıl sarhoş ederse şarap insanı.
Ama kolu kanadı kırılmış insanların,
Kimse nereye gideceğini bilmiyor.

Sevdiğine çiçek vermek istiyor biri, elleri yok,
Ayaklarını uzatıp dinlenmek istiyor biri, ayakları yok.
Radyolar boyuna esenlik diliyor.
Kar yağıyordu bir öğle üzeri,
Avrupa'nın eski sokaklarında;
Çıplak insanların şakaklarında,
Duruyordu gizli bir şeyin yeri.
Acılar, bezginlik, umutsuzluk,
Zaman daha ağır akıyordu,
Hastalananlar, ölenler;
Gene de geçer bunlar diyordu içimizdeki ses,
Geçer bunlar diyordu insangücü; yaşama sevinci;

Geçip gitti günler...

II.

İstanbulun üstüne kar yağıyor,
Altınbakkal sokağında orospular;
Nerden aklıma geldin kar?
Ya siz nerden sevgiler, acılar, döğüşler?
Böyle umutlu bir yalnızlığın ortasında,
Bir köşede.

İstanbulun üstüne kar yağıyor
Gidiyorum.

IPISSIZ

Şimdi nasıl da uzaklardasın benden
Üşümüş bir kan gibi damlıyorsun geceme
Bu alçak karanlıklardan beni bekleme
Bir sınırdayım delinmiş ellerimden

Toprağın hüznü dinamitlerin attığı
Yaşamış ağır elleri işçilerin
Kanı bu namusun alınterinin
En güzel yerinden vurmuşlar insanı

Ne şanlar aradım ne keyif ne dinlenme
Yaşadım hep onurunu insan doğmanın
Dibinde bu yangın yangın karanlığın
Yapayalnız ikimiz ıpıssız Türkiye

Bu eski bir sonbahara bakan pencerelerin
Açlıklar kıvranıyordu camlarında
Yılan ıslıkları çağdan çağa
Sömürenlerin haydutların katillerin

Kim bu, kim? Kimler sesleniyor sana
Kimler tüketmiş emiyor kemiklerini
Kendi sesinden ürktüğün geceleri
Umutların Türkiyem düşer yanına

BİR ŞEY SÖYLEYİN

(Ne olur bir şey söyleyin)
Şehirler konuşmuyor
Telgraf telleri yollar
Evler konuşmuyor
Toprak konuşmuyor
Bitki konuşmuyor
El ayak konuşmuyor

(Ne olur bir şey söyleyin)
Bunca yüzyılın emeği konuşmuyor
Bunca yüzyılın sevinci konuşmuyor
Bunca yüzyılın acısı konuşmuyor
Müzedeki baş konuşmuyor
Yaşayan baş konuşmuyor
Şarabın sıcaklığı
Ekmeğin sıcaklığı
Öpüşün sıcaklığı konuşmuyor

(Ne olur bir şey söyleyin)
Sevgiler konuşmuyor
Gözyaşları erdemler konuşmuyor
Tohumu ağaç yapan güç
Taşı duvar yapan güç
Sesi söz yapan güç konuşmuyor
Ben konuşmuyorum
Kardeşim konuşmuyor

(Ne olur bir şey söyleyin)

GÜZ GELİYOR

Taşıdım umutlu bir yüreği
İnsanın yanıbaşında doğurgan aydınlıkta
Zamanın ucunda
Güz geliyor işte güz
Aşağılara iniyor sesler
titriyor su

Ey kardeşler
Ne adımız kalacak geriye
Ne gözyaşı kırıkları
Akıp gidecek yaşam
Bin bir görüntü içinde

Güz geliyor işte güz
Hışırtısı kırmızı yaprakların
Alev alev bir geçiş uzaktan
Duyguların sığınağı
Buğday ve yağ
Kalemler defterler dükkânlarda
Günün üstüne yağıyor yağmur
Sokakta habersiz çığlıkları çocukların
Ölüler bizim ölülerimiz

Hiçbir şeyi unutamayız artık biz
Apaçık bir ter indi toprağa
Savruldu emek
Unutamaz
Demir çelikteki Rıza
Irgat Hasan tütünden Osman
Hatice ve kocası ve çocukları
Unutamaz
Tren makinacısı Tevfik
Sılasını sırtında götüren tren

Ürkütülmüş bir kuş gibi
Yalnızlığın akasyaları arasından
Bozkırın toprağına
Unutamaz
Yoksul söğütler uzak çalıların köyleri
Ölüm öğlesi yollar
Ve tek tek adamlar ovada
Ve kentlerde yürüyüşteki
Ve dokumada
        içini hüzünle dokuyan
İnsan emeği ter
Süt ve yaşam
Unutamaz

YAŞAM VAR

Nedir bu bize kadar gelen nedir bu durduğu yerden
Kıyı bir yüzle alışılmamış bir yüzle
Tüm konuşmaları duyuyorum hıçkırıkları gülmeleri
Yarının düşü içinde büyüyor dünya
Issız çığlıklarda sevinç ve acı
İnce sular gibi çocukların yüzleri

Uzat ellerini uzat
Yolun sonuna varıyoruz artık
Açık ve sevgisiz kalmış kent
Kana batmış yüzü
Çırılçıplak bir umut gözbebeklerinde
Sokaklar duruyor evler
Örtülü kapılar
Akşamları yitik bir bahçede
İnsanı düşündüğümüz yerde
Bırakıp denizi ve anıyı
Dalları ve gözyaşını bırakıp
Yepyeni bir göğe geriliyor kuşlar
Eski ve upuzun bir ölüdür kar
Unutmuş yaşadığını

Ah bu ikiyüzlülük zamanı insanın
Geçmişle gelecek arasında
Bilinmeyen bir saatte
Gördüm gördüm durmadan
Ölüme gideni ve doğanı
Belleğe düşen yağmurda adsız taşlarda
Yaşam var dışarda
Dostluk ve kardeşlik var

Yolun sonuna varıyoruz artık
Sevinsin ellerin
Vur dizini toprağa
Gurbete kesen yüreğini aç

Sevgi tükenmez insanda

ÇÖZÜLÜYOR YAŞAMIN GİZİ

Eski sokaklarından kentin
Usul bir su gibi iniyorum aşağılara
Umudun gücü inancın ateşi
Toprak ve kan yüreğimde
Gülsün artık çocukların yüzü
Kadınların yüzü yoksulların yüzü
Yalnızlığın durduğu yerde
Çözülüyor yaşamın gizi
Ey değişmeyen sessizlik
Yüreğimde bir damla gözyaşı

Ürkmüş bir at gibi deli
Denize geçen bir rüzgâr gibi
Bir salkım üzüm gibi güze kalmış
Kıraça düşen bir tohum gibi
Savurun ovaya savurun beni

EY İYİLİĞİN AÇIK YÜZÜ

I
Uyu canım sevdiğim
Yıldızlar alınca yolunu
Bir dağ elmasına düşte
Uzat sıcak elini

Sok ayaklarını sularına yaşamın
Güne düşünce mavi bir ışık
Zaman bizim artık
Aşklar çocukların sevinci
Bembeyaz sabahlarda
Yenilgilerin ve yiğitliklerin
Unutulduğu sabahlarda

II
Seni görüyorum düşümde
Yepyeni güneşler içinde
Ölmezlik ve sevinç
Ateşten kar sokaklarda
Bir beyaz papatya gibi
Sessizlikler otlar arasında

Seni görüyorum düşümde
Ey iyiliğin açık yüzü
Topla bir denizi uğul uğul
Sabahların içine

BİLİYORUM

Biliyorum yazlar olur güzler olur
Biliyorum dünyamız güzel
Biliyorum içimizde iyilik var umut var
Biliyorum bilimde ilerliyoruz
Biliyorum babalar iş tutar
Biliyorum analar yas tutar
Biliyorum çocuklar akşamları eve geç döner
Biliyorum sevişiriz
Biliyorum dövüşürüz

YAŞAMA SEVİNCİ

Benim sevincime katılın
Dünyanın gecesine geldik biliyorum
Dövüşler çıkarlar kinler
Güneş batacak o kadar
Önceleri de bu renkler bu kokular vardı ortada
Önceleri de öpücükler yalancıydı
Kan bilinmiyordu söz bilinmiyordu
Yaşama sevinci bilinmiyordu

Benim sevincime katılın
Ölümün karşısında hayatım ben
Ateşin karşısında dal
En güzel çiçekler dünyada açar
Dünyada verir ağaçlar en güzel meyvelerini
Dünyada doğar bir sevişmeden çocuk
Güçlüğün karşısında çaba
Ölümün karşısında dirilik
Dün varolduysa bunlar bugün de varolacak

Gözyaşları gülüşlerimiz
Kanın sıcaklığı sütün beyazlığı
Emekler alınteri
Dün varolduysa bunlar bugün de varolacak
Dün nasıl emdiyse bir çocuk
Anasının memesini
Bugün de kendi çocuğunu emzirecek

Benim sevincime katılın
Suçun karşısında suçsuzluğum ben
Umutsuzluğun karşısında umut
Ölümün karşısında ölmezlik

BİLECEĞİZ

Yağmurlu çimenler gibi yüreklerimiz
Ilık diri aydınlık
Geceye bakıyoruz
Bir ölüye bakar gibi uzaktan
Toprağın üstünde ağır bir ıssızlık
Açık bir kitap gibi yaşam önümüzde
Alanda tozlarda sürükleniyor zaman

Günün bir yerlerinde en ince yalanlar
Bir yalvaç bekleyişi her defasında
Tencereler diş fırçaları atılmış ayakkabılar
Yanıbaşında korkunç acıların
Uyuşuk ve yaralı us
Geceye dökülen küller ağza gelen kan
Değişmeyen bilinci taşların

Bileceğiz artık bileceğiz
Düşlerden geleni gerçekten geleni
Duyulmayan bir ses ağzın ucunda
Yaşamı üretmiş ellerimiz
Emekçi ellerimiz
Yaranın düşen kabuğu

Sevince yöneldik biz
Bizimdir yengi gün ortasında
Yeryüzü bizimdir

TALİP APAYDIN

1926'da Polatlı'nın Ömerler köyünde doğdu. Ortaöğrenimini Çifteler Köy Enstitüsü'nde (1943), yükseköğrenimini Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'nde (1946) bitirdi. Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü'nü de bitirdikten sonra yedeksubay okulunda çavuşa çıkarılarak askerliğini sürgün alaylarında yaptı. Askerliğin ardından Turhal Ortaokulu ve Amasya İlköğretim Okulu'nda müzik öğretmeni olarak çalıştı. DP döneminde bakanlık emrine alındıysa da Danıştay kararıyla yeniden görevine döndü. Kitapları için zaman zaman açılan soruşturmalar beraatle sonuçlandı. Eğitim alanında da baskılara, kovuşturmalara uğrayarak çalışmalarını sürdürüp 1979'da emekli oldu.

Yapıtlarından *Toprağa Basınca* ile 1964'te Doğan Kardeş Çocuk Romanı Armağanı'nda üçüncülük, *Yapılar Yapılırken* ve *Otobüs Yarışı* adlı radyo oyunlarıyla 1971'de iki tane TRT Başarı Ödülü, *Tütün Yorgunu* ile 1976'da Madaralı Roman Ödülü'nü, *Köylüler* ile 1992'de Orhan Kemal Roman Armağanı'nı kazandı.

İlk şiirleri öğrencilik yıllarında Köy Enstitüleri Dergisi'nde yayınlandı (1945-46). Sonraki yıllarda direnme gücünü yitirmeden Yücel, Edebiyat Dünyası, Fikirler, Beraber, Yeditepe, Yeni Ufuklar, İmece, Varlık, Türkiye Yazıları, Türk Dili, Sanat Emeği dergilerinde yayınlamayı sürdürdü. Bu şiirlerde doğa, yurt ve halk sevgisi ile Anadolu köy (bozkır) gerçeğini, aydınların durumunu imgesiz, yalın, açık bir deyiş ve temiz bir dille yansıttı. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Susuzluk* (1956). Öykü: *Ateş Düşünce* (1967), *Öte Yakadaki Cennet* (1972), *Koca Taş* (1974), *O Güzel İnsanlar* (1978), *Yolun Kıyısındaki Adam* (1979), *Duvar Yazıları* (1981), *Kökten Ankaralı* (1981), *Yangın* (1981), *Hendek Başı* (1984), *Hem Uzak Hem Yakın* (1985), *Sıra Dışı Öyküler* (1994), *Öykülerle Çizgiler* (1998). Roman: *Sarı Traktör* (1958), *Yarbükü* (1959), *Emmioğlu* (1961), *Ortakçılar* (1964), *Ferhat ile Şirin* (1965), *Toprağa Basınca* (1966), *Define* (1972), *Yoz Davar* (1973), *Toz Duman İçinde* (1974), *Tütün Yorgunu* (1975), *Kente İndi İdris* (1981), *Vatan Dediler* (1981), *Köylüler* (1991). Anı: *Karanlığın Kuvveti* (1967), *Köy Enstitüsü Yılları* (1979), *Akan Sulara Karşı* (1985). Köy Notları: *Bozkırda Günler* (1952). Oyun: *Bir Yol* (1966). Makale: *Bilgiden Bilince Eğitim* (1995).

AŞK İKLİMİ

On sekiz yaşın Nisan günleri
Dünya bir kızın gözlerinden ibaret
Hayat bir tas su içimi
Ne zaman oldu aklımda yoktu
Yağmurlar yağdı hatırladım
Yayıldı içime aşk iklimi

Toprak kokusu bu muydu
Böyle miydi benim insanlarım
Ben hiç yoruldum mu severken
Ah bu uzak ses kimin
Şüpheniz olmasın şimdi bile
Düşüp ardına gidebilirim

BAHARA DOĞRU

Günler Nisandan Mayısa doğru gidiyor
Dumanlı dağların üstünde bir yeri
Bir yeri gözlüyorum
O kar adası gittikçe eriyip bitiyor

Ah oralarda olmak şimdi
Karışmak dağlardaki sessizliğe
Bir su damlası gibi kendiliğinden
Ulaşmak o yalnızlığa kimsesizliğe

İnanıyorum gerçek bu tarafta
Öyle gecelerim oldu ki apaydınlık
Pişman değilim üzgün değilim
Git kafamdan yalnızlık

İZMİR OVASINA ŞİİR

Bir uzanışın var dağların bittiği yerden
Baktıkça hasretliğimiz artar
Dayanamayız tarlaların genişliğinde
Boylarında olmuş ekinlerin
Baktıkça hasretliğimiz artar

Sen kuzular anası danalar anası
Yağmurlar boşuna yağmasın
Boşuna akmasın canım sular

Bir köşene beyaz evler kuralım
Kırmızı çatılar altında
Aralarında kocaman ağaçlar büyüsün
Bize ay gibi meyveler ver
Yaramaz otların yerine
Bir köşene beyaz evler kuralım

BOZKIRIN ÇAĞIRIŞI

III

Bir gün gelsin Ömerler köyünde
Boy vermiş kavaklarım sallansın
Yeşil parlak yaprakları
Bozkırın tenha göklerine
Bir yadigârım kalsın

Benim o ihtiyar öğretmen
Ellerim bütün karanlıklardan çıkmış
Kavgalarında hem yenilmiş hem yenmiş
Bir ayağım çukurda olsa bile
Bir gün o günler gelsin

Ekmek zor biçmek güzel
Öğrencilerim ve ağaçlarım yetişmiş
Bakarsın beyaz saçlarım gibi günler
Yaslanmışım yeşil bahçelerime
O zaman Bozkır hakkını helâl etsin

ECE AYHAN

1931'de Datça'da doğdu. Ortaöğrenimini İstanbul'da Atatürk Erkek Lisesi'nde, yükseköğrenimini Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde bitirdi (1959). Maiyet memurluğu, Çorum'un Gürün, Alaca ilçelerinde (1962-63) ve Çardak'ta (1965-66) kaymakamlık görevlerinde bulundu. Mesleğinden ayrıldıktan sonra, İstanbul'da yayınevlerinde, Meydan Larousse Ansiklopedisi'nde, Sinematek'te çalıştı. Hastalanıp ameliyat için gittiği İsviçre'den dönüşünde çeşitli süreler İstanbul, Gümüşlük ve Çanakkale'de yaşadı. 13 Temmuz 2002'de öldü.

İlk şiiri Türk Dili dergisinde (Şubat 1954) çıktı. Varlık, Yenilik, Seçilmiş Hikâyeler, Yeditepe'de yayınlanan şiirleri (1954-55) sözcük seçimi ve sözdizimindeki değişik kullanımla dikkati çekti. Pazar Postası ve a Dergisi'nde (1956-60) yayınladıkları ise, bir süre sonra İkinci Yeni adını alacak bir şiir anlayışının öncü örnekleri sayıldı. Kişiliğinin temel örnekleri sayılabilecek şiirlerinde, kaynaklarını kolay ele vermeyen karanlık bir arkayapı sezilir. Bağlantıları özellikle silinmiş çağrışımlar, söyleyiş geleneklerinden özellikle koparılmış bir sözdizimi ve ritm, anlamından özellikle kaydırılmış sözcük ve deyimler, bu arkayapıyı, kimi zaman siyasal ve toplumsal gerçekleri yansıtır gösterse de, çoğu kez tarih, cinsellik, ahlâk kavramlarını irdeler görünen birtakım yorumların ardına saklar. Kimilerince özgün bir şiir dünyasına kanıt sayılan bu işleyiş, zamanla, yöneltilmek istenen ilgilere sırt dönmeyi, kurulmak istenen bağlantıları budamayı yeğleyecek bir noktaya gelmiştir.

YAPITLARI

Şiir: *Kınar Hanımın Denizleri* (1959), *Bakışsız Bir Kedi Kara* (1965), *Ortodoksluklar* (1968), *Devlet ve Tabiat* (1973), *Yort Savul* (Bütün şiirler, 1977), *Zambaklı Padişah* (1981), *Çok Eski Adıyladır* (1982), *Çanakkaleli Melâhat'a İki El Mektup ya da Özel Bir Fuhuş Tarihi* (1991), *Son Şiirler* (1993), *Bütün Yort Savullar* (Bütün şiirler, 1994). Günce-anı: *Defterler* (1981), *Yeni Defterler* (1984), *Başıbozuk Günceler* (1993). Yazılar: *Yalnız Kardeşçe* (1984), *Kolsuz Bir Hattat* (1987), *Şiirin Bir Altın Çağı* (1993), *Sivil Şiirler* (1993), *Aynalı Denemeler* (1995), *Dipyazılar* (1996), *Sivil Denemeler Kara* (1998). Anlatı: *Morötesi Requiem* (1997). Söyleşi: *Hay Hak! Söyleşiler* (2002)

FAYTON

–Erol Gülercan'a–

O sahibinin sesi gramofonlarda çalınan şey
incecik melankolisiymiş yalnızlığının
intihar karası bir faytona binmiş geçerken ablam
caddelerinden ölümler aşkı pera'nın

Esrikmiş herhal bahçe bahçe çiçekleri olan ablam
çiçeksiz bir çiçekçi dükkânının önünde durmuş
tüllere sarılı mor bir karadağ tabancasıyla
zakkum fotoğrafları varmış cezayir menekşeleri camekânda

Ben ki son üç gecedir intihar etmedim hiç, bilemem
intihar karası bir faytonun ağışı göğe atlarıyla birlikte
cezayir menekşelerini seçip satın alışından olabilir mi ablamın.

KÖTÜ İLGİLERİN GİDİŞİ

Buruk bir ezgi seziliyordu içlerinde
kinleri gibi renk renk
ölmüş atlarını bırakıp
tahta pabuçlarıyla gittiler
gözlerinde frank kırallarının eski hüznü

Bir şarap gibi gönüllerimizi alıp
çocuk dudaklarında götürdüler
anılarının ayrıntısı
ve burada bir sürü şarkıları kaldı
kumsalda kocaman izlerini siliyor deniz.

ÇAPALI KARŞI

Kollarında eski balık dövmeleri
teodor kasap perhiz ahâli içmez
ay türkçe rakı çıkmıştır kapalı
ve geniş muhlis sabahattin'den
ayşe opereti ne güzel bir hiç

Üç yıllar var ki minyatürlere mahkûm
teodor'un o eski balık dövmeleri
ay osmanlılaşmış âbi tüfekçi olmuş
ve korkunç taş gülmekler muhlis'te
gibi merdivenli bir sokaklar uzatmış
çiçek bahçelerine kaçabilsin ayşe
atlı tramvaylarla ne güzel bir hiç

İşte o biçim gecelerde kucaklamış
getirir enflâsyon arkadaşlarını
kova abdülhamit akşam gazeteleri
dağlar gibi yalnızlık ne güzel bir hiç.

BAKIŞSIZ BİR KEDİ KARA

Gelir bir dalgın cambaz. Geç saatlerin denizinden. Üfler lâmbayı. Uzanır ağladığım yanıma. Danyal yalvaç için. Aşağıda bir kör kadın. Hısım. Sayıklar bir dilde bilmediğim. Göğsünde ağır bir kelebek. İçinde kırık çekmeceler. İçer içki Üzünç Teyze tavanarasında. İşler gergef. İnsancıl okullardan kovgun. Geçer sokaktan bakışsız bir Kedi Kara. Çuvalında yeni ölmüş bir çocuk. Kanatları sığmamış. Bağırır Eskici Dede. Bir korsan gemisi! girmiş körfeze.

MISRÂYİM

Kaçtığı bilinmeyen bir ülkesinde cinler padişahının, bir yeniyetme. Değiştirmiştir adını, saçlarını kazıtmıştır. Soğuk bir tabanca yastığının altında, uyuyabilir ancak. Bir yelek giymiştir dimi; kuşbilime çalışır, omuzunda simruğ kuşu, eskiden ötermiş.

Bir tehlikeye yaslanmıştır; uçurtma uçurur, yüzlüğü düşmüş. Yakalanır ming izleyicilere, bileği incecik. Bir kılıçla keserler kirpiklerini uzun. Kırarlar eklemlerini, pantalonunu sıyırıp gümüş bir şamdana oturturlar, ziftle boğarlar teknede, damgalarlar.

Uçsuz bucaksız kucağındadır barbar anasının, bir yeniyetme. Büyük bir alınla karşılar ölümü de, alkışlayarak karşılar; unuttunbeni mavisinden bir yelkenliye binmiştir. Hamsin yelleri eser mısrâyim'den, kırk gün. Saçlarını uzatmıştır, yalnızlığı sever.

ORTODOKSLUKLAR

XV

Bir leylâk çakımı! Ağacından yontulmuş bir yüzlük.
[Anlıyor ki geniş ve derindir.

Diz çökmüş inliyor bir Bünyamin. İçilmesine olanak bırakılmayan
[bir fincan ağu.

Bakıyor bir panola da var, döşemede.
[Çınlıyor bir kule, yıkanmış sağanakta.

Haykırarak süslüyor bir tahtırevan'ı, karartılmış.
[Babadan doğma bir çırılçıplak.

Ve bir kokoniça, ucu kırık bir kılıç veriyor kendisine.
[Basamaklarda görünüyor.

İki yılan sarılıptır, erirken yörünge'ler bir konakta.
[Nite büküntülerle çevrilmiş.

Bir puhu kuşu kılığında baştanbaşa dolaşmaya çıkıyor kenti.
[Dönmemek üzere bir daha.

MEÇHUL ÖĞRENCİ ANITI

Buraya bakın, burada, bu kara mermerin altında
Bir teneffüs daha yaşasaydı
Tabiattan tahtaya kalkacak bir çocuk gömülüdür
Devlet dersinde öldürülmüştür

Devletin ve tabiatın ortak ve yanlış sorusu şuydu:
- - Maveraünnehir nereye dökülür?
En arka sırada bir parmağın tek ve doğru karşılığı:
- - Solgun bir halk çocukları ayaklanmasının kalbine!
dir

Bu ölümü de bastırmak için boynuna mekik oyalı mor
Bir yazma bağlayan eski eskici babası yazmıştır:
Yani ki onu oyuncakları olduğuna inandırmıştım

O günden böyle asker kaputu giyip gizli bir geyik
Yavrusunu emziren gece çamaşırcısı anası yazdırmıştır:
Ah ki oğlumun emeğini eline verdiler

Arkadaşları zakkumlarla örmüşlerdir şu şiiri:
Aldırma 128! İntiharın parasız yatılı küçük zabit okullarında
Her çocuğun kalbinde kendinden daha büyük bir çocuk vardır
Bütün sınıf sana çocuk bayramlarında zarfsız kuşlar gönderecek.

YALINAYAK ŞİİRDİR

1. Biz tüzüklerle çarpışarak büyüdük kardeşim

Emrazı Zühreviye Hastanesi'ne kapatıldı anamız
Adıyla çalışan ermiş Sirkeci kadınlarındandır

Şeker atar hâlâ mazgallardan Cankurtaran'da
Acı Bacı'nın acı bilmez uçurtma çocuklarına

Yıl sonu müsamerelerine kimler çıkarılmaz?

2. Velhasıl onlar vurdu biz büyüdük kardeşim

Babamız dövüldü güllâbici odunlarla tımarhanede
Acaba halk nedir diye düşünür arada işittiği

Dudullu'dan tâ Salacak'a koşarak alkışlayalım
Fazla babalarıyla dondurma yiyen çocukları

Hangi çocukların neye imrenmesi yalınayak şiirdir?

HALİL İBRAHİM BAHAR

25 Ocak 1928'de Trabzon'a bağlı Vakfıkebir kasabasının Kavaklı (Zara) köyünde doğdu. İlkokulun üç sınıfını Kavaklı'da, iki sınıfını Çarşıbaşı'nda (İskefiye) okudu. Orta öğrenimini Trabzon Lisesi'nde (1940-46) tamamladı. 1946'da İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne girdi, 1952'de bitirdi. 1954-57 yıllarında psikiyatri dalında uzmanlık öğrenimi gördü. 1957-58 döneminde askerlik görevini yedeksubay olarak İzmir ve İstanbul'da yaptı.1960'ta Sosyal Sigortalar Kurumu İstanbul (Samatya) Hastanesi Nöroloji Kliniği'nde çalışmaya başladı. 1965 Mayısında çıkardığı Soyut dergisinin yayımını 1977 Eylülüne kadar sürdürdü. 1974'te, çalıştığı kliniğin şefliğine atandı. Bu görevden emekli oldu.

Halil İbrahim Bahar'ın ilk şiirleri Beş Sanat (1950-52) dergisinde yayımlandı. Bunları, daha sonra şu dergilerde basılan şiirleri izledi: Doğu-Batı (1956), Esi (1956-57), Yelken (1963-65), Evrim (1964), Yeni İnsan (1964-65), Ataç (1964), Dönem (1965), Soyut (1965-77), Papirüs (1967-69), Somut (1980), Gösteri (1983-84), Yazko Edebiyat (1984), Düşün (1984), Varlık (1984).

Evrene karamsar bir gözle bakan ve bu durumdan "mutluluğa bir yaratıyla (şiirle) geçmeye" çalışan, dün yazdığını bir daha okumak istemeyen, özgürlüğü amaçlayarak ortak/beylik öğelere, kuramlara yaslanmaktan kaçınan Halil İbrahim Bahar'a göre "şiir temadan, konudan, düşünceden değil, yaşamdan, derin bir duyarlığın süzgecinden imgeleşerek çıkar. Bu bakımdan düşe benzetilebilir. Düşlerse önceden yönetilemez. Onun için, bir ön belirlemeyle şiir yazılamaz. Şiirde tema da, düşünce de olabilir, ama bu önceden belirlenmiş değildir, şiirin yazılışıyla ortaya çıkan bir durumdur, şiirin önüne geçmemesi gerekir."

Bu görüşlere göre davranan Halil İbrahim Bahar, gerçi şiirlerini bir çeşit 'özdevinim'le (otomatizm) yazdı, noktalama işaretlerini de kullanmadı, ama gerçeküstücülüğe bağlanmadı. [A. B.]

Halil İbrahim Bahar'ın şiirleri henüz kitaplaşmadı.

BASKIN

sözcükler bu sabah ayaklandı
karşı çıkıyorlar bana
özgürlüklerini almışım sözde
şiire tutsak etmişim sıkılmadan
ellerini ayaklarını bağlamış
en acısı atardamarlarını kesmişim
karanfil büyütmek için saksılarda
karakorsan demişim kimilerine

elbirliği etmişler yuh çekiyorlar
taş atıyorlar pencerelerime
halden anlamıyorlar gözleri dönmüş
ha babam bindiriyorlar
anlaşıldı asacaklar beni avluda
güneşi de göstermeyecekler
üstelik tıkamış boğazımı saçları
leylâk kokulu sevgilimin

can cana baktım durum sıkıda
aldım elime dedemin kavalını
çaldım yürekten bir sepet havası
aman bir sessizlik bir duraklama
üfledikçe etekleri dolaştı birbirine
hani o sözcükler ispanyol boğası
bırakıp kılıçlarını kalkanlarını
tutturmuşlar bir hıçkırık iki çeşme

OYUNBOZAN

gözlerim kayan yıldızlarda
gece düşlerine dalardım
büyük kiraz ağaçları altında
düşler dolunaya dönüşürdü
bir tarlakuşunun
oyunbozanlığı güneşi ürkütmeden
kalkardım
ayaklarım bir hızlı
yaz ırmağının içinde

GİBİ

aydınlığına karanlığına saat kulelerine
mevsimlerine ayarlasam da kendimi doğanın
saçların gibi bir uzayıp bir kısalıyor
saçların gibi renk değiştiriyor günlerim
sürekli bir başdönmesi oluyor bu yüzden
hem uzağında hem yakınında yaşadıklarım

AŞILAMA

bana öylesine bir düş gücü
aşıladın ki gözlerinle
tam bir gerçekçiyim
bir daha görmek istemem seni

kırçiçekleri delisiydim
toplayıp getirdin hepsinden
solmuş duruyorlar saksıda
burkuluyorum bakınca şimdi

bir çiçek çobanı olarak
kırlara çıkacağım her sabah
dolaştırmak için akşama
bu güzelim çiçek sürülerini

MEHMET BAŞARAN

1926'da Lüleburgaz'ın Ceylân köyünde doğdu. Ortaöğrenimini Kepirtepe Köy Enstitüsü'nde, yükseköğrenimini Hasanoğlan Köy Enstitüsü'nde bitirdi (1946). Atandığı Antalya Aksu Köy Enstitüsü'nde öğretmenlik yaparken askere alındı ve yedeksubay okulundan çavuşa çıkarıldı. Askerlikten sonra gezici başöğretmen olarak Edremit bölgesinde görev yaptı. İki yıl köy öğretmenliğinin ardından İstanbul Halk Eğitim'e atandı (1956). Kartal ve Göztepe Ortaokullarında Türkçe öğretmeni olarak çalıştı (1960-70). İstanbul Aryamehr Lisesi edebiyat öğretmenliğinden emekliye ayrıldı (1979).

Türkiye Öğretmenler Sendikası çalışmalarına katılıp görevler üstlendi. Ansiklopedilerde görev aldı. "Elif Diye Bir Türkü" adlı öyküsüyle 1970'de TRT Başarı Ödülü'nü, "Ayrılanmak" adlı öyküsüyle 1974'te Sabahattin Ali Hikâye Yarışması'nda ikincilik ödülünü, *Memetçik Memet* romanıyla 1979'da Orhan Kemal Roman Armağanı'nı kazandı. 1997'de Edebiyatçılar Derneği ve Rıfat Ilgaz Onur Ödülleri verildi.

Köy Enstitüleri Dergisi'nde yayınlamaya başladığı ilk şiirleri ve ilk kitabıyla dikkatleri çektikten sonra, kırsal kesim insanının doğa ve yaşam karşısındaki duyarlığından kente ve dünyaya uzanan sorumlu bir şiirsel aydınlığa, duygu ve düşünce genişliğine ulaştı.

YAPITLARI

Şiir: *Ahlat Ağacı* (1953), *Karşılama* (1958), *Nisan Haritası* (1960), *Kocakent* (1963), *Pıtraklı Memleket* (1969), *Gök Ekin* (1975), *Meşe Seli* (1982), *Günler Tuz Rengi* (1986), *Sis Dağının Başında Borana Bak Borana* (1990), *Koca Bir Troya Dünya* (1997), *Pir Sultan Ölür Ölür Dirilir* (2002). Köy notları: *Çarığımı Yitirdiğim Tarla* (1955). Öykü: *Aç Harmanı* (1962), *Zeytin Ülkesi* (1964), *Sürgünler* (1970), *Boyalı Irmak* (1979), *Dilsiz Oyunu* (1983), *Yasaklı* (1987), *Hoşçakal Dünya* (1990), *Giz Kokan Suskunluk* (1991). Deneme: *Tonguç Yolu* (1974). Anı: *Sabahattin Eyuboğlu ve Köy Enstitüleri* (1990), *Özgürleşme Eğilimleri ve Köy Enstitüleri* (1990). Roman: *Mehmetçik Mehmet* (1978), *Eylülün Kızgın Soluğu* (1996).

MAVİ ÇOCUKLAR

Bilmeden ölüme yakın durmuşlar
Ellerinde yürekleri
Bakmaları gülmeleri hüzünden
Mavi çocuklar

Oyun sanıyorlar yitmeyi
Günün ak köylüğünde
Neden korkuyor anneleri
Anlamıyorlar

Aşklar acılar sessizliğinde
Yüzleri sonsuz güz
Büyüte büyüte ölümü
Yaşıyorlar

KAFDAĞI KONUŞUR

Beni dinleyin beni insanlar
Unutulmuş masallarda
Ben dağların en ihtiyarı
Sevmişim sizi ananız kadar

Sanki yüreğime damlamış
O sıcacık gözyaşınız
Ya toprağa bakışınız
Hiç çıkmaz hiç hatırımdan

Sizin kadar güzel gülmemiştir
Masallarımın kızı
Ne temizdir ne temizdir içiniz
Göğün yıldızlarını severim
Sizin gözlerinizi

Bazı geceler ben de dalarım
Güneşli bir deniz gibi aklıma gelir
Sizin çocukluğunuz benim masallarım
Görmüşlüğüm var aynı gemide sizi
Kardeş olduğunuzu bilirim
Güvenirim aklınıza yüreğinize

Artık elleriniz konuşsun ben dinleyeceğim
İşte kırk anahtarı veriyorum size
Dünya hergün bir başka güzel
Başlayın başlayın sevişmenize

Şu kara toprağı bir gelin edin
Düğününüz olur kırk gün kırk gece
Geniş buğday tarlalarında
Mutluluğunuz büyür masallar gibi

KOCAKENT

Yüzbin gecekonduda bitmeyen kavga
Vay neymiş yaşamak ölmek
Elimde yükselen yapılarda
Bana yer yok
Bir yere götürmez açtığım yollar
Hanlar büyük, geceler büyük
Bana yer yok

Güçsüz bir erim ben bu kavgada
Hangi taşı kaldırsam yok
Bir tarla getirmişim aklımda köyden
Yalnızlığımı, garipliğimi büyüten
Bir çitim maviye sığarım ama
Dolmuş yıkıntılar köşeler
Yer yok.

Ellerim boşuna sabah pazarlarında
Patron dedi ki yer yok
Vardığım alanlar sessiz yontu
Sosyal adalet satıyor gazeteler
Yüreğim kendinde biriken isyan
Hastanelerde gömütlüklerde
Yer yok.

BENSİZ

Susmalarım yanıltıyor sizi hep
Duymuyorsunuz dediğimi toprakla
Bayat törenlerde yitiyor sesim
Ben ki yapılarda tuğlayım
Kafalarda ışık başak tarlada
Öfkenin mutluluğun işçisi yani
İsa'dan önce benim ellerim

Kara bir nehir gibi akan gecede
Yıldızlı boşluk şaşırtıcı
Ayın öbür yüzü güzeldir ama
Zaman uzayında benim ellerim

Düşünün tarihi bensiz
Ateşi bulan demiri döven kentleri kuran yok
Spartaküs de yok, köleler de Roma da
Ne çarmıhtayım ne kitaplarda
Düşünün yoksulluğunu beş ana karanın
Don Kişot da benim Hamlet de Faust da
Sorguya çekilen kim her gün Dâva'da
Cehennem günahlarıma borçlu varlığını
Cennet sevgilerime
İhtiyar tanrımın halini düşünün bir
Bensiz

İLÂNI AŞK

Gücüm senden
Acım senden
Senden dizimde derman gözümde fer
Terim değil mi
Dudağında titreyen çiğler
Rengin alnıma vurmuş
Tabanlarımda hâlâ sızın
Sırtım terli
Bak nasıl yanıyor avuçlarım
Kara toprak
Seni seviyorum

OY YAŞAMAK

Ölüm bir işverendi kuşkusuz
Söndürüldüğü yerde ilkyazın
Pey sürüyordu dağın kanına
Şafağın terine umutlarına halkın
Ölüm bir işverendi kuşkusuz

Oy ateşin suların dokuduğu kilim

Bir işverendi hain ve korkak
Talan ediyordu yıldızları ve gözlerini
Savaş alanına dönmüştü çarşı
Yakılan kitapların sürüklenenlerin şavkı
Yolları aydınlatıyordu

Oy al atım gümüş mavzerim

Geçtiği yerde ne başak ne çimen
Ölüm bir işverendi kuşkusuz
Demir ökçelerle ezik toprağın alnı
Ama sonsuza dek çırpınır gayrı
Bozkırın yüreğine diktiğin bayrak

Oy yaşamak güzel işçim

ÇAĞRILMAMIŞ İŞÇİ

Beklenmedik yerde açan gelincikler gibi
Gelip durmuş alanlara
Tadı mı uzak kırların
Yeni günlerin kızartısı mı
Şaşırtan uygarlığı

En derin ocaklara iniyor şevkle
En ağır yükleri omuzluyor düşünde
Mavi tulumlarını giyiyor fabrikaların
Uyanınca
Kursağında kalıyor sevinci

Bozkırı gezdiriyor alnında izinsiz
Hem de Selçuklulardan kalma bozkırı
Yaban ellerde
Ağrıları Torosları işliyor gökbitimine
Kimbilir hangi yalnızlıklardan –
Acılardan büküp
Gecenin kök boyalarıyla boyadığı iplerle
Anadolu güneşinde parlayan
Irmakların uğultusunu bırakarak ardında
Yitip gidiyor teri

YANLIŞ OKUL

Sabah çiylerine benzeyen gözlerini
Söndürüyor tozlu kitaplar
Güneşi kapatan duvarların dibinde
Taş kesilmiş soğuk bir dünya
Yıldızlara dokunmak çiçek sulamak varken
Anlaşılmaz çizgiler karatahtada

Rakamlarla harflerle ince bir tuzak

Krallardan savaşlardan sözediyor boyuna hasta bir ses
Yengi diye belletiyor kanı ve külü
Dağları denizleri gözkamaştırıcı göğü
Sinsice bir yana itip
Tanrı diyor her şeyi silen karanlığa
Kafalara kuruyor sömürgesini

Bir ses ki toprağa güllere uzak

Neye yarar bu kırık taşlar ölü kentler
Kurutulmuş zaman koleksiyonları
Nerde ellerin sonsuz coğrafyası
Buğdayın şafağı yaz kımıltıları
Yüreğin buluşlarını anlatan Tarih
Nerde erişilmez dorukları aşkın

Nerde yaşam o gürül gürül akan ırmak

GÜL OLMAK

Yıkıp taş duvarlarını bir zındanın
Toprakla yatmak gibidir gül koklamak
Çünkü kaç güzelin sıcaklığı onda
Terlemek gibidir yıldızları
En iri güllerdir sabahlar

Yapraklarında Nisan çiyleri
En iri güller dağ kokar
Hızlandırır ırmakları yaşamı
Kaç yiğit köklerini kabartır aşkla
Ve onları anlatır kitaplar

Koklamak isterdim bütün gülleri
Ve bütün iyi kitapları okumak
Vursun isterdim alnıma
Buğdayın ve aşkın gül aydınlığı
Toprağı soğutan ölümü unutmak

Ey güllere ve türkülere kızanlar
Kaçıranlar gözlerini Anadolu güneşinden
İsterdim sustuğu yerde yüreğin
Köroğlu'nun Pir Sultan'ın sesiyle yanan
Çoban ateşleri gibi gül olmak

BÖCEKLERLE DOST
ALIÇLARLA KOMŞU

Yok ki kırların dili
Nasıl yaşadığını anlatsın
Şurda yatanın
Yumruk kadar çocukken daha
Gözlerinin ellerinin
Nasıl sızdığını toprağa
Nasıl kırıştığını alnının
Yok ki eli çözsün
Yolları kamaştıran gizlerini

Bay Doglas unutmamıştır belki
Petrol ararken Ardıçlık'ta
En ağır boruları
Bir solukta kuleye çıkardığını
Sarı bir ıslığın
Tam üç yıl
Katran koktuğunu ekmeğinin

Nasıl unutur işten çıkarıldığı gün
Delik deşik tarlalar gibi
Ortada kaldığını

Kentlerin belleği yoktur
Taş ocaklarının fabrikaların hiç
Sorulsa anımsamazlar
"İş" diye alanlarda dikilen
Tırnakları avuçlarına batan birini
Ve bilmezler bir işçiyi
Kaç çeşit yaraladıklarını

Ayakları mı
Yüreği mi yoruldu önce
Neden solup gitti gözlerinde
Yağmurkuşağına benzeyen düşleri
Hey toprak kara toprak
Hani anaydın
Yok muydu oğlunun kulağına
Diyecek sıcak bir sözün

Son iş yeri
Bir un fabrikası
Çuval yüklüyordu kamyonlara
Asgari ücretle bütün gün
Una kesmişti kirpikleri sesi
Sırtında taş ocakları
Sırtında inşaatlar mandıralar
Soluğu kesiliyordu ikide bir

Sıkıştırınca göğsündeki sancı
İlk kez doktora çıktı
Ota çöpe bakar gibi baktılar yüzüne
"Gayri tükenmişsin sen ahpap" deyip
Ç ı k ı ş ı n ı verdiler
Sigorta numarası: 5461869
Emekliliğe yetmiyordu günleri
Dudaklarında sönen sigara gibi
Kül kesildi ıslığı

O gün bugündür
Toprağın sırtında
Yara gibi bir tümsek
Böceklerle dost
Alıçlarla komşu

IŞIK'IN SESİ

–Işık Ergüden'e–

Mapus damıydılar önlerinde üç ağaç incir
Ama o güzden, Eylülden sonra
Özel tip cezaevi, özel tip yargılamalar
Değişti savcıların, yargıçların huyu da
Hangi yara kapanmaz bilir misiniz
Kaç volta dayanabilir sorguda insan
Neden terlidir düşler, geceler korkunç
Gün doğdu mu, sanırız her yer sabah

Geçip ölümlerin, grevlerin içinden
Bartın'dan geldi Işık'ın sesi
Nedir ki on üç yıl yatmak? bileyi taşı
Acı baharın, yitik günlerin yankısı biraz
Hiç görmemiştik tanımıyorduk
Uzun boylu muydu, esmer mi, ne renkti gözleri?
Buyur etsek, oturur muydu soframıza
Acap nerelerdeydi dostları, sevgilisi

Sorgulayan mı haklı, sorgulanan mı?
Kimi zaman nasıl da karartılır dünya
İnsanı mı, yaşamı mı açıklar kitaplar?
Ne düşünür "idam!" derken bir yargıç
Değer mi ensesine yağlı ip...
Açar mı söndürülen güller bir daha
Kaç oğul, kaç sevgili, kaç ana...
Yollar da yorgun beklemekten

"Yaşamboyu"na döndürülünce "idam"
Yalnızlığın okulunu açmış Bartın'da Işık
Burçlarını, ak dilini öğrenmiş suskunluğun
Dokunarak ıslak köklerine direncin
Süremlerini, ezgilerini tanımış burgaçların
Kimi zaman buluşup ölenlerle sıcacık
Mavi sarmaşığına tırmanmış göğün
Parmaklarının ucunda kan çiçekleri

O ezgiler tadında Işık'ın sesi şimdi

KANITLAMA

Açarsam güneşle açıyorum her sabah
Ondan tütüyor aşkın gülü

Seversem toprakla seviyorum sizi
Ondan ışıtıyor buğday evleri

Konuşursam denizle konuşuyorum
Ondan sözcüklerim ıslak ve tuzlu

Kızarsam ormanla rüzgârla kızıyorum
Ondan dolduruyor kenti uğultu

Gelirsem halkın gücüyle geliyorum
Ondan kesemez kimse yolumu

SABAHATTİN BATUR

1920'de Devrek'te doğdu. Ortaöğrenimini Kastamonu Lisesi'nde (1940), yükseköğrenimini Yüksek Öğretmen Okulu Felsefe Bölümü'nde bitirdi (1946). Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra, İzmir Arkeoloji Müzesi'nde (1951-54), müdür yardımcılığı göreviyle Ankara, İzmir, İstanbul kütüphanelerinde çalıştı (1955-60). Mesleğiyle ilgili, bir yıl Paris'te kaldı. Atıf Efendi Kütüphanesi, Topkapı Sarayı, Sadberk Hanım müzelerinde müdürlük göreviyle çalışmalarını sürdürdü.

Yaratış, Varlık, Fikirler, Gün, Yenilik gibi dergilerde (1941-47) yayınladığı şiirler, dönemi içinde ilgiyle karşılandı. Bir suskunluk döneminin ardından Dost, Yeditepe, Türk Dili dergilerinde yayınladığı sonraki şiirleri de "evren ve kişi sorunları"nı (Ş. Kurdakul) işleyen ürünler olarak değerlendirildi.

Şiirlerini kitap olarak yayınlamadı.

TÜKENDİĞİMİZ YERDE ÇOĞALMAK

Doğarken tüketir ömrümüzü böyle durmadan
Başkaldırmak aklın, direnmek duyguların işi;
Benim de bir dileğim var elbet,
Güneşin çıkmasını beklemeyelim şimdi!

Uçsuz bucaksız sayılanır kendince başlayan,
Birbirini çağrışır düşünceler aralıksız;
Onulmaz acılara doğru güzelleşir insan,
Bereket versin gene de sıcak ellerimiz.

En güzel kötülüğü içimizden içimize uzayan,
Yapayalnız ve karanlık bu savaşta
Görüyorum boşuna değil her sabah yeniden,
Kimse kimseyi kurtaramaz yaşayan.

Daha da büyür gezegenler arasında zaman,
Işık hızından korkusu özgürlüğün boşlukta,
Değişir ölçekleri alıştığımız ne varsa,
Ağlarız coşkunluklar içinde güldüğümüz zaman.

Bugün onlar gidiyor, yarın sıra sizde, öbür gün
Dolup dolup boşalan olukları sevincin,
Yoksa biz daha önce mi varız yaşadığımızdan,
Öyleyse kimin rüyasıdır bu izlediğimiz?...

Anlaşılmaz gerçeği tükendiğimiz yerde uyanan,
Elimizde değil mi, gücümüz yetmez mi başkasına,
İlkbahar yaz, sonbahar kış ve yeniden
Bir şey var dölümüzde bize karşı çoğalan!...

İLKÇAĞA

Mermer köpüklü kumsallara doğarsın yeniden;
Defneli rüzgârlarda kurur tuzlu saçların.
Tanrılar tanrısı sütunlar içinde uzayan gölgen,
Dokunulmaz gibi sonsuz baharı sevdaların.

Mutluluklar boz bulanık akışında zamanın,
Umut kesilir kara yelkenler üstünden,
Sunak taşlarına adağı ben olurum büyük duanın
Dağlar dereler kana bulanır senin yüzünden.

Kıyıdan uzaklaştıkça sınırsız büyüyen deniz,
Sevmeler, sevişmeler ülkesinin pişmanlığı Helena;
Yayılmasın Pandoranın kutusunda saklanan giz,
Ölümsüzlerle savaştım nice yıllar uğruna.

ALBENİZ

Kuşlar mıydı onlar kanat seslerinde umudun,
Alev alev uçardı yanaklarından;
Kuşlar mıydı acemi gagalarında tohum
Ürkek bakışlarla süzülür ufuklarımdan?

Balıklar mıydı yoksa en derininde suların,
Çeşitli yönlerden gelen titreşimlere uyanık.
Balıklar mıydı yoksa yarı bilincinde sevdaların,
Yumurtalar dökerdi akıntılı burunlarına denizlerin?

Albeniz'in karşı konulmaz çağrısında yoksa,
Sen miydin neşeye zorlayan hüznümüzü?
Belki geceydi belki gündüz, belki bilinmeyen bir zaman,
Sen miydin boşlukları sırılsıklam elleriyle dolduran?

EDİP CANSEVER

8 Ağustos 1928'de İstanbul'da doğdu. Ortaöğrenimini İstanbul Erkek Lisesi'nde bitirdi (1946). Yüksek Ticaret Okulu'ndaki öğrenimini yarıda bıraktı. Askerlik dönüşü, 1950'de Kapalıçarşı'da halı ve antika eşya alım satımıyla uğraşan bir işyeri açtı. 1976'da ticaretten çekilip 28 Mayıs 1986'da İstanbul'da ölünceye değin bütün vaktini şiire ayırdı.

İlk şiiri İstanbul dergisinde yayınlandı (1944). Arkadaşlarıyla birlikte Nokta adlı bir dergi çıkardı (1951). Yücel, Fikirler, Edebiyat Dünyası (1946-48), Yenilik ve Yeditepe (1950-54) dergilerinde yayınlanan ilk dönem şiirlerinin ardından, değişim geçirerek, ilerde İkinci Yeni diye anılacak yeni bir anlayışın örnekleri arasında yer alan ürünler vermeye başladı.

Yerçekimli Karanfil kitabıyla 1957'de Yeditepe Şiir Armağanı'nı, *Ben Ruhi Bey Nasılım* kitabıyla 1977'de Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü, *Yeniden* kitabıyla 1982'de Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü'nü kazandı.

İlk şiirlerinin, Garip anlayışının etkisi altında, "büyük şehirde varlıklı bir delikanlının yaşama sevincini, tatlı gevezeliklerini dile getirdi"ği (B. Necatigil) öne sürüldü. Sonraki şiirlerinde "varoluşçuluk akımının etkisi" (B. Necatigil) olduğu, "duyumsanan, düşünülen, ama başkalarına aktarılması kolay olmayan şeyleri anlatma çabası"nın (M. Fuat) ağır bastığı kabul edildi.

YAPITLARI

Şiir: *İkindi Üstü* (1947), *Dirlik Düzenlik* (1954), *Yerçekimli Karanfil* (1957), *Umutsuzlar Parkı* (1958), *Petrol* (1959), *Nerde Antigone* (1961), *Tragedyalar* (1964), *Çağrılmayan Yakup* (1966), *Kirli Ağustos* (1970), *Sonrası Kalır* (1974), *Ben Ruhi Bey Nasılım* (1976), *Sevda ile Sevgi* (1977), *Şairin Seyir Defter*i (1980), *Yeniden* (Toplu şiirler, 1981), *Bezik Oynayan Kadınlar* (1982), *Ilkyaz Şikâyetçileri* (1984), *Oteller Kenti* (1985). Düzyazı: *Gül Dönüyor Avucumda* (1987).

DİPSİZ TESTİ

Beni dinlersen Üsküdar'a gitme
İbrahimi görme şiir yazma
Şu herkesin bildiği düzlük
Bu deli alacası çayır
Ardıç kuşu türkülü sokak
Senin için değil

Sen yoksun
Çevrende kimseler yok
Zengin de olsan
Yoksulluğun gitmez

MASA DA MASAYMIŞ HA...

Adam yaşama sevinci içinde
Masaya anahtarlarını koydu
Bakır kâseye çiçekleri koydu
Sütünü yumurtasını koydu
Pencereden gelen ışığı koydu
Bisiklet sesini çıkrık sesini
Ekmeğin havanın yumuşaklığını koydu
Adam masaya
Aklında olup bitenleri koydu
Ne yapmak istiyordu hayatta
İşte onu koydu
Kimi seviyordu kimi sevmiyordu
Adam masaya onları da koydu
Üç kere üç dokuz ederdi
Adam koydu masaya dokuzu
Pencere yanındaydı gökyüzü yanında
Uzandı masaya sonsuzu koydu
Bir bira içmek istiyordu kaç gündür
Masaya biranın dökülüşünü koydu
Uykusunu koydu uyanıklığını koydu
Tokluğunu açlığını koydu

Masa da masaymış ha
Bana mısın demedi bu kadar yüke
Bir iki sallandı durdu
Adam ha babam koyuyordu

YERÇEKİMLİ KARANFİL

Biliyor musun? Az az yaşıyorsun içimde
Oysa ki seninle güzel olmak var
Örneğin rakı içiyoruz, içimize bir karanfil düşüyor gibi
Bir ağaç işliyor tıkır tıkır yanımızda
Midemdi, aklımdı şu kadarcık kalıyor.

Sen o karanfile eğilimlisin, alıp sana veriyorum işte
Sen de bir başkasına veriyorsun daha güzel
O başkası yok mu? Bir yanındakine veriyor
Derken karanfil elden ele...

Görüyorsun ya bir sevdayı büyütüyoruz seninle
Sana değiniyorum, sana ısınıyorum, bu o değil
Bak nasıl, beyaza keser gibisine yedi renk
Birleşiyoruz sessizce.

İNFİLÂK

Ben gidince hüzünler bırakırım
Bu senin yaşadığındır
Bir ev sıkılır kadınlardaki
Bir adam sıkılır kadınlardaki
Seni sevmek bu kadar mı
O benim yaşadığımdır.

Bazan da bir yerde kuşlar vardır
Ne uçmak, ne görünmek için
Bir karanfil pencereyi deler
Bir kapı kendiliğinden kapanır
İstesek sevişirdik, ama olmadı
Biz değil yaşayan acılardır.

Gitsem de her yerde biraz vardır
Hatırda zamansız bir pılâk
Bir otel kapısı, biraz istasyon
Vardır o seninle birlikte olmak
Buluşur çok uzaktan ellerimiz
Ve nasıl göz gözeyiz ansızın bir infilâk.

PHOENİX

Ben orda, akşamına orospular dadanan
Camlarında pis sinekler gezinen, ben orda
Eskimiş bir tutuşla şarabını içiyor
Kadınlarda oluyor kadınsız bakışlarla
Başıyla öne düşmüş yüreğiyle beraber
Ya Tanrıya inanır ya da isyana.

Kimseye vermiyor ki acılardan artarsa
Kuytular çıkarıyor sevişmeler onlardan
Bu nasıl bir bakış ki dünyaya intiharla
Ya da hep kar yağıyor da düşünmesi siyahtan
Öyle ya kim sevişirdi acıları olmasa
Kim bakardı uzağa köpekleri saymazsam.

Orası bir ölümdür şarabımı doyuran
Ölünen yüzler gibi bir bütündür adamlar
Vaftizi gün ışığında bir garip protestan
Tanrısıyla sevişir; herkes bilir sevişmeyi okadar
Kim ne derse desin ben bu günü yakıyorum
Yeniden doğmak için çıkardığım yangından.

UMUTSUZLAR PARKI'ndan

III

Binlerce, ama binlerce yıldır yaşıyorum
Bunu göklerden anlıyorum, kendimden anlıyorum biraz
İnsan, insan, insandan; ne iyi ne de kötü
Kolumu sallıyorum yürürken, kötüysem yüzümü buruşturuyorum
Çok eski bir yerimdeyim, çürüyen bir yerimden geliyorum
Öldüklerimi sayıyorum, yeniden doğduklarımı
Anlıyorum, ama yepyeni anlıyorum bıktığımı
Evlerde, köşebaşlarında değişmek diyorlar buna
Değişmek
Biri mi öldü, biri mi sevindi, değişmek koyuyorlar adını
Bana kızıyorlar sonra, ansızın bana
Kimi ellerini sürüyor, kimi gözlerini kapıyor yaşadıklarıma
Oysa ben düz insan, bazı insan, karanlık insan
Ve geçilmiyor ki benim
Duvarlar, evler, sokaklar gibi yapılmışlığımdan.

Bilmezler, kızmıyorum, bunu onlardan anlıyorum biraz
Erimek, bir olmak ve unutulmak içindeki onlardan
Ya da bir başkaca şey: ben kendimi ayırıyorum
O yapayalnız olmaktaki kendimi
Böyleyken akıp gidiyorum bir nehir gerçeği gibi
Sanki ben upuzun bir hikâye
En okunmadık yerlerimle
Yok artık sıkılıyorum.

KAR YANGINI

Neden bu kadar kar, bu kadar yıl, bu kadar yağış
Bu kadar uzaklardan nedir bu kadar gelen
Bir uzun çan kulesi bembeyaz Samatya'da
Bir oğlan bir martıyla upuzun seviştiğinden
Yaslı bir kadın gibi gözleri kendine bakan
Kendine baktıkça da çocukları olan hüzünden.

Belki bir söz yığını, yıllar var konuşulmamış
Çıkarlar kar yangını her biri duyduğu yerden
Yüzleri, saçlarıyla, bir de gözbebekleri
Asılırlar boşluğa çocuksu seslerinden
Birtakım dünyalarla önce ve güzel
Kış güneşi, sarmaşık, kim ne anlıyor sanki ölümden

O yanık ikindiler, sonrasız, loş gecelerden
Üstlerinde bir sürü çocuk gözleri
Tutuşurlar ne zaman karların ateşinden
Bir ölüm kadar şaştığımız onlar ve kendileri
Yani bu dünyanın en yılgın havarileri
Orada çan kulesi bembeyaz öldüğünden.

ESKİ BİR TAKVİM İÇİN ŞİİRLER

I

Evlerin saat beş olma hali
Ben yorgunum anlamaktan
Bir duvar, bir tebeşir gibi yazmaktan yazılmaktan.

Ve akşam
Alanların caddelerin bana biraz fazla geldiği
Üstümü başımı bilmediğim bir akşam
Ne yapsam
Alkollere gitsem. Giderim alkollere bir mektup gibi
Alkollerden gelirim bir mektup gibi
Bellidir sırtımdaki kan lekesinden ve puldan.

Yağar ki sokaklarda bir uzun yağmur
Islanırım ıslanırım anlamam
Sanki nedir bir yağmurun güzel olması
Sahi bir yağmurun güzel olması
Yağarken kendine severek bakmasından.

GÖKANLAM

V.

Dokunsam okşasam eski eski şeyleri
Arduvazdan bir damı, revaklı ahşap evleri
Sabahsa, bir uzun boyunlu haziransa kent
Kent bir uzun boyunlu haziransa
Aşklar da kayıpdaysa ne yer ne içer şimdi.

Kaç eski çocuktum? Acısız bir vakit olsa
Yokuşlardan aşağı, köşebaşlarında durunca
Ey dalgaların devrilirken bıraktığı gül
Asaraktan seni asaraktan boynuma
Çarşılarda hem büyük hem biraz mavi durur
Ve öğle sıcağında ve sonsuz bir hafta sonunda
Bir uzun boyunlu haziransa kent
Kent bir uzun boyunlu haziransa
Sapsarı gözleriyim kuşkusuz bir vakit olsa.

X.
Ben büyürüm ne zaman her yerde hep deniz olan'a
Yarısı kesik inceden bir parmakla
Ondan ki yaşlısıyım durup durup sevmenin
Ondan ki çoraklarda büyüdüm bir dilim tatlı kavunla.

Seni bir çare yaptım sana özendim
Bazı şiirler yırttım yenilerini edindim.

Geçtimse bir durumdan bir başka duruma hızla
Kanla ölümle değil bir çeşit sokulganlıkla
Artık ki güçlüsüyüm bir kişiden fazla olmanın
Bir anıdır susmamsa bakınca kesik parmağıma.

Açınca gözlerimi ipe çekilmiş güneşler varsın
Mavi bir çocuksun aşkımız mavi bir ambarın ortasından bakarsın.

MENDİLİMDE KAN SESLERİ

Her yere yetişilir
Hiç bir şeye geç kalınmaz ama
Çocuğum beni bağışla
Ahmet abi sen de bağışla.

Boynu bükük duruyorsam eğer
İçimden böyle geldiği için değil
Ama hiç değil
Ah güzel Ahmet abim benim
İnsan yaşadığı yere benzer
O yerin suyuna, o yerin toprağına benzer
Suyunda yüzen balığa
Toprağını iten çiçeğe
Dağlarının, tepelerinin dumanlı eğimine
Konyanın beyaz
Antepin kırmızı düzlüğüne benzer
Göğüne benzer ki gözyaşları mavidir
Denizine benzer ki dalgalıdır bakışları
Evlerine, sokaklarına, köşebaşlarına
Öylesine benzer ki
Ve avlularına
(Bir kuyu halkasıyla sıkıştırılmıştır kalbi)
Ve sözlerine
(Yani bir cep aynası alım-satımına belki)
Ve bir gün birinin adres sormasına benzer
Sorarken sorarken üzünçlü bir ev görüntüsüne
Camcının cam kesmesine, dülgerin rende tutmasına
Öyle bir cıgara yakımına, birinin gazoz açmasına
Minibüslerine, gecekondularına
Hasretine, yalanına benzer
Anısı ıssızlıktır
Acısı bilincidir
Bıçağı gözyaşlarıdır kurumakta olan
Gülemiyorsun ya, gülmek
Bir halk gülüyorsa gülmektir
Ne kadar benziyoruz Türkiye'ye Ahmet abi.

Bir güzel kadeh tutuşun vardı eskiden
Dirseğin iskemleye dayalı
–Bir vakitler gökyüzüne dayalı, derdim ben–
Cıgara paketinde yazılar resimler
Resimler: cezaevleri
Resimler: özlem
Resimler: eskidenberi
Ve bir kaşın yukarı kalkık
Sevmen acele
Dostluğun çabuk
Bakıyorum da şimdi
O kadeh bir küfür gibi duruyor elinde.

Ve zaman dediğimiz nedir ki Ahmet abi
Biz eskiden seninle
İstasyonları dolaşırdık bir bir
O zamanlar Malatya kokardı istasyonlar
Nazilli kokardı
Ve yağmurdan ıslandıkça Edirne postası
Kıl gibi ince İstanbul yağmurunun altında
Esmer bir kadın sevmiş gibi olurdun sen
Kadının ütülü patiskalardan bir teni
Upuzun boynu
Kirpikleri
Ve sonra Ahmet abi
Uzaktan uzaktan domates peynir keserdi sanki
Sofranı kurardı
Elini bir suya koyar gibi kalbinden akana koyardı
Cezaevlerine düşsen cıgaranı getirirdi
Çocuklar doğururdu
Ve o çocukların dünyayı düzeltecek ellerini işlerdi bir dantel gibi
O çocuklar büyüyecek
O çocuklar büyüyecek
O çocuklar...
Bilmezlikten gelme Ahmet abi
Umudu dürt
Umutsuzluğu yatıştır
Diyeceğim şu ki
Yok olan bir şeylere de benzerdi o zaman trenler
Oysa o kadar kullanışlı ki şimdi

Hayalsiz yaşıyoruz nerdeyse
Çocuklar, kadınlar, erkekler
Trenler tıklım tıklım
İşçiler
Almanya yolcusu işçiler
Kadınlar
Kimi yolcu, kimi gurbet bekçisi
Ellerinde bavullar, fileler
Kolonyalar, su şişeleri, paketler
Onlar ki, hepsi
Bir tutsak ağaç gibi yanlış yerlere büyüyenler
Ah güzel Ahmet abim benim
Gördün mü bak
Dağılmış pazar yerlerine benziyor şimdi istasyonlar
Ve dağılmış pazar yerlerine memleket
Gelmiyor içimizden hüzünlenmek bile
Gelse de
Öyle sürekli değil
Bir caz müziği gibi gelip geçiyor hüzün
O kadar çabuk
O kadar kısa
İşte o kadar.

Ahmet abi, güzelim, bir mendil niye kanar
Diş değil, tırnak değil, bir mendil niye kanar
Mendilimde kan sesleri.

ÖLÜ MÜ DENİR

Ölü mü denir şimdi onlara
Durmuş kalbleri çoktan
Ölü mü denir şimdi onlara
Kımıldamıyor gözbebekleri
Ölü mü denir peki
En büyük limanlara demirlemiş
En büyük gemiler gibi
Kımıldamıyor gözbebekleri
Ölü mü denir şimdi onlara.

Suratları gergin
Suratları kararlı
Belli ki çok beklemişler
Kabuğundan çıkan bir portakal gibi gelen sabahı
Suratları gergin
Bir savaş alanına benziyor suratları
Dudakları nemli
Son defa kendi etini öpüp
Yani son defa gerçek bir insan etini
Hazla kapanmışlar öyle
Geçirmiyor gövdeleri soğuğu
Geçirmiyor sıcağı da
Ve ikiye ayrılmış bir nehir gibi bacakları
Akıyorlar sonsuza
Ölü mü denir şimdi onlara.

Kimse hüzünlü olmasın
Sırası değil hüznün daha
Bir gün bir şehrin alanında
Bir mermer yığınının gözlerine
Omuzlarına düşerse bir çınar yaprağı
Hüzünlensin yaşayanlar o zaman
Sırası değil hüznün daha.

Öylesine sıkılmış ki yumrukları
İyice sıkılsın diye yumruklar
Saklansın diye bir armağan gibi bu katılık
Öylesine sıkılmış ki yumrukları
Kimse hüzünlü olmasın
Kimse hüzünlü olmasın diye
Sırası değil hüznün daha.

Unutulsun bir gövdeye duyulan hasret
Unutulsun bu alışılmış duyarlık
O kadar sade, o kadar kalabalık ki
Unutulmaya değer onların insan gövdeleri
Ve unutulmalı mutlaka
Dolsunlar diye yüreklere
Dolsunlar damarlara.

Ölü mü denir
Ölü mü denir şimdi onlara.

ARİF DAMAR

23 Temmuz 1925'te Gelibolu'nun Karainebeyli köyünde doğdu. Ortaöğrenimini Yenikapı Ortaokulu'nu bitirdikten sonra (1941), İstanbul Erkek Lisesi'nde sürdürürken yarım bıraktı. Ankara'da memur olarak çalıştı (1944-47). Ant dergisinin yazı kuruluna katıldı (1945). İstanbul'a dönüp Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'ne girdi (1946). Sürgün alaylarında geçen askerliğin ardından bir süre İstanbul'da işportacılık yaptı (1950). Ceza Yasası'nın 141. maddesine aykırı eylemde bulunmak savıyla tutuklandı (1951), kanıt yetersizliğinden aklanarak cezaevinden çıktı (1953). Çeşitli şirketlerin muhasebe servislerinde çalıştıktan sonra, İstanbul'da Suadiye semtinde Yeryüzü Kitabevi'ni açtı (1969). Bu arada, *Günden Güne* kitabından (1956), Türk Solu dergisinden çıkan bir şiirinden (1967) dolayı iki kez yargılanıp aklandı. Kitabevinde yasak yayın bulundurmak gerekçesiyle gözaltına alındı, açılan davada üç ay hapis cezasına çarptırıldı. Eski bir şiirinin gazetede yayınlanması dolayısıyla açılan davada ise aklandı. 1984'te kitabevini kapatıp emekli oldu.

İstanbul Bulutu adlı kitabıyla 1959'da (Cemal Süreya ile paylaşarak) Yeditepe Şiir Armağanı'nı kazandı.

Ant dergisinde yayınlanan ilk şiirleri, dönemin sevilen toplumcu ozanları arasında yer almasını sağladı. 1950'den sonra yazdıklarında yeni dil ve söyleyiş olanakları aradı. "Yüksek sesle okunacak coşkun söyleyişler yerine öz yönünden toplumsallığı hiç yitirmeyen, değişik duyarlıklara açılan, temiz, etkili, kendine özgü buluşlara ve imge gücüne dayandığı" (Ş. Kurdakul) kabul edilen bir şiire ulaştı.

YAPITLARI

Şiir: *Günden Güne* (1956), *İstanbul Bulutu* (1958), *Kedi Aklı* (1959), *Saat Sekizi Geç Vurdu* (1962), *Alıcı Kuş* (1966), *Seslerin Ayak Sesleri* (1975), *Alıcı Kuşu Kardeşliğin* (Toplu şiirler, 1975), *Ölüm Yok ki* (1980), *Ay Ayakta Değildi* (1984), *Acı Ertelenirken* (Seçme şiirler, 1985), *Yoksulduk Dünyayı Sevdik* (1988), *Ay Kar Toplamaz ki* (Toplu şiirler, 1991), *Onarırken Kendini* (1992), *Eski Yağmurları Dinliyorum* (Seçme şiirler, 1995), *Kitaplar Kitabı* (Toplu şiirler, 2000).

ANALAR

Analar bu çocukları nasıl güldürüyorsunuz
Nasıl yaz gökleri gibi böyle
Durgun sular iyi çağlar gibi
Kulaklarına neler fısıldıyorsunuz
Ne öğütler veriyorsunuz
Analar bu çocukları nasıl güldürüyorsunuz

Bir çocuk koşuyor ardından çocuklar koşuyor biri daha koşuyor
Sarı at kuyruğu saçlar kırmızı kurdeleler benekli morlar
Bu etekleri nasıl biçiyorsunuz analar
Bu gömlekleri nasıl dikiyorsunuz
Analar bu çocukları nasıl giydiriyorsunuz

Nasıl büyütüyorsunuz nasıl şaşıyorum şaşıyorum
O eti o sütü nerden buluyorsunuz
Memelerinizi gür tutuyorsunuz
Bir top sıçrıyor ardından bir çocuk bir çocuk daha
Gücümüze güçler katıyorsunuz
Analar utandırıyorsunuz
Çağı utandırıyorsunuz çağdaşı utandırıyorsunuz

GİTME KAL

Nice nice acıları aklına getir
Bunca yoksulluğu aklına getir
Gözyaşlarını aklına getir
"GİTME KAL" var yok dinlemez bir çocuk isteğidir
Gitme aklına getir

Kıraç mı kıraç toprakların üstüne
Güneşler açar yağmurlar kesilince
Çırıl çıplak kayada yeşerir incir ağacı
Dağların kuytusunda bir uslu çiçek
Dağıtır mavisini kendi kendine
Gitme beraberlik içinde
Nasıl sevinirdik aklına getir

Her şeyi her şeyi aklına getir
Gece yarılarını aklına getir
Söylediklerini aklına getir
Sinsi yağmurlar yağıyordu
Soğuktu
Yaktığımız ateşi aklına getir

Nelerden geçiyorsun aklına getir
Gitme dünyamızın her yerinde
Yorgun eller gülleri derleyince
Ellerin sevincini aklına getir
Güllerin sevincini aklına getir

Ne çok severdik seni aklına getir

ÖLÇÜ

Yüreğindeki sevgi,
sana kadar mı?
Yoksa evine, akrabana kadar mı?
Taşar mı fakir sokaklara
taşmaz mı?

Yüreğindeki sevgi,
ırk kadar, din kadar mı?
Sarı mı, ak mı, kara mı?

Yüreğindeki sevgi,
halk kadar, memleket kadar mı?
Uzanır mı beş kıtaya,
uzanmaz mı?

Yüreğindeki sevgi,
hey dost,
tariflere sığmaz mı!.

BÜYÜK HÜNER

İnsanları sevmek kolay değil,
bir hürriyet bu;
çetindir memleketimde.

Ben ille varım dersen,
bir gün pusuya düşersen,
insanları sevmek
büyük hüner.

Bu dünyada yaşadığın şu kadar yıl,
gerçek'ten, güzellikten, yiğitlikten
payına düşeni alabilmişsen,
vermişsen payına düşeni
gerçek için, güzellik için,
gücüne karşı konmaz
korkusuz, direnirsin...

Bilirsin,
bir kere korku düşerse adamın içine,
bir kere koparsa sevdiklerinden,
mümkünü yok
gitti gider.

Söner gözlerinde güzelim ışık,
kararır, çirkinleşir yüzü.
Önceleri utanır belki,
sonra vız gelir
umurunda olmaz dünya.

İnsanları sevmek büyük hüner,
insanlarla beraber!..

ARKADAN VURAN

1
Yaşadık gördük

Dibi kum
Dibi çakıl
Dibi balçık
Her suya düşüyor ay ışığı
Onun aklı yok
Gözleri yok ki

Sen tam gece yarısı
Tüfeklerin namlusunu geçerken
Kurtulur buluttan birden
Aydınlanır dikenli tel
Kuytu sokak
İnce yol

Vay kardeşim
Vay bacım
Vay arkadaşım vay

Önlerde önlerde yürürdü
Bu gözler gördü
Kavgaya kavgaya derdi
Bu kulak duydu
Yüksek ses onundu şarkımızdaki

Vurur en ince yerimizden
Düşünceye bir soluk pay ayırırsak
Korkak oluruz
Bencil
Kaçak

Nice pusuya düştük
Nice açmaz
Nice tuzak
Kimimizin böğründe kaldı iki eli
Kimi de çekti gitti
Oysa nasıl güzeldi
Omuzları dayanırken omzumuza

Avuçlarımda demir parmaklıkların izi
Benim hiç
Ama hiç
Düşman eline değmemiş
–Bu iz ondan silinmedi–
Ellerim ellerindeyse senin
Bugündeki yarınlara çevrik gözlerim
Gözlerindeyse
Bende şu otuz yıldır
Öyle tık tık filân değil
Eşitlik eşitlik diye çarpan bu yürek
Yüreğinde çarpıyorsa
Sakın
Arkadan
Vuran
Bıçaklardan

Parıltısı gözalıcı

2
Arkadan vuran
Bir bıçak
İki bıçak
Üç bıçak

Günüydü
Ellerindeydi
İnip kalkıyordu
Bir balık ağı gibi parçalanıyorduk

Yıkılmıştı hiç umulmayan
Direnci ayak altında
Korkunun elinde tutsak
Kör bencil umudu yitik
Veriyordu

Veriyordu o güne dek
Ne varsa kendini kendi yapan
En uzak düş

En eski gerçek
Geçip bir kalem üstünden
Veriyordu
Hektor'un kırgınlığını veriyordu
Börklüce'nin kanını
Antep'in onurunu Maraş'ın destanını
İzmir'in 9 Eylül'ünü
Eğin'in en gökçe türküsünü
Afşar'ın bozlağını
Dostun bahçesinden bir gül koparıp
Eli kanlılara veriyordu

Irgat Süleyman da kimdi
İşçi Zehra neydi ki
Boşlamıştı tüm
Saf tutmuştu
Ağadan beyden yana
Ayrılmazdı artık
Çiçekleri devedikeni gibi koparan
Aptal obur hayvanlardan
Bir bıçak
İki bıçak
Üç bıçak
Bir balık ağı gibi parçalanıyorduk

TROYA

Bir tek insan
Karartıyor sonsuzu
Aydınlatıyor bazen

Akhilleus Hektor'u öldürürken
Hektor mu öldü yalnız
Yalnız Hektor mu yerlerde sürüklendi

Binlerce
Binlerce yıl geçmemiş
Gibi bizler de
Bağlanıyoruz sımsıkı ayaklarımızdan
Arkasına demir arabaların

Zincirinden boşanmış
Öylesine çılgın
Acımasız bir Akhilleus yine
Troya'nın çevresinde
Dönerken
Alnımız taştan taşa vuruyor

Odysseus duruyor eski yerinde
Duruyor erken

Çok erkek
Kral Priamos'tan iyi yürekli
Çok kadın
Andromakhe'den bile güzel

Topraklarımız kutsal

YAZGIMIZ

Yazgımızdır: Yaşanacak
Kaçınılmaz

Başka bir ülkede uyanmak elde değil
Diyelim Vietnam'da
–Vietnam beyaz bir gül beyaz bir bıçak
Uyanmak ölmek Vietnam'da–

Yazgımızdır: Yaşanacak
Kaçınılmaz

Sabah güneşinden önce
Dikilir kapımıza karanlık
Alınıp götürülürüz
Sınırsız sevgimizden ötürü
Sınırsız sevgimizin yanı sıra

Yazgımızdır: Yaşanacak
Kaçınılmaz

Bir yürek parıltısıdır sorguya çekilen
Bir aydınlık özlemidir
Bir deniz kokusudur uçup giden
Bakışıdır bir ay çiçeğinin

Yazgımızdır: Yaşanacak
Kaçınılmaz

Başka bir ülkede uyanmak elde değil
Yarınımızın
Bugün olduğu bir ülkede

BEN

Bir kiremit parçasıyım ben
Yoksul bir evden
Bir çoban türküsüyüm

Bir kiremit parçasıyım kırılan düşen
Poyrazda yoksul bir evden

Bir çoban türküsüyüm
Poyraza karşı söylenen

Ulu düşün çatısı çatılırken
Bir kiremit parçası bir çoban türküsüyüm
Gözyaşından alınterinden

Bir kiremit sesiyim ben

YAŞAM ADINA

Kahramanlık
Sevginin bilincidir aslında
Çabadır
Birlikte ya da tek başına
"Çiçek gücü"nden ince
Analık gibi derin
Ayak direyeceksin
Kıracaksın ölümü yaşam için
Yaşam adına

TUZ

Aç bir çocuk
Ağlarken ekmek diye
Kurur
Gözyaşlarının tuzu
Annesinin kirpiklerinde

METİN ELOĞLU

11 Mart 1927'de İstanbul'da Çamlıca'da doğdu. İlkokulun iki yılını Bulgurlu'da, iki yılını Kısıklı'da okudu. Üsküdar Sultantepe Ortaokulu'nu bitirince, 1943-47 yılları arasında Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nde öğrenim gördü. Akademiyi bitirmeden askere alındı. İzin aşımı yüzünden altı aya hüküm giydi. Bu yüzden kopuntulu olarak beş yıl kadar Diyarbakır, Sivas, Malatya, Siirt, Bingöl, Elazığ ve İstanbul'da askerlik yaptı. 1952'de Yıldız Bahçeler Müdürlüğü'ne yazıcı girdi, dayanamadı, üç ay sonra ayrıldı. Bir süre işsiz kaldı. Ardından ressamlıkla yaşamını kazanmaya başladı. 11 Ekim 1985'te İstanbul'da öldü.

Metin Eloğlu'nun ilk şiiri Mehmet Metin imzasıyla 1944'te Kovan ve ilk hikâyesi Servetifünun dergisinde çıktı. 1944-52 yılları arasında Servetifünun, İstanbul, Söz, Varlık, Kaynak, Yaprak, Fikirler, Kervan, Yeditepe, Edebiyat Dünyası dergilerinde asıl adıyla şiirleri yayımlandı. 1950'de Limasollu Naci ile Yeni Dergi'yi çıkardı. 1952'den 1960'a değin Yeditepe, Pazar Postası, Seçilmiş Hikâyeler, Dost, Yenilik, Değişim dergilerinde, 1961'den sonra Dönem, Papirüs, Soyut, May, Yeditepe, Güney, Yeni Edebiyat, Türk Dili, Varlık, Gösteri ve Yazko Edebiyat dergilerinde göründü. Şiirlerinin yanı sıra hikâye, eleştiri ve değinmeler de yazdı. 1972'de *Dizin* ile Türk Dili Kurumu Şiir Ödülü'nü kazandı.

Güçlü bir zekâ, alay ve duyarlığı sanatında birleştiren Metin Eloğlu, başlangıçta Garip akımının etkisinde kalmasına karşın, kişiliğini korudu. Toplumcu bir anlayışla barışı, özgürlüğü, kardeşliği savundu. Son döneminde kendine özgü, alışılmadık bir yapı, dil ve deyiş yaratmaya yöneldi. Her döneminde halk dilinin tadını çıkarmasını bildi. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Düdüklü Tencere* (1951), *Sultan Palamut* (1957), *Odun* (1959), *Horozdan Korkan Oğlan* (1960), *Türkiye'nin Adresi* (1965), *Ayşemayşe* (1968), *Dizin* (1971), *Yumuşak G* (1975), *Rüzgâr Ekmek* (1978), *Hep* (1982), *Yine* (1982, ilk 6 kitabı bir arada), *Şiirce* (1982, Dizin, Yumuşak G, Rüzgâr Ekmek birlikte), *Ay Parçası* (1982), *Önce Kadınlar* (1985).
Şiirleştirme: *Bektaşi Dedikleri* (1977, Oğuz Tansel'le).

ELOĞLU

Eloğlu binlik bozdurur
Ben bozduramam

Eloğlu başını yastığa kor komaz uyur
Ben uyuyamam

Eloğlunun sofrasında dokuz türlü
Benim aç yattığım olur bazan

Benim evim gecekondu
Eloğlunda apartıman

Eloğlunda ince müzik
Benimkisi aman aman

Benim kuru başım bana yeter
Eloğlunda karı kızan

Ben keçileri kaybettim
Eloğlunda usta çoban

Bu soyadı bana haram

ÇINGIRAK

Çıngıraklı saati kurdum geceden
Göreyim seni beni şafakta uyandır dedim
Rüya dolu bir uykunun ardından
Çıngırak çalınca dupduru geldim
Kendimi dar attım karşı dağın yamacına
O alaca karanlıkta olup biteni
Elbet bir kenara yazdım

Saat altı sularında yaz sabahında
Toprağın bir toprak oluşu var
Börtü böceğin hepten uyanışı
Denizin bir deniz oluşu var ki deme gitsin
Ekin tarlasının kıyıcığında
Ağacın uzayışı var

Sonra ortalık ışıdı bu ne güzel iş
Kuş ötmeye başladı sevincinden
Anladım ki işi oydu
Gökyüzüne baktım rengince
Çiçeği kokladım
Cinsine kokuyordu

Baktım ki tabiatta yalan yok
Çiçek açarsa meyva veriyor
Irmak gibiyse denizlere akacak
Dağsa ovaların çok yükseğinde
Kuzuysa kurttan iyi
Taşsa havadan ağır
Balıksa suda soluyacak
Domuz bile yavrusunu emzirecek
Saçılan her tohum filizleniyor
Yonca oluyor, keten oluyor, buğday oluyor zamanla
Baktım ki tabiatta yalan yok

Ellerimiz el olmadıktan sonra
Vazgeçelim be kardeşler
Aklımız akıl değilse
Gönlümüz gönül değilse
Gücümüz boşunaysa
Vazgeçelim olsun bitsin
Böyle yarı yalan yarı yanlış
Yaşamaktan fayda yok

DÜDÜKLÜ TENCERE

Pazarları daha gündüzden,
Ahçıbaşı, aklını başına devşir;
Börekler kızaracak nar gibi;
Kıymalı, ıspanaklı, peynirli...
Sonbahar yağmuru oluklarda,
Çüşbalığı haşlanacak;

Meselâ zamkinülzarefe yemeğinin
Akşama yetişmesi lâzım, başın darda;
Al eline şu nesneyi,
Dibini bir güzel yağla,
Sovanını da doğra; düt! desin;
Bir tutam tuz, biraz kimyon;
Şıpın işi pişiverir.
Baksana göbek atıyor;
Beylere selâm, hanımlara selâm!
Çengi misin be gâvur icadı,
Düdüklü tencere misin?

ÇİLİNGİR SOFRASI

Bu zıkkımın yanında
Arnavut ciğeri ister, bir
Çiroz salatası ister, iki
Cacık ister, üç.

Adalet müsavat hürriyet demeye
Sadece yürek ister.

ÇILGAR

Oralar yazın mı hâlâ, güpgüzel midir
Gayri şarapsadım ben, İstanbulsadım
Kuşladıysa gözlerimi bir sakar tavan
Sensiz günlerimi çarçur etmek içindir
Ama pörsümüş, gül bitine karmış bir sarı
Siner külçelenir tâ evimde barkımda
Pelit acısından yavuz bir özlem kiri
Yu canım usulcacık
Sen bunca umudumun çılgarı
Göğü maviltir bir kırlangıç yakamoz
Balıklar depreşir suda

UYAN

Hadi uyan
Günışığı çilemeye başladı başucunda
Denizler bir mavilik edindi günden
Seher yeline uyup kuşlar tüneğinden uçtu
Bu türküyü dinlemeyecek misin

Hadi uyan
Aydınlığa çık da çil gözlerin ışısın
İlkyazlar sıcağı biriksin yüreğine
Yoksul olsan da uyan
Garip olsan da uyan
Madem ki güzelsin, güzeli yaşatmak için
Madem ki iyisin, iyiliği yaşatmak için
Madem ki umutlusun, umudu yaşatmak için
Hadi uyan
Denizi dinle, yaşamak desin
Toprağı dinle, barışmak desin
Göğü dinle, sevişmek desin
Bir pilak konmuş gibi gıramofona
İşte aşk, işte özlem, işte savaşmak gücü
Uyan diyor, uyansana

Hadi uyan
Sevdiğim uyan
Ne olur uyan.

ODUN

İstanbul'un ortasında bir bahçe
Silme güvercin tavanı
Yeşeren ekinlerin muştusunca
Eylül bitiminin aydınlık günü

Sıcacıktın aşklıydın bence
Sensizlikte bir yoksuldum yavandım
Şuramda saklı o sımsıcak ekmeği
Senin doyumluk aşına bandım

Bakmakla doyulmaz çeşniden
Özlemlerle ışımış bir yüzün vardı
Gayrı çil çil düzen yokluğunla küf kesilir
Bunca ömrüm varlığınla uzardı

Salt sana vergi umudu aşılamak
Dipdiri aklın fikrin yüreğince uluydu
İçin dışın bozelâ gümrah gözlerin
Güzeldi yeniydi İstanbulluydu

Hayatı bölüşürken güleçtik dobra dobraydık
Sana ekli yaşamak elbet içime sindi
Hani yüzümüzü ağartacak günlere teşne
Yoksun çağlar dost çağanlar içiydi

Sen vardın sonyaz vardı bitişiğimde
Bambaşka gördüm ülkeyi halkı acunu
Gerçekçiliğin bacasında kopkoyu tüttün
Gürül gürül yanası ocağımın odunu

Kıvancım sensin ergem sensin bilgim sen
Kuşandıkça beni ben eden kılık
Barışla hürlükle sevdayla gelen
O cayılması ayıp mutluluk

YİTİKÇİ

Hadi git azıcık İstanbul iste
Kosunlar o denizi bir çanağa
Bir çıkına elesinler o günlerimi
O yazdan Üsküdar'dan ne kaldıysa Elif'ten
Doldur ceplerine
Onlarda yoksa komşularında vardır
Tanırlar sevinirler
Beni bay Metin gönderdi, de

ÇIT

Zil kuş kanatlarını usulca kötürümledi
Çıtı çıkmıyor uyuntu göğermelerin
Pıtrak gibi güzelliğin
Deli evcilliğimi n'eyle körüklemeli

Çıt yok
Hep kar'a, karanlığa çatlamış o küs pencereleri
Bu ödünç barınak mı bizcil denize bakan
Sıcacık rafta bir ılık kavanozda üreyen
Süs balıklarına yem tatlısu pireleri

Çıt yok
Bunlar hep yazda hırka örgüleri
Su donar avucunda bir yalnızın
Bir çürük sicim bir kördüğüm o aşk kangalında

Çıt yok
Kar ışır, ışıtır da

DEĞERLEME

Bu aşk senden önce hürriyete yöneldi
Gecenin ortasında sen sımsıcak bir kadın
İçinde sen varken geceler dile geldi
Barışa yöneldi umudu darmadağın
Onları özlemek belki senden güzeldi
Çünkü sen ancak onlarla vardın
Hayatın mavişliği onlarla vardı

ÇOBAN

Önüm sarp, bir ağaç güdüyorum dalsız budaksız
El-etek çeken kumruların yerini çaylaklar alıyor şıp diye
Kuşağıma sokulu salt geçmişi törpüleyen bir eğe
Ve ense kökümde bin bir sinek kılsız kanatsız

Döngeri edip denizi eşiklediğimde –hani şu çirkin huyum–
Yaşamdan silkinmenin sorumsuz içeriği
Ah mı ah, yüreğimi sızlatan o çamsakızları, caneriği
Ve işin tuhafı hâlâ seni seviyorum.

HUY

Uzansam mı Kısıklı'ya
Havasında suyunda sakladığımı
Bulsam fena olur muyum
Yine alışır mıyım acaba
Şiire tütüne ve insana
Devirsem damacanaları
Şangır şungur oracıkta ölsem mi

YILMAZ GRUDA

14 Temmuz 1930'da İstanbul'da doğdu. Beş yaşında iken annesini yitirdi. Babasıyla Ankara'ya gitti. İlköğrenimini İstanbul'da Yıldız'da 12. Pansiyonlu İlkokul'da yaptı. Yeniden Ankara'ya döndü, 1942'de Ticaret Lisesi'nin orta bölümüne girdi. Liseyi bitirmedi, 1947'de onuncu sınıftan ayrıldı. Bayındırlık Bakanlığı'nda muhasebe memuru oldu. 1951'de askere alındı, 1953'te İstanbul'da Hadımköy'de görevini tamamladı. Aynı yıl Ankara'da Akbank'a memur olarak girdi. 1954'te Koyunpazarı şubesinde muhasebe müdürlüğüne atandı. 1956'da İstanbul'a giderek Haldun Dormen'in Cep Tiyatrosu'na katıldı. Fakat kazandığı para geçimine yetmediğinden Yeni Sabah gazetesinde çalıştı. 1957'de Dormen'le birlikte Küçük Sahne'ye geçti. 1960'ta oradan ayrıldı, sırasıyla şu tiyatrolarda oynadı: Ulvi Uraz Tiyatrosu (1960-61), Ankara Meydan Sahnesi (1961-63), Ankara Devlet Tiyatrosu (1963-64), Oflazoğlu Tiyatrosu (1964-65), Meydan Sahnesi (1965-68), Ankara Çuvaldız Kabare Tiyatrosu (1968-70), Nisa Serezli Tiyatrosu (1971-76). 1976'dan sonra reklam şirketlerinde metin yazarlığı, müdürlük, oyunculuk gibi işlerde çalıştı.

Yılmaz Gruda'nın ilk şiiri Şadırvan (1945) dergisinde çıktı. Bunu, şu dergilerde yayımlanan şiirleri izledi: Yağmur ve Toprak (1948), Yeryüzü (1952), Mavi (1954-55), Seçilmiş Hikâyeler (1954-56), Şairler Yaprağı (1954-57), Kaynak (1954-55), Varan (1955), Şimdilik (1955), Yazı (1955), Yeni Ufuklar (1955-56), Pazar Postası (1956-59), Yeditepe (1956-58), Dost (1960-64), Yelken (1959-68), Somut (1980-81), Oluşum (1977-81), Yazko Edebiyat (1981-83), Varlık (1981), Düşün (1985).

Başlangıçta Ahmed Arif, Ömer Faruk Toprak, Enver Gökçe gibi toplumcu 1940 kuşağının şairleri arasında görünen Yılmaz Gruda, daha sonra Mavi hareketine katılarak Garip akımına karşı çıktı, giderek kendine özgü bir şiir kurdu. Bireysel yaşantısıyla toplumsal gerçekleri kaynaştırdı. Ayrıca, tiyatro üstüne kısa, fakat vurucu yazılar (kendi deyimiyle "yörüklemeler") yayımladı. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Çarmıhtaki Memet* (1963), *Kuyumcular* (1980), *Çerçi Zeus* (1997).
Deneme: *Şu Bizim Tiyatromuz* (1976).

TÜTEN ADAM

I.
Merhaba
karanlığı tanıdın mı – camlardaki karanlığı
yasaklar, canavar düdükleri yok
bir kere daha yoğun siyahlarda âsi maviler
bir kere daha yenik değilsin –
karanlığı tanırsan, beni tanıyacaksın
beni tanımazsan, yaşamıyorsun diyeceğim
gözlerime bak, nasıl sen demiş yanıyorlar
nasıl – taksimli Ahmet'im değil mi:
iri suratımda iri gülüşler
kasketi sol kaşıma yıkmışım yine
ne var cümleyi kelimelerde tutsak eden
tümünü yıkmışım –
iste: kavakta turna sesi var diyeyim
diyeyim de sen ağla, ben ağlayayım
Zeynep'in ağlamasını hiç istemedik değil mi
bu merhabalara özlem ondan
ama şu yüreğin hep beraber vurması var ya
bana yetiyor – sana yettiği mutlak

bir sigara yak
bu ikincileri büyük caddelerde bulamıyorum
hiçbir yerde bulamayacağım yarın
işsizim –bir tanrı gibi susuk ve yaslı–
ne var ki ferman benim demişim.
on İsa, yüz İsa olabilir çarmıhta
Suhreverdi'yi hatırlasam da bir, hatırlamasam da
ne güne usta ellerim
mademki bunca yıkımın sonu olmuş, olacak
mademki direniyorsun, direniyor
gayrısı kabûlüm değil
elpençe divan duracaktır yaşamak
alnımdaki yaraya bakma geçer –
üç kişi miydiler dört mü – bilmiyorum
birden ışıklar susuverdi bir akşam
aşk diyorum, sorarlarsa
kızın bir elleri...
üst tarafını diyemiyorum – bir boğuntu çöküyor

bakma dedim geçer
asıl içimdeki yara geçsin istiyorum
böyle sürüp gitmesin yaşamak

şimdi bir kız var, bir nazlı, bir ürkek
ne zaman aklıma düşse
dar açılardan çıkıp geliyor
bilse ben bütün gemilerimi yakmışım
dönüş yok
yine gelecek
şimdi nerdeyse gelecektir
korkunç mu seviyorum ne
Zeynep'i anlatamıyorum bir türlü
İyi ki burdasın – sen anlat.

KARA ŞAPKALI HAYDUT

– Türkü –
Benim hiçbir zaman şapkam olmadı
ne beyaz, ne kara
sevmediğimden deyip geçiyorum.
Geçsem iyi – kara şapkalar çalıyorum düşlerimde
Kaç çocuksu yakalıyorum kara şapkalar altında beni
Sonra nasıl yoruluyorum, anlatamam
Sevmediğimden deyip uyanıyorum.
Bakıyorum benim saçlarım, hiçbir zaman olmamış
ne beyaz, ne kara
sevmediğimden deyip ıslık çalıyorum.

Sen hep orada, acı ışıkta dursan, kendiliğinden güzeldi
Birden kim dedi yüreğime yürü
Birden niçin benim hiç bir zaman şapkam olmadı
Ya beyaz, ya kara.

Sen hep bir denize karşı oturuyordun
Sen yine aynı denize karşı mı oturuyorsun
Ben sustuğuma karşı oturuyorum
Seni bana bağırıp, benim diyorum
Benim hiçbir zaman şapkam olmadı
Ne beyaz, ne kara.

– Ağıt –
Hep bir yerlere gidecekmiş gibi yaşadı:
Okunaksız, düzendışı, tedirgin.
Bir gün baktı ki bu dünya göze-göz, dişe-diş;
Bir gün baktı ki bu dünya yaşanmayacak kadar güzel.
Silip ak kâğıtlarda yazılmış sabahlarını, akşamlarını,
Bir büyük deniz düşünerek sustu.
Artık sana şiir yok. Artık hiç kimselere yok.
Şimdi bir nehirde gidiyor kara şapkası.

ÇAĞRI

gün vuruyor gün almaların alnına
almaları ne benden alırsın, ne daldan
bu ne mene oluş böyle
dağlara kan çöküyor, can çöküyor bahçalarda –
gün sessiz vuruyor almaların alnına
beni sana hasret vuruyor
hiç böyleleyin yazmamıştı ol sevdâ –
yetti gayrı
yetti toprak toprak bölündüğümüz
yetti beni senden ayrı komalar
içesim yok bu duru suları, gülesim yok –
benden ayrı ağıtlara, acılara dur
benden ayrı akşamların olsun ha
sen bir başına kahrolsana
ben bir başıma kahrolayım ha
aklıma ziyan yaşadığın
konuş gayrı, gayrı gel
bu dünya rahatların koyup da gel
bütün giysilerini soyup da gel
de – dursun kula kul olmuşluğun buncası
sen kendin kulsun kendine
kendine tanrı sen
sen kendini bulmaz isen
ne umur beyin kendine –
dağ bir yana de, yol bir yana
de ben deryâyım
güneş yedim ay ne ki
burada tek ben olacak de
benden ileri
burada ne kavga ve ağrı
ne umut, ne umudun ötesi de –

ben hak dedim
önce seni bildim, sonra beni
yâr dedim, sen
beni yenmektir dedim aşk –
işte yere çalıyorum gayrıyı, mülk'ü
bir aşk yakıyorum şimdi bu dağbaşında
bir dağbaşında sen yakacaksın
bir kentte o –
konuş gayrı, gayrı gel
de – dursun kula kul olmuşluğun buncası.

gökte odlar, yıldızlar, bulutlar kayıyor
karanlık ve karanlık ve yaslı sesi yeşilırmağın
şimdi ovayı gözlüyor bir tepeden
dünyanın ilk günü mü, n'oluyor
neredelerdi halklar
birden bağırdı, geceyi, vay nasılı uyardı:

"nerdesin halk
sensin yere, göğe anlam sunan
sensin önce var, sonra var
nice yürüyeceksin dağlarla kentlerle bir ovadan
nice yol edeceksin deryaları

um'um sensin, dünyam sen
al da yitir beni benden
sevdân odu yetti cana
oy işte cânım, kopar tenden
nice yürüyeceğiz ovalarla köylerle bir dağlardan
nice kul edeceğiz toprağı

yu arıt cümle hırstan
adam eyle halk beni
yılgınım yok nice örsten
adam eyle halk beni
nice yürüyeceğiz dinliyle dinsizle bir karanlıklardan
nice mekân kılacağız uçmağı

oy işte cânım kopar tenden"

"GENEL EVETLER'E" / KARŞI DÖRTLÜK'LER

"Vardığın yer karanlıksa..."
yırt o karanlığı / yak yüreğinin, bilimin ateşiyle
kapayacaksın nasıl olsa gözünü bir gün
göster oğluna / gitmeden / aydınlık ne!

*

Tamam, sen de "Azda bereket vardır!" de
yıkılır mı hiç hatrı eskilerin!
sen de uy "Bir ye, bin şükret!" sözüne –
peki, sabahlarını yırtan / bu gökdelenler kimin?

*

senin elindedir kalem
yoksa neden "Yürü, ya kulum!" desin Tanrı –
sen yazmamışsan / terin ile, sapan ile
gelmez başına / hiçbir yazılan!

*

yılan akar döne döne
gelir vurur döne döne
"Bana dokunmayan yılan..." diyenleri gönderdi hep
hanginiz bin yaşamaya değer şimdi / söyle!

*

sanma ki artık "Böyle gelmiş, böyle gidecek!"
bak eloğlu en uzak gezegene gidecek –
sönsün diyeydi senin yaratıcı cevherin
o egemen de sandı ki: hep öyle gidecek!

MEHMET KARABULUT

1925'te Muğla'nın Yerkesik bucağında doğdu. İlkokulu Yerkesik'te 1937'de, ortayı Muğla'da 1940'ta, liseyi parasız yatılı olarak 1944'te Antalya'da bitirdi. 1946'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne girdi. Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi olarak 1950'de fakülteyi bitirdi, Edirne Lisesi'nde öğretmenliğe başladı. 1951'de Erzurum'a atandı. 1953-54 döneminde İstanbul'da yedeksubaylık yaptı. Askerliğini tamamladıktan sonra öğretmenliğini sürdürdü: Erzurum (1954-57), Kırklareli (1957-59), Develi (1959-63), İstanbul (1963-76). Beşiktaş Kız Lisesi'nden 1976'da emekli oldu. *Şimdi Haberleri Veriyoruz* ile 1968 May Edebiyat Ödülü'nü ve *Gün Kapısı* ile 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması'nda başarı ödülünü kazandı.

Mehmet Karabulut'un ilk şiiri Yeditepe'de (1954-60) çıktı. Daha sonra ürünlerini şu dergilerde yayımladı: Yenilik (1955-57), Yeni Ufuklar (1956-59), Varlık (1958), Dost (1958), Yelken (1959-62), Ataç (1963-64), Yön (1965-67), İmece (1965-67), May (1968-69), Yansıma (1972-73), Türk Dili (1974-82), Soyut (1976), Türkiye Yazıları (1977), Yusufçuk (1980).

İlk yapıtlarında Anadolu'yu tasvir eden, memleket, insan, doğa ve Atatürk sevgisini dile getiren Mehmet Karabulut, zamanla "insancı-toplumcu" bir anlayışa yöneldi: "Dünyayı insanca yaşamada ve barış doğrultusunda düzenlemede" şiire de sorumluluk düştüğünü ileri sürdü. "Şiiri yaşamın bir parçası" saydı. Yapıtlarında bir yandan yurt gerçeklerini yansıtırken, öbür yandan dünya olaylarına da ilgi gösterdi. Barışa, özgürlüğe, bağımsızlığa ve toplumsal adalete özlemini belirtti. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Marçal Akşamları* (1956), *Güney Çocuk Değil* (1959), *Şimdi Haberleri Veriyoruz* (1969), *Gün Kapısı* (1974), *Ferhat Yoruldu mu* (1988), *Sonsuz Beyazlıkta Ölüm ve Spartaküs* (1994), *Sivas Üstünde Bir İnce Bulut* (1996), *Su Türküler Vietnamlı Adam V. S.* (1997), *Sözcükler ve Şiir* (2000), *Filozoflar Yazarlar, Şairler Siyasiler* (2001), *Tohumlar At Zamanlara* (2002), *Mavi Gülüyorum* (2002).

KARASU KENARINDA

Karasu'da bir saman çöpü var
Yan gelip dalgalara uzanmış
Metelik vermiyor geceye gündüze
Bir keyifli ki sormayın
Islak sarı saçları yüzünde

Karasu kenarında kadınlar
Unutmuş gülmesini, perişan
Gözleri derin, bir tuhaf
Sudaki saman çöpüne bakar

Karasu kenarında çocuklar
Bozkır otlarına benzer, sarı, cılız
Ufacık yüzlerinde keder
Bir akşam üzeri karanlıkta doğarlar
Çoğu ölür, azı kalır
Karasu kenarında çocuklar
Yemyeşil çayırlarda rüzgâra karşı
Koşamazlar

Karasu kenarında adamlar
Uzağa, derine bakar
Susarak söverler bir garip huy
Çiğdem gibi yüzleri kara, elleri toprak
Karasu kenarında adamlar
Don tutmuş yayla suları gibi
Isınamazlar

Karasu kenarında zaman
Akamamış, donup kalmış
Karasu akıp gitmiş dağlardan

YALNIZ DEĞİLİZ

Bu kaş göz senin öyle de böyle de
En türsel gecelerde en yalnız
Hiç el değmedik ellere eller değse
Dünya fır dönse inatsız
Sen tek başına sevinirsin ben tek başıma
Bitişik balkonlardan uzağız.

Bakma ayrı duraklardayız yalnızız
Uzanınca aynı ellere uzanırız
Düşün biz buradayız ama ellerimizle
Güneş bekleyen yağmur bekleyen ellere
Mutlak değiniriz sevinsene.

Uçsuz bucaksız bir çemberde el ele
Çocuklar şarkı söylese kadınlar gülse
Sonuna kadar sürüp gitse bu böyle
Sen yanı başımda olsan
Bitmeyen yeller savursa saçlarını yüzüme.

SEN

Karlı dağdan yol geçirdin üşütmedin seviyi
Yünledin, ısıttın koynunda
İpe çekildin ölmedin
Çoğaldın her kurşunda.

Binlerce yöne akıttın gizini
Şafak eğirdin geceden
Dikenden gül dokudun.

Sen acının ve sevincin türküsü
Buz gibi gecelerde yalın öfke
Çevire çevire döversin dövdüğünü.

Ve aklın yatıp koştuğunda
Ovaların üstünde güneş, yaz
Ballı petek büyütürsün kovanlarda.

YALNIZ KADIN

Gün akşam oldu kadın odasında
Bir dantel gibi işler kederi
Sanki uzaklarda kalmış bir ağlama
Kim bulup getirecek yitikleri
Sığdı yüksüklere azalan da, çoğalan da
Çıksa bağıracak çıkmıyor sokaklara.

AŞIYORSA GÜNÜM

İşten işlikten döner elleri
Su incesi elleri.

Apansız girer kapılardan
Bembeyaz umut sepeti.

Tutmasa elim kolum, yıkılsam
Yanımda yaz denizi.

Aşıyorsa günüm dağlardan
Siliyor da ondan korkunun izini.

İşte boy atıyor buğdaylarda sevi
Ayırmıyoruz buğdaylardan gözlerimizi.

SEZAİ KARAKOÇ

1933'te Ergani'de doğdu. Ortaöğrenimini Gaziantep Lisesi'nde (1950), yükseköğrenimini Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde (1955) bitirdi. Maliye'de müfettiş yardımcılığı (1956-59), gelirler kontrolörlüğü (1959-65) gibi görevlerde bulunduktan sonra ayrılıp gazetecilik yaptı. Yeni İstiklâl, Yeni İstanbul gazetelerinde başladığı köşe yazarlığını Bâbıâli'de Sabah (1968) gazetesinde sürdürdü. Öğrenciliği sırasında iki sayı çıkan Şiir Sanatı dergisinden sonra, değişik dönemlerde değişik sürelerle çıkardığı Diriliş dergisini yayınlamaya başladı. 1971-74 arasında yeniden devlet memurluğuna dönüp maliyede çeşitli görevlerde bulundu. 1974'te ikinci kez memurluktan ayrılıp gazeteciliğe döndü. Millî Gazete'de her gün yazdı. Diriliş Yayınları'nı kurarak kitaplarını yayınladı. 1990'da Diriliş Partisi'ni kurup genel başkan oldu. MTTB Millî Hizmet Armağanı'nı (1968), Sürgündeki Macar Yazarları Gümüş Madalya Ödülü'nü (1970), Türkiye Yazarlar Birliği Hikâye Ödülü'nü (1982), Türkiye Yazarlar Birliği Üstün Hizmet Ödülü'nü (1988), XII. Dünya Şairler Kongresi'nde World Academy of Arts and Culture ödülünü (1991) kazandı.

Şiirleri önce İkinci Yeni anlayışı içinde, ama kendine özgü ve gizemci bir yaklaşımla dikkati çekti. Sonra "İslâmcı, mistik düşünceyi modern şiir akımı öğeleriyle yansıtan" (A. Behramoğlu), "çarpıcı benzetme ve imgelerle, denenmemiş sentezlere ulaşan" (B. Necatigil) bir ozan olarak değerlendirilip "kuşağının en başarılı şairleri arasında yer aldığı" (M. Fuat) ileri sürüldü.

YAPITLARI

Şiir: *Körfez* (1959), *Şahdamar* (1962), *Hızır'la Kırk Saat* (1967), *Sesler* (1968), *Taha'nın Kitabı* (1968), *Mağara ve Işık* (1969), *Gül Muştusu* (1969), *Zamana Adanmış Sözler* (1970), *Şiirler* (1975), *Ayinler* (1977), *Leylâ ile Mecnun* (1981), *Ateş Dansı* (1987), *Alınyazısı Saati* (1989). Deneme- inceleme: *Yunus Emre* (1965), *İslâm* (1967), *İslâm'ın Dirilişi* (1967), *İslâm Toplumunun Ekonomik Strüktürü* (1967), *Kıyamet Aşısı* (1968), *Mehmet Akif* (1968), *Ölümden Sonra Kalkış* (1970), *Ruhun Dirilişi* (1974), *Yitik Cennet* (1976), *Edebiyat Yazıları I* (1982), *Edebiyat Yazıları II* (1986). Öykü: *Meydan Ortaya Çıktığında* (1979), *Portreler* (1982).

KARA YILAN

Güneşin yeni doğduğunu sana haber veriyorum
Yağmurun hafifliğini toprağın ağırlığını
Ve bütün varlığımla kara yılan seni çağırıyorum
Seni çağırıyorum parmaklarımdan süt içmeğe
Pamuğun ağırlığını yapan dağın hafifliğini
Sana haber veriyorum yeni doğduğunu güneşin

Ben güneyli çocuk arkadaşım ben güneyli çocuk
Günahlarım kadar ömrüm vardır
Ağarmayan saçımı güneşe tutuyorum
Saçlarımı acının elinde unutuyorum
Parmaklarımdan süt içmeğe çağırıyorum seni
Ben güneyli çocuk arkadaşım ben güneyli çocuk

Ben çiçek gibi taşımıyorum göğsümde aşkı
Ben aşkı göğsümde kurşun gibi taşıyorum
Gelmiş dayanmışım demir kapısına sevdanın
Ben yaşamıyor gibi yaşamıyor gibi yaşıyorum
Ben aşkı göğsümde kurşun gibi taşıyorum

Seni süt içmeğe çağırıyorum parmaklarımdan
Kara yılan kara yılan kara yılan kara yılan

BALKON

Çocuk düşerse ölür çünkü balkon
Ölümün cesur körfezidir evlerde
Yüzünde son gülümseme kaybolurken çocukların
Anneler anneler elleri balkonların demirinde

İçimde ve ellerde balkon
Bir tabut kadar yer tutar
Çamaşırlarınızı asarsanız hazır kefen
Şezlongunuza uzanıp ölü

Gelecek zamanlarda
Ölüleri balkonlara gömecekler
İnsan rahat etmeyecek
Öldükten sonra da

Bana sormayın böyle nereye
Koşa koşa gidiyorum
Alnından öpmeğe gidiyorum
Evleri balkonsuz yapan mimarların

YAPI ARALIKLARI

Çocuklar gözünüzü açın
Gün gelir iş işten geçer
Çember çevirmeyi unutmayın
Yapı aralıklarından bakmayı da

Çocuk dediğin bir eksik yanı olmalı
Ki ilerde vakit kalsın iyiliğe
Ben erginliği çocukluğumda yaşadım
Şimdi bilmiyorum niye

KAPALI ÇARŞI

Kendi yastıklarına gölge salmasın
Çocuklarının öpüşleri onlara anlat
Onlara anlat yağmur karşılıklı yağar
Ruhların içindeki müzikle karşılıklı
Kapalı çarşı içinde bir sigara
Bir keman kılıfı senin saçlarına sürünen yağ
Onlara anlat kadınların gözlerinin içinden geçer
Kapalı çarşı ve kapalı çarşıyı götüren saat

Bir inci gerdanlık dumanları içinde kapkara
Anlamağa başladığı ağır ve çekilmez kelimeler içinde dağ
Senin resmin ince gerdanlığın siyah parlaklığı içinde ışıklı
Işıklı ışıksız yandan ve önden ışıksız arkadan ve içten ışıklı
Onlara anlat ki insan kelimelerden ve şiirden yaratılmadı
Tüyler içinde gelen yeni dünya
Bir sandalye kadar hür olduğu gün
Sen cuma gününün hürriyet kadar kutsal olduğunu onlara anlat

Benim aynamı küçültüp büyülten onlar
Benim aynamı aynalıktan çıkaran
Kapalı çarşılar içinde fikre ve gerçeğe
Neler neler etti anlarsın onlar
Şemsiyeler gibi
Felâketlerin en şakacısına açılıveren onlar
Kendi yastıklarına düşmesin
Dostlarının kadınları üstündeki gölgesi onlara anlat
Kapalı çarşılar içinde
Aslanların ağaç kabuğuna yazdığı şiir
Kapalı çarşı içerisinde
Açık ve keskin yumuşak ve güzel Kur'an sesleri
Kapalı çarşı içinde kapalı rüya çarşıları
Kapalı çarşı içinde öfke ve af çarşıları

Kapalı çarşıya gittiğin zaman
Bir yangın sonrasının gazetelerini okudun
Bir gazete uzun ve kül olmuş bir gazeteydi kapalı çarşı
Mavi gözlü bir gazete

Kapalı çarşı içinde bulutların en senin olanı
Sen bana kapalı çarşı
Şüphesiz o kadar satılan ve alınanlar var ki
Şüphesiz bir harita kırığı
Bir yapma deniz parçasıyla kapalı kapalı çarşı

Sen kapalı çarşılar üstüne yağmur yağanı
Yağmurun iyi ve doğru yağmadığını onlara anlat

HASAN HÜSEYİN

1927'de Gürün'de doğdu. 1942'de parasız yatılı sınavını kazandı. 1945'te Niğde Ortaokulu'nu, 1948'de Adana Erkek Lisesi'ni bitirdi. Aynı yıl tutuklandı, yargılama sonunda beraat etti. 1950'de Gazi Eğitim Enstitüsü'nden öğretmen çıktı. 1951 yılı başında bir tertibe kurban giderek yeniden tutuklandı. Öğretmenlikten uzaklaştırıldı. 1954'ten 1960'a kadar tabelacılık, arzuhalcilik, hayvan bakıcılığı, toprak işçiliği yaptı. 1959'da Dost (1959-66) dergisinde ilk şiiri yayımlandı. Bunu Yelken (1959-64), Varlık (1960), İmece (1961), Ataç (1962-63), Yön (1962), Sosyal Adalet (1963-65) dergilerinde basılan şiirleri izledi. 1964'te *Kavel* ile Yeditepe Şiir Armağanı'nı kazandı. 1966'da *Kızılırmak* yapıtından dolayı kovuşturmaya uğradı, beraat etti. 1968-70 yıllarında Forum dergisini yönetti. 1970'te TRT Sanat Ödülleri yarışmasında *Kızılkuğu* ile başarı ödülünü aldı. 1971'de Gelecek dergisinin kurucularına katıldı. Çeşitli gazetelerde çalıştı. 1981'de *Filizkıran Fırtınası* ile Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü'nü ve Nevzat Üstün Şiir Ödülü'nü kazandı. 26 Şubat 1984'te Ankara'da öldü.

Hasan Hüseyin'in şiirleri –yukarda adı geçenlerin dışında– şu dergilerde yayımlandı: Yeditepe (1964), Gelecek (1971), Yansıma (1972-74), Yapıt (1978-80), Dönemeç (1982), Yazko Edebiyat (1980-81).

Hasan Hüseyin derin duyarlığı, gür sesi, geniş soluğu, renkli hayali, yergi gücü ve işlek Türkçesiyle ilerici bir görüş ve insancıl bir bakışa yaslanan yaşam ve doğa sevgisini, barış ve özgürlük tutkusunu, adalet ve bağımsızlık özlemini birbiriyle kaynaştıracak etkili bir bireşim kurdu. Halk kültürüyle beslenen bu bireşimin kollarını bireysel ve toplumsal yaşamın çeşitli alanlarına uzattı. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Kavel* (1964), *Temmuz Bildirisi* (1965), *Kızılırmak* (1966), *Kızıl Kuğu* (1971), *Ağlasın* Ayşafağı (1972), *Oğlak* (1972), *Acıyı Bal Eyledik* (1973), *Kelepçemin Karasında Bir Ak Güvercin* (1974), *Koçero Vatan Şiiri* (1976), *Haziranda Ölmek Zor* (1977), *Filizkıran Fırtınası* (1981), *Acılara Tutunmak* (1981), *Işıklarla Oynamayın* (1981), *Kandan Kına Yakılmaz* (1985), *Tohumlar Tuz İçinde* (1988). Öykü: *Öhhöö* (1964), *Made in Turkey* (1970), *Bıyıklar Konuşuyor* (1971), *Eşeğin Gözyaşları* (1981), *Aşıcı Baba* (1981), *Ormanın Öcü* (1981), *Ressamın Bıldırcınları* (1981). Gezi: *Bağdat Basra Yollarında* (1974).

KOCABEBEK

bu demir divriği dağlarından
ben söktüm ulan ben söktüm
bu namlu divriği demirinden
ben döktüm ulan ben döktüm
bu ak bileklerde bu kapkara kelepçe
ben dövdüm ulan ben dövdüm

şimdi kaysı çiçekleri tozutur geçer
şimdi şarap düşer kızgın bağlara
şimdi sevdiğimi alır giderler
güz oturur gözlerime dağlar uy!

varalım diyelim ki hey diyelim
nakışcana duralım korolarla diyelim
hey diyelim hey
yıkılır bu düzmeceler yıkılır
köprüler kurulur aydınlıklara
gelir birgün kaşla göz arasında
en gizli tomurcukların ucunda gelir
ekmeksiz evin yalnızlığında
kınasız parmakların bakışlarında
uykusuz gecelerin ardında gelir
gelir ulan gelir işte bal gibi gelir
halaylarla çıkalım korolarla duralım
hey diyelim hey

bu namlu divriği dağlarından
bu candarma benim kapıbir komşum
bu türkü benim türküm çoğalır kanayarak
kelepçemin karasında bir ak güvercin
ustam kessin ellerimi benim çocuk ellerimi
dağlar uy!
uy dağlar!

TABLO

baktım ki pek çıplak duruyor
üşümesi üşütür beni mavinin
tuttum şu bulutu koydum oraya

bulut üşür mavi üşür ben üşürüm

olmadı, yenmek gerek bu titremeyi
tuttum şu ağacı koydum altına
koydum ya, gene de sinmedi içime

ağaç üşür bulut üşür mavi donacak

çektim şu masayı yanıbaşına
baktım gene olmadı, bir şey eksik
tuttum şu adamı oturttum masaya

adam da adammış, dert kumkuması!
şöyle bir çevresine baksa ya
aldı başını elleri arasına

düşünür de düşünür düşünür de düşünür

sürdüm önüne bir şişe kanyak
bir yudum iki yudum derken
adam başladı hıçkırmağa

bir aylak geldi susturmağa
lak lak da lak lak
başladı canım sıkılmağa

herif ya büyücü ya manyak
aldı bulutu taktı göğsüne
aldı ağacı soktu cebine
aldı şişeyi dikti başına
bir de tekme masaya
ve çekip gittiler sallanarak

gökyüzü gene kaldı çıplak
ben başladım düşünmeğe

oysa o adamı koyan bendim oraya

şu işe bak

KARIMA ALTINCI EVLİLİK YILDÖNÜMÜ ARMAĞANI

silahımsın
başım havalarda gezerim
en yıkık günlerimde bile

atımsın
ölümü çiğnetmedin düşmanıma
karanlıkta kurşun yağarken üstüme

karımsın
dölümü paylaşan tarlamsın benim
kollarımda uyuttuğum geceler seni
göğsüne sığındığım geceler senin
öfkemi bir tabanca gibi denediğim geceler sende
kulaç atmışçasına kızılırmak'ta
yorulup düştüğüm geceler senden
ve ilk görüyormuşum gibi baktığım gözlerine
kızıltılı sonbaharlar
alabulut yazlar
tren tren yolculuklar
seni ben
ekmek paramız olmadığı günlerde de gördüm yiğitim
seni ben
korkunun kara tırnaklı elleri
bileklerime bir hayâlet gibi sarıldığı günlerde de gördüm,
yiğittin
seni ben
zorlayıp o peygamber köşkünün kapılarını
hücreme temiz çamaşır ve sigara ve selâm
[yolladığın günlerde de gördüm, yiğittin
bir çift ateş karanfil
bir dost kitap
ve bir bardak su gibi beklediğin günler de
[oldu hasta yatağımın başucunda, yiğittin
soframızda kuşsütü balıkyumurtası yoksa da
işçi ellerinin tadı
aydın gözlerinin balı var
ne zaman kekik koksa

gül koksa çamaşırlarım
elma erik ceviz zeytin portakal
anam koksa çamaşırlarım
ucuz çamaşırlarım
ucuz sabunlarda ellerini anımsarım
ellerin
canım karım ellerin
yaban güllerine mısırlara pırnallara değen ellerin
ellerin
canım karım ellerin
iki taştan bir un eden ellerin
ve göller bölgesi'nin gül bahçelerinden gül
[toplar gibi haziranda şafakta
çetin kitaplardan bal toplayan ellerin
canına okumuşlar ekmeğimizin
zincire yatırmışlar delikanlı günlerimizi
kan etmişler ellerimizi düşlerimizi
canım gülüm
kan
gayrı bize ölüm yok

kavgayı
şiiri
ve seni çok seviyorum

ACIYI BAL EYLEDİK

"pir sultan ölür dirilir"

bak şu bebelerin güzelliğine
kaşı destan
gözü destan
elleri kan içinde

kör olasın demiyorum
kör olma da
gör beni

damda birlikte yatmışız
öküzü hoşça tutmuşuz
koyun değil şu dağlarda
san kendimizi gütmüşüz
hor baktık mı karıncaya
kırdık mı kanadını serçenin
vurduk mu karacanın yavrulusunu
ya nasıl kıyarız insana

sen olmasan öldürmek ne
çürümek ne zindanlarda
özlem ne ayrılık ne
yokluk ne yoksulluk ne
ilenmek ne dilenmek ne
işsiz güçsüz dolanmak ne
gün gün ile barışmalı
kardeş kardeş duruşmalı
koklaşmalı söyleşmeli
korka korka yaşamak ne

kahrolasın demiyorum
kahrolma da
gör beni

kanadık toprak olduk
çekildik bayrak olduk
döküldük yaprak olduk
geldik bugüne

ekmeği bol eyledik
acıyı bal eyledik
sıratı yol eyledik
geldik bugüne

ACILARA TUTUNMAK

acı çekmek özgürlükse
özgürdük ikimiz de
o yuvasız çalıkuşu
bense kafeste kanarya
o dolaşmış daldan dala
savurmuş yüreğini
ben bölmüşüm yüreğimi
başkaldıran dizelere

kavuşmak özgürlükse
özgürdük ikimiz de
elleri çığlık çığlık
yan yana iki dünya
ikimiz iki dağdan
iki hırçın su gibi
akıp gelmiştik
buluşmuştuk bir kavşakta
unutmuştuk ayrılığı
yok saymıştık özlemeyi
şarkımıza dalmıştık
mutluluk mavi çocuk
oynardı bahçemizde

aramakmış oysa sevmek
özlemekmiş oysa sevmek
bulup bulup yitirmekmiş
düşsel bir oyuncağı
yalanmış hepsi yalan
sevmek diye bir şey vardı
sevmek diye bir şey yokmuş
acılardan artakalan
işte şu bakışlarmış

kuğu diye gözlerimde
gün batımı bulutlarmış
yalanmış hepsi yalan
savrulup gitmek varmış
ayrı yörüngelerde

acı çektim günlerce
acı çektim susarak
şu kısacık konuklukta
deprem kargaşasında
yaşadım birkaç bin yıl
acılara tutunarak
acı çekmek özgürlükse
özgürdük ikimiz de

KAĞNI YARASI

aman öküz kulun kölen olmuşum
aman öküz ağırdan al incitme
sap değil saman değil
beş körpe anası bu
aman öküz kulun kölen olmuşum
koma beni karanlıkta darlarda
beş körpeyi ağlatma

aman öküz kulun kölen olmuşum
aman öküz davran biraz bekletme
doktor uzak
ölüm yakın
aman öküz kulun kölen olmuşum
koma beni karanlıkta
beş yavruyu ağlatma

devirdi gözlerini mübârek
bana baktı
yola baktı
ve karşıki dağlara
öpülesi gözlerinde iki damla yaş
türkü gibi bulut gibi ağıt gibi heyhey
baktım
güllü yorgan soğumuş

davullar dövdürdüm, etme ağgelin
yemekler döktürdüm, etme ağgelin
umutlar yeşerttim kırda kıraçta
gitme ağgelin
kolumsun
kanadımsın
gücümsün
neyim var senden gayrı
koma beni taş başında, ağgelin
koma beni karanlıkta kahırda
gel gitme!

yıkıldı gök
kaydı toprak
birdenbire bir yalnızlık
korku gibi açlık gibi ölüm gibi heyhey
iki el ateş ettim dağlara
dağlara heyhey
çevirdim kağnıyı köy mezarlığına

bir gelin giderdi bir gelin
allı pullu bir gelin
dağ yollarında

HÜZÜNLÜ KARANFİLLER

karanfil yollamışsın bana
niçin zahmet ettin gülüm
koydum koğuşun ortasına
hoş gelmiş safalar getirmişsin

hiç böyle hüzünlüsünü görmemiştim karanfilin
yarım saat geçmeden büktüler boyunlarını
hem de hiç yakınmadan
hem de hiç sızlanmadan

sanki alınıp götürülmüşler sıcacık uykularından
beklemedikleri anda koparılmışlar
sanki şafak sökerken
kuşlar bile uyanmadan

öyle karşıt şeyler ki sevgilim
mapusâne ile karanfil
biri kara
biri ak

TELEFON DEFTERİ

geçen gece bir telefon defteri geçti elime
yıllar öncesinden kalma bir defter
defter değil
bir şarkı
unutulmuş yürekçizen sözleri
şarkı değil
bir tanış
serüvenler anlatıyor gözleri
herkes çekip gitmiş de bu güzelim dünyadan
bir ben kalmışım gibi
iki çekiç arasında ezildi yüreciğim
kimi göçmüş
çizmişim
kimi ölmüş
çizmişim
ayrı düşmüş yollarımız kimileriyle
kimileri daldan dala göçebe
ne iz kalmış
ne izlek
gündüzleri geçim derdi
geceleri üzüntü
uykular karabasan
ve her sabah biraz daha küçülen ekmek
geçip gitmiş koca yıllar
sanki bozkır marşandizleri

defter bana baktı
ben deftere
iki yabancı gibi

BABA OLMAK

alttakiler çekildiler uykuya
üsttekiler uyanık
yine uyku Aslı olmuş
ben yine Kerem
radyoda ortadalga
bir sigara
bir sigara
bir sigara daha

öksürüyor benim oğlan
belli ki tekmelemiş örtüyü
kalkıp örtüyorum yumuşacık
öpüyorum perçeminden
kuştüyü

ağustos başlarında doğdu bu sıpa
altı yıldır yol alıyor biryerlere doğru
atlaya zıplaya
altı yaşım zıp zıp zıplıyor yanıbaşımda

baba olmak güç değil
ev varsa ekmek varsa
kar yağarken dışarda
kimse ellerine hohlamıyorsa
sokak varsa koşacak
bahçe varsa oynayacak
oyuncak varsa kıracak
temiz hava bol güneş
ve kuş sesleri
masallarda kalmışsa
insan yüzlü canavarlık
baba olmak güç değil
güç değil de laf mı yâni be dostum
anlatılmaz bir güzellik

BENİM ŞİİRİM

benim şiirim apaçıktır güneşe
dirgenini kaldırmış genç bir ırgat gibi terlidir alnı
bak ki bir inek gelip girmiş yeşilin kıyısından tabloya
bir otobüs basıp gider tozlu yollarında anadolu'nun
bir genç kız çiçek açar çitlerin arasından
çöplüklerle vapurları aynı anda didikler
martıları istanbul'un
bak ki bir sokak satıcısı güm diye vuruvermiş do sesine

benim şiirim apaçıktır güneşe
harçlı ellerini siler bak ki bir yapı ustası dizelerime
bir adam bir adamı vuruverir bak ki köşebaşında
bir kavak kurur kıraçta bir kayısı erken sararır
bak ki kıpkırmızı bir gül açmış bozkırın en boz yerinde
bak ki çocuk bezleri ve donlar memelikler balkonda
bethoven'ce öfkeliyim şagal'ca çocuk
hangi kadına baksam karşımda karacaoğlan
kelepçeler gelir birden candarmalar karakollar türküler
şaplak gibi bir öpücük ve tutulmuş gözyaşları bir anda

benim şiirim apaçıktır güneşe
tren pencerelerinde sigara tüttürür gibidir askerler dizelerimde
ırgat kahveleri ve dağbaşı istasyonları
mitingler grevler yürüyüşler
çocuklar tren tren oynarlar mezarlıklarda
hastâne önleridir bende tedirginlik yalnızlık bırakılmışlık
bak ki tezekli bacaklarıyla bizim kadınlar
bak ki istanbul paşa konaklarının gülleri bülbülleri
benim şiirim apaçıktır güneşe

ŞÜKRAN KURDAKUL

23 Mart 1927'de İstanbul'da doğdu. Babası Kurtuluş Savaşı komutanlarından Binbaşı Mehmet Salih Beyi küçük yaştayken yitirdi. Öğrenimini İzmir Karşıyaka Ortaokul ve Lisesinde sürdürdü. Lise öğrencisiyken Türkiye Emekçi ve Köylü Partisi'nin Denizli örgütünü kurma girişiminden dolayı 1946'da tutuklandı. Beş aya hüküm giydi, Denizli cezaevinde yattı. Bakanlık kararıyla liseden çıkarıldı. Bir süre İzmir Belediye Encümen Kalemi'nde daktiloluk etti. Maraş'taki "Sürgün Alayı"nda askerliğini tamamladıktan sonra İstanbul'a yerleşti (1950). Beşiktaş Noterliğinde, Ziraat Bankası Bahçekapı Şubesi'nde memur olarak çalıştı. Bir yandan da arkadaşlarıyla Yeryüzü ve Beraber dergilerini yayınladı. Önce "Millî Kurtuluş Şarkısı" şiirinden dolayı yargılanıp aklandı. Ardından Türkiye Komünist Partisi üyesi olduğu savıyla tutuklanıp Harbiye Cezaevi'nde iki yıl yattı (1953-55). Yargıtay kararıyla bu davadan da aklandı. *Giderayak* kitabı da toplatılıp mahkemeye verildi. Davanın düşmesinden sonra Tan gazetesi, Yeni Gazete ve Varlık Yayınevi'nde düzeltmenlik yaparak geçimini sağladı (1956-60). Yelken dergisini yönetti, Ataç Kitabevi'ni kurup Ataç (1962) ve Eylem (1964) dergilerini çıkardı, yayıncılık yaptı. Türkiye İşçi Partisi'ne üye olup bir süre Balıkesir İl Başkanlığı'nda bulundu. Politik yaşamına son verdikten sonra Türkiye Yazarlar Sendikası'nın, PEN Yazarlar Derneği'nin yönetiminde yer alıp ikinci başkanlık ve başkanlık görevlerini üstlendi.

İlk şiirleri 1942'de Yedigün ve Yarımay dergilerinde yayınlanan Kurdakul, 1983'te *Bir Yürekten Bir Yaşamdan* kitabıyla Nevzat Üstün Şiir Ödülü'nü, 1998'de Filistin Yazarlar Birliği'nin Barış Ödülü'nü, 1999'da Makedonya Yazarlar Birliği'nin Edebiyat Asası Ödülü'nü, 2002'de PEN Derneği'nin ödülünü kazandı. 2000'de TÜYAP Kitap Fuarı'nda Onur Yazarı seçildi.

Başlangıçta heceyle bireyci, romantik, karamsar şiirler yazan Şükran Kurdakul, daha sonra toplumcu, gerçekçi anlayışa bağlandı ve özgür koşuğa kaydı. Çokluk kişisel yaşantılarından söz açsa bile, onların aracılığıyla toplumsal gerçeklere değinmekten, özellikle ulusal bağımsızlığı savunmaktan geri durmadı. İmge, duyarlık ve çağrışımın ağır bastığı şiirlerinde ses ve uyuma önem verdi. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Tomurcuk* (1943), *Zevklerin ve Hülyaların Şiirleri* (1944), *Giderayak* (1956), *Nice Kaygılardan Sonra* (1963), *İzmir'in İçinde Amerikan Neferi* (1965), *Halk Orduları* (1969), *Acılar Dönemi* (1977), *Bir Yürekten Bir Yaşamdan* (1982), *Ökselerin Yöresinde* (1984), *Ölümsüzlerle* (1985), *İhtiyar Yüzyıla* (1997). Öykü: *Tanığın Biri* (1970), *Beyaz Yakalılar* (1972), *Kurtuluştan Sonra* (1973), *Onların Çocukları* (1975), *Öyküler* (1987). Toplu Öyküler-1: *Tanığın Biri-Beyaz Yakalılar* (2001), Toplu Öyküler-2: *Kurtuluştan Sonra-Onların Çocukları* (2001). Sözlük: *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü* (1971). Tarih: *Çağdaş Türk Edebiyatı* (1976). İnceleme: *Namık Kemal* (1977). Yazılar: *Şairce Düşünmek* (1990). Oyun: *Zindandaki Şair* (1990).

KORKULU YALNIZLIK

Şimdi sen gideceksin, şimdi ben kalacağım
Her defasında yeniden kaybeder gibi
Ya bir iskele kahvesinde
Ya bir tramvay durağında
Uzaklaşan adımlarına bakacağım.

Tarzınevin ya da bir başka vapur
Üsküdar iskelesinde dururken
Seni deniz aşırı bir yolda
Bırakmak dediğim budur işte.
Zamanlar geçer doğrudur,
Belki herşey zaman içinde bulur en güzel yerini
Ama bu vazgeçilmez çırpınışlar
Sana doğru sürüklerken beni
Yarı düşler içinde geçen her geceden sonra
Ellerim dalıp giderse karanlıklara
Ellerin karanlıklara dalıp gitmesi
Ne demek olur?..

Şimdi sen gideceksin
Şimdi ben kalacağım
Her defasında yeniden kaybeder gibi
Ya bir iskele kahvesinde
Ya bir tramvay durağında
Uzaklaşan adımlarına bakacağım.

HASAN TAHSİN

Aradı,
Yıllarca saatı ve geceyi sırtında taşıyarak
Her aşamada biraz daha özgür
Kırıldı zincirin bir halkası daha
Deniz bile utanırken denizliğinden
Sularında aynası kirlenmeyen
Bir bilinci kendisinde aradı.

Ölüm mü var,
Ölümün korkusu mu vardı yoksa
Uzak bir damarın vuruşunda inceden
Mayıs ağaçları gibi genç ve dolu
Dallarında bir yaşamın sürdüğünü duyarken
Ölüm mü var
Ölümün korkusu mu..

Körfezi, ışığı, geceyi,
Körfezde ışığı, gecede kadını ararken,
Ölümü yaşamda unutmaktı belki de
Ve yıllarca yıl birikerek kendinde
Bir hapishaneden çıktığın gün
Bir hapishaneye kapanmaktı.

Şimdi hangisinden başlamalı unutmak için
Bir şeye karşılık verirken kendini
Ya hiç doğmamış gibi olmak
Ya hiç ölmemiş gibi olmak için
Sanki sürülmüş bir tarlaya atılan tohum
Sanki uçuşan çiçek tozları
Şimdi hangisinden başlamalı.

Çok eski davranışlarla birlikte gelen
Yeni bir insanda gözlerinin içi gülüyor
Yetmiyor yazısı, yetmiyor gazetesi..
Gecelerce gecelediğin Bükreş hapishanesi
Yol veriyor tutsağın özgürlüğünden
Kalabalık önünde görmek istiyor seni.

Çok eski davranışlarla birlikte gelen
Aynı gözler, gözlerinin içinde mi artık
Kapanmamış üzerine bir tek gün bile
Derebey saltanatlarının kapıları
Ses veriyor her bir teli bunca çileden
Aynı gözler, gözlerinin içinde, aynı kaynak
Düşündükçe, düşüncede gelişen
Arayınca yol veren artık.
Hasan Tahsin'de Bedrettin, Bedrettin'de özgürlük
Özgürlükte Hasan Tahsin olmak.

UYKUYA ÇAĞRI

Saat Onikileri geçiyor, uyusana.
Uyusana gözbebeğim, uyusana düşüncem
Daha yitirmedik içimizdeki güzel şeyleri
Senin gözlerin görecek gözlerden
Sabah olsun, gün ağarsın
Nasıl canü gönülden duyacaksın
Nasıl yeni adımlar gelecek adımlarına
Bırak kendi haline, kirpiklerin kapansın
Acısı, kaygısı bırak gitsin yoluna
Uyusana gözbebeğim, uyusana düşüncem
Saat Onikileri geçiyor, uyusana.

BEN SENİ ARIYORUM

Her bulut yeni bir renk arıyor şehrin üzerinde,
Her ağaç yeni bir dal arıyor uzanacak.
Toprak yeni çıldırmalarını dökmek için
Yeni su, yeni hava, yeni rüzgâr...
Ben seni arıyorum,
İçime işleyen gözlerinden
Ayaklarına kadar.

Hiç görmemişliğin acayip hali derken
Bütün beraber olmaların sevinçleri
Ellerinden itibaren,
Gözlerinden itibaren
Ben seni arıyorum.

Akşam mı, sabah mı, gece yarısı mı,
Yürümek mi, oturmak mı, konuşmak mı
Çekilip bir kitap mı okumak yüzde yüz?
Devrilen gökler ne arıyor bilemem
İki elim yanlarımda kalıyor,
Ben seni arıyorum,
Ben seni arıyorum,
En uzak düşünceden en yakın düşünceye
En geniş çağrışımdan, anlıyor musun?
Ağaçlar gibi rüzgârların şarkısını çağırsam diye,
Baktığımı, gördüğümü biliyor musun
Geceler gündüzlere dayandı, haberin olsun
Ben seni arıyorum.

ARMAĞAN

Bunca yıl çok ışık birikti avuçlarımda
Senin olsun
Esinlen sevgi dokuyan ellerimden
Bunca yıl şiirin, kardeşliğin, kavganın
Has bahçelerinde yarattım bu gerçeği.
Sabrım senin olsun.
Aşkım senin olsun.

Acıların sütüyle büyüttüğüm umutlar
Mahpushane avlularında boy verdi,
Dolunay menekşelendi kirli kara camlarda.
Her görüşte yeniden vurulduğumuz baba evren
Özgürlüğe boyadı saksımdaki çiçeği
Senin olsun.

Biz ki acılar döneminden
Ellerimizi kirletmeden geçtik.
Direncim senin olsun,
Sevgim senin olsun.

NASIL OLSA

Bırakılmış gibiyim özgür, uçarı
Ötelere sürgünüm, mavilere egemen
Bir keyifle çıkıyorum dağlardan yukarı
Ver elini bulut, tut elimi çizgen.

Ölü yılları eskinin servilerde kaldı
Yeni gölgeler yansıyor benden bana.
Ey gözümü alan renk şarkıları,
Ey beni rüzgârlara bindiren uçurtma.

Düşünle aradım, kaygıyla bekledimdi
Ne acılarda kendimi saklaya saklaya...
Bir güz meyvası gibi param parça düştü,
Yorgun avuçlarıma oyunbaz dünya.

SEVGİ ORMANI

Bu sevgi ormanında
Ağaçlar gözlerimin içine güldüler
Soluğumda yeşiller çiçeklendi.

Bunca yıl özümsediğim güzel şeyler
Kirlenmiş suları arıttı denizlerimde
Garipliğimin gökyüzüne yeni maviler geldi.

Ve acıdan çatlayan damarlarıma inat
Yeni soluk yatakları yarattı yüreğimde
Sevecenliğin yarattığı hayat.

BENDEN SOR

Bunca acının çiçeği içimde büyüdü
Mahpushane saksılarındaki baharı benden sor...

Kulak ver gecenin sessizliğinde ağan sese,
Ölümcünün böldüğü uykuları benden sor.

Silâhlar doğanın yüreğini arıyor durmadan,
Bu kan kokusunun ürettiği soruları benden sor...

Gördük ki, türkülerin sonu yok dilimizde,
Kopup geldikleri dağları benden sor.

ORASI

Sular ışık çiçeklerine dönüştü
Göğüs bağır açıldı evrende
Bir yiğit coşku dolandı gönlünü
Bu bahar da o pencerede.

ÖKSELERİN YÖRESİNDE

Her dize bir köprüdür şiirimde
Unutulmaz anılara geçilen.
Yıpranmış bir kıyıda yazlar göçerken
Özgürlüğüne sevinen denizin sesi,
Yazmışım yankıları kalmış cebimde.

Ökselerin yöresinde kuşlar gibi
Direnci dudaklarında ürperen.
Uçan, uçamayan, tuzağa düşen
Birini bekliyor çağın ölümcüleri,
Soluğuma düşman gibi tepelerde.

ANAM

Anam kanayan bir ezgi gibiydi şiirde
Gözyaşıyla sözcüklerin yarattığı.
Eski camilerin kubbelerine yansıyan
İstanbul'un ezan seslerinde kaldı.

KAPILARIN ÖNÜNDE

Ne soracaksan ellerimi ara
Dinle gözlerimin içinde yorulmadan
Bu korkulu zamanın öyküsünü
Kanıma karıştığın her görüşme günü
Neyi duyarsan sustuğun zaman
Nereye koşarsan uçar adım
Kayıp giden özlemlerin şafağında
Sen ki meydan okuyan karanlıklara
Ben ki karanlık ülkelerin sürgünü.

ÜMİT YAŞAR OĞUZCAN

22 Ağustos 1926'da Tarsus'ta doğdu. Ortaöğrenimini Eskişehir Ticaret Lisesi'nde tamamladı (1946). Türkiye İş Bankası'nın Adana, Ankara ve İstanbul'daki şubelerinde uzun yıllar çalıştı. Emekli olunca (1977) İstanbul'da kendi adıyla bir yayınevi kurdu. Bir süre gazetecilik de yaptı. 4 Kasım 1984'te İstanbul'da öldü.

Yedigün dergisinde (1940) yer alan ilk şiirlerinin ardından İstanbul, Büyük Doğu, Yücel, Varlık, Toprak, Türke Doğru, Çığır, Hisar, Çağrı dergilerinde çıkan ölçülü uyaklı şiirleri, genellikle hece şairlerinin (sözgelimi Faruk Nafiz Çamlıbel'in) duyarlığını taşıyan ve aşk, ayrılık, özlem gibi temaları işleyen ürünlerdir. Bunların yanısıra Orhan Veli şiirini andıran yergi ve taşlama şiirleri de yazmıştır. Oğlunun ölümünden sonra (1973) ölüm ve acı gibi temalarla yaşamı sorgulayıcı bir tutuma yöneldi. Birçok baskı yapan çok sayıda kitabıyla, şiir plâkları ve şarkı sözleriyle geniş bir okur kitlesine seslendi.

YAPITLARI

Şiir: *İnsanoğlu* (1947), *Deniz Musikisi* (1949), *Dillere Destan* (1954), *Dolmuş* (1955), *Aşkımızın Son Çarşambası* (1955), *Bir Daha Ölmek* (1956), *Kör Ayna* (1957), *İki Kişiye Bir Dünya* (1957), *Beni Unutma* (Seçmeler, 1959), *Karanlığın Gözleri* (1960), *Akıllı Maymunlar* (1960), *Seninle Ölmek İstiyorum* (1960), *Üstüme Varma İstanbul* (1961), *Sahibini Arayan Mektuplar* (1961), *Yeni Dünya Rekoru* (1961), *Sevenler Ölmez* (1962), *Çigan Gözler* (1962), *Ötesi Yok* (1963), *Hüzün Şarkıları* (1964), *Bir Gün Anlarsın* (1965), *Sadrazamın Sol Kulağı* (1965), *Mihriban'a Şiirler* (1965), *Taşlar ve Başlar* (1966), *Seni Sevmek* (1966), *İnşallahla Maşallah* (1966), *Toprak Olana Kadar* (1968), *Göbek Dâvası* (1968), *Ben Seni Sevdim mi* (1968), *Halktan Yana* (1969), *Aşk mıydı O* (1969), *Önce Sen Sonra Sen* (1971), *Rubailer* (1972), *Yalan Bitti* (1974), *Acılar Denizi* (Seçmeler, 1977), *En Eski Yalnızlığımdır Aşk Benim* (1978), *Dikiz Aynası* (1982), *Şiirle 40 Yıl* (Seçmeler, 1982).

OYUN

Geçiyor ömrümüzden ağır ağır
Bir kağnı gıcırtısıyla seneler
Eski dostlar unutuldu zamanla
Unutuldu en aşina çehreler

Seyirciler dağılınca bütün
Kalmadı eski güzelliği ömrün
Aşkın bizi terkettiği gün
Düşüp paramparça oldu gölgeler

İster cehennem, isterse cennet olsun,
Çaldı saati son yolculuğumuzun
Söndü ışıklar, bitti bu oyun.
İnsin artık, insin perdeler.

KAN DENİZİ

Bir zakkum bahçesi bir kan denizi
Yaşamak bildiğimiz, darmadağın
Sabırla işlemek ölüme kendimizi
Teni alıştırmak soğukluğuna toprağın

İple çekmek gecelerden şafakları
Sonra koşmak o büyük geceye doğru
Bir gün kanımızla beslemek toprakları
Ve yaşadıkça hiç ölmemek korkusu.

BENİ UNUTMA

Bir gün gelir de unuturmuş insan
En sevdiği hâtıraları bile
Bari sen her gece yorgun sesiyle
Saat on ikiyi vurduğu zaman
Beni unutma

Çünkü ben her gece o saatlerde
Seni yaşar ve seni düşünürüm
Hayal içinde perişan yürürüm
Sen de karanlığın sustuğu yerde
Beni unutma

O saatlerde serpilir gülüşün
Bir avuç su gibi içime, ey yâr
Senin de başında o çılgın rüzgâr
Deli deli esiverirse bir gün
Beni unutma

Ben ayağımda çarık, elimde asâ
Senin için şu yollara düşmüşüm
Senelerce sonra sana dönüşüm
Bir mahşer gününe de rastlasa
Beni unutma

Hâlâ duruyorsa yeşil elbisen
Onu bir gün yalnız benim için giy
Saksındaki pembe karanfilde çiğ
Ve bahçende yorgun bir kuş görürsen
Beni unutma

Büyük acılarla tutuştuğum gün
Çok uzaklarda da olsan yine gel
Bu ölürcesine sevdiğine gel
Ne olur Tanrıya kavuştuğum gün
Beni unutma

BU ŞEHRİN SOKAKLARI

Hangi sokaktan geçsem
Pırıl pırıl parke taşları
Ayağın değsin yeter
Açılır kapısı cümle güzelliklerin
Kaldırımlar taş mıdır çimen midir bilinmez
Bu şehirde sokaklar seni düşünür
Bu sokaklarda evler seninle dolu
Bu evlerde huzur bir şarkıdır söylediğin
Sen yürürken bir kilim dokunur kilometreler boyunca
Düşer kaldırımlara nakış nakış güzelliğin

BİRAZ GELİR MİSİNİZ?

Zaman biter bir yerde, insan ölür çaresiz
Ölür kuşlar, ağaçlar, ölür sâhil ve deniz

Silinir bütün renkler, dağılır koku, ışık
Yeni bir âlem başlar karanlıklarda sessiz

Kemik çürür, kaybolur parıltısı gözlerin
Kımıldamaz orada ayağımız, elimiz

Öyleyse neden bunca düşmanlıklar, savaşlar
Ergeç çağrıyı duyup gidecek değil miyiz

Ergeç kulağımızın dibinde çınlayacak
Ölümün soğuk sesi: "Biraz gelir misiniz?"

DEĞİL

Nasıl da değişiyor kişi zamanla
Güç o güç değil, hız o hız değil
İnançlar sarsılmış, umutlar yitik
Bu kirli çağ bizim çağımız değil

Yeşiller maviler kapkara olmuş
Yorgun eller, ayaklar, yollarsa yokuş
Ne açan güller var, ne öten bir kuş
Güneş o güneş değil, yıldız o yıldız değil

Kökünden bir kurt girmiş ağaca
Yapraklar perişan, dal paramparça
Daha çok aldanacağız yaşadıkça
Anlasana bu ilk aldanışımız değil.

AHMET OKTAY

1933'te Ankara'da doğdu. Öğrenimini Ankara Atatürk Lisesi'nde yarım bıraktıktan sonra memur olarak çalışmaya başladı. 1961'de, Yeni İstanbul gazetesinin Ankara bürosunda, gazeteciliğe muhabirlikle adım attı. Çeşitli gazetelerin muhabirliğinde bulunduktan sonra, 1965'te TRT Haber Merkezi'ne geçti. 1976'da siyasal iktidar değişimi yüzünden burdaki görevinden ayrılıp Akajans'ta ve Dünya gazetesinde haber müdürlüğü yaptı. 1978'de yeniden TRT'ye döndü. İstanbul Radyosu Haber Müdürü iken 1982'de emekliye ayrıldı. Milliyet gazetesine girip sürdürdüğü gazetecilik mesleğini 1993'te noktaladı. O tarihten başlayarak kendini tümüyle yazmaya verdi.

İlk şiiri Gerçek dergisinde (1949) yayınlanan Ahmet Oktay, 1950'li yıllarda dönemin önemli dergisi Mavi'nin yazarları arasında yer aldı. Kitaplarından *Her Yüz Bir Öykü Yazar*'a Yeditepe Şiir Armağanı (1965), *Yol Üstündeki Semender*'e Necatigil Şiir Ödülü (1987), *Hayalete Övgü*'ye Akdeniz Altın Portakal Şiir Ödülü (2002) verildi. *Ağıtlar ve Övgüler* kitabı ise Türkiye Yazarlar Birliği'nin Yılın Şairi Ödülü'nü kazandı. 2002'de İstanbul TÜYAP Kitap Fuarı Eleştirmen Ödülü'nü aldı.

Ahmet Oktay'ın şiir çizgisi genellikle üç aşamada ele alınmıştır. Birincisine, toplumcu gelenek içinde destansı bir söyleyişin egemen olduğu kabul edilir. İkinci aşama, İkinci Yeni'nin öne çıkardığı biçim ve söyleyiş özellikleriyle bir bireşim arayışı olarak nitelendirilmiştir. Üçüncü aşama ise, bir yandan 1980 sonrasının genel eğilimi doğrultusunda "biçimi iyice öne alma" olarak değerlendirilirken, bir yandan da "inceliklerle örülmüş, zenginleşmiş bir şiir diliyle, 40 toplumcularının ve kendi ilk şiirlerinin temalarına döndüğü, yerli ve memleketçi bir şiirin özgün ve başarılı örneklerini verdiği" (A. Behramoğlu) biçiminde yorumlanmıştır.

YAPITLARI

Şiir: *Gölgeleri Kullanmak* (1963), *Her Yüz Bir Öykü Yazar* (1964), *Dr. Kaligari'nin Dönüşü* (1966), *Sürgün* (1979), *Sürdürülen Bir Şarkının Tarihi* (1981), *Kara Bir Zamana Alınlık* (1983) *Yol Üstündeki Semender* (1987), *Ağıtlar ve Övgüler* (1991), *Bir Sanrı İçin Gece Müziği* (1993), *Toplu Şiirler* (1995), *Gözüm Seğirdi Vakitten* (1996), *Söz Acıda Sınandı* (1996), *Az Kaldı Kışa* (1996).

İŞ

Bir kadın çizerim kâğıtlardan
mavilerin azaldığı yerde

Uzar
saçları uzar sabaha kadar
yorgun erkeklerin aşkından.

Bir gemi yaparım şaraplardan
zulumların çoğaldığı yerde.
Saklar
ürkütülmüş çocukları,
ah ürkütülmüş çocuklar.

Sevgili gözlerden
anne gözlerden bir yorgan
korkuların biriktiği yerde.

SIĞINAK

Kaçıp sana saklanıyorum akşam oldu mu.
Sen dokununca mı denizleşiyor masa,
senin avcıların mı çok hayvanları kovalayan
sıkıntımın ormanında?

Üç beş günümüz var şuracığında,
nice oyuncağımızı kırdılar.
Biz de güzel çocuklardık bahçelerde
sularda alabalık.

Azla avunmaya alıştık
ne yapalım paramız yoksa,
şarabımız bitince yağmura çıkarız.

Kim güzelleşmiyor öpüşünce.

SIRADA

Uzat saçlarını gecenin balkonundan
isteğimin çok tüylü suyuna.
Bir orman gecesinde
bir kar gündüzünde,
gördüm nasıl süzüldüğünü
yırtıcı ölüm kuşlarının.
Hadi, uçsun memelerindeki güvercinler
hadi, cennet ülkeni sun.
Kardeşliğin şarabını istemiyorlar
söyle, kaç sofra kaldı kurulu?

Baktıkça içleniyorum fotoğraflarına
yüzlerini öpmüş anneleri ayrılığa benzer
çilekeş kadınlar rüzgârlarına vurgun,
onlar silâhları ve şarkılarıyla
hani şuracığından geçerlerdi
korkularınla kaldığın zaman.
Ölümü en güzel kullandı onlar,
bir karanfil dişleri arasından
aşk içinde ulaştırdıkları sana,
cepheden, sürgünden, mapustan.

Sıra bizim, hadi günler bitiyor,
hadi, uzat mavi saçlarını
yenik gövdemin üstünden.

FİLİNTA

İnen bir balta: geceye girdik
bitkisel çığlık örtüsüne,
izlerin yittiği karanlık
o deli ve korku resimlerine.

Girdik: mumyalanmış bir orman
yıkık bir kulenin izlenimi,
alkolle taşınan sözler ve uyuşmak
meyhanelerden renksiz evlere,
evlere taşınmak. Taşınanlar
ve aralıksız ölümü sayanlar
sergilenen, giden, gidecek olan çocukları
akşamları yıllardır domino oynayarak,
usançlı yemekler, öfkeli kahvaltılar
ve kar yağacak diye bir cümle. Kar yağar
ayaklanmış camların ardında.
Camlardır hüznü dünyaya bağlayan
açılan kapı, rüzgâr boşalan bardak,
boşaldı, unutulmadı. Unutulmayan
çiğ düşmüş çatal-boynuz ürkü,
sen dağlara doğru soluksuz kaçan;
nerelerden geldiğini, nerelere gittiğini
evini, sunağını, gençliğini anmayan.

Girdik: bir sevici rahminin
upuzun, bungun göğüne,
uğramış ve kendine dönemeyenin
dönemeyenler, belki de dönemeyecekler,
uzak yaz evlerinin kuytusu
madensel öpüşle kanayan imlemine.
Çok im, çok kıpırtı, çok çığlık
var bitmeyen hesaplaşmak
devimin kolla, dostluğun kinle.

Durup dururken bir kibrit yanar
bir avuç kül kalır geceden
kaldı, unutulmadı. Unutulmayan
kent haberlerinin özel adında.
İşte bir dosya, bir masa, bir yatak,

Her yerde hesabı oluyor birikmiş
izi sürülenlerin izi sürenle.
Ey kendini yadırgayan sürgün
dölü kargışlı ve renkli ışıklara
Merbolin'e, Aşktan Kaçılmaz'a asılmış
yüzüyle belki bir sinema dönüşü
ve pişman bir genelev sonrasının
bulvar şip-şakçılarına yakalanan.
Canlı gövdenin, verilmişin üstüne
hem dişi, hem erkek günün üstüne
sen, bir albatros gibi alçalan.

Boyalı bir oğlanın yanında taşıyarak
otobüs duraklarıyla süren öyküsünü
tükenen içkinin dehşetini. Ve sonra
oraya, oraya, dağlara doğru kaçan
ve bulup ve yağlayıp filintasını
alçalan bir borazan çağrısıyla
bu durgun kumsala ve katil olan.

Katil olan bakır çanları kızartarak
bir güvercin birikmesinin ardında
bir küfrü bilmek, bir bıçağı taşımak.
Kim duyabilir donan bir gölü
kamışları ve güz yapraklarıyla?
İşte öyle bir başdönmesidir kan
silinmez bir satır ve akmalı. Akarak
bu dilsiz operayı seslendiren,
homurtuyla işleyen bulvar görüntüsüne
alışılmış ekmek ufağına anlam veren.

Korna sesleri, afişler, Cafeteria
umutsuzluk öğleyi mermerliyor,
bozgunun, tutsaklığın haklı hayvanı
deli resimlerine, törenlere katılan,
katıldı, unutulmadı. Unutulmayan
dengeyi hor görmüş ve orospularla
suçlu tanıklarla ve savcılarla
ey çanları kızartarak katil olan.

ÖĞLE PAYDOSU

Küt küt toslayarak
şuramda bir delik açtıkça
yaşamak denen bocurgat
ne rakının tadı kalıyor
ne çingene pembeleri içinde
önüne gelenle fingirdeşen
at kestanelerinin.

Yeni zamlar
sökün etti az önce radyodan,
bir yandan da cızırdayıp duruyor
tuhaf bir cümle Veysel'in mektubundan:
"doğduğumdan beri mi gezdiriyorum
boğdurulmuş bir ölüyü içimde?"

Tırnaklarımı yiyerek
parkın kanepesinde
kendini kendine sürgün eden kardeşimin
anımsarken o masmavi gözlerini
bir delikanlı çöküyor yanı başıma.
Kanat çırpan elleriyle
açıyor gazeteye sarılı paketini:
çeyrek ekmekle beş on zeytin.

Dalmış olmalıyım ki
kazınmış başına
"hırsızlık değil" diyor "siyasî"
ve gelincik basmış bir tarla gibi
gözlerini alarak gelip geçenin
usulca dişliyor ekmeğini.

ÖĞRENİM

Hocan Bedri Rahmi
–renkli güneşler
bir iki kalın sözlük
nakışlı veremler
ve doğurgan aşklar yerdi bir oturuşta–
çok kalabalık bir halk yüzüyle öldü;
haftada üç gün
gezdirirdi sizleri Tophane'de.
Kazıbilim'de çanak-çömlek değil
bayat ekmek ve zeytin
yamalı bir gençlik
sahtiyan bir yalnızlık
bulun diye.
Ne yazık, esrarı
ve trahomlu bir gözün
düşman bakışını ilk tanıdığın yer
Karabaş'ın mahallesinden
tek desen yok defterinde.

Yenik Güne Ezgiler
XVIII. KARADIR ZAMAN

Bir martı buluyor çocuklar
kayalıklarda: Kanadı kırık, belki aç
günlerdir. Nasıl da ürkektir güçsüz,
yardım umar salt. Ah karadır zaman
kapkaradır. Bu mu gördükleri ki
bakıyor gözlerine hepsi: Okumak
için gizi. Yaban'ın
Kaçak'ın, Kovulmuş'un gizi. Ah öğrenen
büyülenmedi mi? Bir uçurum– dil
konuşan o değil mi? Çünkü gören
yitirir de. "Su verin"
diye sesleniyorsun, "biraz da
midye içi". Uçarken öyle başı boş
bir yere mi çarptı, yoksa
sapanla vurdular mı? diyorsun
içinden. Yenmez eti, vurulmuş
yine de. Ah! Cinayet
öğreniliyor besbelli. Zulüm de:
İple bağlıyor ayağından
yaralanmışı çocuk. Gölgede şimdi,
ama içmiyor teneke kaptan. Yorgun öylesine,
üzünçle kapanık. Kurtardım sanırken tutsak
ediyor insan. Zorba da böyle: Ermişliğine
önce kendi inanan. Muştu
sunar her yerde, söz verir. Her yürek
kırgın ama; günle birlik
acılaşır suyun tadı. Söz de
içeri çekilir. Bakarken martıya, Sadi'nin
anımsıyorsun yazıklarını: "Padişah
övülmüş olmaz yüz yüzeyken. İleniyorsa
ihtiyar kadın çıkrığının
ardında, değersizdir odanın
baş köşesinden yükselen aferin".

KEMAL ÖZER

1935'te İstanbul'da doğdu. Ortaöğretimini İstanbul Erkek Lisesi'nde bitirdi (1955). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde yaptığı yükseköğrenimi yarıda bıraktı. Öğrencilik sırasında Kim dergisinde düzeltmen olarak başladığı çalışmayı Cumhuriyet gazetesinde (1960-1981) sürdürdü. Bu arada, Amasya'nın Destek bucağında yedeksubay öğretmen olarak askerlik görevi (1962-64), Uğrak Kitabevi'ni kurarak kitapçılık ve yayıncılık (1965-70) yaptı. Şiir ve sinema kitapları yayınlayıp Şiir Sanatı (1965-67) dergisini çıkardı. Önce a Dergisi'nin (1956-60), sonra da Yeni a Dergisi'nin (1972-74) kurucuları/yazarları arasına katıldı. Karacan Yayınları'nda çalıştı (1981-82). Varlık Dergisi'nin genel yayın danışmanlığını üstlendi (1983-90). Yordam Yayınları'nı kurarak kendi kitaplarını yayınlamaya başladı (1989). Türkiye Yazarlar Sendikası'nın ikinci başkanlık görevinde bulundu (1999-2000).

Sen de Katılmalısın Yaşamı Savunmaya kitabıyla 1976'da Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü, *Kimlikleriniz Lütfen* kitabıyla 1982'de Ö. F. Toprak Şiir Ödülü'nü, *İnsan Yüzünün Tarihinden Bir Cümle* kitabıyla 1991'de Yunus Nadi Şiir Ödülü'nü, *Bir Adı Gurbet* kitabıyla 1993'te Ferit Oğuz Bayır Düşün ve Sanat Ödülü'nü, 1999'da Damar Dergisi'nin Edebiyat Emek Ödülü'nü, 2000'de şiir dalında Truva Kültür-Sanat Ödülü'nü, 2001'de Dyonisos Şiir Ödülü'nü kazandı.

İkinci Yeni anlayışıyla yazılmış ilk şiirlerinin, "uzak çağrışımların izinde yürümekle çözülebilecek gizli bir bütünlük kaygısı" taşıdığı (B. Necatigil), "bir biçim ustası"nı kanıtladığı (M. Fuat) öne sürüldü. İlk üç kitabının ardından, yaşama bakışı ve dünyayı kavrayışında dönüşüm geçirerek odağında emeğin yer aldığı toplumcu bir tutumla yazmaya başlaması ise, "şiirsel kişiliğinde bir patlama" (A. Binyazar) olarak nitelenip "ideolojik olandan bilimsel olana doğru bir geçiş" (H. Yavuz) olarak görüldü. Verdiği ürünleri değerlendirenler, şiirini "insanoğlunun direncini, dayancasını arttıracak bir çizgide geliştirdiğini" (E. Özdemir), "yaşamsal ayrıntılara yaklaşım ve yeni bir ahlâk anlayışını oluşturma bakımından yeni bir aşama" (A. Behramoğlu) ortaya koyduğunu, bu tür şiirde "ayrı bir kanal" (M. B. Mısır) olarak görülmesi gerektiğini ileri sürdüler.

YAPITLARI

Şiir: *Gül Yordamı* (1959), *Ölü Bir Yaz* (1960), *Tutsak Kan* (1963), *Kavganın Yüreği* (1973), *Yaşadığımız Günlerin Şiirleri* (1974), *Sen de Katılmalısın Yaşamı Savunmaya* (1975), *Geceye Karşı Söylenmiştir* (1978), *Kimlikleriniz Lütfen* (1981), *Araya Giren Görüntüler* (1983), *Sınırlamıyor Beni Sevda* (1985), *Çağdaş ve Boyun Eğmeyen* (seçme şiirler, 1985), *İnsan Yüzünün Tarihinden Bir Cümle* (1990), *Bir Adı Gurbet* (1993), *Oğulları Öldürülen Analar* (1995), *Onların Sesleriyle Bir Kez Daha* (1999), *XX. Yüzyıldan Duvar Kabartmaları I-II* (Bütün şiirler, 2000). Öykü: *Baba ile Kız* (1999). Deneme: *Umut Edebiyatı Yedi Canlıdır* (1992), *Acı Şölen* (1992), *Gün Olur Söze Yazılır* (1992), *Yaşadığımız Günlerin Yazıları* (1996), *"Benim Ellerimi Al, Benim Gözlerimi Kullan"* (2000), *Bendeki Görüntüler* (2000). Gezi: *Güldeki Şafak* (1979), *Düşmanı Kardeş Yapmak* (1994). Günlük: *Tanık Günler 1* (1993), *Tanık Günler 2* (1994), *Gölgeden Güneşe* (1999). Söyleşi: *Sanatçılarla Konuşmalar* (1979). Çocuk kitabı: *Nasrettin Hoca* (şiir, 1975), *Tatil Köyünün Çocukları* (öykü, 1981), *Trenler Ne Güzeldir* (öykü, 1983), *Dünya Onlarla Daha Güzel* (öykü, 1992), *Şiirlerle Ezop Masalları* (şiir, 1993), *Çiçek Dürbünü* (öykü, 1994), *Şiirlerle Andersen Masalları* (şiir, 1995), *Sinemayı Seven Çocuk* (öykü, 1996), *Sorulardan Bir Gökkuşağı* (şiir, 1999), *Güneş Arkasına Baktı* (öykü, 2000).

SENİ ANMAKLA ARTIYORUM

korkak değilim umutsuz değilim bundan böyle
değiştirdim sana yaraşmayan günlerimi verdiklerinle

sana yaraşmayan ne varsa bir bir çıkarıp attım
yeller esiyor şimdi o büyük karanlığımın yerinde

geldin kutsal bildiklerimi yeniden tanımladın
ülkemi bir bakışta bağladın güzelliğine

en varılmaz yerlere vardırdın ellerimi
en gizli denizleri açtın gemilerime

sensin artık adı bir dönülmezliği çağıran
kelimeleri ölümsüz kılan şiire

AĞIT

annem mi bir kadın
geciken bir kadın gece yatısına
ölüm kendini göstereli babamın saçlarından
günübirlik bir kadın
üsküdar'la istanbul arasında

babamdı sakalıydı babamın
bir akşam göle batırdı
çıkmamak üzere bir daha
hepsi de ekmek kokardı
sayısı unutulan parmaklarının

akşam bir attır bütün ülkelerde
serin esmer bir attır
terkisine çocukların bindiği

DENİZ ORAKÇISI

Sor kendi kendine bir sabah,
av hazırlığına başlarken;
sulara kim salar ilk güneşi
sen kayığına binmesen,
orağını almasan eline
ilk ürünü kim biçer denizden?

Kent niye bir büyük gergeftir,
geçirmiş ilmiğini alınterine?
Niye aç ağızlardan örülü
bir martı çığlıdır gök;
iner kalkar başının üzerinde,
küçük dalışlarla yoklar tekneni?

Bir başınasın yaşamı üretirken
zıpkın çizer, kürek acıtır, ağ yorar.
Neden elleri bulunmaz elinin yanında,
yorgunluğu neden paylaşmazlar
sofrasına çökerken yeryüzünün,
sor kendi kendine bir sabah.

BİR GÜN KONUŞMAK İÇİN

13 Ekim 1973
Kalabalığı gördüm, fışkırmış ara yollardan
doldurmuş bir alanı göz alabildiğine.
Bir tek yüze çevirmiş bakışlarını
kulağını vermiş bir tek sese.

Kalabalığı gördüm, bir tek sözle
haykırmaya hazır bir ağızdan.
Gergin yaylar gibi atılmaya hazır
duramıyor durduğu yerde.

Kalabalığı gördüm, elindeki bayraklar
yatıştırıyor acısını ve öfkesini.
Yan yana getirmiyor coşkunluk
o kadar kolu bir yumruk gibi.

Kalabalığı gördüm, habersiz
nereye varacağından sesinin.
Dinlemek için değil de
bir araya geldiği vakit konuşmak için.

BİR YOL AYRIMINDASIN

Ellerini aç ve bak avuçlarına
soğumadan anısı Şahin Aydın'ın,
ey gece bastırmadan evine dönüp de
kol demirini vurdu mu kapısının ardına
güvenlikte duyan kendini!

Ey "ölüm nerden ve nasıl gelirse gelsin"
diyenlere övgüyle yüreğini açan,
ama kendi içinde boğan kendi sesini,
gücünü başkasının gücüne katmayan
sana sesleniyorum bak avuçlarına!

Kışkırtmasın diye daha azgın günleri
kaygıyı çıkaran cesaretin karşısına,
karanlığı koyultmasın diye biraz daha
nicedir esirgeyen içindeki direnci
ey ölçülü yurttaş, bu sözüm sana!

Sanma ki bağışlayacak kendini aldatmanı
senin de hakkından gelmeyecek bu karanlık,
bu sarılan el Hüseyin Örek'in boğazına,
kalleşçe vuran bu kurşun Kerim Yaman'ı!
Sanma ki güvenliktesin kapını kapatınca!

Öyle bir yol ayrımındasın ki artık
mümkün değil tek başına savunman hiçbir şeyi,
ya kalmana boyun eğeceksin ayaklar altında
ya alacaksın direnenlerin yanında yerini
sahip çıkmak için yaşamın aydınlığına!

HALİÇ'ten

XV

Anlıyoruz
yolu kesilse bile
durmayacağını Haliç'in

istediği kadar çeksin ellerini yeşil
cam önlerine dizilen saksılardan
ağaçlardan çeksin ellerini, yosunlardan

istediği kadar kararsın sular
geçit vermesin gün ışığına
istediği kadar kök salsın batak
daralsın parmakları
gırtlağına sarılan çamurların

döküntü öbeklerine
konup kalksın istediği kadar
açgözlü martılar

Anlıyoruz
durduramayacak Haliç'in akışını
sürükleyip götüremediği artıklar
çürüyüp dağılan gemi leşleri
sinsice biriken zehir
sökülmüş teknelerden

Bölüp de durduramayacak
altından geçtiği köprüler
ve bir hüzün çığlığı gibi
boşluğa açılan ağızları
bırakılmış iskelelerin

Durduramayacak anlıyoruz
akışını denize doğru
bakınca Galata Kulesi'nden

görünce yeniden yaratılmış
gün ışığını akşam olurken
yorgun yüzlerinde emekçilerin

görünce ışımaya hazır
çalışkan ellerinde yeniden

SONRA BİR GÜN

Ben bir kılavuzum
    bakmakla görmek arasında

Ben bir kılavuzum
    yılların bilediği

İşim gücüm
    görünür kılmak
        bakılan her şeyi

Bilmiyordum
    dünyaya susadıklarını
        gezginlerin
önlerine düşüp
    kılavuz olmadan önce

Bilmiyordum
    bir kenti gezdirmenin
    bir yazgıyı açıklamak olacağını
kulak vermeden önce
    ne söylediklerine
        anıtlarla çeşmelerin

Evet bilmiyordum
    neler anlattığını
şu kulenin
    şu oymaların
        şu sedef çekmecenin
görmüyordum baksam bile
kime karşı
    kaçıncı yüzyıldan
        kimin eliyle
bakılanla görüleni ayıran
    bir peçe vardı hepsinin yüzünde

Sonra bir gün
    çekildi peçe
neye baktımsa
    başladım görmeye

Sonra bir gün
başladım dile getirmeye
bakıp da gördüklerimi:
"Korunmak için yaptırıldı şu kule
Ceneviz saldırısından"
"Ondördüncü yüzyıldan şu oymalı kapılar"
"Sultan Orhan kestirdi şu gümüş sikkeleri
Bursa'daki saltanatında"

O çarşı senin, bu saray benim
yıllar yılı dolaştım durdum
anlattım durdum İstanbul'u
aktararak dillerine
başka ülkelerden gelenlerin

Kanlı canlı Almanlarla
konuşkan İtalyanlar
deliyürek kızlarla
ağırayak yaşlılar
otellerine dönerken
her akşam doygun, sevinçli
ben de yolunu tuttum evimin
doğrulttum gündeliğimi

Sonra bir gün
anladım ki çekilmesi gereken
bir peçe daha var
bakılanla görülenin arasında

Murassa bir kılıcı övüyordum
soğuk benizli kuzeylilere
bir akşamüstü
sayıp döküyordum
nasıl dövmüş çeliğini
baş silâh ustası sarayın
birden
bir aydınlık içinde kaldım
yeni kesilmiş insan gırtlağının
açılıp kapandığını görmeye başladım
arkadaki duvarda

görmeye başladım birden
fışkırmaya hazırlandığını kanın
birikerek hışırtılarla
kesik gırtlağın ucunda

Başladım o günden sonra
bir peçeyi daha kaldırmaya
baktıklarımın yüzünden
bir kılıç çıkınca karşıma
başladım tutan eli de
kesilen gırtlağı da
fışkıran kanı da anlatmaya

DİLSİZ ÖFKE

Yaya geçitinde bir Ağustos sabahı
bekliyoruz insafa gelsin de araçlar
geçelim karşıki kaldırıma.

Yaya geçitinde bir Ağustos sabahı
bekliyoruz ilk adımı atsın da biri
yürüyelim hepimiz arkasından.

Beklediğimiz oluyor sonunda işte
gözüpek bir adam
atıyor kendini araçların önüne.

Hem yürüyor, hem bağırıyor öfkeyle
sesi var ama sözcükleri yok
anlamıyoruz ne dediğini.

Anlamıyoruz, araçlara karşı mı,
söyleyecek sözü olup da
susanlara karşı mı bu dilsiz öfke.

YAN YANA İKİ ÜLKE..

Yan yana iki ülke gibiyiz seninle,
ayın önünden geçen bulut
önce seni karanlıkta bırakır sonra beni
senden bana eser, yerine göre,
yerine göre benden sana
şakaklarımızı serinleten rüzgâr.

İki kıyı gibiyiz karşılıklı,
hem ayırır bizi hem bağlar birbirimize
aramızda akan ırmak.
İki tarih sayfası gibiyiz art arda
birinde başlayan cümlenin sonu
ötekinde düğümlenir ancak.

Geldiği vakit hasat günleri
iki ayrı ağızda aynı anda
beliren bir gülümseme gibiyiz seninle
ve iki ter damlası gibiyiz alnında
elbirliğiyle üretilip
kardeşçe bölüşülen bir dünyanın.

HER ÇOCUK GÖRÜLMELİDİR

Görmek istiyorsanız beni
gözlerime bakmayın!

Yurdumun tuzuna dokunurum
dokununca gözümün yaşına

Kopkoyu bir güneşten
iri bir damlaya dokunurum
dokununca gözümün yaşına

Titreşir durur perçemimde
uzak rüzgârların biberli kokusu
ve sıcak buğusu tropikal yağmurların

Örttüğüm ne utanç ne özlem
çırpınan iki gece kelebeği
derisi altında avuçlarımın

Kapkara bir yazgıya dokunurum
dokununca gözümün yaşına

Görmek istiyorsanız beni
gözlerime bakmayın!

ÇOĞUL ANA

Ben anayım, nerede olursa olsun
her oğul başımın üzerinde bir gökyüzü
her kız bir sap çiçek uçurumun kıyısında – –
ben anayım, gökyüzüdür soluduğum
tutunduğum bir çiçek sapı, boşluğa savruldukça.

Ben anayım, gözaltında yitirilmişse biri daha
taşırmadan duramam öfkemi sokaklara,
yazmadan ateş kızılı harflerle adını
yazmadan duramam –ben anayım–
adını ateş kızılı harflerle alnıma.

Ben anayım, canına kıyılmışsa birinin daha
pusuda, işkencede, yargısız infazlarda,
katmadan duramam çığlığını yüreğimin
katmadan ağıtlara acımı –ben anayım–
duramam resmini iliştirmeden yakama.

Ben anayım, nerede olursa olsun
benim de sesim var haykıran her ağızda,
her yürüyüşte havaya kalkar benim de yumruğum – –
ne gökyüzünü alabilir elimden ne çiçeği
ölüm beni susturamaz çünkü ben çoğulum.

BİR YÜRÜYÜŞÜN SONUNDA ŞARKI

Gökyüzü ilk kez benim, çünkü yukarıya
kaldırınca parmağımı değecek kadar yakın

Deniz benim, ilk kez benim, sularını ayaklarımla
köpürtecek, sesini dolduracak kadar avuçlarıma

Rüzgâr ilk kez, sözcükler ilk kez benim, yelelerine
tutunup da uçacak kadar, uçuracak kadar yüreğimi

Bir yürüyüşün sonunda uç veren kanatlarla
acıyı silebilirim, yazıldıkça alnına çocukların

Bir adımda geçebilirim kentin ıssızlığından
göğün, rüzgârın, denizin coşkulu kalabalığına

İlk kez dünya benim, ilk kez soluğunu elimde
bir bayrak gibi tutuyorum, bir daha bırakmamak üzere

ALİ PÜSKÜLLÜOĞLU

1935'te Kadirli'de doğdu. Çocuk yaşta çalışmaya başladı. Mersin Lisesi'nde okurken hastalandığı için öğrenimini yarıda bıraktı (1952). Avukat yazmanlığı, gazetecilik, kitabevi yöneticiliği gibi işlerde çalıştıktan sonra İstanbul'da Çevre Yayınevi'ni kurdu (1959). Kadirli'de Karacaoğlan adlı haftalık bir gazete çıkardı (1960). Türk Dil Kurumu'nda, Yayın ve Tanıtma Kolu uzmanı olarak uzun süre çalıştı. Ankara Radyosu'na kitap ve dil izlenceleri hazırladı (1962-66). Yusufçuk dergisini yayınladı (1979-80). Dil ve sözlük çalışmalarını, antoloji yayınlarını sürdürüyor.

Nasrettin Hoca kitabıyla 1981'de Türk Dil Kurumu Çocuk Yazını Ödülü'nü, *Gül Sevgili Yurdum* kitabıyla 1983'te Ö. F. Toprak Şiir Ödülü'nü kazandı.

İlk şiiri Kaynak dergisinde çıkmıştı (1951). İlk şiirlerinde önce taşra yaşamının, sonra İkinci Yeni anlayışının izleri görülürken, 1970'lerde toplumsal olguları ve temaları işleyerek toplumcu bir tutumla yazmaya yöneldi. Bu dönemde yazdıklarının "bir halk türküsü yalınlığı" (A. Behramoğlu) içinde olduğu vurgulandı.

YAPITLARI

Şiir: *Pembe Beyaz* (1955), *Aydınlık İçinde* (1956), *Karanfilli Saksı* (1958), *Uzun Atlar Denizi* (1962), *Sırtımızda Kızgın Güneş* (1965), *Unutma Onları* (1976), *Yaz ve Yağmur* (1978), *Gül Sevgili Yurdum* (1984), *Eskidikçe* (1992), *Seçilmiş Şiirler* (1996), *Babadat* (Toplu şiirler, 1998). Anlatı: *Efsaneler* (1971), *Türk Halk Öyküleri* (1982). Çocuk kitapları: *Okuma Sevinci* (1976), *Çocuklara Şakacı Şiirler* (1977), *Nasrettin Hoca* (1980), *Anadolu Söylenceleri* (1983), *Bektaşi* (1987), *Afacan Cem* (1990). Seçki: *Sevgi Şiirleri Antolojisi* (1955), *Şiirimizin Dört Ahmedi* (1959), *Yeni Türk Tiyatrosu* (1969), *Türk Halk Şiiri Antolojisi* (1975), *Kırlangıcın Kanat Vuruşu* (1979). Dil: *Öz Dilimiz* (1966), *Konuşmalar* (1966), *Öz Türkçe Sözlük* (1966), *Yaşar Kemal Sözlüğü* (1974).

YENİ BİR GÜN

Uzak bir yaz sesi
Gibi duyulur kokusu
Yeni bir günün
Değer herkesin saçlarına
Yılların eli o an

Sür ey güzel zaman

İşitiyorum adımlarını
Sessizce atsa da
Uzakta su çeken bir kuyudan
Ve dağ yolunda
Çiçek açan

Sür ey güzel zaman

Bin şeye benzer
Alnına düşen perçem
Elinin değdiği yerde
Birden leylaklar açar
Yazı andıran

Sür ey güzel zaman

GÜNEYDE

Ben güneyde büyüdüm
O sarı sıcaklarda
Sarışın buğdaylardı o zaman kızlar
O boz tarlalarda
O deli rüzgârlarda

Düşlerimde
Güney gecelerinin yıldızlı aydınlığı var şimdi
Biraz muz
Biraz portakal
Biraz limon çiçeği

Orada derenin kıyısında
Yaban çiçekleri ve menekşeler olur
Derenin bu yamacında
Kara kapkara bir yılan
Görünmez bir deliğe akıp gitmişti

Sular
Kendine çektikçe güzellikleri
Ve parmaklar
Kenetlendikçe birbirine
Yaşamın ve ölümün karşısında her şey susar

KANAYAN YARANIN ŞİİRİ

Öldürülen gencecik
Ölüsüne çiçek bırakılmayan

Girer gibi sabaha
Çıkar gibi günden geceye

Taştır, yansır soluğu
Gelmemiştir beklenen

Ağıdı kim ağlayacak
Kim gidecek benimle

Çocuk, sen ışkın gibisin
Bahar bile anlamaz seni

Eğilen bir dalın
Yalınayak ak sakallı dedemin

Yazılmadı daha
1971'in tarihi

Ki ayırır bizden gülü
Mayıs, o sıcak yaz

Yazılmadı daha
Kanayan yaranın şiiri

Ki söyler bize
Geceden geceye uçan yarasa

DÜNDEN BUGÜNE TÜRK ŞİİRİ

Sana mı kaldı ölmek
şu üç günlük dünyada
sabrım, ey çelikten kılıcı yüreğimin!
Sabah çiyinde ıslanan
sarı anızları çocukluğumun
sana mı kaldı düşlerime girmek?
Ya sen turaç
sonsuz bir ötüş olarak
bitmez bir kavga gibi?

Ölü o, bilmez nedenini
sınırlara yığılmış karanlıkların,
kurşunun;
kâkülü alnına dökülmüş
yatar, sınırsızlıklarda.
Bunu bil öfkem,
iğrenme dokunduğun elden,
kuşanma silâhını hemen
binme hıncın yaman atına,
denizi ve güneşi yüreğinde duy!

Küsme
bile şiirini keskinleşsin.
Ona mı kaldı güneşsiz etmek
insan elinin çiçeğini?
Ölürken birlikte ölürüz
yolda birlikte yürüdüğümüz gibi;
sabrım, güzel kinim benim
sana yazdım bu şiiri!

TAHSİN SARAÇ

1 Ocak 1930'da Muş'ta doğdu. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümü'nü bitirdi (1952). Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra Paris'te öğrenim gördü. Uzun yıllar Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğretim üyeliği yaptı. Çeviri alanında pek çok yapıtı dilimize kazandırırken, birçok ozan ve yazarımızı da Fransızcaya çevirdi. Sözlük çalışmaları gerçekleştirdi. 29 Haziran 1980'de İzmit'te öldü.

Günümüz Fransız Şiiri kitabıyla 1964'te Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülü'nü, *Direnmeler* kitabıyla 1970'de TRT Şiir Büyük Ödülü'nü kazandı. Fransızca'dan yaptığı çevirilerden dolayı "Légion d'houneur" nişanı aldı.

Şiirlerinde özenli bir dil kullanımı ve kendine özgü kurgu özelliği dikkati çeker. İnsancıl temaları toplumcu bir yöntemle işlerken, arı Türkçeyle şiirsel bir atmosfer yaratılabileceğini kanıtlarcasına sözcüklerin kullanım alanlarını genişleten bir titizlik göstermiştir.

YAPITLARI

Şiir: *Bir Ölümsüz Yalnızlık* (1965), *Güneş Kavgası* (1968), *Direnmeler* (1973), *Güvercin Kasapları* (1978), *Bir Sergiyi Görüntüleme* (1980). Seçki: *Günümüz Fransız Şiiri* (1963), *Çağdaş Fransız Şiiri Antolojisi* (1976). Sözlük: *Fransızca-Türkçe Büyük Sözlük* (1976).

GÖK GÖK OLALI TANIK

Gök gök olalı tanık, yer yer olalı
Çizmiş soluk bir açlığı, yazgısınca, toprağa
Kara saban ardında çökük omuz, bükük bel.

Gök gök olalı tanık, yer yer olalı
Vurmuş alıcı kuş hep güvercin yürekleri
Ve tam başaklanacakken sevi: bir karayel.

Gök gök olalı tanık, yer yer olalı
Dokunmuş hep aynı kan, aynı açlık, aynı kıyım
Çağlar gergefinde; ne mekik değişmiş, ne el.

AK AVRUPA YA DA ISIRGAN UYGARLIK

(Pau parkındaki zenci kız yontusu için)

Isırgan bir uygarlık ortaçağ kaçkını
Haçlı, tabancalı, birazcık da kininli
Eli yatkın, her yolla, bire bin tecimine.

Soğuk acı yelleriyle kuzeyin durmadan
Kayan koyu bir aptallık gemiler dolusu
Alyanak, karpuz kışlı denizcilerle.
Eskinin sıcak ipek ülkelerine.

Sinsi uzlaşmalarla baylar katında
Saplanan bir kemik diş yüzyıllar boyu
Saz benizlere, çikolata tenlere.

Tüm görkemi yanında parkların, müzelerin
Taşan terli bir utanç Ak Avrupa'dan
Kara yontularda baktıkça gece
Bronz bakışlarla zenciler güneşe.

DUDAKLARIN, GÜL ŞENLİĞİ

Bir bahar kaçkını yeşil
Tomurcuklar seni bende.

Sarı sıcak güneşler ışır
Aykırı güzel o dişlerinde.

Dudakların, gül şenliği
Öpüşmeye giriştiğinde.

Taş uyanır, yatak kişner
Ateş harmanı dişiliğinde.

Soğuk bir Kars gecesinde gürül gürül
Yanan bir soba gibisin içimde.

BİR SENLEME

Sen, kavgam
Yüreğimde taşıdığım yasak tabancam.

Kar altında kara toprak gibi diri
Kırk bahar fışkıran tenin.

Döllendi yoğurgan avuçlarımda en son
Güle gebe güvercin göğüslerin.

Okşanmaz, kudurganca aşılır ancak
O dolgun tay sağrılarına senin.

Varınca o yalın bir yaşam gizine
Daha bir göz oldu ceren gözlerin.

Ve töre tanımaz bir mutlulukta
Deli bir kan dolaşımıdır içimde sevgin.

Sen, kavgam
Yüreğimde taşıdığım yasak tabancam.

KARŞIYAKANIN ÜÇ GÜLÜ

Asılmış bir al umuttan
Karagücün korku dalında
Şu can topraktaki üç fidan ölü.
Ve artık ölmezliğin son boyutundan
Göverir yeşil bahar yağmurlarında
Denizgülü, Yusufgülü, Hüseyingülü.

Ölümdür kimileyin kavganın tek ödülü.

Kançiçeği sökünü arkalarından...
Açmış böğrünü hepsine ana sıcaklığında
Devrimin kankalesi Karşıyaka gömütlüğü.
Ve gençlik günlerine doymamışlık dağından
Bakar, alınlar mavide ve göğüs hep namluda
Gezmişgülü, Aslangülü, İnangülü.

İnanç bir deliçay ki yeşertir bir gün çölü.

Karşıyakanın üç gülü
Yürek dalıma gömülü
Karşıyakanın üç gülü
Tüm kançiçekleriyle
Göz pınarıma gömülü.

HALKIM, MUŞTULAR SANA

Kanlı kasap kurşunlarıyla taranmış
Yatıyor yirmi yaşın tüm filintalığıyla.

Her şeyin genci güzel, ölümün bile
Bir yeşil dal kırılmışlığıyla.

Ne bıçak bir öç çimlenecek, ne bıçak
Topraktaki şu kan sızağında!

Ve erdişi İsa bilgemsiliğiyle
Yanak uzatılmayacak artık kıyıcıya
Bu al kan yunulacak yine kanla.

Ve tansökümüne fırlatılan bir kuş sesi gibi
Namludan atılacak ilk kurşun
Sonun başı olacak tüm acılara.

Allak bullak edecek şu kül durukluğu
Şu edilgen kaypak kavgayı
Fidanlıklardan kalkacak kasırga.

Halkım, muştular sana.

CEMAL SÜREYA

1931'de Erzincan'da doğdu. Ortaöğrenimini İstanbul'da Haydarpaşa Lisesi'nde (1950), yükseköğrenimini Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde (1954) bitirdi. Maliye'de müfettiş muavini (1955-58) ve müfettiş (1959-65) olarak çalıştı. Mesleği bıraktıktan sonra, 1961'de 4 sayı çıkardığı Papirüs dergisini yeniden yayınlamaya (1966-70), geçimini çevirilerle sağlamaya başladı. 1971'de Maliye Bakanlığı'na dönüp Ankara'da Maliye Tetkik Kurulu, Kültür Bakanlığı Kültür Yayınları Danışma Kurulu üyeliği, İstanbul'da Darphane Müdürlüğü (1975-76) görevlerini üstlendi. 1982'de emekli olduktan sonra, 9 Ocak 1990'daki ölümüne değin, çeşitli yayınevlerinde, ansiklopedilerde çalışıp gazetelerde köşe yazarlığı yaptı.

Üvercinka kitabıyla 1959'da (A. Damar'la paylaşarak) Yeditepe Şiir Armağanı'nı, *Göçebe* kitabıyla 1966'da Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü, *Güz Bitiği* ve *Sıcak Nal* kitaplarıyla 1988'de Necatigil Şiir Ödülü'nü kazandı.

Mülkiye, Yeditepe, Şairler Yaprağı, Evrim, Pazar Postası (1953-58) dergilerinde yayınladığı ilk şiirleri, sözcüğü birim alan dil kullanımı ve söyleyiş farklılığıyla dikkati çekti. "Konuşma dili tadı"ndan uzaklaşmayan, "özgün buluşlar, zekâ ve ironi" içeren, "yeni sözcükler, benzetmeler" (A. Behramoğlu) getiren, Batı şiirini iyi özümsediğini gösteren, fantaziye ve erotizme düşkünlük sergileyen bu şiirler, Garip şiir anlayışına tepki olarak açıklanagelen ve zamanla İkinci Yeni adını alacak yeni bir anlayışın oluşup serpilmesine yol açtı.

YAPITLARI

Şiir: *Üvercinka* (1958), *Göçebe* (1965), *Önce Öp Sonra Doğur Beni* (1973), *Sevda Sözleri* (Toplu şiirler, 1984), *Güz Bitiği* (1988), *Sıcak Nal* (1988), *Sevda Sözleri* (Bütün şiirler, 1990). Deneme: *Şapkamı Dolu Çiçekle* (1976), *Günübirlik* (1982), *99 Yüz* (1990), *Folklor Şiire Düşman* (1992), *Uzat Saçlarını Frigya* (1992). Yazılar: *Paçal* (1992), *Oluşum'da Cemal Süreya* (1992), *Papirüs'ten Başyazılar* (1992). Mektup: *Onüç Günün Mektupları* (1990). Günlük: *999. Gün-Üstü Kalsın* (1991), *Sonra Günler* (1996). Söyleşi: *Güvercin Curnatası* (1997). Çocuklar için: *Aritmetik İyi Kuşlar Pekiyi* (1993). Seçki: *Mülkiyeli Şairler Antolojisi* (1965), *100 Aşk Şiiri* (1968).

GÜZELLEME

Bak bunlar ellerin senin bunlar ayakların
Bunlar o kadar güzel ki artık o kadar olur
Bunlar da saçların işte akşamdan çözülü
Bak bu sensin çocuğum enine boyuna
Bu da yatak olduğuna göre altımızdaki
Sabahlara kadar koynumda yatmışsın
Bak bende yalan yok vallahi billâhi
Sen o kadar güzelsin ki artık o kadar olur

İşe bak sen gözlerin de burda
Gözlerinin ucu da burda yaşamaya alışık
İyi ki burda yoksa ben ne yapardım
Bak çocuğum kolların işte çıplak işte
Bak gizlisi saklısı kalmadı günümüzün
Gözlerin sabahın sekizinde bana açık
Ne günah işlediysek yarı yarıya

Sen asıl bunlara bak bunlar dudakların
Bunların konuşması olur öpülmesi olur
Seni usulca öpmüştüm ilk öptüğümde
Vapurdaydık vapur kıyıdan gidiyordu
Üç kulaç öteden İstanbul gidiyordu
Uzanmış seni usulca öpmüştüm
Hemen yanımızdan balıklar gidiyordu

DALGA

Bulutu kestiler bulut üç parça
Kanım yere aktı bulut üç parça
İki gemiciynen Van Gogh'dan aşırılmış
Bir kadının yüzü ha ha ha

Bir kadının yüzü avucum kadar
İki gözümle gördüm vallahi billahi
Yıldızlar vardı kafayı çekmiştim
Bu kimin meyhanesi ha ha ha

Bu Ali'nin meyhanesi bu da masa
Bu ipi kimse için gezdirmiyorum
Bir kere asılmıştım çocukluğumda
Direkler gemideydi ha ha ha

İki gemiciynen Van Gogh'dan aşırılmış
Bir kadının yüzü kaçıyordu yetişemedim
Ben ömrümde aşk nedir bilmedim
Süheylâ'yı saymazsak ha ha ha

SİZİN HİÇ BABANIZ ÖLDÜ MÜ?

Sizin hiç babanız öldü mü?
Benim bir kere öldü kör oldum
Yıkadılar aldılar götürdüler
Babamdan ummazdım bunu kör oldum
Siz hiç hamama gittiniz mi?
Ben gittim lâmbanın biri söndü
Gözümün biri söndü kör oldum
Tepede bir gökyüzü vardı yuvarlak
Şöylelemesine maviydi kör oldum
Taşlara gelince hamam taşlarına
Taşlar pırıl pırıldı ayna gibiydi
Taşlarda yüzümün yarısını gördüm
Bir şey gibiydi bir şey gibi kötü
Yüzümden ummazdım bunu kör oldum
Siz hiç sabunluyken ağladınız mı?

ÜLKE

Saat Çini vurdu birden: p i r i n ç ç ç
Ben gittim bembeyaz uykusuzluktan
Kasketimi eğip üstüne acılarımın
Sen yüzüne sürgün olduğum kadın
Karanlık her sokaktaydın gizli her köşedeydin
Bir çocuk boyuna bir suyu söylerdi. Mavi.
Birtakım genç anneleri uzatırdı bir keman
Sen tutar kendini incecik sevdirirdin
Bir umuttun bir misillemeydin yalnızlığa

Yalnız aşkı vardır aşkı olanın
Ve kaybetmek daha güç bulamamaktan
Sen yüzüne sürgün olduğum kadın
Kardeşim olan gözlerini unutmadım
Çocuğum olan alnını sevgilim olan ağzını
Dostum olan ellerini unutmadım
Karım olan karnını ve önlerini
Orospum olan yanlarını ve arkalarını
İşte bütün bunlarını bunlarını bunlarını
Nasıl unuturum hiç unutmadım

Kibrit çak masmavi yanardı sesin
Ormanlara ormanlara yüzünün sesi
En gizli kelimeleri akıtırdı ağzıma
Şu karangu şu acayip şu Asyalı aşkın
Soluğu kesen ağulayan ormanlarında
Yaşadım o kısa ve korkunç hükümdarlığı
Ve çarpıntılı yüreğim saçlarının akıntısında
Karadeniz'e karışırdı ordan Akdeniz'e
Ordan da daha büyük sulara

Geceyse ay hemen tazeler minareleri
Kur'an sayfaları satılan sokaklardan
Ölüm bir çeşit sevgiyle uçar
Ölüm uçar çocuk yüzlere
Ben o sokaklardan ne kadar geçtim
Damağımda dilinin yosunlu tadı
Önce buğulu sonra cam gibi parlak sonra buğulu yine
Birtakım tavşanları andıran birtakım su hayvanlarını
Pazar pazartesi günlerini ve haftanın öbür günlerini
Yani salı çarşamba perşembe cuma cumartesi

Bir başak ufak ufak bildirir Konya'yı
O başakta o Konya'da seni ararım
Ben şimdilerde her şeyi sana bağlıyorum iyi mi
Altın ölçü çift ölçü ve altın karşılıksız
Para basma yetkisini Fırat'ın suyunu Palandöken'i
Erzincan'ın düzünü asma bahçelerini Babil'in
Antalya'nın denizini o denizin dibini
Beş türlü yengeç yaşayan sularında
Çağanoz adi pavurya çingene pavuryası ayı pavuryası
bir de çalpara

Bilinir ne usta olduğum içlenmek zanaatında
Canımla besliyorum şu hüznün kuşlarını
Sen kalabalıkta bulup bulup kaybettiğim kimya
Yokluğun gayri şuradan şuraya geldi
Bir günler şölenlerle egemen ülkende
Şimdi iri gagalı yalnızlıklar dönüyor
N'olur ağzından başlayarak soyunmaya
Bir kez daha sür hayvanlarını üstüme üstüme
Çık gel bir kez daha yıkıntılardan
Çık gel bir kez daha beni bozguna uğrat

SEVDA SÖZLERİ

Bir süstür kara abanoz, kakılır fildişiyle. Odu ocağı harlı tutar, evi barkı şenlendirir. Ve bir ilâçtır, taşla demir arasında günlerce dövülmüş. Balkıyıp duran bir dermandır yaranla birlikte

Yırtılan ipek sesiyle;

Çakırpençe hekimler tarafından en eski bahnamelere düşülmüş bir beğençe gibidir,

Yırtılan ipek sesiyle;

Serin ve rahat ateşini düşün İbrahim'in. Niçin serin? Niçin rahat? Onu düşün. İşte İbrahim'in ateşi gibidir. Cilâsı gitmiş gümüşü parlatır. İyi gelir sayrılıklara: inme, hummalar, bayılma, gasyan, hatta ölüme

Yırtılan ipek sesiyle;

Güneşle birlikte bahçelerde mavi gözlü bir aslan dolaşır

Yırtılan ipek sesiyle;

Mavi gözlü bir aslan, esrik bir aslan. Zurayk dediler adına. Mısır'da. Tolonoğulları zamanında. Sevgili yabancı, aslanları düşünerek bir şeyin yeni farkına varmalısın:

insan sevişirken bütün çağlarda birden oluyor, geçmiş çağların hepsini birden yaşıyor bugünle birlikte. Ve bu gerçekten böyle oluyor. Bu bakımdan bir erginliktir sevişmek

Yırtılan ipek sesiyle;

Ya gelecek zamanlar? diyorsun. Sevgili yabancı, bir erginliktir aşk. Ne var ki mutluluğun kendisi değildir. Yine de en büyük kanıtıdır onun. İnsanın aslan kanıtıdır, güneş kanıtıdır aşk

Yırtılan ipek sesiyle;

Çin'de aslan yoktu eskiden. Marcopolo seyahatnamesi'ndeki aslanların hepsini kaplan olarak düzeltmen gerekir.
Bu yüzden aslan kelimesi bir kere geçer Çince'de. Ejderha kelimesi geçer onun yerine, sayısız geçer

Yırtılan ipek sesiyle;

Dilimizde sekiz kere geçer aslan; arslan, arıslan, arsılan, asılan, arıstan, arsıl, aslan. Güneş de geçer bir o kadar

Yırtılan ipek sesiyle;

Sevgilim, Hacer'in bedeninden kesilen et parçası bütün göksuyunu dolaşır. Senin bedeninden et kesilmez. Ama kesilse, mevsimin bir parçası olur

Yırtılan ipek sesiyle;

Ekinim kalın yerdedir
Ekinim yufka yerde

Yırtılan ipek sesiyle;

Çarşılardan
erkek bakır
dişi bakır

Yırtılan ipek sesiyle;

TAŞIRAN DAMLA

Arı mısın türkü boku musun ne
Seviyorum seni taşıran damla
Adın yazılı gün sonlarına
Kaldırdığın toz anayol tozu
Arı mısın türkü boku musun ne

Gün gelir bir sürü şey
Zoruna gitmeğe başlar gerçeğin
Yenilgiler de birikir ilenç de
Kentlerin sarı gözeneklerinde
Zoruna gitmeğe başlar gerçeğin

Saçlarının arasına düşmüş
Orda ilk kez öpülmüş taze
Törene götürülmüş çiçekler
Mayıs mıdır artık Ekim mi olur
Törenden arta kalan çiçekler

Zıngadak duran bahçe
Telgraf direğinde vınıltı
Son kış son sıcak aşın anısı
Sözcükler gömlek değiştirir
Son sıcak aşın anısı

Bir sokak daha mı kaldı
Belki işte tam o sokakta
Taçyapraklı mahrem dakika
Birimlerin için için hıncı
Herhangi bir dakika

Harara tıkılmış pamuk
Dipten oynayan dalga
Gül ki bardakta durmaz
Kamış ki kamaşmakta
Kamış ki kamaşmakta

Gelir geçer otomobiller ki
Ayışığı kaç para
Sen güneşin her anlık dergisi
Bin yıllık aboneyim sana
Seviyorum seni taşıran damla

YARIMADA

Zaman mı? değil zaman.

Akan zaman değil mesafelerdir.

Güneşin çekici yukarda
Suyun bıçağı aşağıda
Krom alçakgönüllü, bakır utangaç;
Ağaç: bir damla iki kıvılcım arasında.
Rüzgâr bilmiyor nerden eseceğini
Sınırlar kesik,
Yerleşme yerlerinde balkıma.

Biz kırıldık daha da kırılırız
Ama katil de bilmiyor öldürdüğünü
Hırsız da bilmiyor çaldığını
Biz yeni bir hayatın acemileriyiz
Bütün bildiklerimiz yeniden biçimleniyor
Şiirimiz, aşkımız yeniden,
Son kötü günleri yaşıyoruz belki
İlk güzel günleri de yaşarız belki
Kekre bir şey var bu havada
Geçmişle gelecek arasında
Acıyla sevinç arasında
Öfkeyle bağış arasında

Biz kırıldık daha da kırılırız
Doğudan Batıya bütün dünyada
Ama kardeşin kardeşe vurduğu hançer
İki ciğer arasında bağlantı kurar
Büyür, birgün, zenginleşir orada,
Çünkü Ali'yi dirilten iksir de saklı
Hasan'a sunulmuş ağuda,
Granitin de olur bir okyanus diriliği,
Nehirler daha uysal akar,
Bir çiçek nasıl açılıyorsa kendiliğinden
Bir kuş nasıl uçuyorsa
Öyle sever, çalışır insan,
Kıraçlar çarptıkça dağlara
Gül göçürür şafağından
Doğanın altın şafağından
İnsanın altın şafağından
Tarihin altın şafağından

Biz kırıldık daha da kırılırız

Kimse dokunamaz bizim suçsuzluğumuza.

ONLAR İÇİN MİNİBÜS ŞARKISI

Eşyanın konumunu biçimini rengini almışlardır
Koltuğa oturdular mı koltuğun boyuna eklenir boyları
Pat pat diye gülerler bir motosiklet neşesiyle
Ama zariftirler de bir bisiklet kazasında ölmeği akıl edecek kadar,
Patatesin ağaçtan mı koparıldığını tartışacak kadar naiftirler de,
Hakçası bilmedikleri yoktur, bütün balık adlarını bilirler bir kere,
Lunapark beğenisiyle düzenlenmiştir yatak odaları,
Kadındırlar nişanlıları kendilerine ada falan armağan ederler
Dardırlar da, söz aramızda, çekecek kullanarak işlemde bulunmak
[gerekir,
Bayramlarda trafik noktalarına gül lokumu kutuları bırakırlar,
Ulusçudurlar bunun kanıtı olarak viskiyi kâseyle içerler
Ama batılıdırlar da lahmacuna havyar sürecek kadar,
Hekimdirler güneş gözlüğüyle kürtaj yaparlar başarırlar da
Şapkaları güzel bir niyet gibidir, öfkeleri dört mevsim reklâmı,
Lirik değillerdir olmayı da istemezler zaten isteseler de olamazlar
Ama hamarattırlar uyku hapları ve bir sürü zımbırtıyla ölümü
[magazinleştirecek kadar;
Padişahtırlar ferman çıkarmışlardır: hareme patlıcan ve hıyar ancak
[kıyılarak sokulabilir;
Sikke kesmişlerdir badem yaprağından ince kırağı tanesinden yeğni;
Tecimendirler yüzyıllar boyunca karılarına hükümdarların
[sataşmasını ağırca bir vergi olarak kabullenmişlerdir.
Düşünürdürler de ölülerin aile albümlerinden toplumbilim kuralları
[çıkaracak kadar,
Dalgalı görürler her şeyi çiçek sayrılığını omuriliklerinde
[geçirmişlerdir;
Efedirler, Nazilli'de Uzunçarşı onlarındır törenlere madalyalarla
[katılırlar
Ama yük kamyonları Denizli'den geçerken plaka değiştirir
Ve sakıngandırlar sokakta konuşurken sırtlarını duvara verecek
[kadar;
Düğünlerinin provası yapılır sünnetlerinin de ölümlerinin de
Kefenleri de kundakları gibi özenle hazırlanır ve aynı renktedir:
Kızlar için pembe-beyaz oğlanlar için beyaz-mavi;
Dünya müzesinin en renkli portreleridirler
Tarihin sabıka kaydında fotoğrafları
Önden güleç ve edilgin yandan keskin ve firavun;
Dilenciler ve genelev kadınları üstüne sayısız özdeyiş yatar
[kursaklarında,
İçlerindeki sevgi insanları atlayarak hayvanlara yönelmiştir
Özellikle kedilere ve köpeklere karşı iyice duygusaldırlar iki gözleri
[iki çeşme,

Öldürmemektir felsefeleri bir karıncayı bile, ama yaşatmayı bilmezler,
Bönlükten korkarlar, gezgin köftecilerden adamakıllı korkarlar
Fotoğrafın arabından ödleri kopar
Öğretmenlerden de korkarlar nedense
Ama elbet yerine göre gözüpektirler de
Sigaralarını yüksek fırından yakacak kadar;
Çincede demagoji olanağı var mıdır?
Arpaçay ne ilçedir?
Atçalı Kel Mehmet mi Manisalı Kör Bayram mı?
Yarın mı öbürgün mü?
Sorulardan korkarlar;
Yine de yanıtları hazırdır her şeye:
...dığı gibi, ...mekle birlikte, ...na karşın;
Olasılığa tanrı gibi taparlar da olağandan ödleri kopar,
Doğuran atı güzel bulurlar
Eski Anadolu-Bağdad demiryolu ortaklığının kitaplığında
Ve birtakım belletenlerde adları geçer,
Noterler tutar güncelerini,
Yönetmendirler kurul başkanıdırlar
Japon feneri ya da uçurtma tadı taşıyan senetlerden
Zamanaşımı süresi dolmadan tüyüp gider imzaları,
Kimi sözler onlar için kullanılır: saygın, ünlü, şahane
Kimi sözler onlar için de kullanılır
Kimi sözler onlar için kullanılamaz
Kimi sözlerin kullanılmaması doğrudur
Kimi sözler hiç kullanılamaz
Haşhaşla çalıştırırlar güzellik enstitülerini
İşbilirlik konusunda yücegönüllüdürler Svidrigaylov'luk taslarlar
Ama gerçekte su katılmadık birer Lujin'dirler
Taşarondurlar,
Yine de
Göçmen kuşların durumu söz konusu olunca
Bir yerlerinden birkaç Ahmet Cemil birden çıkarabilirler;
Dibe çökerler devinim evrelerinde
Durgun dönemlerdeyse kurbağa pislikleri gibi
Yan yana omuz omuza bitişe bitişe
Suyun yüzüne yükselirler
Giderek renkleri koyulaşır
Avukattırlar
Günoğludurlar
Nilüferleri kararta kararta
Kalırlar orda.

İKİ ŞEY

Silmeye çalışma yavrum
lekeni gözyaşlarınla,
çünkü bitektir leke
taşır görkemli düşlere
mahvolmaz renklerini dehşetin
karanlık yol açıp kendine
en yalın suda bile
bir uçurum özü tanır
güvenli derbentlere,
sıfatıdır ölüm
kavrulan işçi arının
azgın peteğinin içinde,
sayıklasa da ağaç
gövdesine kazılı adı
sürecektir yaprağını
bocurgatların sesine,
ve ay soğutacaktır
kıkırdağını
uçarı, gergin tayların,
silmeye çalışma yavrum
bir bildiridir leke
günden ve bedenden
yüreğe ve kansere.

Sivas'ta mı Malatya'da mı
bir çocuk görmüştüm eskiden
kaşları uzaklardan geliyor
sımsıcak bitişiyordu alnında,
dişlerinde boylamların serinliği,
tam ben davranıp
bir iki çift söz
söyleyecektim ki
bir şey oldu birden
nasıl oldu bilmiyorum
bir anda
çarpıtıverdi yeryüzünü,
bir kelime mi söylemişti?
bir şeye dikkat mi etmişti?
Sivas'ta mı, Malatya'da mı

baktım
her yaprak sarartıyordu şehri,
güz kanıtlarıyla işleyen bir kış
düzlükleri tutmak üzereydi,
baktım
mekkâreleri güneşin
çekip götürüyordu patikalardan
saçı sakalına karışmış dağlara
ağır ağır bir ikindiyi.

İki şey: aşk ve şiir
bunlar kuşkuyla çiftleşir,
bir şey eksiktir sanki
ve vakit vardır daha,
ikircikler içinde
sallamaz Eflâtun'u
çünkü pazarlık
biraz bilgi işidir,
çığlık çünkü
avurtlarından değil
iliklerinden kopar
öksüz çocukların.
Ferezdak'ın savunusu gibi
şeytansı, cesur,
silmeye çalışma yavrum,
iki şey: aşk ve şiir
mutsuzlukla beslenir biri
biri ona dönüşür

DÜELLO

Bir düelloda
Daha büyük bir şey vardır
Ve daha acıdır bu
Ölümden de ölüm korkusundan da

Bakarsın dün en güvendiğin kişi
Karşı tarafın şahidi olmuş
İşte acıdır bu da
Ölümden de korkusundan da

Daha da acısı vardır ama
O da sevdiğin kadının
Karşı tarafı ziyaret etmesidir
Bu bir nezaket ziyareti de olsa
Düello gerçekleşmemiş de olsa
Acıdır bu
Ondan da ondan da

Daha da acısı
Kılıcın elinde
Alnında bir tutam güneş
Kalakalıyorsun ortada

ÜLKÜ TAMER

20 Şubat 1937'de Gaziantep'te doğdu. Ortaöğrenimini Robert Kolej'de (1958) bitirdikten sonra, İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsü'nde gördüğü yükseköğrenimi yarıda bıraktı. Özel tiyatrolarda oyunculuk (1964-68), önce Milliyet, sonra Karacan Yayınları'nda yöneticilik yaptı. a dergisi'nin (1956-60), Yeni a Dergisi'nin (1972-74) kurucuları ve yazarları arasında bulundu. Milliyet Sanat ve Milliyet Çocuk dergilerini yönetti. Sanat Olayı dergisini çıkardı. Editör, çevirmen olarak birçok yayın kuruluşunda, ajanslarda çalıştı. Gazetelerde yazdı. Pek çok ozandan, yazardan şiirler, kitaplar çevirdi.

Mitologya kitabıyla 1965'te Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülü'nü, *İçime Çektiğim Hava Değil Gökyüzüdür* kitabıyla 1967'de Yeditepe Şiir Armağanı'nı, *Alleben Öyküleri* kitabıyla 1991'de Yunus Nadi Öykü Ödülü'nü kazandı.

İkinci Yeni anlayışı içinde yer alan ilk şiirleri, bir yandan çevirisini yaptığı Anglo Sakson şiirinin sözdizimi, imge yapısı, tema ve söyleyiş özellikleriyle iç içe görülürken, bir yandan da taşıdığı "doğa sevgisi" ve "çocuksu duyarlık"la (M. Fuat), "simgeci özellikler"i ve "yumuşak, lirik" edasıyla (A. Behramoğlu) beğeni topladı. Sonradan humour, şaşırtıcılık gibi özellikler ve halk şiirinden özümsediği türkü tadı, şiirlerinin yayıldığı alanı genişletti. İçerik açısından da, "toplumsal kaygıların ürünü derin bir öfke"yi (M. Fuat) barındırır hale geldi.

YAPITLARI

Şiir: *Soğuk Otların Altında* (1959), *Gök Onları Yanıltmaz* (1960), *Ezra ile Gary* (1962), *Virgülün Başından Geçenler* (1965), *İçime Çektiğim Hava Değil Gökyüzüdür* (1966), *Sıragöller* (1974), *Seçme Şiirler* (1981), *Yanardağın Üstündeki Kuş* (Toplu şiirler, 1986). Öykü: *Alleben Öyküleri* (1991). Anı: *Alleben Anıları* (1997), *Yaşamak Hatırlamaktır* (1998). Seçki: *Çağdaş Latin Amerika Şiir Antolojisi* (1998).

O ESKİ BİR GÜVERCİNDİ...

O eski bir güvencindi, gittikçe hatırlanan,
O eski bir güvencindi, uçması da iyiydi bana kalırsa,
O eski bir güvencindi, çünkü tenhaydı şehirler,
Benim saçlarıma saklanırdı, benim saçlarım çalılara;
Onu görürdüm göllere girdiğimde, bıldırcın avladığımda akşama,
Gelir ateşime sokulurdu, o eski bir güvencindi,
Başka kimsecikler de yoktu galiba.

Bir başıma sevişen adam mıydım, ben neydim?
Silâhlarımı da severdim, güvercini de,
İnsanları da severdim, hiç görmemiştim oysa,
Ama ben insandım ya, o eski bir güvencindi,
O eski bir güvencindi her şeyi anlamaya.

Nasıl olduysa oldu, sardılar beni birden:
Kadınlar ve erkekler, kemikleri de ortada,
Anlamadım bir türlü, durmadan yürüdüler,
Durmadan toprak kazdılar, şapka giydiler;
Hürlük vardı, verdiler onu, istemek için yeniden,
Belki aldılar geri, beni bağladılar ama;
O eski bir güvencindi, şaşırdı olanlara.

O eski bir güvencindi, bıraktı beni onlara,
Götürmedi kanatlarından bir başka yalnız suya,
Geçti çocuk gölgelerinden, dönmedi artık,
Yapacak işleri vardı utanmaktan başka.

VİRGÜL SİNEMADA

*Tarzan New Yorkta*yı görmüş bir kere,
Hiç bilet alır mı artık gişeden,
Kendi değilse de ruhu Tarzandır,
Suyu bile içmez oldu şişeden,

Su kaynaktan içilir, atlayarak girilir
Bir duvarın üstünden yazlık sinemalara,
Para verecek kadar büyük değil ki virgül,
Zaten parası geçmez, benzemiyor dolara,

Sahi, dolar görmüştü, hangi filimdi,
Filimlerin içinde renksiz bir filim,
Renkli kovboyun biri viski içerek
Bayat ekmek yemişti tam yedi dilim,

Nerede o artistler, Gene Autry nerde,
Nerde Wallace Beery, Lorelle Hardi,
Dev Adam, Turhan Bey, Maria Montez,
Ama nerde bıldır yağan kar şimdi,

Gelmez Uzak Batıya Gary Cooper gibisi,
Ağzında saman çöpü, içinde tozlu bir kuş,
Tabancasını çekip iyi kalpli bakardı
Babaların babası Aslan Yürekli Çavuş,

Sinemanın içi pireyle dolu,
Virgül kuyruğuyla kaşınır hart hart,
Belki localarda kedi de vardır,
Hart harta kafiye Humphrey Bogart,

Şikago'ya bastıkça hep kurşun sıçratırdı,
Hafifçe gülümserdi, yani aşka birebir,
Cinayet Mahkemesi, Konuşan Ferdi Tayfur,
İpek Film Stüdyosunda Türkçeleştirilmiştir,

Say bakalım hadi, unutma sakın
Amcalar içinde Henry Fondayı,
Dedeler içinde Spencer Tracyyi,
Tyrone Power desen ölmüş bir dayı,

İşin içine bazı oyuncular girince
Şiiri, yaz babam yaz, uzatır uzatırım,
En iyisi bağlamak atıp beyaz bir kemend,
Aferin sana virgül, Kanun Harici aşkım,

THE END

HANÇER

Geçen sonbahar gömmüştük hançerimizi
Kara taşlardan yapılmış bir avluya;
Hem değerli, hem keskin bir hançerdi.
Kabzası erimiştir şimdi, benziyordur
Sığırtmaçların yosun tutan saçlarına.

İskeletine kan yapıştırmıştır yer altında,
Solucanların, atmacaların kanı.
Avluyu örten kan taşlarına düşüp
Derinlere dağınık bir çizgi biçiminde
Uçmalarını gönderen atmacaların kanı.

Yollarındaki fenerleri yakmıştır deniz.
Hançer tek yenilgisini bizden almıştır,
Bakmaktadır oluğunun ülkesinden akşama,
Düşerken kanatlarına tutunan kuşlara.
Ve biz son yenilgimizi ondan almışızdır.

Bir dilencinin sesindeki gri sessizliği
Nedense ürkütüyor, dağcıların göğünü,
Denizleri sırtlarında birer panterle geçen
İp yürekli gemicilerin yüzünü ürkütüyor
Bir hançerin paslanırken çıkardığı gürültü.

DÜELLO

Yenilirsem yenilirim, ne çıkar yenilmekten?
Seninle çarpışmak kişiliğimi pekiştirir benim.
Ayak bileklerime kadar bu deredeyim işte,
Yerin yassı taşları tabanımın altında,
Alnımla birleşmekte güneşin raylarından
Hışırtıyla geçen kartalların sesleri.
Unuttuğum bir bitkinin yaprakları gibi
Göğsüme değerse kurşunların, ne çıkar?

Bilmem nişancılığı, tabanca kullanmadım;
Ama karşıma alıp seni horoz düşürmek de,
Seni vuramamak da yüreğimi pekiştirir benim.
Ölürsem güzel bir ölü olurum,
Saçlarıma yuva kurar bir anda kirpiler,
Kar, örtmeye kalkışır gökkuşağını,
Ve onurlu, yoksul böceklerin gazetecisi
Ben gülümserken resmimi çeker.

SIRAGÖLLER

Haşhaş tarlaları arasından geçeceksin,
Beyaz ve mor haşhaşları havaya savurarak
Yeni bir afyon bulacaksın kendine.
İşte o zaman beni unutma,
Şairini, onun şiir yazan ellerini,
İçine dizilen sıragölleri,
Kendi kendine konuştuğun seni,
Her şeyi, hiçbir şeyi unutma.

Zakkumlar arasından bir şehre gireceksin,
Aşk şiirleri, tabiat şiirleri, tarih şiirleri düşünerek
Bir dinamit yapacaksın kendine.
Korkma, ateşle onu,
Öldürecek nice balıklar vardır sularında,
Patlamayla dirilecek nice balıklar vardır.
İşte o zaman an beni, yaşa beni,
İşte o zaman beni unutma.

Hatırlanacak çok hüzünler bulacaksın,
Onların tohumunu havaya savurarak
Uzun bir yolculuk yaratacaksın kendine,
Her şeyin, hiçbir şeyin yolculuğu.
İşte o zaman an kendini,
Kıyılarda bile boğulan seni.
Bir saz kuşu olarak gezinen hayaletini,
Çeliğinden kemik oyan gövdeni.

İçinde bir kaçakçı yaşar senin,
Kayıkla dolaşır göllerinde,
Beynine tabanca ve şiir satar,
O kaçakçının bakışını sakın unutma.

BAKIŞ

Yürürken o bakışını bırakma,
kasketin gibi kendine ekle onu.

Dağılan bir kuş kanadı gibi
sarsın alnının arkasını.

Patikalarda büyüyen hışırtılar gibi
yüreğinde büyüt onu.

Ayın savurduğu sessizlik gibi
içine savur onu.

Tut elinden o bakışını.

Çeşmeye götür,
su içir ona.

Çıkınını aç,
peynir ver ona.

Dağlara taşı,
rüzgârı göster ona.

Yaşarken o bakışını bırakma.

Yıllarının hazinesi gibi
öfkenin sandığında sakla onu.

ÇOCUK VE ŞEHİR

Başladı işte.
Tozlu yollar bitti, uzun yollar başladı.
Demiryolları başladı gökte,
cambazların dolaşmadığı teller,
o tellere basıp başaşağı yürüyen taşıtlar,
mağaza önlerinde ağrı, kuşlarda düşüş başladı.
Avuçta alın yazısı, saçta kar,
bacalardan diken tütmeye başladı.
Sevdalı yavrum, sende sevda başladı.

Ne kadar yağarsa yağsın yağmur,
içinin ovasını sel basmıyor burada.
Elmalar bile imrendirmez oldu seni.
Otlaklara, derelere, çayır böceklerine,
ağaçlara bile gücenik oldun.
Yeni ceketine bile kırgınsın şimdi,
kundurana bile uzaksın.
Kendine bile yeniksin, benim eski
benim eskimiş-sevdalı yavrum.

Yürü, hep yürü, durmadan yürü,
o dağ sana adını vermişti köyde,
bu sokaklar sadece tabelâ sunuyor.
Yürü, boyuna yürü, gün gelir
tabelâları indirirsin köşe başlarından,
kimliğini asarsın onların yerine,
açlıklar seni doyurur,
yoksulluklar seni besler,
büyür sevdan, kendine bile sığmaz.

YAZ

Yazı deniz kıyısında geçirmek güzel şey,
Yeniden okunan bir kitabın dostluğunu taşır dalgalar,
yosunlar, tanıdık satırlar olur.
Rüzgârın yönünü çevirmek elindedir,
düğmesine basarsın, susar.
Güneşi başlatmak ise bütün gün elindedir.

Bir kayığı vardı adamın,
adını "Hanoi" koymuştu.
Özenerek, kırmızı boyayla yazmıştı harfleri, kendi eliyle,
tam iki saatini vermişti bu iş için,
sabahleyin başlamıştı yazmaya, çaydan sonra,
biradan önce bitirmişti,
o kadar dalmıştı ki işine,
akşamleyin anlattığına bakılırsa
sabah denizini bile unutmuştu.

Sonra bütün hafta balığa çıktı,
izmaritler, istavritler yakaladı,
akşamları evinin bahçesinde pişirdi onları,
tanıdıklarını çağırıp buzlu rakılar içti,
işçi yürüyüşlerinin önemini belirtmekten kaçınmadı,
toplatılan dergilerdeki yazıları savundu,
bazı kızları kendine hayran bıraktı,
ortaklarını kırar gibi oldu,
güzel fıkralar anlattı,
ay ışığında herkesi geçti yüzmede,
gece yarısına doğru midye topladı.

Evet, güzel şey yazı kıyılarda geçirmek,
deniz, batık kalyonların kokusunu getirir,
konuşacak konular verir insana
deniz kestanelerinin dikenleri.

Kayıklarımıza "Hanoi" adını koyup
balığa çıkmaktan başka ne yapıyoruz ki?

YENİDOĞAN

1
Mektupsuz koma beni.
Bir daha, bir daha yaz adını mektubun sonuna.
Bana güler yüzünü gönder.
Yenidoğan'ı anlat.

2
Günün hangi saatte battığını görememiştik,
tepelerin arasındaydık çünkü,
sen evlere bakıyordun,
yüzündeki o çocuksu cesareti inceliyordum ben.

Evler dağları sırtlanmıştı
korumak için kendilerini çaresizlikten,
ocaklar yeryüzünün çamurunu yakıyordu.

Klârnetçiler, matbaa işçileri, bakkal karıları dolaşıyordu
günün battığı saatten sonra sokaklarda.

3
Saçlarının her teli bir dinamit fitilidir
yokuşları çıkıp yorgunluğa bıraktığın an gövdeni.

4
Mektupsuz koma beni,
denizi deniz yapan sensin,
ormanı orman yapan sensin,
sensin tezgâhta kan dokuyan,
gözlerinde serçeler yanan,
bir aşktan bir dünya kuran sensin.

Samanyoluna karışır gün ortasında attığın çığlık,
hafta sonlarında yaktığın ağıt,
tabutların ardında yürüdüğün yol,
koparıp yüreğine attığın başak.

Mektupsuz koma beni,
yılların sana öğrettiğini sen bana öğret,
parmaklarının gölgesini gönder.

5
Sevgilim, sevgili dostum,
yaşamayı pekiştiren bir çelik çivi olacak
Yenidoğan'ın acısındaki maya.

Sen o mayadaki umudu gördün.

Yaslar donanmış babaların pencere önlerinde
çocuklarına saksı sulattıklarını gördün.

Cumartesi haftalıksız dönen ağabeylerin
sinemalara kaçak girdiklerini gördün.

Damarlarını fabrikalarda bırakan kızların
nişanlılarında yeni bir yürek bulduklarını gördün.

Nasırların yanıbaşında tarlalar gördün.

Kopan derilerin altında gökyüzü gördün.

Gördün her şeyi,
topladın her şeyi,
acına renk katıldı çeyiz sandığında.

Gülüne dipdiri bir sap takıldı.

6
Mektupsuz koma beni.
Aşkını uzun uzun anlat, utanma anlatmaktan,
senin elin benim elimi tutsun,
birlikte sıçratsın ayaklarımız
Yenidoğan'ın çamurunu,
aynı duvar halısına işlensin ceylânlarımız.

Dostum benim, yokuşlu yolum, düzgün ovam,
günün hangi saatte battığını görememiştik seninle,
tepelerin arasındaydık çünkü,
üstümüze keder çiseliyordu çünkü,
saçak altlarına sığınıyordu çocuklar,
her evin eşiğinde sessizlik vardı.

O sessizliğin marşını öğret bana,
gizli bir pınar gibi toprak altında akan
ama bütün kıtaları dolaşan marşı.

BİR MEKTUP

Yıllar bana senin adını unutturmadı dostum,
gözlerimin içinde duran ve herkese kendini söyleyen adını.
Senin adını mırıldanıyordum öğle üstü,
hava o kadar sıcaktı ki, saçlarımın arası bile güneşlerle doluydu.
dağ çiçeklerinin arasından geçtim, dereye ayaklarımı soktum,
[durmadan senin adını mırıldandım.

Dostum,
kaygılar, yolculuk edecek köşe bırakmadı sana,
toprağın altında bir kulübeye kapattı;
o kulübenin duvarlarını sessizlikle örmüşler, bu yüzden ses
[geçmiyor içeriye,
duvarcılar erimiş malalar kullanmışlar duvarları yaparken, çekülleri
[küftenmiş, sık sık dağılırmış,
ama sessizliği üstüste koymayı başarmışlar.

Biliyorum, çıkman zor olacak aramıza,
ama yine de yazmak istedim,
geçenlerde gölgeni gördüm caddede, beni adım adım izledi,
oturduğum koltuk oldu sinemada,
benimle birlikte bir kitabın ilk sayfasını imzaladı,
denizde çabuk üşüdü, gülümseyerek kurulandı,
güzel bir gölgeydi, kendini benden esirgemedi,
içiçe yaşadığım için gölgenle
yazmak istedim sana.

Her şeyden önce şunu unutma:
korkuların da tadına varacaksın,
daha doğrusu, o korkular anlamsız gelmeye başlayacak sana,
korku bile olmayacak,
işte o zaman öfkeni kullanabilirsin dostum,
kayıtsızlıklardan geçerek edineceğin öfkeyi.
Bunun için genç olman gerekmez,
sana orta yaşlılardan birçok örnek verebilirim,
hem hiçbir şeyin vakti geçmemiştir ki,
daha 1970 yılındayız,
yılların en gencinde.

Duvarları sessizlikle örülmüş kulübe yapmak kolay değildir,
o duvarları yıkmak belki daha zordur,
ama senin gibi bir insan için kulak kesilmek, bizim fısıltılarımızı
[bile duymak kolaydır,

bana inan dostum,
şimdiye kadar hiç kandırmadım seni,
kolaydır diyorum onurlu bir insan olabilmek.

İki fotoğraf gönderiyorum sana.
Birini bir dergiden kestim,
1919'da Amerika'da çekilmiş, Nebraska'da,
bir zenciyi linç edenlerin, yakanların yüzlerini göreceksin,
ama seni bilirim dostum,
o yüzlerin arkasında gizlenen filigranlı hışırtıyı hemen duyarsın
ve geceye nefretin beyaz karıncalarını dağıtan
kutsal alevi hemen hatırlarsın.

Bizim kelimemiz sevgidir,
ama sözlükte nefret daha önce gelir;
elinde çiçeklerle fotoğrafçıya poz verenlerden,
bu eşsiz fırsatı kaçırmamak için başını uzatanlardan,
plâjda resim çektirir gibi kasılanlardan nefret et,
bunlar zavallı kuklalardır diye düşünme,
zavallılar bir zenciyi yakabilir belki,
ama tarihin sayfalarına et kokularıyla burun buruna geçmez.
Bu alçakların köpekliği yüreklendiriyor ustalarını,
nefretimiz onların arasından süzülüp sevgiye dönüşecek.

İkinci fotoğraftaki katillere biraz daha acıyarak bakabilirsin.
Vietnam. 1965. Bir Amerikan müzikalini seyreden askerler.
Akıtılmış kanları su diye kullanan pirinçlerin üstünde çektirmişler
[bu fotoğrafı.
Kimbilir, belki başka bir müzikali seyrediyorlardır bugün Kamboçya'da,
yarın bir başka ülkeye taşınacaklardır;
milyarlarını çoğaltmak uğruna bir Bob Hope
ulusal kıyafetler giyerek güldürmek için onları
arkalarından o ülkeye taşınacaktır.
Kulakları çığlıkları duymayacaktır artık,
kolları bağlı beş yaşındaki çocukların şakaklarına namlu dayarken
"Amerikan hayat tarzı"nı yansıtan espriler patlatacaklardır.
Asya ormanlarının yeşil yapraklarından dolar süzülmesine yardımcı
[olacaklardır.

Sevgili dostum,
benim mektubum değil, bu fotoğraflar birer hançer olsun sana,
dünyanın acısından renk kapan birer hançer.
Tükür bu fotoğraflara, duvarlarını kazımaya başla,
taşa sürünen bıçağın sesi bir dinamit gürültüsüne dönecek göreceksin,
içindeki inilti bir haykırış olarak yükselecek dudaklarından.

OĞUZ TANSEL

15 Şubat 1915'te Konya'nın Bozkır ilçesine bağlı Meyre köyünde doğdu. Ortaöğrenimini İstanbul'da Pertevniyal Lisesi'nde bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ndeki öğrenimini bitirmeden yeterlik sınavı vererek öğretmenliğe geçti (1938). Akhisar, Amasya, Eskişehir, Konya'da ortaokullarda öğretmen olarak çalıştı. Sağlık nedeniyle emekliye ayrıldı (1969). Ölçülü uyaklı ilk şiirleri Servetifünun ve Varlık dergilerinde çıktı (1937). Yelken, Aydınlık, Yeditepe, Dost, Güney dergilerinde yer alan sonraki şiirleri sevgi, kardeşlik, özgürlük, barış, eşitlik temalarını toplumcu bir çizgide işler, halk söyleyişlerinden ve folklorik öğelerden yararlanır. Titiz dil işçiliği, şiirleri gibi, sonradan derlediği masallarda da göze çarpar. Bektaşi fıkralarını şiir diliyle yeniden yazmış, *Allı ile Fırfırı* kitabına Türk Dil Kurumu Çocuk Yazını Ödülü verilmiştir (1977). 30 Ekim 1994'te Ankara'da öldü.

YAPITLARI

Şiir: *Savrulmayı Bekleyen Harman* (1953), *Gözünü Sevdiğim* (1962), *Bektaşi Dedikleri* (Metin Eloğlu'yla, 1970), *Sarıkız Yolu* (Toplu şiirler, 1986), *Dağı Öpmeler* (1999). Masal: *Altı Kardeşler* (1959), *Yedi Devler* (1960), *Üç Kızlar* (1963), *Mavi Gelin* (1966), *Allı ile Fırfırı* (1976), *Konuşan Balıkla Yalnız Kız* (Toplu masallar, 1985), *Çobanla Beykızı* (Toplu masallar, 1985).

MAYKU

Aylardan kiraz ayı
Gözlerime uyku girmez oldu.
Karanlıkların ürpermesi dolar içime
Yüreğime ateş düştü Mayku.

İğde dallarından altınlar yağar
Testisi omuzunda, belinde eli
Kırlangıçların sevinci eteklerinde
Sevince dağlar dillenmeli.

Burda taş olmuş gelinler kızlar
"Ayrılık var bir yandan" dudaklarında
Salla saçlarını öldür beni
Aklımı bıraktım sulara

Bahar sabahlarının tatlı yağmuru
Sendedir mânaların en güzeli
Ay akşamladı gözlerinde.

AYRILIK

Bir tren düdük çalarak gitti,
Bıçak bıçak poyraz esti dostlarım.
Ezildikçe ezen bir dağ içimde,
Güz sonu bahçesine döndü dört yanım
Salkım salkım, yumak yumak düşünce.

Salkım söğütlerin düşüncesi bende,
Acısı yüreğimde ayrı olmanın
Başımda kavak yelleri eser esmeye
"Saat on bir veya yarım"
Salkım salkım hâtıra, yumak yumak düşünce.

Bilinmez bir yolculuğa çıkmalıyım
Kömür gözlü esmerim, karanfil saçlım;
Sen bir yana, dünya bir yana.
Yeni türküler söyleyecek dudaklar,
Dünya, kötü oldu bir defa daha.

Işıktan dolu dolu, bağlı gözlerim
Devrilmiş ağaç, kavrulmuş yaprak misali.
Bıçak bıçak poyraz eser dostlarım,
Elinden alınmış değneği,
Kalakaldım.

ŞUNDAN BUNDAN

I
Radyolar söyler günceler yazar
Kitaplar öyle dergiler öyle
Kişioğlu asmış güneşi gökyüzüne
Yıldızları biz vurmuşuz zincire
Sözünü pek güzel ederler
Savaşla olgunlaşırmış kahramanlık
Gerekliymiş birbirimizi yemek

II
Ben dağı sırtında taşıyan adamı gördüm
O gün bu gün ölmediğime gülerim
İyiden iyi güzelden güzel
Sıcak yataklarını bırakıp nehirler
Ayaklanmış bir denize akmak için
Buyruğumuza baş eğmişler

III
Allı evlenir Deli Bekir'le
Güllü boşanır İt Oğlan'dan
Ben ağaç diktim başkası apartman
Tümü yurt için ulus için
Yaşasın vatan

GURBETÇİLER

Naz telli turnam, ıraklar yakın,
Aranızdayım, kalır usumuz geride.
Meyre'liler, boylu poslu, ergen,
El öpmeler, göz göze gelmeler...
Aktaş'tan vurulurlar yola;
Onbeş olurlar bir konak ötede
Kuruçay'lı, Sorkun'lu, Dere'li,
Tez gel ağam, sakın kışlama!

Konya'dan kesilir işçi bileti:
Manisa'ya, Aydın'a, Adana'ya...
Tarlalarda ataların alın teri
Tütünler çapa ister, bağlar çapa.
Kaç kuşak eridi bu yollarda
Oğullarımız bizden sonra!
Telli turnam, nazlı turnam oooy!
Neye yarar bu güçlü kollar?!...

Beyninizde bi'yol çaksa o ışık.
Değişir bu nöbet, biter bu gurbet.
Kölelik kalktı yazar kitaplar.
Yüreğim paramparça kardaşlar,
Katlanmazdık İzmir'e İstanbul'a
Ölümden acı geldi "Almancılık"
Naz telli turnam ıraklar yakın
Geliver ağam, gurbetleşme sakın.

BİLİNÇ IŞIĞI

Sevgi dolu yürekleri,
Canım dünya çocukları:
Işık özünden hamuru.
Mayası kardeşlik, barış,
Yapalım tükenmez ekmeği;
Sunalım yeryüzü sofrasına.
Dağı bağ yapan bu bilinç,
Güneş olur çalışan ellerde.
Savaş, kıyım, yıkım korkusu,
Karartmasın güneşimizi bir daha.
Özgürlük, barış, kardeşlik
En köklü, en soylu yasa.

BERİN TAŞAN

1928'de Merzifon'da doğdu. Beş yaşında iken annesini yitirdi. (Babası, *Merzifon Tarihi* yazarı Aziz Taşan, dedesi şair Şeyh Abdürrahim Rumî'dir.) İlkokulu Merzifon'da (1934-39), parasız yatılı sınavını kazanarak ortayı Niğde'de (1940-43) ve liseyi Adana (1944-46) ile Samsun'da (1946-47) okudu. 1947'de Adalet Bakanlığı'nın açtığı sınavı birincilikle kazanarak Ankara Hukuk Fakültesi'ne parasız yatılı girdi. 1951'de fakülteyi bitirdi. İlkin 1954'te İzmir Savcı Yardımcılığı'na atandı. Ardından Şiran (1955-58) ve Karaburun'da (1958-59) savcılık yaptı. 1959'da İzmir İnfaz Savcılığı'na verildi. 1965'te Sinop Cezaevi Savcılığı'na gönderildi. 1974'te yeniden İzmir'e atandı, 1985 Ocağında Karşıyaka Başsavcılığı'ndan emekli oldu, avukatlığa başladı ve 1998'e kadar sürdürdü.

Berin Taşan'ın, lisede okurken, heceyle yazdığı ilk şiirleri Yedigün'de (1946-47) çıktı. Daha sonra şiirleri şu dergilerde görüldü. Varlık (1946-48), İstanbul (1946), Kaynak (1948-56), Fikirler (1948-49), Edebiyat Dünyası (1949), Yağmur ve Toprak (1950), Şairler Yaprağı (1956), Yeni Ufuklar (1954-56), Yeditepe (1957-60), Pazar Postası (1957), Dost (1958), Yelken (1959), İmece (1961-65), Ataç (1962), Forum (1968), Soyut (1973-1977), Güney (1973), Türk Dili (1975-80), Varlık (1983).

İlk şiirlerinde aşk, özlem, ayrılık, yolculuk, yalnızlık, ölüm gibi bireysel temleri tatlı bir üzünç ve derin bir doğa tutkusuyla işleyen Berin Taşan zamanla toplumsal konulara da yöneldi. Anadolu halkının çetin yaşamından kesitler sundu. Çileli köylüleri, ebesiz doğum sancısı çeken kadınları, kahırlı mahpusları insan, halk, doğa ve memleket sevgisiyle beslenen açık ve içli bir deyişle anlattı. [A. B.]

YAPITLARI

Şiir: *Ellerim Gözlerim Yüreğim* (1960), *Yüzünün Bir Yanında* (1969), *Önce* (1985), *Şahdamarından* (Seçme şiirler, 2001). Oyun: *İçerdeki Adam* (1971). İnceleme: *Merzifonlu Şeyh Abdürrahim Rumî* (1975). Araştırma: *Cezaevinden Sonra* (1964), *Ağırcezalı 300 Karar* (1966).

AÇ KAPIYI BEN GELDİM

Korka korka değil usul usul değil
Elim yüreğimde çarpa çarpa geldim
Aç kapıyı bak ne diyeceğim
Bir senin ellerinden bir senin gözlerinden
Dişlerinden dudaklarından
Nergisler ocak ayında açtı
Kendimden bahsetmeyeceğim
Yediveren güllerden duvardan sarkan güllerden
Çocuklardan sabah erken okula giderlerken
Atlardan bahsedeceğim
Kan ter içinde atlardan.

Aç kapıyı bak ne diyeceğim
Ne kadar küsülü çocuk varsa barıştırdım
Oynuyorlar.
Tam kırk çeşit sarmaşık gül buldum
Penceremin dibinde açacak.
Ekinleri dolu vurmadı
Çekirge gelmedi
Kurak olmadı.
Yorgunum demeyeceğim
Bir evimiz olsa demeyeceğim
Yüreğim daralıyor demeyeceğim.
Bir baksan gözlerime
Başını çevirmeyeceksin
Yürüyüp gitmeyeceksin,
Elini çekmeyeceksin.
Bir baksan gözlerime
Dağda yakılmış ateşler göreceksin.
Aç kapıyı kim geldi bak
Bak nasıl havalandı güvercin
Açmam diyemezsin artık,
Aç!

ŞİRAN'DAN HABER

Bu kuşun koptu kanatları yine
Yine karın ortasında kaldı
Uçamaz şarkı söyleyemez
Kalbini açamaz kimseye
Rakım bin dört yüz seksen yağan kar
Bu dağlar Gâvur dağları yol vermez
Her gözlerini yumuşta İstanbul'da
Her ellerini uzatışta Kordon
Alsancak rıhtımında gemiler
Daha niye beklerler?
Bir mektup var içinde kapalı bekleyemez
Tellenmiş pullanmış senin ellerin değmiş

Buğulu camların ardında
Bugün bininci defadır resmini yapıyorum
Bir halin var ağlamaklı
Bir halin var mahzun
Bu yürek böyle saatlerde delidivane
Böyle saatlerde yorgun
Dönülmez bir yer değil Şiran
Durmaz uçar bu kuş bir gün kafesinden
Bir gün yine tutacağım ellerinden
Uzanıp gözlerinden öpeceğim
Bir sen böyle beklerken güzelsin
Bir sen canım, bir sen gülüm, bir sen sevdiğim.

KARABASAN

Güneşin önüne bir bulut gelmesin
Nasıl da seviniyor,
Nasıl da bayram ediyorlar öyle
Sanki hiç buluttan çıkmayacakmış gibi.

Göğsümüzün üstünde bir karabasan
Viyana dönüşünden bu yana
Yağmuru bahane ediyor
Rüzgârı bahane ediyor
Bastıkça bastırıyor
Sanki hiç kalkmayacakmış gibi.
Göğsümüzün üstünde bağdaş kurup oturmuş
Uşağı var,
Köpeği var,
Ama niçin geceleri uyku girmez gözüne,
Bir kuş kanat çırpsa korkar?

GÖZLERİNE DOĞRU

Her gün yeni bir gezegen yapıp atıyorum
Gözlerine ne zaman varıp dönecek bilmiyorum
Ben burda yalnızım
Kar altındayım
Temmuz mu yoksa Ağustos mu diyordun,
Gözlerim ısınsın bir kez
Kaç ışık yılı bekleyeceğim bileyim
Ters akan bir nehirim
Resmini çektim gidiyorum.

MEMLEKETİMDE ÇOCUKLAR

Karakovuk köyünde çocuklar
Suya girerlerken gördüm
Simsiyah çırılçıplak.

Fener kayalıklarında çocuklar
Ben en incesini tuttum
Bıraksam atlayacaklar.

Ulus meydanında çocuklar
İzci giysileriyle gördüm
Durmuş heykele bakıyorlar.

Konak meydanında çocuklar
Elleri mosmor, yüzleri mosmor
Otobüs bekliyorlar.

Elaslan köprüsünde çocuklar
Katil ırmak niye böyle akıyon?
Gelgiraslı Süleyman'ı vurmuşlar
Kim bu kadar yorgun
Kim bu kadar mahzun?
Eğilmiş suya bakıyorlar.

Memleketimin her yanında çocuklar
Biraz süt, biraz uyku
Sarılmış memelerine annelerinin
Bırakmıyorlar.

MEMLEKETİN HÂLİ

Sürülmüş tarla gibi memleket
Her tohumun başında bir karga, bir köstebek
Toprağa düşmeden havada kapacaklar.
Ne korkup tohumu gömmek toprağa
Ne kırılmak, ne kaçmak
İnatla, severek dokumak kumaşı
Kuşa kurda anlata anlata.

KUMRU, YILDIZLAR, AKAN SU

Balkonda yuvarlak abajurun üstüne
Yuva yapmak için uğraşan kumru
Ben de kırk yıldır uğraşıyorum
Tam yerine otursun diye söz
Birdenbire can evinden vursun
Ölümsüz olsun
Söylenir söylenmez.

Ben de yıldızları taşıyorum kırk yıldır
On beş yaşımda, harman yerinde yatarken
Her gece bir yıldızla anlaştım.

Suları yatağından çeviriyorum kırk yıldır
Köy yollarında yalınayak koşarken
Toprak batardı ayaklarıma
Tersakan Yedikır'ı niçin güldürmez
Tek ağaca sığınmış bütün kuşlar
Akdağ'dan kalkan bulutu
Ekin biçenlerin üstüne getirsem
Islak bir tülbent gibi yapışsam alnına
Bir su sesi duysam.

Kumru çöp taşıyor abajurun üstüne
Ben kitap taşıyorum
"Oku" diye başlayan Alak sûresi
İndiğinden beri
Biraz daha açabilmek için kapıları
Topladığım suları, yıldızları
En altına koydum çeyiz sandığının
Oğlumun, kızımın
Takısı olsun diye.

MAVİ BİR KAPAK ÜSTÜNDE YİRMİ DOKUZ YIL

Kesip bir deftere yapıştırmışım özenle
Bir dergide çıkan ilk şiirimi
Mavi bir kapak üstünde 1 Şubat 1946.
Alt sıralara doğru yazmışlar adımı
Ama vakur duruyor bulunduğu yerde:
Ne hırsla bakıyor üsttekilere,
Ne alttakileri hor görüyor.
Bir şubat bin dokuz yüz kırk altı
Yağmurlu, karlı bir gün olmalı
On sekiz yaşında kar ne yapar?
Hele kitapçıda tezgâh üstünde
Adını kapakta gördüğü zaman.

En dik yokuşunu Samsun'un
Nasıl koşa koşa çıkıp sonra indim
Denize doğru bıraktım kendimi
Yolcu iskelesinin ucunda
Yağmurla, rüzgârla, karla
Yeniden yazıyorum ne yazmışsam
Yeniden rüzgârda bağıra bağıra.

Mavi bir kapak üstünde gidiyorum
Lise, üniversite, askerlik.
Senin yüzünden kavga yaptım, sınıfta kaldım
Bezdirme, yıldırma, sürgünlük
Şiran, Karaburun, Sinop.
Evlendim, çocuklarım oldu, büyüdü
On dokuz yaşımdan gün almadım daha
Mavi bir kapak üstünde yine liseliyim
Kitapçıdan koşa koşa çıktığım gibi
Mavi bir kapak üstünde düşmeden
Sendelemeden, geriye dönmeden.

İşçi Kurumunda kayıtsız
Güvencesiz, primsiz, sendikasız
Yirmi dokuz yıllık ağır işçi
Bir gün ara vermeden,
Rapor almadan, kaytarmadan

Tuttum çocuğum gibi elinden
Karşıdan karşıya geçerken
Kapatmak için aradaki açığı
Hep aynı yere indi yumruğum
Ne şaşma, ne yanılma
Af dilemeden, özür göstermeden
Bir tuğla düşüremedim belki
Belki de sökemedim sıvayı
Yirmi dokuz yıldır vurduğum yerden
Bir toz kaldırmışsam eğer
Yirmi dokuz yıllık işçiliğim
Benden sana helâl!

MAYISIN YİRMİ İKİSİNDE

Kale kapısından çıkar çıkmaz
Bir gül kokusu mu bu yolumu kesen
Ceplerime dolmuş,
Saçlarımı tarıyor
Afla çıkmış gibi sevinçli
Kızımla ip atlıyor
Lisede sınavlara bir gün kala
Evlerinin önünden geçiyorum
Pencerede perdenin arkasında
Gizlice kaçarken yakalasam
Bana kaç gece yeterdi
Bir ilk dizesini yazsam
Bilmediğim sokaklara sapıyorum
Gülleri aralayarak.

Lisede sınavlara hazırlanırken
Başlayıp bitiremediğim şiirler
Dün akşam notlarımın arasında buldum
İlk çağlardan
Günümüze kadar
İmbikten süzüle süzüle
Önce bir nergis tarlasından geçmiş
Sonra denizlerden
Dün gece yüzüne eğilince anladım
Her gamzenin ortasında aşılı bir gül
Yüzüm yüzüne değince açılıyor.

TANIK

Dünyada bir tanığım kalsın diye
Küçükken bıçakla adımı yazmıştım
Merzifon'daki çitlenbik ağacına
Bıçakla kazıdığım yazıyı
Ağaç, suyuyla yudu kuruttu.

Kötü adamın gölgesi olmaz
Tanık bırakmadan gider dünyadan
Gölgesinde otursunlar, tütün sarsınlar
Sıkılınca yaprakların arasından
Gökyüzüne açılsınlar diye
Sinop cezaevi avlusuna kiraz,
Şiran'da kavak,
Karaburun'da çınar diktim.

Köyden gelen hükümlü betona ısınamaz
Avlu beton
Duvar beton
Hapislik, kaçak tabancayla
Rakı masasında aşka gelip
Tavanı delmeye benzemiyor
Duvarı delemezsin
Atına binemezsin
Gün olur bazen
On sene de senin için dersin
Yalnız toprak avluda gezineyim
Elim bir ağaca değsin.

5 Haziran 1977 sabahı
Düğüne gider gibi giyindik eşimle
Sandığa ilk oyu ben attım
Barışa, kardeşliğe evet,
Soyguna, karanlığa hayır!
Sesim yetişememiş demek ki,
Bir oy, bir oy daha gerekli.

Bir tanığım da Çamlıçeşme
Azdavay-Cide arasında orman içinde
Minibüsle önünden geçerken durduk.
Suyunu içtim, yüzümü yıkadım
Kıbrıs'a çıktığımız gündü, hiç unutmam

Kendiliğinden bir şeyler oluyordu
Çocuklar yollara koşup
Araçlara selâm veriyordu.
Bir yaşlı köylüyü görmüştüm orak biçerken
Pilli radyosunu boynuna asmış
Haberleri dinliyordu.

Yolculara su taşıdım tahta bardakla
Sonra çamları gösterdim
Dağlara doğru yükselip
Denize koşarak inen
İlk suyu içer gibi ebeden
Gözlerini yumup, ölülerini anarak
Yeni görüyormuş gibi çamları
Meraklı bir annenin oynayan elini
Beşikten seyreder gibi
Tam gaza basacaktı şoför
Suyu, çamları düşündü
Orman içinde çekilen bir birliğin
Rütbesiz komutanı sanki
Arkasına döndü birdenbire
"Ağbi" dedi, "nasıl bırakırsın bu memleketi?"

Kiraz, kavak, çınar
Seçim sandığı, Çamlıçeşme
Buğday demetleriyle yola koşan çocuk
Sinop kalesinin üstünde
Taşların arasında açan
Morlu, turunculu arslan ağzı
Bir de benim bildiğim
Kulağının memesindeki noktacık ben
Hepsi de teker teker
Tanıklık yapacak çağrılınca.

TURGUT UYAR

1927'de Ankara'da doğdu. Bursa Askerî Lisesi'ni (1946), Askerî Memurlar Okulu'nu (1947) bitirdi. Posof, Terme ve Ankara'da personel subayı olarak görev yaptı (1948-58). Askerlikten ayrıldıktan sonra Türkiye Sellüloz ve Kâğıt Sanayii Ankara Şubesi'nde, Sanayi Bakanlığı'nda memur olarak çalıştı. Emekli olunca İstanbul'a yerleşti. 22 Ağustos 1985'te İstanbul'da öldü.

"Arz-ı Hal" şiiri 1948'de Kaynak dergisi şiir yarışmasında ikinci oldu. *Tütünler Islak* kitabıyla 1963'te Yeditepe Şiir Armağanı'nı, *Evrenin Yapısı* çevirisiyle (Lucretius'tan Tomris Uyar'la) 1975'te Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülü'nü, *Kayayı Delen İncir* kitabıyla 1982'de Necatigil Şiir Ödülü'nü, *Büyük Saat* kitabıyla 1984'te Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü'nü kazandı.

1947'den sonra yayınlanmaya başlayan ölçülü uyaklı ilk şiirlerinin, "kişisel yaşantılarının ve çevresinin izdüşümleri"ni (B. Necatigil) yansıttığı, türkülerden etkilenerek "taşralı bir romantizm"in öğelerini (A. Behramoğlu) taşıdığı, İkinci Yeni anlayışını benimsedikten sonra yazdıklarının ise "hem öz hem biçim yönlerinden çeşitli açılımlar gösteren bir şiir düzeyine ulaştığı" (Ş. Kurdakul) kabul edilir.

YAPITLARI

Şiir: *Arz-ı Hal* (1949), *Türkiyem* (1952), *Dünyanın En Güzel Arabistanı* (1959), *Tütünler Islak* (1962), *Her Pazartesi* (1968), *Divan* (1970), *Toplandılar* (1974), *Kayayı Delen İncir* (1982), *Toplu Şiirler I* (1982), *Büyük Saat* (Bütün şiirler, 1984).
Deneme: *Bir Şiirden* (1983).

GEYİKLİ GECE

Halbuki korkulacak hiçbir şey yoktu ortalıkta
Herşey naylondandı o kadar
Ve ölünce beş on bin birden ölüyorduk güneşe karşı
Ama geyikli geceyi bulmadan önce
Hepimiz çocuklar gibi korkuyorduk

Geyikli geceyi hep bilmelisiniz
Yeşil ve yabanî uzak ormanlarda
Güneşin asfalt sonlarında batmasıyla ağırdan
Hepimizi vakitten kurtaracak

Bir yandan toprağı sürdük
Bir yandan kaybolduk
Glâdyatörlerden ve dişlilerden
Ve büyük şehirlerden
Gizleyerek yahut döğüşerek
Geyikli geceyi kurtardık

Evet kimsesizdik ama umudumuz vardı
Üç ev görsek bir şehir sanıyorduk
Üç güvercin görsek Meksika geliyordu aklımıza
Caddelerde gezmekten hoşlanıyorduk akşamları
Kadınların kocalarını aramasını seviyorduk
Sonra şarap içiyorduk kırmızı yahut beyaz
Bilir bilmez geyikli gece yüzünden

"Geyikli gecenin arkası ağaç
Ayağının suya değdiği yerde bir gökyüzü
Çatal boynuzlarında soğuk ayışığı"
İster istemez aşkları hatırlatır
Eskiden güzel kadınlar ve aşklar olmuş
Şimdi de var biliyorum
Bir seviniyorum düşündükçe bilseniz
Dağlarda geyikli gecelerin en güzeli
Hiçbir şey umurumda değil diyorum
Aşktan ve umuttan başka
Bir anda üç kadeh ve üç yeni şarkı
Belleğimde tüylü tüylü geyikli gece duruyor

Biliyorum gemiler götüremez
Neonlar ve teoriler ışıtamaz yanını yöresini
Örneğin Manastırda oturur içerdik iki kişi
Ya da yatakta sevişirdik bir kadın bir erkek
Öpüşlerimiz git gide ısınırdı
Koltukaltlarımız git gide tatlı gelirdi
Geyikli gecenin karanlığında

Aldatıldığımız önemli değildi yoksa
Herkesin unuttuğunu biz hatırlamasak
Gümüş semaverleri ve eski şeyleri
Salt yadsımak için sevmiyorduk
Kötüydük de ondan mı diyeceksiniz
Ne iyiydik ne kötüydük
Durumumuz başta ve sonda ayrı ayrıysa
Başta ve sonda ayrı olduğumuzdandı

Ama ne varsa geyikli gecede idi
Bir bilseniz avuçlarınız terlerdi heyecandan
Bir bakıyorduk akşam oluyordu kaldırımlarda
Kesme avizelerde ve çıplak kadın omuzlarında
Büyük otellerin önünde garipsiyorduk
Çaresizliğimiz böylesine kolaydı işte
Hüznümüzü büyük şeylerden sanırsanız yanılırsınız
Örneğin üç bardak şarap içsek kurtulurduk
Yahut bir adam bıçaklasak
Yahut sokaklara tükürsek
Ama en iyisi çeker giderdik
Gider geyikli gecede uyurduk

"Geyiğin gözleri pırıl pırıl gecede
İmdat ateşleri gibi ürkek telâşlı
Sultan hançerleri gibi ayışığında
Bir yanında üstüste üstüste kayalar
Öbür yanında ben"
Ama siz zavallısınız ben de zavallıyım
Eskimiş şeylerle avunamıyoruz
Domino taşları ve soğuk ikindiler
Çiçekli elbiseleriyle yabancı kalabalık
Gölgemiz tortop ayakucumuzda
Sevinsek de sonunu biliyoruz
Borçları kefilleri ve bonoları unutuyorum
İkramiyeler bensiz çekiliyor dünyada
Daha ilk oturumda suçsuz çıkıyorum
Oturup esmer bir kadını kendim için yıkıyorum
İyice kurulamıyorum saçlarını
Bir bardak şarabı kendim için içiyorum
"Halbuki geyikli gece ormanda
Keskin mavi ve hışırtılı
Geyikli geceye geçiyorum"

Uzanıp kendi yanaklarımdan öpüyorum.

ÇOK ÜŞÜMEK

Bir Kalır uzun resimlerde anısı sakallarımızın
Urban içinde Üşüyüp Üşüyüp kaldığımızın

Bir Kalır yanık yağlar kokusu şehirlerde
Uzun nehirlere binip uzaklaşmadıkça

Bir Kalır yabancı yataklarda o oteller
Meydanlar, heykeller, sizin olmadığınız o her yer

O çok yalınç gerçekli gelip gitmeler

Bir Kalır uzun duvarlar ve onların dipleri
Bir Kalır Yılgın Adamların hep "Evet" dedikleri

Çok üşürdük hep üşürdük üşümekti bütün yaşadığımız
Üşürdü ellerimiz, aşkımız, sonsuz uzun sakallarımız

Tükenir dağınık diriliği kaşıntımızın bir gün
Bir Kalır uzun kitaplarda anısı çok Üşüdüğümüzün

YILGIN

Bir sargın umut yakaladım onu kuşandım
Serin mavi bir gökyüzü buldum onu kuşandım
Denize doğru sokaklar gördüm onları da kuşandım
Üstlerine üstlük seni kuşandım
Tedirgindim namussuzdum deli deliydim
Uslandım

Üç dilim kavun kestim birini ben yedim
Kavundan üç dilim kestim birini yedim
Birini sana ayırdım kadın al birini sen ye
Sabah olsun sabah olsun ilk işim bu
Öbürünü götürüp civcivlere vereceğim

Senin bir yönün var orada durur yaşarım
Bir de acun var ben içindeyim
Ben içindeyim tüm itlikler sahanda yumurtalar onun içinde
Orospular içinde Hurşit Bey içinde sen içindesin
Üç dilim kavun kestim birini sen ye
Kabuğunu at Hurşit Bey'i at itlikleri at

Durup durup sana sesleniyorum

FEDERICO GARCIA LORCA İÇİN ÜÇ ŞİİR'den

SESSİZ AKAN SULARA GAZEL

Ah işte her şey orda...

Ben severim omuzlarımı birgün
Sırmaları, apoletleri olmasa da.

Ben severim omuzlarımı birgün
Göçen bir maden direğinin altında

Su akar kendir tarlalarından
Ah her şeyim...

Ben severim omuzlarımı birgün
Savaşta, bir başka omuzun yanı başında
Yatakta bir ince omuzun yanı başında.

Yol uzun, hava sıcak
Kırbaçlarım atımı varırım Kurtuba'ya...

İndiğini görürsem birgün sığırcıkların
Ve sürüler halinde, ovaya
İnsanların dünyayı bölüştüklerini hatırlarım
Bir daha...

Sevişirim ölürüm, savaşırım ölürüm
Doldururum çantama kara ekmek ve peynir
Varırım Kurtuba'ya...

OBRAS COMPLETAS

Artık kat'iyyen biliyoruz;
Halk adına dökülen kan
Sapı güldalı güzelliğinde bir bıçaktır.
Dişlerin arasında...
İspanya'da
Ve her yerde...

İÇERİ GİREN'E

2

Kapılarda bıraktılar her şeyleri her şeyleri
Ey üzünç yalnız bir seni mi aldılar içeri

Saatler bir açık deniz gibi kimseden yana değil
Her zaman süslü püslü her zaman oldukça geri

Beni bir su başına götürün bir su başına
Öyle yapın ki sileyim orada hendekleri

Beni şarkılarla türkülerle aşkla donatın
Pırıl pırıl yara almaz olsun bedenimin her yeri

Eski kaleler eski bölümler ve eski çarşılar
Bir coşkunluk diye bir odak diye bulsunlar beni

Ey aklımın tarihi ey su geçirmez gücüm
Unutmadın unutmadın silâh tutan elleri

Seni şu mazgalın nöbetine koyuyorum
Sen bir akşam safası olarak gözetle saatleri

Bana hüzün ver beni kucakla beni hep tazele
Ey üzünç artık nasılsa bir seni almışlar içeri

BÜYÜYÜP GİDEN HÜZÜNE GAZEL

Bir güzel aşk yılının ortasında
Bir kestane ekerim büyür gider

Ortaçağdan bir deniz hartasında
Bir iki harf bulurum büyür gider

Sen bir aklık gibisin sırasında
Boynun ve dediklerin büyür gider

Biliyorum ikimiz arasında
Bir deste gül mü ne var büyür gider

Bize bir mavi kalır büyür gider

Ve içilir bir devin sofrasında
Arayerde bir hüzün büyür gider

YANIK TARLALAR'A

Kim koparır bu üzümleri bağlardan
Ah tarlalar tarlalar tarlalar

Şehirden biraz uzakta ve eski hanlardan
Ah tarlalar tarlalar tarlalar

Ellerin bir üzüm gibi işler sessiz çalışkan
Ah elinin altındadır yemyeşil baharlar

Kim başlattı bu hüzünleri o yanlış bağlardan
Ah tarlalar tarlalar tarlalar

Olmamak gibi şehirlerden olmak gibi dağlardan
Ah gelinli tarlalar gelincikli tarlalar

Alın başınızı göklere gidin dualardan
Ah tarlalar tarlalar tarlalar

Durdum bazı şeyleri söylemek için
Vakit tamdı
Hurda bir otobüsü onarmak
Bir çiçeği sulamak için durdum
Haritalarda ırmakları maviye boyamak
Elimde tuttuğum gümüş
Parıldayan altın karşıda
Bir kahvede bir iskemleye oturdum
Güzeller güzeli bir çarşıda
Vakit biraz akşamdı
Dağlardan birer çığlık gibi geldiler
Üçer beşerdiler, onbeşerdiler
Elleri kalın ve silâha alışkın
Çiçeksiz ve tırnaksız parmaklarıyla
Elleri kalın kalın ve duaya alışkın
–en güzel döneminde aşkın–
Dağlardan geldiler.
Çul çaput ve saç sakal halinde geldiler
Garları, otobüs duraklarını, otelleri
Pazarları, bankaları, caddeleri
Ve zoraki karmaşıklığını gördüler
Kan dökmenin ve ucuza gitmenin

Hatırla beni!
Hep onları bekledim
Ağzımda kullanılmamış bir ses
Elimde bir bıçak
Şehir bir ihanet gibi karşımda
Ah tarlalar tarlalar tarlalar

ACININ TARİHİ

kalın ve karanlık bir çatı merdiveni gibi
giderilmez eksikliğini tanırım onun
suyun bardakta duruşu gibi
bir öfke usul usul büyürken kuytuda
yemyeşil bir çayır görünümündedir
haziran ortasında bir gümüş lüfer
büyülü bir fotoğraf bir gümüş çerçevede
ve evinde hemen hazır bir silâh
böyle kargaşalı günler döneminde
beşer onar koparılan bir takvim sanki
bahara

bunlar güzel şeyler biliyorum
herkes de biliyor kuşkusuz
ama ne kadar güzel ne kadar güzel
serçenin kış günü yemidir
alnı akıtmalı bir atla düğüne gitmek
ayışığı penceresi, bir güzel insan sesi
ama ne kadar güzel
kırda bir oğlak kadar
kışlada bir türkü kadar
rüzgârda kuruyan tülbent kadar
oysa gece tam yarısıdır bir günün
ve daha güçlüdür gündüzden

ben şimdi diyorum ki bir bak şu alanlara
sokaklara köprülere kiremitsiz damlara
taşlara sopalara amanvermez silâhlara
şehir haritasına trafik lâmbasına kan içinde adamlara
kan içinde adamlara
kan umutsuzluktur
ona kendini hazırla
ne kadar yalnız olduğumuzu hep hatırla
açlıkları yoklukları kırımları
–örneğin sensiz olmak ömrümün bir akşamında–
bir bölgeden birine giden orduları uçaklarla
yalanlar ihanetler karmakarışık limanlar
iki şeyin apansız karşı karşıya geldiği dünyada

ben şimdi diyorum ki
buna inanmak gerek
bir susam gibi boyuna sulamak umutsuzluğu
ve direnmek
hep direnmek devam etmek adına

diyorum ki acılığı eksilmesin ağzımızdan
boyuna tükürmek için
boyuna

ACININ COĞRAFYASI

kente kapandık kaldık tutanaklarla belli
sirk izlenimlerinden seçmen kütüklerinden
yüzlerimiz temmuzdan ötürü sallanır ve uzar
ve her köşe bir tuzaktır
birer darağacıdır her meydan saati
öğle vaktini kesinlikle gösteren
oysa hep güçlü dağları görmenin zamanıdır

çığlığım uzun uzun kalır içimde
yani güller giyinmiş bir adam nerde ben nerde
rüzgâr bir dirimi dört yöne bölerken tepelerde
ve gece duruşmasından yeni çıkmışken
sabahın terazisi eksik tartar gölgemi

artık öyle açık ki kuşkuya yer yok
kim gelirse gelsin acıya hep yer vardır
tutanaklarda duvar diplerinde ve bazı yerlerde
örneğin çukurova ve mekong köylerinde
acıdır ağacın gölgesini yapan
bunu herkes bilir

kutsal acı beslegen acı sütünü emiyoruz
yatıyoruz seninle terli döşeklerde
saati seninle kuruyoruz bir çalar saati
sen donatıyorsun kalbimizi
kalbimiz çoğu zaman yeterli ve ürkek
kendi çoğunluğunu kendi üreterek

kente kapandık kaldık iki cadde iki alan bir saat
mutsuzluk acıya varana kadar
artık yeminimiz bir tatar gölgesi gibi
öyle bir gölge ki belki çok dardır
kısa vakitlerinde aceleci akşamın

artık öyle açık ki kuşkuya yer yok
acıya hep yer vardır aramızda
dört cepli yeleğim aynı kolaylıkla taşır herşeyi
bozuk paraları da umutsuzluğu da
aynı kolaylıkla tutmuş gibi olurum
güneşin yedi renk ayasını

biliyor musun güçlü dağları görmenin zamanıdır
şimdi bir bağırsan çok iyi biliyorum
ya da üst üste silâh atsan
kent tepinir belki bütün kuşlar uçar
belki değil mutlaka
ama
bir tanesi mutlaka kalır

GÜLÜN KANINDAN

gülsuyu, gülün kızkardeşi özbeöz
bir buğu olarak tenlerde uçuşan

gülyaprağı, gülün çocuğu özbeöz
yaşarmış gibi hep kendi okşanan

güldalı, dikenli ama güllü
ince dirençli ve kahraman

yeni bir soydandı yepyeni
kendi mezarında kendi açan bir güldü ilhan
sabah da kırmızı akşam da kırmızı
hep kırmızı kalacak solmadan

evet "süslü püslü ve şık bir bayan"
en güzel reçelleri yapıyormuş gülün kanından

SONSUZ VE ÖBÜRÜ

en değerli vakitlerinizi bana ayırdınız
sağolunuz efendim
gökyüzünün sonsuz olduğunu bana
öğrettiniz öğrendim
yeryüzünün sonsuz olduğunu öğrettiniz
öğrendim
hayatın sonsuz olduğunu öğrettiniz
öğrendim
zamanın boyutlarının sonsuzluğunu
ve havanın bazan kuşa döndüğünü öğrettiniz
öğrendim efendim

ama sonsuz olmayan şeyleri öğretmediniz
efendim
baskının zulmun kıyımın açlığın
bir yerlere kıstırılıp kalmanın susturulmanın
aşk mutluluğunun ve eski hesapların
aritmetiğin bile

bunları bulmayı bana bıraktınız
size teşekür ederim

ALİ YÜCE

1928'de Hatay'ın Yayladağ ilçesine bağlı Hisarcık köyünde doğdu. On beş yaşına kadar köyünde çobanlık yaptı, ilkokulu dışardan bitirdi (1946). Ortaöğrenimini Düziçi Köy Enstitüsü'nde (1952), yükseköğrenimini uzun süre Hatay'ın çeşitli köy ve kasabalarında ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra İngilizce öğrenip dışardan sınava girerek Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü İngilizce Bölümü'nde tamamladı (1961). İngilizce öğretmeni oldu. Antakya Ticaret Lisesi'nde çalışırken 1977'de emekliye ayrıldı.

Halk Çağı kitabıyla 1980'de Nevzat Üstün Şiir Ödülü'nü, 1982'de Yeditepe ve Türk Dil Kurumu ödüllerini, *Şiir Sıcağı* kitabıyla 1985'te Ö. F. Toprak Şiir Ödülü'nü kazandı. *Şeytanistan* adlı romanıyla 1975'te Milliyet Roman Yarışması'nda mansiyon, "Olmaca" adlı şiiriyle 1994'te Palermo Akdeniz Ülkeleri Uluslararası Altın Madalya Şiir Ödülü'nü aldı. Kendisine ayrıca Evrensel Kültür Merkezi Emeğe Saygı Ödülü (1996), Damar Dergisi Edebiyat Emek Ödülü (1997), Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü (1998) verildi.

İlk şiirleri İkinci Yeni anlayışı içinde öykünme ürünü olarak nitelendikten sonra, değişik bir yapıda, ilginç benzetiler ve sözcük oyunlarıyla örülmüş, şaşırtıcı yergi ve taşlama öğeleri taşıyan, toplumsal eleştiri yüklü özgün bir şiire ulaştı.

YAPITLARI

Şiir: *Boyundan Utan Darağacı* (1976), *Halk Çağı* (1981), *Ortadoğu Şiirleri* (1983), *Şiir Sıcağı* (1984), *Antakya Çarşıları* (1986), *Şiir Tufanı* (1989), *Taş Tanrılar* (1990), *Asılacak Kitap* (1991), *Yunuslama* (1991), *Havalı Meryem* (1994), *Sevgim Servetimdir* (1997), *Aşktır En Yüce Makam* (2000). Roman: *Şeytanistan* (1976), *Siskent* (1997). Deneme-inceleme: *Şiirin Dili, Yapısı, İşlevi* (1975). Çocuk: *Topun İçindeki Dev* (2000).

DEDE

Pipo gözlük bere boyunbağı baston
Yüz çizgi damar sinir siyatik diz
Merdiven öksürük ıhlamur yün kuşak
Aspirin nargile bronşit tesbih
Şubat hanım mangalı karıştır palto
Minder alt katta emekli polis kızım
Kapıya bak nasılsınız yünlü geceler
Siz de nasılsınız ben eskiden
Böyle mi idim zaman testere

Muhsin bey vardı bir gece kafaları
Çektik iyi mi sonra nasıl oldu bilmem
Bıyıklarım terleyiverdi bana bir şeyler
Oluyordu tabancam dolu olarak amma
Baba adamdı muhsin bey güldü sevda
Düşmez başına bana bak mahmut dedi
Seni severim ya nöbetçiyim damarlarımda
Yasa dolaşıyor bu gece nöbetçiyim
Yap ya bu gece değil şarap gibi kız
Hem seviyorum hem titriyorum tabancam
Dolu olarak sonra kayınpeder
Düğünde oynadı kaykıla kaykıla

Yün eldiven yün tabak yün çatal kaşık
Beni biraz ileri çek duvarı geri it
Gelirken çakmağıma taş getir ahmet
Yün yorgan yün döşek yün yastık
Sinir öksürük pipo bronşit nargile
Etleriniz soğuyor kefeniniz yünlü
Mü olsun pamuğu sökün yerine yün dikin
Bu su niye acı sen kimsin şu buzu
Soğut şu ateşi ateşle hanım gömütümü
Isıt kızım tabutumu süsle ben eskiden
Böyle miydim zaman testere

EGEMENLİĞİM KOYNUMDA

Mevsim iyice gurbet vakit iyice yabancı
Ben iyice Ali'yim ellerim koynumda
At gibi atlar kız gibi kızlar
Gülerken sesleri gıcır gıcır yeni
Günaydın desem sesim ağzımı sıkar mı

Mevsim iyice çukur vakit iyice yokuş
Ben iyice yorgunum ayaklarım koynumda
Başımda saçım ağzımda sesim üşümüş
Düşümde yağmur satan Antakyalı bir çerçi
Kişneyen bir bulut yastığımın altında

Dışarda takvimden kaçmış bir mart ayı
Ben iyice sıkıntıyım yumruğum koynumda
Karanlığı söküp söküp dikiyor bir kedi
Çiğneyip tükürüyor sevgileri bir köpek
Kargalar kuru bir ağacı kandırıyor yurdumda

İstanbul iyice İstanbul Keşan iyice Keşan
Ben iyice öğretmenim acılarım koynumda
Başımda saçım ağzımda sesim ağarmış
Elimde diş sıkan bir tebeşir izmariti
Köpeksiz bir dünya çiziyorum tahtaya

Ankara iyice Ankara Asarcık iyice Asarcık
Ev gibi evler suç gibi suçlar yassı dünya
Karanlığı kuş südüyle besleyen insanlar
Gülerken sesleri niçin buruş buruş
Düşümde uyku satan Texaslı bir çerçi
Ben iyice Türk'üm egemenliğim koynumda

TELEFON

Ben iyice gurbet miyim artık
Bir horozun sesi ıslah mı ne
Karga mıdır güvercinin iç yüzü
Bir otobüs devrilince
Babam ne eker gök yüzüne
Bir tren bir dağı delince
Anam ne kucaklar

Bir kızın saçları çağıldıyor
Siz iyice sağır mısınız be
Bir turna göklerimi eskitirken
Anam hangi entarisini giyer
Bir kağnı bir yokuşu çıkarken
Babam hangi sigaranın dumanı

Rakı içtim şarap içtim gurbet içtim
Telgrafın tellerine gemiler konar
Siz iyice kör müsünüz ne
Alo sen misin Selim Çavuş
İstanbul aman bir böyük bir gözel
Nasıl yapmışlar ya be

Çaldı beni bir kaval öttü beni bir kuş
Saçından ince ses çıkardı bir kadın
Bir horoz karanlığı kekince
Kahkahanızın iç yüzü hıçkırık mı ne
İstanbul'da kaç tane gök yüzü var
Ben tek başıma sayamıyorum
Selim Çavuş gel be

ORTADOĞULU ÇOCUK

Ekmeğin küf senin
Ortadoğulu çocuk
Suyun sası
Denizine işemiş
Sömürgeci donanması
Adına bilim demiş

Gözlerin yeşil senin
Saçların sarı
Yurdunu yuvanı yemiş
Sömürgeci canavarı
Adına uygarlık demiş

Ya sana ne oluyor
Ortadoğulu kavak
Her yaprağın bir düşünce
Esmiyor başında yel
Ötmüyor dalında serçe
Adına özgürlük demiş

Kül çığlıkları geliyor
Yanmış yakılmış evlerden
Şiirimi önüme eğiyorum
Bilgin amca görmüyor
Kendini işine vermiş

Anladın mı güzel çocuk
Sen doğmadan bin yıl önce
Azığını kimler yemiş
Öğrenmeden gitme sakın
Barbarlığın adı neymiş

ÇİÇEKLEME

Antakya'da
Asi kenarında şimdi
Kızlar çiçek suluyor
Yel estikçe çiçekler kız
Kızlar çiçek oluyor
Ben bu şiiri yazarken
Kalemime kuşlar konuyor

Ankara Kızılay'da şimdi
Çocuklar çiçek satıyor
Buruşmuş çiçek gibi boyunları
Gözümüzün içine bakıyor
Bir tane almadan geçmeyin
Küçülmüş gözlerine güneş
Kızarmış şiş gibi batıyor

Anadolu'da şimdi
Kadınlar kilim dokuyor
Gözleri menekşe tarlası
Sesleri tarakta iplik
Nakışları türkü yapıyor
Türküleri nakış mekik

Almanya'da fabrika bacaları
Gece gündüz tütüyor
Paydos zili çalınca
Almanca açıyor çiçekler
"Kuşlar Almanca ötüyor"
Almanya'da fabrikalar
İnsanı çiğnemeden yutuyor

Dünyada şimdi
İnsanlar uygarlaşmış
Birbirini uygarca sokuyor
Casuslarla bilginler
Geç yatıp erken kalkıyor
Dünyadan habersiz çocuklar
Kolkola ip atlıyor

Ortadoğu'da şimdi
Saatine bakıyor bir gerilla
Kan tere batmış bir tiren
Öksüre öksüre perona giriyor
İçinde ne var ne yok
Koyanlardan başkası bilmiyor
Üç yaşlarında bir çocuk
Babasının kopmuş kolu
Kesilmiş bacağıyla oynuyor

Güleç yüzle başlayan bu şiir
Niçin somurtarak bitiyor
Dünyanın öbür ucunda
Bir çocuk ağlasa hafiften
Anasından önce şiir işitiyor
Böyle havalarda şiir
Beni bile dinlemiyor

CAN YÜCEL

1926'da İstanbul'da doğdu. Ortaöğrenimini Ankara Erkek Lisesi'nde bitirdi. Yükseköğrenimine Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Klâsik Filoloji Bölümü'nde başlayıp İngiltere'de Cambridge Üniversitesi'nde sürdürdü. Bir süre yurt dışında yaşadı. Londra'da B.B.C radyosu Türkçe servisinde çalıştı. Döndükten sonra geçimini turistlere kılavuzluk yaparak sağladı (1963-65). İstanbul'a yerleşmesinin ardından, yazı ve çeviri çalışmaları yoğunluk kazandı. 12 Mart döneminde iki kitap çevirisi yüzünden toplam 15 yıla mahkûm edildi. Adana cezaevinde 1974'e kadar yatıp aftan yararlanarak çıktı. O tarihten 12 Ağustos 1999'da İzmir'de öldüğü güne değin, yoğun bir yaratıcılık dönemi geçirdi. Yazdıkları bir siyasal kimlikle iç içe toplumu etkiledi ve yaygın bir üne erişti.

1950'lerdeki ilk şiirlerinde belirtileri bulunan, yeni bir deyiş tadı kazandırma çabası ve söyleyeceğini alaycı bir bakışla dile getirme eğilimini, dünya şiirinden yaptığı çeviri pratiğiyle daha da geliştirdikten sonra, 1970'i izleyen yıllarda halkın sözcülüğünü yapacak, siyasal ve toplumsal gerçekler karşısında "düşüncelerini, duygularını, öfkesini doğal bir dışa vuruşla şiire yansıtacak" (M. Fuat) kapsayıcı bir düzeye getirdi.

YAPITLARI

Şiir: *Yazma* (1950), *Sevgi Duvarı* (1973), *Bir Siyasinin Şiirleri* (1974), *Oğlum ve Ölüm* (1976), *Şiir Alayı* (Toplu şiirler, 1981), *Rengâhenk* (1982), *Gökyokuş* (1984), *Beşibiryerde* (Toplu şiirler, 1985), *Canfeda* (1985), *Çok Bi Çocuk* (1988), *Kısa Devre* (1990), *Kuzgunun Yavrusu* (1990), *Gece Vardiyası* (1991), *Güle Güle-Seslerin Sessizliği* (1993), *Gezintiler* (1994), *Maaile* (1995), *Seke Seke* (1997), *Alavara* (1999), *Mekânım Datça Olsun* (1999). Yazılar: *Düzünden* (1994), *Ve Can'dan Yazılar* (1995). Çeviri: *Herboydan* (1959).

SEVGİ DUVARI

Sen miydin o, yalnızlığım mıydı yoksa
Kör karanlıkta açardık paslı gözlerimizi
Dilimizde akşamdan kalma bir küfür
Salonlar piyasalar sanatsevicileri
Derdim günüm insan arasına çıkarmaktı seni
Yakanda bir amonyak çiçeği
Yalnızlığım benim sidikli kontesim
Ne kadar rezil olursak o kadar iyi

Kumkapı meyhanelerine dadandık
Önümüzde altınbaş altınzincir fasulye pilâkisi
Ardımızda görevliler ekipler hızırpaşalar
Sabahları açıklarda bulurlardı leşimi
Öyle sıcaktı ki çöpçülerin elleri
Çöpçülerin elleriyle okşardım seni
Yalnızlığım benim süpürge saçlım
Ne kadar kötü kokarsak o kadar iyi

Baktım gökte bir kırmızı bir uçak
Bol çelik bol yıldız bol insan
Bir gece sevgi duvarını aştık
Düştüğüm yer öyle açık öyle seçik ki
Başucumda bir sen varsın bir de evren
Saymıyorum ölüp ölüp dirilttiklerimi
Yalnızlığım benim çoğul türkülerim
Ne kadar yalansız yaşarsak o kadar iyi

VATANDAŞ

Koçan gibi oturuyorsun içimde reis
Ne topraksın sen ne gök ne bulut
Ne de insana benziyorsun
Koçan gibi oturuyorsun içimde
İyidir diyorlar
İnanmıyorum.
Hoş kötü deseler de kabulüm
Ama göz göze geliyoruz da bâzı
Dağda bayırda pazarda
Kahroluyorum reis
Kahroluyorum.

YENGEÇVÂRÎ

Deniz öyle yakın ki korkunç kalabalığıyla
Dost yakamozları bile unutup
Koşuyorum yengeçler gibi kendime doğru
Kumun üstünde yazılarla ayak izlerim...

Belki de ben ömrümde ilk defa bu gece şairim
Ne köy ne kent olurmuş yalnızlıktan öğrendim

Şimdi çiy kuşu ötse de biliyorum gayri
Poyrazın ergeç kumları dümdüz edeceğini.

SARHOŞLUĞUN BAHARI

Kibrit çakıyorsun karanlıkta badem çiçeklerini görmek için
Mart denizlerinde tedirgin, bir çift sarnıç gemisi gözlerin
Bir iş açacaksın başımıza, yangın mı olur artık bahar mı?

VOLİ

Sırılsıklam bir gökyüzü çıktı ağlardan
Masmavi bütün balıkçılar

POYRAZDAN

Çınar diye bir ağaç var çarşının reisi
O çalıyor neyse işte o yeşil şeyi
Adaçayı en püfteni gelen müşterilerin
Püfür püfür işliyor poyraz dükkânları

Kediler eskiden beri camgüzelleridir
Ve huysuz oluyor Bizans beyleri
Yıllar yılı bir odaya kapanmaktan mı nedir
Denize bakan camlarda gezinmeleri

Taşı kaldırdım altından bir ölüm kaçtı
Zangoçundur kendi olmadığına göre
Kolay mı tutup ucundan çanların
Kargaları martı etmek bir gecede

Hindibağlar lâbadalar ebegümeçleri
Ve faltaşlarının üstünde biten bir çingene
Torbası bıçağı ve bıçkın gözleriyle
Bir kastı var dünyanın yeşil örtüsüne

Bu ada ki bir azizler dağından
Sıkılıp birgün denize kaçmış
Bir put yani toparlayıp bütün mumları
Kilisenin önünde bir sergi açmış

Gece de açık dursun sandal bedesteni
Uzak yerden gelenler oluyor
Uykuda ağır düşte hafif
Bir ay bir yıldız bir poyraz esiyor

Bİ SEN EKSİKTİN AYIŞIĞI

Bileklerimizi morartmış yeni Alman kelepçeleri,
Otobüsün kaloriferleri bozuldu Kaman'dan sonra,
Sekiz saat oluyor karbonatlı bir çay bile içemedik,
Başımızda perensip sahibi bir başçavuş,
Niğde üzerinden Adana Cezaevine gidiyoruz...

Bi sen eksiktin ayışığı
Gümüş bir tüy dikmek için manzaraya!

YA'U

Elektrikler söndü dün gece,
Zorbela toplayıp satrancın taşlarını
Mecburen yattık.

Simsiyah kediler gibi dolaşıyor koğuşta
Uyuyan dostların nefesleri.
Dolaşsınlar azıcık!

Tam ben de eve doğru açılıyordum
Şıpırdatmadan hiç kürekleri,
Yanmaz mı o tepemdeki yüz mumluk ışık!

Bir kürek mahkûmunu Boğazda sandal sefasına
Haklılar, bırakmazlar tabji ama...
Ya'u ne güzel şeymiş meğer karanlık!

MARE NOSTRUM

En uzun koşuysa elbet Türkiye'de de Devrim
O, onun en güzel yüz metresini koştu
En sekmez lüverin namlusundan fırlayarak...
En hızlısıydı hepimizin,
En önce göğüsledi ipi...

Acıyorsam sana anam avradım olsun,
Ama aşk olsun sana çocuk, AŞK olsun!

EL TUTUŞA TUTUŞA

Ne kadar çok elimiz varmış meğer!
İlkin, senin elinle tutuşan benimki
Sonra çocuklarınki
Gençlerinki
Tekel İşçilerininki
Sonra, ellerin elleri...
Ne kadar çok elimiz oldu, baksana,
Tutuşa tutuşa
Bir orman yangını gibi!

HAYIR DUA

N'oluyoruz diye kabaca sordum,
Nârin Bey gelecekmiş, onu bekliyorlarmış...
Dört vatandaşımız dinelmiş kapının orda,
Allah bağışlasın, dördü de ali-nâzik,
Bellerindeki emaneti yokluyorlar ikidebir...
Debormanlar havlıyor,
Mersedesler gidiyor, mersedesler geliyor.
Kapılar açılıp açılıp gümm kapanıyor,
Motorlar ısıtılıp, namlular soğutuluyor,
Devriye geziyor kartallar tepemizde,
Pike vaziyetleri...

Bunca külfet, bunca zahmet
Canı tatlı bir muhteremin
Eceliyle ölmesi için...
Başka ne denir, allah muaffak etsin!..

İĞNELİ

Anam babama âşık olmuş,
Babam da anama.
Gezelim bu çarşamba demiş babam.
Sur-dışlı anam, öyle şık bir fistanı yok,
Ablasının nişanlığını istemiş ödünç,
Teyzem daha toplu, oturmamış üstüne entari,
Teyelle, iğneyle ayarlamışlar üstüne anamın.

Babam, kavilleri üzre, gelip Topkapı dışındaki evlerine,
Anamı alıp, kaçbir tıramvaylan aktarma,
Bebeğe götürmüş o Afrodit'i.
Bebek sırtlarına çıkmışlar.
Babam oturtmuş anamı çayıra,
Denizi göstermiş,
İyi şeylerden söz etmişler,
Derken öpecek olmuş anamı,
Anam çoktan râzı.
Babam el atınca orasına, burasına,
Fistandaki iğneler batmaz mı eline!
Ay! demiş bağırmış babam...

O gün, o çayırda, o an
Düştüğüm için ben anamın imgelemine,
Yaşamda da, şiirde de
Böyle iğneli konuşmaklığım.

NİHAT ZİYALAN

1939'da Adana'da doğdu. Adana Erkek Lisesi'nin ikinci sınıfındayken öğrenimini yarıda bırakıp Adana Şehir Tiyatrosu'nda oyuncu oldu. Ankara Sanat Tiyatrosu'nda da oyunculuk yaptıktan sonra çocukluk arkadaşı olan Yılmaz Güney'in isteğiyle sinemaya geçti. 150'ye yakın filmde irili ufaklı roller oynadı. Sinemada seks filmleri furyası başlayınca, 1980'de işçilik etmek üzere Avustralya'ya göç etti. Emekli olduktan sonra kendini tümüyle yazmaya adadı.

Yeditepe, Yeni Ufuklar, Pazar Postası, Dost gibi dergilerde yayınlanan ilk şiirleri, İkinci Yeni anlayışı içinde görüldü. Sonradan yazdıklarıyla "yaşamına bağlı duyarlıkları işlediği", "yeni bir kişilikten sesler getirdiği" (Ş. Kurdakul), "yalın, özlü, toplumsal ve kişisel konuları bütünlük içinde işleyen bir şiire yöneldiği" (A. Behramoğlu) öne sürüldü.

YAPITLARI

Şiir: *Asık Yüzlünün Biri* (1963), *Güvercin Uçuşu* (1977), *Avustralya'dan Şiirler* (1985). Roman: *Güneşle Damgalı* (1999). Öykü: *Kısa Pantolonlu Sevda* (2001).

AİLE

çocukluğumda ne gördüm deme
rahat uykuları
eve sinmiş baba kokusunu
yıkamasını seni ananın
kardeşlerinin ortalığı bağırtmasını
birlikte bir yemeğin yenme sesini düşün
büyümenin
alıştırılmak olduğunu yaşama
çarptıkça bir yerlere anlarsın

zamanıdır der çiçek tozlarınca uçuşur
dağılıp saçılırsın bir başka toprakta açmaya
analar babalar gözlemeye koyulur yolları
bir gelen var mı uzaklardan
büyümenin alıştırılmak olduğunu yaşama
çarptıkça bir yerlere anlarsın

ölümler geçmişi küllendirse de
zaman zaman anımsarsın
kim nerede ben neredeyim diye
göçüp giden yaşamı düşünüp dalmışken
mevsimsiz bir kelebeğin havayı boyayarak akmasına karışırsın
karışırken yeni doğmuş çocukların kokusu
burnunun ucundaki
babaocağı kokusuna

BAĞRIYANIK

umuttan bir kabzayı sıkıyorum
üstü kır çiçekleriyle süslü
içimin ateşi avcuma vuruyor
gölgeye koyuyorum avcumu

kızlığı bozulmamış bir şafak istiyorum
görsün düşman
söktükçe gökyüzünü
avcumu terleten kabzayı
görsün
uçuklasın dudağı
uyan deniz

omuz omuza vuruşmanın zamanıdır
uyan deniz, kalk gel yanıma
omuzunu yasla omuzuma

acılaş akan su, kimse içemesin seni
geri gelmesin tadın kurtuluşa kadar
sakın serinletme beni
umudun kabzasını bıraktığım zaman

dayan döşüm, bir geminin önünce ileri ver kendini
dayan döşüm
seni görsün ve koşuşsun herkes
görsün seni düşman
uçuklasın dudağı

yeni doğmuş çocuğumca koklayıp öpemezsem güneşi
ölürsem
kır çiçekleriyle dikin kefenimi
elbet bulur rüzgâr gözü açık yatan birini
eserr
eserrr
estikçe vurur bağrıma kır çiçekleri

ORADAYIM

yeşermez toprağımın gülüsün
sırılsıklam terimi saran rüzgâr
sırılsıklam terimi açan bir yudum dağ suyusun
düşman bil benim aşacağım yolları aşıp geleni
benden selâm getireni
sakın kanma çiçeğine
düşman bil
vuruyorum son baltayı oradayım nerdeyse

umut içimde sulanan bir köktür, düşman görür
baltamın ağzınca sevmektir işim seni, düşman görür
sana gizli yerlerimi anlatırlar
kanma
burdan oraya vurur gölgem
serinle gölgemde

yeşermez toprağımın gülüsün
terimi açan bir yudum dağ suyumsun
zindanı süslemişler
zinciri parlatmışlardır
sakın kanma

oradayım
saçının örgüsün çözmeğe
aralamağa perçemini
kumru gözlerine ağıt inmiş
kumru gözlerin silmeğe

VURUL KALBİM

nicedir şafak kalbi vuruk söküyor
şafak nicedir utanarak;
su kızardı ağlamaktan
vurul kalbim.
çiçeğim açmaz oldu
bulutum gök arıyor kendine
bakışların kalbi vuruk,
yitti dağlarımın heybeti
vurul kalbim.
işte bağrımı söken kerpeten
işte kardeşin kardeşe ettiği
işte hapsolan saçımın karası
vurul kalbim.
satır kalkar ve iner utanarak
alnı öper yer
kan akar sulayarak;
sen de yürek taşıyorsun, korkabilirsin kalbim
kork, ama vurul
vurul kalbim.

Asım Bezirci Edebiyat tarihçisi, eleştirmen, denemeci ve çevirmen. 1927'de Erzincan'da doğdu. İlkokulu Erzincan'da, ortaokul ve liseyi parasız yatılı olarak Erzurum'da okudu. 1950'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Aynı yıl, Gerçek gazetesinde yazarlığa başlayan Bezirci, 26 yıl boyunca muhasebecilik yapmak zorunda kalmasına karşın örnek bir çalışkanlıkla çok sayıda ürün verdi. Ataç'ın öznel/izlenimsel eleştiri anlayışına karşı nesnel/bilimsel eleştiri çığırının açılması için büyük çaba sarf etti. Başta Nâzım Hikmet olmak üzere tanınmış birçok yazarın eserlerini derleyip yayına hazırladı. 2 Temmuz 1993'te Sivas toplukıyımında 34 ilerici aydın ve sanatçıyla birlikte katledildi. Bezirci'nin bütün eserleri yayınevimizce yayınlanmaktadır.

Kemal Özer Şair, yazar. 1935'te İstanbul'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da yaptıktan sonra, 1955-60 arasında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde öğrenim gördü. Cumhuriyet gazetesinde, Karacan Yayınları'nda çalıştı. Kitapçılık ve yayıncılık yaptı. Şiir Sanatı dergisini çıkardı, a ve Yeni a dergilerini yayınlayanlar arasında yer aldı. İlk şiirleri İkinci Yeni anlayışını yansıtırken, 1970'ten sonra toplumcu gerçekçi ürünler verdi. Kitapları Türk Dil Kurumu, Ö. F. Toprak, Yunus Nadi, F. O. Bayır ödülleriyle birlikte toplam 7 ödüle değer görüldü. Şiirin yanı sıra 11 değişik türde toplam 58 kitabı yayınlandı.

Dünden Bugüne Türk Şiiri, halk ve divan şiirine ayrılan ciltlerden sonra, Yeni Şiir adı altındaki üç ciltle daha da kapsamlı hale gelmiştir. Asım Bezirci'nin gösterdiği titizlik ve taşıdığı amaç gözardı edilmeden, ama onun çalışmasına Kemal Özer'in katkısıyla hazırlanan bu ciltler, Türk şiirini bütün özellikleriyle kucaklamak üzere her bakımdan geliştirilmiş ve XX. yüzyılın sonuna değin genişletilmiştir.

Elinizdeki IV. cilt, Yeni Şiir'in 1940-1960 yılları arasındaki evresine ayrıldı. Cumhuriyet sonrası Türk şiirine önemli ivmeler kazandıran 1940 Toplumcu Gerçekçi Kuşağı, Garip Şiiri, İkinci Yeni gibi hareketlerin yaşandığı bir zaman diliminde ortaya konan ürünlerden en güzellerini kapsadığı gibi, bu döneme damgasını vuran şairlerin tek tek değerlendirildiği ayrıntılı yaşamöykülerini de içeriyor.

ISBN 975-6525-20-7

9 799756 525202

EVRENSEL BASIM YAYIN